

SLEZSÁK IMRE

AZ ÉLET ÚTJAIN

Stensöy

Slezsák Imre

AZ ÉLET ÚTJAIN

**VÁLOGATOTT
ÍRÁSOK**

Edelény, 2002

Edelényi Füzetek 26.

Gyűjtötte:
Slezsák Imréné

Lektor:
Csáki Imre

A számítógépen beírta:
Gajdos Beáta

Technikai szerkesztő:
Slezsák Zsolt

Szöveggondozás:
dr. M. Takács Lajos

Utószó:
dr. Cs. Varga István

A borítót a szerző elképzelése alapján készítette:
Sóvári Oszkár

HU ISSN 0238-1842

ISBN 963 20 2563 6

© **Slezsák Imre**

Felelős kiadó: **Hadobás Pál**, az *edelényi Művelődési Központ,*
Könyvtár és Múzeum igazgatója.

Készült az edelényi Művelődési Központ, Könyvtár és Múzeum
számítógépes szövegszerkesztőjén 2002-ben.

Nyomdai munkák: K-B Aktív Kft. Gyorsnyomda és
másolószolgálat, Miskolc.

Felelős vezető: **KÁSA BÉLA.**

Példányszám: 500

*„Aki eleget teve a maga
korának, az minden
következőknek él!”*

Kossuth Lajos

ELŐSZÓ

Nem nagyon szeretem az emlékiratokat, visszaemlékezéseket, mert sokszor a szerzők öngazolásra való törekvését, esetenként dicsekvését vélem felfedezni bennük. S lám, mégis ebbe a hibába estem én is? Valamiféle visszaemlékezés megírásához, írásaim, előadásaim összegyűjtéséhez kezdtem. Már csak ilyen az ember, amikor jövőt nem lát maga előtt, a múltjában kezd kutakodni, örömet lelteni.

Igyekszem az öndicséret legkisebb jelét is elkerülni. Miért is tennem másként, hiszen az egész életem, 70 évem szülőhelyem, falum, városom lakói előtt zajlott le. Az egész életem egy nyitott könyv! Meg aztán nem is önéletrírás ez, hanem nagyobbrészt a sajtóban megjelent írásaimnak a válogatott gyűjteménye. Ezt találja majd itt valamilyen rendbe szedve az olvasó.

Bár a rendbe szedéssel is meggyűlt a bajom, mert valamennyi itt felsorakoztatott munka a tevékenységemhez, törekvéseimhez kapcsolódik, az pedig így vagy úgy a könyvtárügy, a szülőföldszeretet, a tájhaza helytörténete, az itt élőkhöz kapcsolódik olyan keveredéssel, hogy nagyon nehéz egy-egy írást egy témába szorítani. Egy mondható el teljes biztonsággal róluk: ezek az írások életem dokumentumai.

Itt az előszó véget is érhetne, ha eddig elolvasta a kedves olvasó, már tudja, tudhatja, hogy mit is tartalmaz ez a gyűjtemény. Ami ezután következik, az az életrajzom rövid összefoglalója.

1932-ben születtem. Nehéz háborús években voltam kisgyerek, majd a háború, a nagy világegés befejeződése után a talpra állás, az ország újjáépítésének tapasztalója, segítője. Magával ragadott a sok szépet ígérő új világ felépítése: az „újat, szebbet, jobbat a réginél” szándéka. Nem minden úgy történt, ahogy szerettük, szerettem volna, de az ország épült, szépült, s igyekeztem ezzel a széllel tájhazánk könyvtárügyének vitorláját is a fejlődés irányába kormányozni. Hát ennek a munkának, törekvésnek örömeit, bánatait, eredményeit tükrözik a gyűjteményben levő írások, minden változtatás nélkül.

Most, hogy 70 éves koromban, 52 éves könyvtároságom (1950–1992–2002) írásbeli emlékeinek összegyűjtését végeztem, magam is elcsodálkoztam azon, hogy milyen sok alkalommal tollat is fogtam, véleményt nyilvánítottam, javasoltam és példával szolgáltam szakmai lapokban, napilapokban, folyóiratokban.

Itt tehát könyvtárosi törekvéseim mérlegét, talán nem hangzik dicsekvésnek: a könyvtárakért, a kistelepülésekért, az itt élők művelődési lehetőségeinek javításáért folytatott munkám mozaikjait olvashatja; és ezeken mosolyoghat, mérgelődhet – de talán helyel-közzel egyet is érthet az olvasó.

Ezeket az írásokat a kor szellemétől elvonatkoztatva értékelni, bírálni lehet, de nem a legszerencsésebb dolog. Kérem, ne is tegyék ezt. Azt lássák bennük, hogy egy munkáját hivatásként kezelő ember – jelen esetben egy könyvtáros – mi mindent megtesz, megtehet az életcélját jelentő, az én esetemben a művelődés, elsősorban a kistelepüléseken élő lakosság műveltségi színvonalának emelése érdekében.

Ugye nem új a mondás? A cél szentesíti az eszközt. Ennek a mondásnak is jó példája ez a gyűjtemény. Hangzatos szavakkal, ideológiai tételekkel teli politikai helyzetben csak ennek figyelembevételével lehet dolgozni, eredményt elérni. Aki nem ért egyet ezzel, próbálja meg másként!

Szerettem, szeretem szülőföldemet, ezt a gyönyörű Bódva menti tájat; az itt élő, a megélhetésért sokat dolgozó embereket. Itt születtem. Együtt élttem velük. Ismertem gondjaikat, örömeiket, bánataikat. Írásaimban, meghúzódva, ezekre is számtalan példát találhatunk. A táj mágnesként vonzott magához. Iparkodtam is a tájhaza múltjához kapaszkodókat találni. Igyekeztem felhívni az emberek figyelmét a vidék természeti kincseire, műemlékeire, történelmi emlékeire, hogy szeressék, megbecsüljék lakóhelyüket! Ezek példáival is találkozhatunk írásaimban. És hogy mit is hagyjunk hátra a jelenből az utókorra – biztattam, ösztökéltem barátaimat, az arra szándékot mutató társaimat emlékeik megírására, segítve őket ebben az intézményben lévő technikai felszerelésekkel. Így születtek meg a múzeumokba is eljutó emlékiratok, néprajzi gyűjtések, az intézményünk által kiadott könyvek, az újságokban, folyóiratokban megjelent írásaim.

Könyvtári munkám során többször kérték tőlem, hogy beszéljek életemről, könyvtárosi munkámról. E kérést szívesen teljesítettem majd minden alkalommal.

Fogadják el tőlem, hogy ezek közül a könyvtárosi munkám kezdeti időszakáról idézzek egy 1974-ben megjelent írásomból.

„Nem voltam ott a könyvtárak születésénél, de a bölcsőt még ringattam. Milyenek is voltak az első évek? Hogyan is lettem könyvtáros?

1950-ben a miskolci körzeti könyvtár felajánlotta szülőfalum tanácsának, a finkei tanácsnak is, hogy hozzon létre könyvtárat, csak könyvtáros és szekrény kell a könyvek elhelyezéséhez, a könyvet ők adják. A tanács vezetőinek választása rám esett, de hogy miért éppen én, az talán korábbi keletű volt.

1947–48-ban nagy lendülettel fogtunk néhányan fiatalok a kultúrmozgáshoz. Színdarabot tanultunk, színpadot építettünk az elhagyott urasági

épületbe. És hogy ifjúsági szervezetünknek is legyen valamilyen otthona, a kastélyhoz tartozó istállót tettük rendbe, rendeztük be a lehetőségekhez képest elég szépen.

Ebbe a „klubba” én szereztem néhány könyvet. Inas voltam, vasesztergályos tanuló ebben az időben Diósgyőrben. Esténként az üzem ifjúsági szervezetének klubjába jártam és a szórakozás, a tanulás mellett jutott idő arra is, hogy segítsék a könyvtárosnak. Így aztán már némi gyakorlattal, bátran vállaltam a könyvtárvezetést. Kb. 200 kötet könyvet hoztunk Miskolcra. Egy régi ruhásszekrényt kaptam a könyveknek, és azt a tanács egyik irodájában helyeztük el. Hetente egyszer, vasárnap kölcsönöztem. A fiatalok szívesen jöttek, az idősebbeknek meg küldtem vagy magam vittem könyvet.

Elég jól ment a munka. Úgy emlékszem, valamelyik nemzeti ünnepen még dicséretet és könyvet is kaptam. Nagyon örültem az elismerésnek. Egyszer viszont elmulasztottam a havi jelentés beküldését. A körzeti könyvtárban, amely akkor Miskolcon, a megyei tanács épületében, a mai levéltár földszinti helyiségeiben volt – a mulasztás miatt azzal fenyegettek meg, hogy kevesebb könyvet kapok máskor, ha nem küldöm be a jelentést. Nem került sor a büntetés végrehajtására.

1951 telén egyhetes könyvtáros tanfolyamon voltam Miskolcon. Itt ajánlotta fel Szőnyi László, aki az egyhetes tanfolyam vezetője volt, hogy vállalam el a szervezés alatt álló Edelényi Járási Könyvtár vezetését. Szerettem a kultúrmunkát, mint községi könyvtáros megszerettem a könyvtárosi teendőket is. Elvállaltam.

1952 ősze volt akkor és 20 éves voltam.

Néhány napot a szikszói körzeti könyvtárban töltöttem, utána belekerültem a mély vízbe és úsznom kellett.

Első feladatomban a járási könyvtár berendezése és felavatásának megszervezése volt. Vasúton megérkeztek a bútorok, sőtét fenyőfa állványok, két nagy íróasztal, hatalmas kölcsönzőpult és egy gépiróasztal. Két helyiség berendezésére volt elegendő. Előbb magam láttam munkához, majd néhány hónap múlva másodmagammal dolgoztam, és egy év múlva a harmadik létszámot is megkaptuk.

Kaptam egy vadonatúj 125 köbcentis motorkerékpárt. Ez nagy szó volt, rang volt akkoriban, de télen-nyáron menni kellett vele. Rettenetesen rosszok voltak az utak, mégis egyedül alig utaztam vele, mindig volt útítárs. Nagyon féltettem ezt a segítőtársat. Sokszor, nagyon sokszor a tankon vagy a hátsó ülésen keresztüldobott zsákban szállítottam vele a járás községeibe a könyveket. Csomagolópapírt, de általában papírt alig lehetett kapni, a boltból vásárolt staniclikra írtuk a hivatalos leveleket. Sok levél ment ki valami ilyenféle szöveggel: „Ha könyvet akar kapni, hozzon vagy küldjön be zsákot.” Ment a könyv, utazott a zsákokban, vonaton, motorkerékpáron,

szekéren, mikor hogy. Ha nagyon hideg volt, hosszú évekig lovas kocsin mentünk a vasútállomástól a távoli községekbe, és hogy gazdaságos legyen az út, cserekönyvet is vittünk magunkkal. Többen mentünk, az egyik munkatárs az egyik községben, a másik a másik községben szállt le a szekérről. Visszafelé sorban szedte fel a szekér a munkatársakat. Ha hideg volt, forralt bort tettünk a táskába. 1953-ban 14 új könyvtárat szerveztünk.

Jelelős feladat volt egy-egy könyvtár megszervezése, a feltételek megteremtése. Akadályt nem ismertünk. Terv volt, célkitűzés volt és teljesíteni kellett. A nagy cél: minden településen legyen könyvtár. Szekrény sem, pénz sem volt, valahogy mégis mindenütt megtaláltuk a megoldást. Lábbesenyő község könyvtárának első szekrényét egy régi menyasszonyi láda átalakításával, bepolcozásával készítettük a tanács elnökével együtt. Szendrőládon adóba lefoglalt ruhásszekrényből, Szin községben pedig a padlásról leszedett deszkából készítettünk polcot.

Na és a propaganda?

Nem volt könnyű feladat. Villany csak néhány községben volt. A maxilámpás vetítógép volt a csábítóeszköz. De sokan összejöttek egy-egy vetítettképes előadásra! Emlékszem, 1953-ban sorra vetítettem Petőfi János vitézének diafilmváltozatát.

A termelés segítésének egyik szorgalmazott eszköze a felolvasás volt. Persze nem a kultúrházban vagy a klubban, hanem a munkavégzés színhelyén, az aratóföldön, a cséplőgépnél stb. Vasárnap pedig, falusi szokás szerint, a kapuk előtt üldögélő embereknek. Ez úgy ment, hogy a köszönés után beálltunk a munkába, és amikor pihenőt tartottak, reggeliztek vagy ebédeltek, előhozakodtunk, hogy tulajdonképpen miért is jöttünk és elkezdtük a felolvasást.

Közben az olvasók száma és a kölcsönzött kötetek száma magasra ívelt. A lakosság megszokta a könyvtárat, kezdett igényeket támasztani velük szemben. Nőtt a könyvállomány. A könyvszekrények kicsinek bizonyultak. A könyvtárak kinőtték bölcsőjüket. Az ötvenes évek derekán jártunk akkor. Régen volt, nagyon szép volt, a könyvtárak hőskora volt ez az időszak.”

Slezsák Imre: 25 év. Borsodi Könyvtáros, 13. évf. 3. sz. (1974) 21–22. p. : ill.

Könyvtáros, 29. évf. 3. sz. (1979) 142–143. p. : ill.

Ezekben az években – mint ahogy ez az előzőekből kiderülhetett – a Járási Könyvtár az egész járás kiskönyvtárainak könyvellátásáról gondoskodott. Később a falusi könyvtárat átadtuk a fenntartó tanácsoknak – mondván – legyenek ők a könyvtárak gazdái, s gondoskodjanak könyvtárukról. A tanácsok nagy része egy kis átmenet után jó gazda módján támogatta könyvtárát.

Később jött a körzetesítés gondolata. Kisebb tájegységek vonják össze pénzügyi lehetőségeiket, és következésképpen a könyvválaszték bővítésével emeljék az ellátás színvonalát.

Erről az időszakról így nyilatkoztam 1984-ben:

„Először a járásban kellett megszervezni a falvak könyvtárát, azután végre megépíthettük az edelényi könyvtárat is. 1963-ban könyvtárat építettünk, és ez nem szólam, tényleg építettük mi is. Azután az elmúlt évek? Akkor már a kis településeken is az volt a feladat, a cél, hogy olyan könyvtárakat építsünk, ahová szívesen bemennek az emberek. ... Most soroljam? A rakacait, az aggtelekit, a szinit, a hangácsit bárki megnézheti... Igaz, néha nem tudtuk, dicséretet vagy szidást kapunk majd, amikor belevágtunk. De valahogy bíztunk benne, hogy ha látják; akarunk, erőlködünk, a segítség sem marad el... És kellene ezek a könyvtárak, ezek a közösségi helyiségek, hogy megmaradjon a közösség. Valahogy mindig is hittem, hogy a könyvtárnak is segíteni kell abban, hogy a falulakó minél kevesebbet érezzen meg abból, hogy kis településen él. Többet kell adni, mint hogy kinyitjuk a könyvtárat és kölcsönzünk... Ezért is gondoljuk, hogy a nagyobb településnek segítenie kell a kisebbeknek. Most például azzal, hogy gyarapítgatjuk a könyvtári eszköztárunkat, a fonotékát. Egy-egy foglalkozáshoz, beszélgetéshez használhatják a mi anyagunkat... Ha mindenki külön-külön gyűjtögetne, ugyan mire menne? Pénzzel sem győzné. Lenne egy-két felvétele? Így viszont a kiskönyvtárban is ott a magnó, a lemezjátszó, s ha kell, a mi videomagnónk is besegít. A könyvcserében már jól kitapostuk ezt az utat, s elértük, hogy a körzeti könyvtárak élén függetlenül állnak. Jó könyvtárosra ott van szükség, ahol a legtöbb a tennivaló... A könyvtár pedig az olvasóért van. A könyvtáros is. Ezért nehéz és ezért szép is a mi munkánk. Úgy gondolom, nem szabad lemondani arról, hogy az embereknek van igényük arra, hogy szebben, okosabban éljenek. Teljesebben. Ezért nyitottunk mi kaput mindenkinek, a kertbarátoknak is, a méhészeknek is, hogy csak olyat mondjak, amire évtizede még felkapták a fejüket sokan, mondván: a könyvtárban? De miért ne? Ha a könyvtár tud segíteni nekik, akkor kérné is fogják a segítséget a könyvtártól. S nem tudom, gondolt-e már arra valaki, hogy hány országjáró kirándulás lett több a pusztán „szórakozzunk jól” időöltésnél, mert ott volt a könyvtáros is, aki tudta, mit érdemes, mit kell megnézni... És közben ő is gazdagodott... Hát ezért csinálnám, kezdeném újra, ha lehetne... A munkatársaimmal s a feleségemmel, aki zokszó nélkül viselte, hogy sokszor az éjszaka hoz s a hajnal visz.”

Észak-Magyarország, 40. évf. 195. sz. (1984. augusztus 19.) 6. p. : ill.

Szép időszak volt ez: a könyvtárak tekintély-növekedésének, építésének időszaka. Mérföldkő az edelényi könyvtár megépítése volt. Korszerű beren-

dezése, az itt folyó munka, s az eredmények kisugárzása nagyon jó hatással volt a környék településeire, a könyvtárak fenntartóira, de az igénybe vevőire is. A szép példát követni kellett! Hamarosan követte is néhány község, és ezek a példák még nagyobb hatással voltak fenntartóikra. Nagy lendületet adott a könyvtár-korszerűsítéseknek, amikor ezekre állami, megyei támogatások is elnyerhetők lettek. Így épült Bódvalenkén felszabadulási emlékkönyvtár, Aggteleken, Szinben, Lakon és Hangácson Petőfi-emlékkönyvtár. A megyei mecénási alap is bőkezűen támogatta a helyi kezdeményezésekkel megindult könyvtárépítkezéseket. Így lett szép könyvtára Perkupának, Szendrőládnak, Szendrőnek, Boldvának s még több kisebb községnek. Az iskolák körzetesítése is lehetőséget adott a könyvtárak jobb elhelyezésére sok kis községben. A községek vezetőit dicséretekkel, kitüntetésekkel is igyekeztünk a könyvtáruigy mellé állítani.

A technikai fejlődés vonzásában éltünk, dolgoztunk. Így hozatta létre a lakosság igénye a hanglemeztárunkat is, lehallgató részleggel együtt. A maximálmpás vetítógépet a villamosítás után már a villannyal működő diafilmvetítés követte. Ez az olcsó és könnyen kezelhető gépecske sokáig, még a többi sokkal fejlettebb társ megjelenése után is vezető helyen állt. A lakosság ellátása érdekében diafilmtárat is létesítettünk. Később 16 milliméteres vetítógépet is sikerült szerezni. Ezután helyi és vidéki rendezvényeink fő szemléltetőeszköze lett.

A feladataink végzése közben használható technikai felszerelések, a lemezjátszó, a televízió, a magnetofon, a képmagnó megjelenése újabb és újabb színfoltot jelentett munkánkban. Igyekeztünk ezeket munkánk során felhasználni.

Én és családom pl. az egykori Bányász-klubban láttunk először televíziót. Program lehetett egy televíziós adás megtekintése, amikor a könyvtárunknak sikerült egy televíziót beszerezni. Külön programot készítettünk a tévézésnek. Mindig sokan voltak egy-egy tévés esten.

Az első magnónkkal végigjártuk a járás községeit. Ma talán hihetetlenül hangzik, de az emberek megdöbbenve, hitetlenkedve hallgatták beszédüket, éneküket a visszajátszáskor.

Majd jött a képmagnó, varázsa bámulatos volt. Vittük is magunkkal esti könyvtári rendezvényeinkre. A képmagnó jelenléte már fél siker volt. Az 1980-as években megjelent a számítógép. Sok községben a mi Commodore 64 számítógépünk volt az első, amellyel a lakosság, főleg a fiatalság megismerkedett.

Persze, ahogy ezek terjedtek a lakosság körében, munkánkra gyakorolt áldásos hatása fokozatosan csökkent.

Később már ezek ellenhatásáról kellett meggyőződnünk.

Könyvtárközi kétségek

Szakad a lánc?

„A közművelődési könyvtár — olvassuk a jelenleg érvényben levő könyvtári törvényben — a székhelyén és annak vonzáskörében élő lakosság egészét szolgáló lakóhelyi közművelődési könyvtárként működik.”

Az elvek szépek. Sőt, a gyakorlatban is alkalmazhatóak lennének. Könyvtári rendszerünk azon kevés dolog közé tartozik, amelyet már jól kitaláltak az előttünk járó nemzedékek. Fontos követelmény volt már évtizedekkel ezelőtt a demokratizmus, úgy építették ki a közművelődési könyvtárak rendszerét, hogy mindenki az egész ország területén — még a legkisebb faluban is — hozzájusson ahhoz a könyvhöz, amire szüksége volt. Úgy építették ki a hálózati rendszert, hogy a könyvtárak együttműködésének köszönhetően, sohasem csak a közvetlenül előttünk álló intézmény anyagához juthassunk hozzá, hanem az egész rendszer együttes állománya a rendelkezésünkre álljon. A könyvtári hálózat nemcsak az átkölcsonzések lehetőségét nyújtotta az olvasóknak, hanem a magasabb színvonalú szakmai munkához a nagyobb könyvtárak szakemberei segítséget adtak a kisebb intézmények vezetőinek. Gyakran tiszteletdíjért, társadalmi munkában dolgozó könyvtárosoknak. A tanácsi könyvtárak megyénként alkotnak hálózatot, és a módszertani gondozás mindig a megyei könyvtár feladata. A hálózat következő pontja a városi könyvtárak. Az itt dolgozó szakemberek segítették a községi könyvtárak dolgozóit. Egy-egy könyvtár állományának kialakításában, szakszerű elhelyezésében, feltárásában, a katalógusok elkészítésében, rendezvények, előadások szervezésében. Nem maradt tehát egyedül a község könyvtárosa.

Félő viszont, hogy minderről már csak múlt időben beszélhetünk. Az év elejétől érvényes tanácsi gazdálkodási változások végveszélybe sodorhatják az eddig eredményesen működő rendszert. És ennek az intézkedésnek is az igazi vesztesei a kisközségekben élők lesznek. Az iskolák körzetesítése után a legtöbb településen a könyvtárak voltak a művelődés utolsó mentsvárai. Az első vészjeleket az edelényi körzetből kaptuk.

„1990. január 1-től a tanácson új költségvetési, finanszírozási rend alakult ki, melynek során a települések a támogatást normatívák alapján kapják. Az így megállapított költségvetési tételek nem tartalmazzák az Edelényen kívüli — hálózati és módszertani — feladatok ellátásához szükséges pénzt” — tudták meg a könyvtár dolgozói a városi tanács vb művelődési, egészségügyi, ifjúsági és sportosztály vezetőjének a leveléből. Hogy mindenki jól értse, így folytatódik a levél: „Ezért kérem, hogy a további intézkedésig teljes egészében szüneteltesse az intézménye Edelényen kívüli tevékenységét.” A hálózati vagy inkább a dominóelvnek megfelelően, a nagykörzeti könyvtár vezetője sem ad segítséget a kisközségeknek. A január 18-i, perkupai végrehajtó bizottsági ülésen úgy döntöttek, hogy február 28-ig a letéti állományba kihelyezett könyveket vissza kell vinni Perkupára, a letétheadás megszűnt, a módszertani segítségadás szintén. Ha pedig ők szorul-

nak az edelényi könyvtár segítségére, előbb be kell jelenteni a tanácson, hogy tudják azt, hogy mire adnak ki pénzt.

Pathelyzet Slezsák Imre, az Edelényi Városi Könyvtár igazgatója így fogalmaz a megyei tanács társadalompolitikai főosztályának írt levelében: „a városok nem kapták meg a segítségnyújtáshoz szükséges pénzt, következőképpen ezt a nagyon hasznos tevékenységet megszüntettetik az intézményeikkel. Érdeklődve mind a városi, mind a községi illetékesektől, az derül ki, hogy a megoldást egymástól várják. A város, hogy a községek adják össze az ehhez szükséges pénzt, a községek pedig úgy vélekednek, hogy ennyit a város megtehet a vonzáskörzetében levő kistelepülésekért, egyébként is, korábban ehhez a feltételeket megkapták.”

Mi lesz most? — kérdezi kétségbeesve a szendrőládi könyvtáros. Hiszen eddig természetes volt, hogy minden segítséget megkapott az edelényi könyvtárról. Segítették az állományellenőrzésben, rendezvények megszervezésében, lebonyolításában...

Mi lesz most? Néhány forintért eladjuk a kistelepülések utolsó közművelődési lehetőségét?

Észak-Magyarország, 46. évf. 25. sz. (1990. január 30.) 4. p.

Ebben a nagy járásban, vonzáskörzetben sok gondot okozott a közlekedés. A már említett motorkerékpár után újabb segítség érkezett: a művelődési autó. Mikor kivel, melyik intézménnyel kellett közösködnünk rajta, de az áldásos hatása szinte felmérhetetlen.

Írók, szakelőadók, szemléltetőeszközök, kiállítási anyagok, s nem utolsósorban könyvek szállítása a községekbe mindennaposá váltak. Nagy segítséget adtunk általa a körzeti könyvtáraknak is.

Nem ritkán, egy-egy téli estén 4–5 községbe is rendezvényt tudtunk biztosítani a segítségével, erősítve evvel az olvasóköri, kisközösségek munkáját. Nagyon fontosnak tartottam a kisközösségeket. Az 1980-as években sokszor írtam is róluk.

Ebben az időben már ütöképes, szakképzett gárda szolgálta vonzáskörzetünkben a könyvtárügyet. Edelényben 12 fő, Boldván, Szendrőben, Perkupán, Bódvaszilason, Lakon függetlenített körzeti könyvtáros látta el a feladatot.

Könyvtárunk sok technikai eszközzel, az 1980-as évek végén már kis nyomdával is segítette a vidéki könyvtárakat.

A képlet: a Városi Könyvtár munkája = Edelény lakosságának és a vonzáskörzeti községek lakosságának ellátása, könyvtári segítése.

*„ki ekével, ki kalapáccsal, tollal,
építse, építse, építse ezt a hazát!”*

Juhász Ferenc

Slezsák Imre

I.

KÖNYVTÁRTÖRTÉNET

Hogyan segíti a népkönyvtár a községi tanács munkáját?

Sokan azt hinnék, hogy az a segítség, amelyet a községi tanács a népkönyvtárnak nyújt, holt befektetés, aminek a község életére semmi befolyása nincs. Pedig ez merőben másképp van. Az igaz, hogy a könyvtár nevelő hatásának eredményét közvetlenül, statisztikailag kimutatni nem lehet! De közvetve ez annál észrevehetőbb, kimutathatóbb. Sokan megkérdik, hogyan? Erre szeretnék az alábbiakban rámutatni néhány példával.

Nem kell különösen fejlett érzékkel rendelkeznie senkinek ahhoz, hogy a rendszeresen olvasó embert megkülönböztesse a műveltségével nem törődő embertől. Tanácsaink vezetői tudják a legjobban, hiszen naponta magyarázni, megértetni valamit, legyen az rendelet vagy bármi más, könnyebb az értelmes, az olvasás által önképzett emberekkel, mint azokkal, akik nem olvasnak.

Tehát a könyv emeli az emberek értelmi színvonalát. Vagy vegyük a könyvek hatását a termelésre. A tapasztalat bizonyítja, hogy bármely szakmában az tudja a helyét megfelelően megállni, kiemelkedni munkatársai közül, aki rendszeresen képezi magát, tanulmányozza a legújabb szakirodalmat. Járásunk községeiben pl. nagy keresettségnek örvend Prohászka: Szőlő és bor című könyve. Nézzük meg, milyen óriási különbség van egy könyvet tanulmányozott gazda és egy azok ismeretével nem rendelkező gazda szőlőművelése között.

És ugyan kell-e különösebben bizonygatni, hogy mennyivel nagyobb termelési kultúrával rendelkezik az az ember, aki a könyvekből ismeri a termelésnek az alapjait, aki a különböző termelési folyamatok során nem spontánul, hanem tudatosan alkalmazza a legjobb és legújabb módszereket. A rohamosan fejlődő ipari és mezőgazdasági technika sok új feladat elé állítja mind a termelőmunka aktív résztvevőit, mind azok szervezőit, irányítóit. Vegyük példának a hibridkukorica elmúlt években megindult termelését. Milyen meggyőző propagandamunkát kell kifejteni tanácsainknak azért, hogy megértsék parasztjaik a hibrid vetőmag alkalmazásának jelentőségét. Mennyi téves nézetet kell eloszlatni, hogy a dolgozók rátérjenek a hibridkukorica termelésére. De így van ez sok más területen. Ebben a munkában is nagyon sokat segíthet a könyv, melyben a termelők megtalálják a helyes, járható út kézzelfogható, meggyőző bizonyosságait. Milyen nagy szükség lenne például járásunk elhanyagolt gyümölcsstermelési kultúrájának rendbe hozása érdekében az ezzel foglalkozó szakkönyvek széleskörű tanulmányozására. Ugyan mely községi tanács nem örül annak, ha a mezőgazdasági

termelés folyamán nem kell az egyes embereknek magyarázni az időben való vetés, ültetés jelentőségét, ha a község határa megfelelően, szakszerűen van művelve, aminek következtében az emberek több termést takarítanak be, jobb anyagi körülmények között élnek és az állam iránti kötelezettségüket is pontosan tudják teljesíteni anélkül, hogy életszínvonaluk rovására menne. Különösen fontos szerepe van a könyvnek a szocialista útra tért parasztjaink életében. Az új típusú, fejlettebb formájú termelés sok feladat elé állítja a régihez szokott dolgozó parasztokat.

Nagy szerep jut a könyvnek az ifjúság nevelésénél. Nem mindegy, hogy fiataljaink milyen – az imitt-amott még megtalálható ponyvairodalmat, vagy a könyvtárban meglévő – könyvet vesznek a kezükbe. Könyvtáraink olyan olvasnivalót adnak az ifjúságnak, amely szilárd, hazáját szerető, egyenes jellemű embert nevel belőlük. Ha az ifjúság a káros szórakozás (kártyázás, korcsmázás) helyett a könyvek olvasását választja, ha le tudjuk kötni figyelmét a kezükbe adott könyvvel, elérjük, hogy a könyv elolvasása után igyekeznek a könyvben szereplő személyek jó tulajdonságait felvenni és levetkőzni magukról, ami rossz. Ezek a könyvből átvett jó tulajdonságok formálhatják az embert minél kulturáltabb, minél több jó tulajdonsággal rendelkező emberré, szocialista építőmunkánk aktív harcosává. Ez, azt hiszem érdeke a tanácsnak, az embernek és a társadalomnak egyaránt.

A fentiekből láthatják a községi tanácsok, hogy nem haszontalan kiadás a könyvekre költött pénz. Ez az anyagi segítség, ha helyesen alkalmazzuk és gazdálkodunk vele, többszörösen megtérül szellemiekben és ezen keresztül az anyagiakban is. Márpedig mi ezen a területen, de nemcsak mi, hanem a községi tanácsok is, azt hiszem, azt akarjuk, hogy a könyvtár teljesítse azt a funkciót, amiért létrejött, működik: a dolgozó tömegek politikai, szakmai és általános műveltségi színvonalának az emelését. Ha e nehéz, de szép feladat megoldásában a könyvtár és a községi tanács helyesen együttműködik, a községi tanács lehetőségeihez mértén anyagi és erkölcsi támogatást nyújt a könyvtárnak, azt hiszem, ezt a munkát sikeresen fogjuk megoldani.

Borsodi Könyvtáros, 1960 augusztus, 6–7. p.

A tanácsok a könyvtárakért – könyvtárak a tanácsokért

Községi tanácsainknak a népkönyvtárak gazdáinak kell lenniük. Régi vágyunk az, hogy minden községi tanács jó gazda módjára törődjék könyvtárának ügyes-bajos dolgaival, erkölcsileg és anyagilag támogassa községének népkönyvtárát.

A tanácstörvény értelmében tanácsainknak kötelességük is ez a támogatás, hiszen politikai és gazdasági funkciójuk betöltése mellett művelődési feladatokkal is foglalkozniuk kell. Ezt érzik és tudják községi tanácsaink vezetői, és általában minden községben sokat tesznek is a kultúra érdekében. Majd minden községben megfeszített munka folyik a községek kulturáltabb külsejének kialakításáért, járdát építenek, utcát köveznek, folyót, parkot szabályoznak, villanyt vezetnek be, művelődési házat építenek stb. Mi más ez, mint a kulturális élet előfeltételeinek megteremtésén való fáradozás. Hiszen ezek nélkül a sötét, sáros községben nincs is igazi művelődés, nem lehet kulturált az élet.

Mégis sokat panaszkodunk tanácsainkra. Az igazság az, hogy még valóban nem nagy azoknak a száma, akik saját maguk figyelnek fel, hogy például a községi népkönyvtárnak is kellene segítséget adniuk. Ez a tény érthetővé és magyarázhatóvá válik, ha egy kicsit elgondolkozunk rajta.

Községi tanácsaink vezetői egyszerű dolgozó emberek. Ezelőtt pár évvel, de sok esetben csak néhány hónapja kerültek a községek élére. Ők maguk is az átlag dolgozó kulturális életét éltek eddig, és sok esetben élük még ma is. Számukra a könyvtár fogalma, az olvasás, az önművelés annyira új, mint a község többi szorgalmas, becsületes munkásának, parasztjának.

Munkánk végzésének tehát egyik igen fontos feladata tanácsaink vezetőinek megnyerése a könyvtárügy számára.

A vezetők megnyerése

Legelőször is fel kell ébreszteniünk ezekben a tegnapi munkás, paraszt emberekben az olvasás, a művelődés utáni vágyat, hogy ők maguk is olvaszanak. Itt kezdődik a kapcsolat kiépítése. Kezet nyújtunk a községi vezetőknek. Segítséget ígérünk és adunk nekik önmaguk műveléséhez. Mi ennek a dolognak nagyon nagy fontosságot tulajdonítunk. Kiszállásaink alkalmával felkeressük községi tanácsaink vezetőit, nem sajnáljuk rá az időt. Elbeszélgetünk velük, tájékoztatjuk őket a könyvkiadás, az irodalmi élet fontosabb eseményeiről. Érdeklődünk, hogy az utóbbi időben megjelent könyvek közül mit olvastak, javaslatot teszünk arról, hogy az utóbbi időben megjelent könyvek közül mit olvassanak el. Meghívjuk őket, hogy ha a járási székhe-

lyen járnak, szabad idejüket töltsék olvasótermünkben. Megszerezzük az őket érdeklő könyveket. Pl. az Idegen szavak szótárát 3 tanácselnöknek szereztük meg. A közúti közlekedés rendjét 4-nek. Ajánló jegyzéket készítettünk az oktatásukhoz javasolt irodalomból, és kiküldtük nekik. Tájékoztattuk őket – akár olvasói könyvtárunknak, akár nem – új szerzeményeinkről stb.

A tanácsülések és a könyvtárak

Tényekkel bizonyítsuk be, hogy munkánk sajátos eszközeivel minden alkalmat megragadunk a tanács és a párt előtt álló politikai és gazdasági feladatok segítésére, hogy a könyvtári munka közvetett és közvetlen hatást gyakorol a feladatok megoldásában! Mi nagyon fontosnak tekintjük annak a téves látszatnak eloszlatását, hogy a könyvtárra fordított erkölcsi és anyagi támogatás holt befektetése tanácsainknak. A Járási Tanács VB már évek óta rendszeresen megtárgyalja munkánkat évente egy alkalommal. Erre mindig alaposan felkészülünk. Az itt hozott határozatok egyike mindig utasítja a községi tanácsok elnökeit, hogy a Járási Tanácshoz hasonlóan tűzzék napirendre a könyvtárunk munkájának megtárgyalását. Ezekre a községi VB-ülésekre mindig kimegyünk, előkészítjük a könyvtárost, megindokoljuk jogos kéréseiket, értékeljük a községi könyvtár munkáját, és ezzel kapcsolatban a községi tanács támogatását is. Ilyenkor rendszerint könyvkiállítást készítünk az időszerű irodalomból, és ha csak lehet, megnyerjük könyvtári olvasóknak a végrehajtó bizottság tagjait.

Községi könyvtárosaink egyre többen jelennek meg kis könyvkiállítássaikkal a községi ünnepélyeken, gyűléseken és egyéb összejöveteleken. A rendezvények színvonalát a témához kapcsolódó kiállítással igyekeznek emelni.

Különösen nagy a kiállítások fontossága a nemzeti ünnepek és a nemzetközi munkásmozgalmi ünnepek alkalmával rendezett ünnepélyeken. A tanács előtt álló idényfeladatok segítése céljából irodalmi esteket, könyvismertetéseket kell rendeznünk.

Járásunk területén a szovjet irodalmi hét tiszteletére 5 községben rendeztünk szovjet könyvismertetést. Most nagy alkalom nyílik annak megmutatására, hogy tudunk segíteni a tanácsok feladataiban. Könyvismertetéseket rendezünk a magyar falu átalakítását, a közös gazdálkodás szép eredményeit bemutató könyvekből. A télen 6 községben rendeztünk – állatorvos előadóval – előadást az új tsz-tagok számára arról, hogy milyen új, eddig ismeretlen feladatok előtt állnak az állattenyésztésben, melyek az őket segítő könyvek. Népkönyvtárosaink kiállításokat rendeznek ezekből a könyvekből. Az ilyenfajta rendezvényekre természetesen meghívjuk a községi tanácsok vezetőit is.

Ne titkoljuk el eredményeinket!

Tájékoztassuk tanácsainkat munkánk menetéről, sikereinkről. Hívjuk meg időnként a kölcsönzésekre a tanács vezetőit. Különösen akkor fontos ez, ha még nem sikerült beiktatni őket a könyvtár tagjai közé. Mert ilyenkor a helyszínen, a saját szemükkel láthatják a könyvtár munkáját, hallják és látják az olvasók által a könyvtárral szemben támasztott igényeket. Mi kiszállásainkat, ha csak lehet, a meglátogatandó könyvtár kölcsönzési napjára tesszük, és elhívjuk magunkkal a kölcsönzésre a tanács valamelyik vezetőjét is. A negyedévi jelentések adatainak értékelését tanácsainkkal is közöljük, megjelölve, hogy hol milyen segítséget várunk a munka javítása érdekében.

Kérjük a tanács segítségét!

Pontosan, határozottan kell megjelölnünk, hogy miben kérjük a tanács segítségét. Említettem, hogy mi kiszállásaink alkalmával mindig felkeresünk a községi tanácsot. Ha nem sikerül a tanács vezetőit a kölcsönzésre elhívni, ellenőrzésünk után visszamegyünk a tanácsházára, és közöljük észrevételeinket, a könyvtár eredményeit, hibáit. Megjelöljük a hibák kijavításának módját és azt, hogy mi vár a feladatokból a községi tanácsra. Már a községfejlesztési tervek összeállítása előtt levelet írunk, és ha lehet, minden tanácshoz ellátogatunk, valamint összefoglaljuk, hogy mennyi pénzre lenne szükség a községi könyvtár fejlesztéséhez.

Legelőször is a tanácsi vezetők felelősségérzetét próbáljuk minden intézkedésünkkel felkelteni, és miután ez sikerrel járt, csak akkor kérünk anyagiakat.

Kérjük tanácsaink vezetőit, hogy évente legalább egyszer számoltassák be a népkönyvtárosokat az általuk végzett munkáról. Hallgassák meg a könyvtáros kéréseit, és teljesítsék is azokat. Elvárjuk tanácselnökeinktől, hogy időnként látogassák meg a népkönyvtárat kölcsönzés közben. Ha hiányt észlelnének, vagy valami probléma vetődik fel, és a mi segítségünkre van szükség, írjanak, szóljanak nekünk. Az ilyen bejelentésekre mindig nagyon gyorsan válaszolunk: rendszerint rövid időn belül kiutazunk, vagy ha nem tudunk kimenni, azonnal írunk.

A jó kapcsolat elmélyítése érdekében nagyon fontos, hogy ne hagyjuk elszunnyadni a felelősségérzetet. Mi híradónkban, a negyedévenként megjelenő „Bódvavölgyi könyvtáros”-ban első helyen mindig tanácsaink könyvtári munkájával foglalkozunk.

A tanácsválasztások után minden tanácsvezetőt levélben üdvözlünk. E levélben felhívjuk figyelmüket a hivatásukkal járó népevelő munkával, a könyvtárral szembeni felelősségükre. Rámutatunk arra, hogy a továbbiakban miben várjuk segítségüket. Ha tudomásunkra jut, hogy valahol elnök- vagy titkárváltozás van, üdvözlő levelünket ebben az esetben is kiküldjük.

A Járási Tanács vezetőivel és tagjaival is igyekszünk jó kapcsolatot tartani. Könyvtárunk minden járási tanácsülésen képviselve van. Az új járási tanácsstagokat is üdvözljük megválasztásuk után. Azt kérjük tőlük, hogy körzetükben, ha a tanács helyi vezetőivel beszélgetnek, érdeklődjenek a könyvtári munka menetéről is. Nagyon fontos ez, különösen a járási tanács vezetői részéről. Ugyanis, az ő egy-két mondatuk, mellyel a könyvtári munka felől érdeklődnek, hitelt ad a mi kéréseinknek is. Érzik a helyi vezetők, hogy nemcsak mi – akiknek közvetlenül ez a kötelességünk – törődünk a feladatokkal, hanem azok is, akik a járás politikai, gazdasági és kulturális munkájával összefüggően, egységes egészként foglalkoznak.

Nagyon fontos eltalálnunk azt a hangot, amelyet a községi vezetőkkel szemben használunk, azt a legmegfelelőbb fellépést, mellyel a tanácsvezetők előtt a könyvtárügyet képviseljük. A szép szó eszközét, meggyőző erejét alkalmazzuk.

Nagyon fontos, hogy ne csak a vb két vezetőjét nyerjük meg az ügynek, hanem az egész végrehajtó bizottságot, illetve az egész tanácsot. Ezt a célt legjobban a tanácsüléseken, és a vb-üléseken való részvétellel tudjuk szolgálni. Ha a tanácsstagok többségét, de legalább is egy részét megnyertük, számíthatunk támogatásukra a könyvtárfejlesztés összegének megszavazásával is.

Mi azonban mégis csak kevesebbet tehetünk a jó kapcsolat érdekében. Ez sokkal inkább a népkönyvtárosok magatartásán, úgyszereteten múlik. Akkor van igazán megfelelő eredménye törekvésünknek, ha mi, a járási könyvtár dolgozói igazoljuk, bizonyítjuk azt, amit már népkönyvtárosaink többször is elmondtak a tanácsoknak. A községfejlesztési tervek készítésének időszakában könyvtárosainkat – amellet, hogy a községi tanácsok nagy részét mi is felkeressük – felszólítjuk, hogy feltétlenül keressék fel tanácsaikát, és vetessék be a tervbe a könyvtárfejlesztés összegét is, a tervek tárgyalásakor pedig az összegek indokolására kérjük őket.

Az eredményekről

Állandóan javuló kapcsolatunk mindinkább érezteti anyagi és erkölcsi hatását. Egyre több azon tanácsvezetők száma, akik rendszeresen foglalkoznak a könyvtárunkkal. Például a laki járási tanácsstag jelezte, hogy könyvtárunk munkája nincs minden tekintetben rendben, új könyv kellene, segítségre van szükség. Az alsótelekesi, szini, hangácsi tanács stb. javasolta, hogy váltsuk le a népkönyvtárost, mert nem végez kielégítő munkát, és valamennyi megfelelőbbet javasolt helyettük.

Az elmúlt évben 16 000 Ft-ot kaptunk tanácsainktól könyvvásárlásra. Ebben az évben már 24 000 Ft-ot, és járásunkban az idei községfejlesztési támogatás tervezett összege meghaladja a lakosonkénti 1 Ft-ot. (Összeg sze-

rint 55 000 Ft.) És aminek a legjobban örülünk, alig akad tanács, amely ne tervezett volna bizonyos összeget könyvtára támogatására.

A szalonnai tanács pl. 7000 Ft-ot, az izsófalvai tanács 6000 Ft-ot fordított a könyvtára berendezésére. Az edelényi tanács pedig kérésünkre egy kis parkkönyvtárat építtetett, ez évben pedig 5000 Ft-ot ad könyvvásárlásra.

1960-ban tanácsaink fele már tárgyalta vb-ülésein könyvtárának munkáját, s hogy helyesen foglalkoznak a kérdéssel, azt a hozzánk beküldött vb-ülési jegyzőkönyvek igazolják.

Köszönet a tanácsoknak

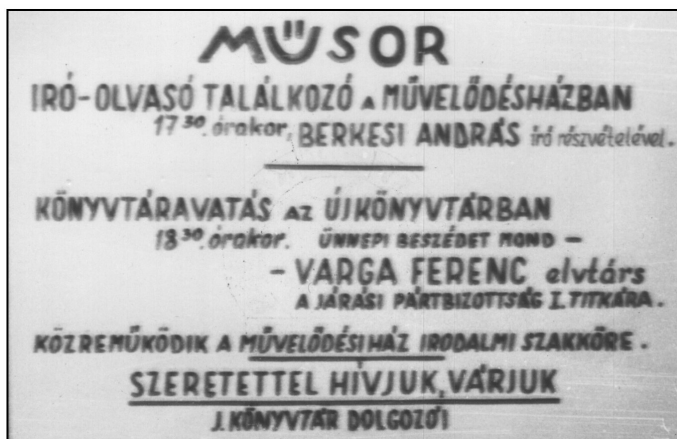
Erkölcsei és anyagi támogatás esetén ne fukarkodjunk a köszönettel és a dicsérrel. Mi negyedévi híradónkban elemezzük a tanácsoktól kapott segítséget. Amíg híradónk nem volt, évente egy-két alkalommal körlevélben köszöntük meg a támogatást.

A járási könyvtár munkáját tárgyaló járási tanácsülésen javasoljuk, hogy határozatban dicsérje meg a vb a jól dolgozó elnököket és titkárokat. Természetesen a határozatot minden községi tanács megkapja.

Az elmúlt évben pedig 21 községi vezetőnek adtunk át ünnepélyes kezek között könyvjutalmat. A megyei sajtót is felhasználjuk a dicséret közlésére. Természetesen a dicsérek mellett „megemlékezünk” azokról is, akik nem segítettek.

Kapcsolatunk tanácsaink vezetőivel egyre javul. Tanácsainkban mindinkább felébred a segítőkészség. Reméljük, hogy a most induló tanácsi kezelésbe adás még jobban meggyorsítja ezt a folyamatot.

Könyvtáros, 10. évf. 10. sz. (1960) 750–752. p.

A Járási Könyvtár új épületének avatási műsora, 1963-ban

Nyári propagandafeladatok a községi könyvtárakban

A nyári időszak a könyvtári munkában a legtöbb feladattal jár, s a propagandamunkában a legtöbb leleményességet igénylő és mégis a legkevesebb eredményt hozó időszak.

Falun megkezdődik a kora reggeltől késő estig tartó mezei munka, de megnőnek a szórakozási lehetőségek is. A strand, a kirándulás stb. nagyon erős vetélytársaivá váltak a könyvtáraknak. Még a törzsgárda is kevesebbet olvas. Sokan hozzák vissza könyveinket azzal: „Most már nem kérek, nem érek rá olvasni.” Ez való tény, ezzel számolnunk kell. A következő hónapokban valamennyi községi könyvtáros kartárs legfontosabb könyvtári feladata a nyári mezőgazdasági munkák és megnövekedett szórakozási lehetőségek hatására megindult, úgynevezett lemorzsolódás elleni harc legyen.

Azt nem várjuk, nem is várhatjuk, hogy ilyen szorgos, dolgos időben parasztjaink kasza, kapa helyett könyveinket forgassák kezükben. Amilyen helytelen lenne ez a nézet, éppen olyan helytelen lenne az is, ha „úgysem érnek rá most olvasni” jelszóval lemondanánk a kölcsönző munkáról, és ölbetett kezekkel várnák a telet, mint az olvasásra egyedül alkalmas időszakot. Nem! Ez helytelen lenne. Mi tehát a teendő? Az elmúlt években több helyen tapasztalhattuk megyénkben is, hogy pedagógus kartársaink az iskolai év befejezésével pontot tettek az új tanév indulásáig a könyvtári munkára is. Mondani sem kell, hogy ez mennyire helytelen. Ilyen helyen valóban nem olvasnak az emberek. Az a helyes, ha a szünidőt községüktől távol töltő kartársak gondoskodnak megfelelő helyettesről. Feltétlenül fontos, hogy valamennyi kartárs pontosan betartsa a kölcsönzési időt nyáron is, még akkor is, ha lényegesen kevesebben járnak a könyvtárba, mint télen. Nem szabad megtörténnie, hogy az olvasó kölcsönzési időben könyvért jövet, zárva találja a könyvtárat. Nagyon rossz hatása lenne. Az így járt olvasó sok esetben úgy vélekedik: „Minek menjek oda, úgy sincs nyitva sohasem. A múltkor is zárva találtam.” Ez a vélekedés sokat ártana a könyvtár jó hírének, nagy ellenpropaganda lenne. Ha a kölcsönzés valamilyen nagyon fontos ok következtében elmarad, ezt dobszó, hangoshíradó, vagy más propaganda-eszközzel közölgék olvasóikkal. (Természetesen ezt kell tenni minden esetben, nemcsak nyáron.)

Azon is érdemes elgondolkozni, hogy a kölcsönzési idő megfelel-e a nyári követelményeknek, körülményeknek. Hosszúak a napok, az emberek jó időben késő este érkeznek haza. Tapasztalatunk az, hogy a szombat késő délután és a vasárnap még a legszorgosabb munkák idején is majd minden

községben a ház körüli munkák, a pihenés ideje. Feltehető, hogy ilyen közösségben, ha a könyvtár szombat délután, vagy vasárnap kölcsönözne, többen felkeresnék, még olyanok is, akik szorgos munkájuk miatt nem jutottak el hét közben a könyvtárba.

Olyan olvasó is akad, aki így nyilatkozik: „Hiszen elolvasnám én most is ezt, vagy azt a könyvet, szakítanék rá időt, de hát ki menjen el érte a könyvtárba?” Erre is fel kell figyelni. Használják fel a kartársak könyvek kiküldésére az ifjú olvasókat. Szállítsák ki ők ilyenkor a könyvet szüleiknek, szomszédaiknak, ismerőseiknek. 3–4 hét elteltével keressék fel ismét őket és hozzák vissza tőlük az elolvasott könyveket, így láthatják el könyvvel a nehezen mozgó öregeket, az állandóan otthon foglalatlan nyugdíjasokat, nem fertőző betegeket is. Jó, ha van otthon könyv. 2–3 napos esős idő nyáron is megakad. Ezt dolgozó parasztjaink rendszerint pihenésre használják, aki viszont olvasni szeret, annak pihenés az olvasás.

Tegyük fel, hogy a felnőtt paraszt lakosság nyáron nem ér rá olvasni. Az is igaz, hogy a gyermekek nagyon sokat segítenek a szüleiknek, de az ő elfoglaltságuk még a legszorgosabb dologidőben sem oly nagy, hogy ne érnének rá a könyvtárba elmenni, és kéthetenként legalább egy-két könyvet elolvasni. Ez azért is fontos, hogy a gyermekek iskolán kívüli nyári foglalkoztatását ezáltal is biztosítsuk. A nyáron olvasgató iskolás könnyebben kezdi az új tanévet, nem felejt annyit. Itt három érdek találkozik: a szülő, a gyermek és az iskola érdeke. Ezt nem szabad kihasználatlanul hagyni. Jó lenne, ha valamennyi községi iskolában az irodalom szakos nevelők meghatároznák növendékeiknek a következő évi kötelező irodalmat, vagy néhány más könyvet, melynek elolvasását a tanév megkezdéséig kötelezővé tennék. Így a kevés példányban meglévő kötelező olvasmányokat beosztva, többen olvashatnák. Jó lenne, ha minden iskolaigazgató az évzáró ünnepélyen rábízna a gyermekekre a könyvtárlátogatást.

Nem minden dolgozó van nyáron úgy elfoglalva, mint a paraszt lakosság. A termelészövetkezetek fejlesztésével egyidejűleg megcsökkent a kétlaki dolgozók száma. Az üzemi dolgozók nyáron is 8 órát dolgoznak. Nagy részük ilyenkor veszi ki fizetett szabadságát is, és azt otthonukban töltik. Ez idő alatt szívesen olvasnak el néhány érdekes könyvet. Községükben, családjuk körében töltik a szünidőt az egyetemisták, a középiskolás diákok s az ipari tanulók is. Ezek nagy része is szívesen tölti idejét olvasással, s olvassa el a tanulás miatt elmulasztott könyvet, vagy a következő tanév kötelező irodalmából valamit.

Mi tehát a jó könyvtáros feladata? Megtalálni az új nyári olvasógárdát; a lemorzsolódott olvasók helyett új, most olvasni ráérő dolgozókkal növelni az olvasók táborát.

Nem hagyhat alább nyáron sem a könyvtár propagandamunkája. Feltétlenül propagálni kell a könyvtár helyét, az új könyveket szóban és írásban, beszélgetés közben, plakátokon, hangoshíradón stb. Mindig akadhat érdeklődő. Jó alkalmak a propagandára a nyári rendezvények: május 1., ünnepi könyvhét, augusztus 20. stb. Be kell mutatni a könyvtár új könyveit kiállításon is.

Szokás megyénkben – különösen ilyenkor, nyáron –, hogy az asszonyok, de még az emberek is, vasárnap délutánokon, ünnepnapokon kiülnek a kapuk elé beszélgetni. Itt beszélnek meg az elmúlt héten történeteket. Lelkes, ügyes kartársaink ezeket az alkalmakat is felhasználhatják könyvtári propagandára. Egy-két jó könyvvel, érdekes elbeszélés-gyűjteménnyel keressék fel a beszélgetőket és alkalmas időben a könyvre terelve a szót, olvassanak fel belőle. Ha sikerült az érdeklődést felkelteni, biztosan gazdája akad a könyveknek.

Fel lehet használni a természetjárásokat, kirándulásokat is könyvtárpropagandára. Ajánljuk olvasásra a tájról, vagy a táj történelmi eseményeiről, nevezetességeiről szóló könyveket.

Természetesen teljesen lehetetlen kíváncsi lenni olyan feladatot tűzni e kis cikk elé, hogy minden községben egyformán használható receptet közöljön, vagy hogy felöleljen minden módszert, amit csak megyénk községeiben is könyvtáros kartársak a jobb eredmények érdekében alkalmaznak. Az említett módszereket járásunk, az edelényi járás területén dolgozó ügyszerető könyvtáros kartársaink gyakorlatából gyűjtöttem össze. Természetesen a leglelkesebben dolgozó kartársaink sem használják e módszerek mindegyikét. Nekem, mint cikkírónak, mint könyvtárosnak az a kérés: válassza ki minden kartárs magának a cikkből a neki legmegfelelőbb módszert és egészítse ki vele a saját maga által gyakorolt jó módszereket, végezze azt lelkiismeretes, odaadó munkával és az eredmény sehol sem fog elmaradni.

Borsodi Könyvtáros, 5. sz. (1961) 4–5. p.

Könyvtáros, 11. évf. 7. sz. (1961) 416–417. p.

Bemutatjuk az Edelényi Járási Könyvtárat

(1964)

Engedjék meg, hogy a Könyvtárosban a képeken kívül is bemutassam könyvtárunkat, az Edelényi Járási Könyvtárat. Épületünk kétszintű. A szolgáltatási helyiségeken kívül építettünk hozzá egy lakást is. Központi fűtésünk van és hideg-meleg vizünk. Ezen a téren, úgy érzem, elértük a nyugati színvonalat. A kazánházat, mellékhelyiségeket a dolgozók számára létrehozott mosdóhelyiséggel és a letéti raktárral együtt az alagsorban helyeztük el. A felső szinten vannak a szolgáltatási helyiségek, mégpedig a klub, a felnőttek illetve a gyerekek szabadpolcos kölcsönzője, a tápraktár, ruhatár és a két irodahelyiség. Ezeket előszoba köti össze, amelyet propagandára, szemléltető anyagok elhelyezésére használunk.

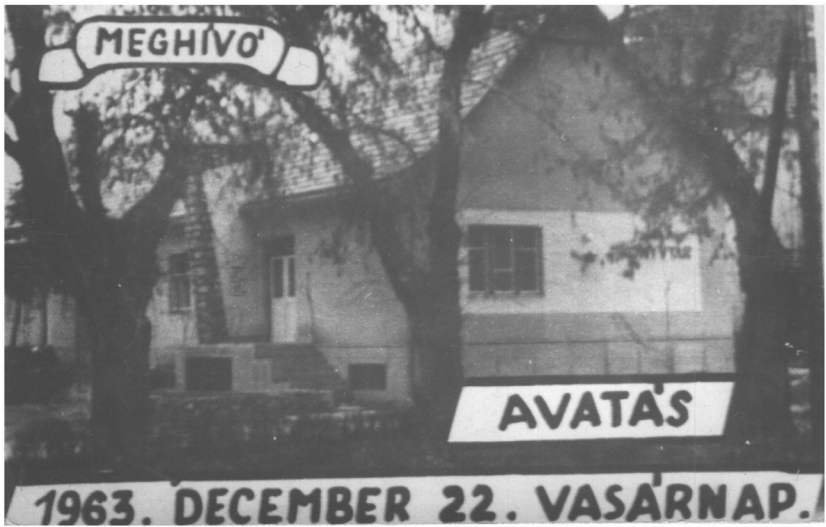
Munkánk háromnegyed részét házi kezeléssel munkával végeztük el. Az építkezés 770 000 Ft-ba került, és kb. 130 000 Ft-ba a berendezés. Az épületet Slezák László építésszámológus tervezte társadalmi munkában. A bútorzatot a szakirodalom felhasználásával, munkatársaimmal közösen terveztük, és a mezőkövesdi asztalos ktsz készítette el. Ahol lehetett, típusbútort alkalmaztunk.

Közseggünk négy, egymástól kissé külön álló településből áll. A most létrehozott könyvtár a kb. 5000 lelket kitevő központi rész olvasói igényeit elégíti ki elsősorban. A másik három résznek külön könyvtára – fiókja – van. Az 5000 lelket alapul véve, a július 1-ei 1037 olvasó a lakosság 27 %-a. A múlt évben ilyenkor 808 olvasónk volt. Azonban könyvtárunk vonzó hatása nem az olvasók számának növekedésében mutatkozik meg elsősorban, hanem a helyben olvasás fellendülésében, a könyvtár klubszerű életének kialakulásában. Nagyon sok olvasónk, aki a régi könyvtárban szinte meg sem melegedett, csak kikölcsönözte a könyvet és máris rohant, most rendszeresen bejár, és órák hosszat olvasgat, böngészget. Gyakran egyetlen nap alatt 150 látogató fordul meg nálunk. A téli olvasási idényben volt olyan nap, hogy nem tudtunk mindenkinek ülőhelyet adni, és a gyerekek közül csak azokat tudtuk beengedni, akik könyvet is hoztak, illetve vinni akartak.

A múlt év második negyedében 1009 könyvet és folyóiratot kölcsönöztünk helybeni olvasásra. Ez év második negyedévi olvasótermi és klub-forgalmunk a múlt évinek kb. négyszerese.

A téli hónapokban nagy feladatot jelentett a helyi olvasószolgálati munka ellátása. Ugyanis a megnövekedett munkához nem kaptunk új létszámot, és ennek bizony az olvasókkal való foglalkozás látja kárát. Mi nem tudunk rajta segíteni. Egy ifjúsági könyvtárosi státusz segítene rajtunk.

Könyvtáros, 14. évf. 8. sz. (1964) 475. p.

A Járás Könyvtár épülete

A Járás Könyvtár folyóiratos és kölcsönző tere

A felnőtt olvasótér

A kölcsönző és a gyermekolvasó

Szendrőn társadalmi ügy lett a könyvtár

Néhány hónapos átalakítási szünet után a napokban megnyílt a terjedelmében megnőtt, alakjában megcsinosodott szendrői községi könyvtár, amely most már könyvtár a szó legigazibb értelmében.

Nem nevezhették könyvtárnak a szendrőiek a felszabadulás előtti, alig százkötetes „népkönyvtárukat”, amely a lakosság akkori legminimálisabb igényeit sem tudta kielégíteni, mint ahogy ma már nem dicsekedhetik egyetlen község sem azzal, hogy az iskola folyosóján, tantermében vagy hivatali helyiségében, szekrényben néhány száz kötet könyvet tárolnak. Ez még nem könyvtár. Szocialista kultúrforradalmunk ennél már többet követel meg.

Megértette ezt a szendrői községi tanács, és évek óta következetesen azon fáradozik, hogy más szociális, kommunális feladatainak ellátásán kívül, a lehetőségekhez mérten egyre többet juttasson az iskolán kívüli művelődésügynek, ezen belül a könyvtárügynek is. A község vezetői ismerik a könyvtár problémáit, és azokat igyekeznek megnyugtatóan megoldani. Koritsánszki Dezső nyugalmazott vb-titkár, a könyvtár tiszteletdíjas vezetője szívvel-lélekkel könyvtáros, lelkes munkájával igyekszik ébren tartani a különböző községi szervek könyvtár iránti lelkiismeretét is.

A könyvtárügy Szendrőn ma már nemcsak néhány ember ügye, hanem közügy, az egyes ember ügye éppúgy, mint a társadalomé. Ma még talán kevés könyvtár dicsekedhetik azzal, hogy olvasóik saját könyvállományuk egy részét felajánlják a közkönyvtárnak, ahogy ezt Szendrőn Mező Albert és Fekete Endre tette. Szívén viseli a könyvtár ügyét a helyi földműves-szövetkezet is. Könyvállományát már évekkkel ezelőtt beolvasztotta a községi könyvtárba, és minden évben rendszeresen segíti az állomány fejlesztését. Ez évben 6000 forintot adtak könyvvásárlásra. Érthetetlen és szomorú azonban a helyi termelőszövetkezet és az állami gazdaság elzárkózása. Ők is segíthetnének éppúgy, mint az Állami Mezőgazdasági Gépállomás, amely felajánlotta segítségét, és elfekvő könyvtárát a közeljövőben adja át a községi könyvtárnak. Az természetesen készséggel bocsátja teljes állományát az ÁMG dolgozói rendelkezésére is.

A szendrői könyvtár méltó példája annak, hogyan lehet összefogással szépet, modernet, korszerűt alkotni.

A most felavatott könyvtár 100 négyzetméter alapterületű. Az ifjúsági könyveket a felnőttektől elkülönítve helyezték el. Az olvasók maguk válogathatják ki a számukra szükséges műveket a szabadpolcon elhelyezett 4500 kötet közül. Ebben a könyvtárban az érdeklődők kulturált körülmények között tölthetik el szabadidejüket. A helyben olvasók kényelmes fotelokban ülve böngészgethetnek, olvashatnak. A könyvtárnak egy körülbelül 40 négyzetméteres része esetenként az elvontabb tanulásnak, a jegyzetelő

munkának, más esetben a klubszerű szórakozásnak, társasjátékoknak helye lehet. Neonsövegek egészítik ki a nagy ablakokon bejutó természetes fényt. A hideg beálltával cserépkályha szolgáltatja majd a meleget. Nagy előnye a könyvtárnak, hogy a község központjában van. Ez a minden igényt kielégítő intézmény körülbelül 90 ezer forint anyagi áldozattal jött létre.

Vajon megérte-e, érdemes-e ennyi pénzt egy könyvtárra áldozni? Határozottan igennek kell válaszolnunk. Ilyen könyvtárat követel szocialista hazánk építése, amely politikailag, szakmailag, általános műveltségben fejlett embereket követel. Ezt követeli pártunk művelődésügyi politikája, amely a város és a falu közti különbség csökkentését szorgalmazza. De ezt kívánja a lakosság meglévő igénye is. Példaként említjük Szendrő községet, ahol 3777 lakos közül tavaly 543 olvasója volt a könyvtárnak. Szükségszerű követelmény, hogy falvainkban jöjjenek létre modern, vonzó könyvtárak, klubok; amelyek a helyi szórakozás, művelődés központjai.

Észak-Magyarország, 20. évf. 242. sz. (1964. október 15.) 4. p.

A szendrői könyvtár galériás tere

Töprengés körzeti könyvtár ügyben

Szente Ferenc „Körzeti könyvtárakkal a művelődési fehér foltok felszámolásáért!” című cikkét a Könyvtáros augusztusi számában bizonyára örömmel olvasta a kisközséges megyék, járások valamennyi könyvtárosa. Már csak azért is, mert az érdekelt megyék illetékes irányítóinak tanácskozásáról számol be, de maga is értő, elemző módon szól (immár nem először) e fontos és megoldatlan problémáról.

Szente Ferenc – a kisközségek népművelési helyzetéről szólva – alátámasztja cikkünk első részének mondanivalóját: a kistélepülések közművelődési gondjai mindmáig megoldatlanok. Az ágazat szegénységét előidézte az elmúlt években az anyagi erők felhasználásában döntési joggal rendelkező apparátusok bizonytalankodása, tájékozatlansága – írja. A könyvtárfejlesztéssel szemben nemegyszer gyanakvás mutatkozott, sőt vád is elhangzott. Az is igaz, hogy a megoldás kulcsa az irányelvekben bennfoglaltatott (már a második és a harmadik ötéves terv is előírta a körzeti könyvtárak szervezését), de a megoldás során mindig másfelé terelődött a figyelem.

A szakirodalom az utóbbi években – a gyakorlat által igazolt – határozottsággal mondta ki, hogy „a körzeti könyvtárak elterjesztése a művelődési fehér foltok felszámolására hirdetett politikai program döntő kérdése, e nélkül illúzió a művelődési feltételek javításáról beszélni a kis falvakban.” „Valóban: a körzeti könyvtárak sorsa ma a falusi könyvtárügy fejlődésének kulcsa.”

Páldy Róbert írja a Könyvtáros februári számában, a Baranya megyei Bánfai Józsefnek válaszolva: „Amíg nem kapunk főhivatású könyvtáros státusokat a körzetek számára, inkább ne szervezzünk könyvtári körzeteket.” Ma már elvileg mindenképpen ezzel kell egyetérteni. De addig, amíg a helyzet nem változik, csak elvileg. Tudatában vagyunk annak, hogy az összevonásra kerülő tanácsok székhelyén működő könyvtárat nem szabad automatikusan körzeti könyvtárnak nevezni. Igen ám, de számolnunk kell más tényezőkkel is. Mindenekelőtt azzal, hogy a körzeti könyvtárakat nem most kezdtük el szervezni olyanak, amilyenek ma elképzeljük. A gyakorlatban évek óta tartó, kialakuló folyamatról van szó. A naponta változó valóság a kisközségek gondoljaival „megáldott” és azokban évek óta öröklődő, tenni akaró könyvtárosokat más út követésére ösztökélte, kényszerítette. Következett ez abból a tényből, hogy szegények voltunk, nem volt egységes „rendezési elvünk”, és csinálta mindenki – a lehetőségek határán belül – a legjobb belátása szerint. A jó szándékot senki nem vonhatja kétségbe.

A kisközséges Borsod-Abaúj-Zemplén megye – a szakirodalom már 1965-ben hírt adott róla – élen jár a körzeti könyvtárak megteremtéséért vívott harcban. Mert harcról van szó a betű szerinti értelemben. S amit ez

ügyben évek óta csinálunk, építgetünk, alakítgatunk, azt eredményesnek ítéljük meg, noha a körzeti könyvtárakról kialakult elképzelések, követelményrendszerek, szakmai szentenciák alapján, amelyek kétségtelenül helyesek, el kellene titkolnunk. Mi azonban szenvedő alanyként, tapasztalatból is tudjuk, hogy megállapításokból még nem lesz körzeti könyvtár. Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az irányelvek ellenére, a két ötéves terv ideje alatt egy új sem épült, amire rámutathatnánk: íme itt a példa, a mintakép. Pedig évek óta szorgoskodunk azért, hogy a „kistelepüléseken élő emberek ellátottsági színvonalának emelésére, az anyagi és kulturális színvonalban meglevő különbségek fokozatos mérséklésére” mindent megtegyünk.

A közigazgatási gyakorlatból adódóan, a kisközséges járásokban az intézményhálózat fejlesztésében tevélegesen sem a megyei tanács művelődésügyi osztálya, sem a megyei intézmények (módszertani központok) nem vettek részt. A járási tanácsoknál van a pénz, az ő hatáskörük a hálózatfejlesztés is. Ebből következett, hogy a körzeti könyvtár létesítése a járási könyvtár gondja maradt. Csináltuk is a magunk erejéből, sokszor elvi és gazdasági támogatás nélkül. A második ötéves terv időszakában nem sok minden történt. Amit Borsodban körzeti könyvtárnak nevezünk, az az utóbbi öt évben született. Mindezt nagy akarással, erőfeszítések árán hoztuk létre és most, amikor úgy látszik, hogy közelebb kerülnek hozzánk is a rendezési elvek, kiderül, hogy nem erről van szó, nem ezt kell csinálni. Felvetődik a kérdés, lehet-e a mi körülményeink között másképpen? Ki mondta még évekkkel ezelőtt, hogy 800–1000 lakosú, gazdasági és közigazgatási körzeti székhelynek kijelölt kisközségekben érdemes-e, és ha igen, milyen nagyságrendű körzeti könyvtárat létrehozni és hogyan, ha a hozzá csatolt 6–8 faluval együtt sem éri el a 3000 lakost a körzet?

Szerveztük a körzeti könyvtárakat mi, járási könyvtárosok, magunktól úgy, hogy nem volt hozzá státus, nem volt megfelelő szakember, nem épült új épület és dologi vonatkozásokban sem álltunk valami jól. Tíz év is eltelt, amíg egy-egy könyvtáros státust kapott a járás. (Az edelényi egyet, az encsi kettőt.) Szerveztük első lépésként saját erőnkől, átszervezéssel, félmunkaidővel, kiemelt tiszteletdíjjal, ki hogy tudta, mert személyes erőlködésünket sürgette – az ismert helyzeten kívül – a közigazgatás racionalizálása is. Négy-öt, sőt hat-hét kisközségnek lett egy központi tanácsa (pl. a krasznokvajdai hétnek, a szendrői ötnek). Nem a mai követelményeknek megfelelő értelemben vett körzeti könyvtárról van még itt szó, hanem egy olyan adott helyzetről, amelyben a körzeti tanács székhelyén levő könyvtár központtá válik és ellátja a társközségek könyvtárait. Kezdetben csak könyvvel, hiszen szakemberek, megyei könyvtárigazgatók esküdtek arra, hogy a központosított keretek nagyobb választékot, magasabb ellátási szintet biztosítanak. (A közművelődési könyvtárak távlati fejlesztési tervezete az ilyen most

helyteleníti.) Kell-e szégyenkezniük, ha mi ebben a kialakult helyzetben körzeti ellátásról beszélünk. Ezeknek a körzeti tanácsú székhelyközségeknek többsége még lélekszámban is fejlődőképes. (A krasznokvajdai körzet lakossága 1960-ban 1050 fő, 1970-ben már 1459.) Van körzeti orvosuk, körzeti állatorvosuk, itt vannak a járás legszínvonalasabb, legjobban ellátott körzeti iskolái, és nem utolsósorban a körzeti ÁFÉSZ-központok. Mi úgy tettük fel a kérdést: megéri-e körzeti könyvtárat szervezni, fenntartani ezekben a körzetekben? És ha igen, mire telik az erőnkből?

A mi körzeti könyvtáraink többségükben – kivéve a főhivatású könyvtárossal rendelkezőket – jelenleg csak a könyvellátásban körzetiek, központiak. Az már eddig is kiderült, hogy a 800–1000 lakosú székhely „központi” könyvtárának állományát nem lenne helyes olyan mértékben fejleszteni, hogy az – a körzet egész lakosságát is figyelembe véve – holt anyaggá váljék, hisz ismerjük a falun élő emberek olvasási intenzitását, igényét. De azt a járási könyvtárosok tudják igazán, hogy égetően szükséges lenne a kisközségek könyvtárait körzetileg összefogni, irányítani, operatív-módszertani segítséggel. A vonzási központ könyvtárát pedig példát adó olvasószolgálatlal rendelkező hatóképes intézménnyé tenni, mert a 60–80 kisközséget irányító járási könyvtártól aligha lehet elvárni, hogy színvonalasan végezze ilyen sok intézmény gondozását. A vonzási központban is olyan szolgáltatás megteremtéséről van szó, amely a falun élő embereket is megilleti környezetükben. Ezért kell igazat adni azoknak, akik egész ember, sőt szakember nélkül nem tudják ezt a munkát elképzelni. De amíg főhivatású könyvtárost nem kapunk, és megfelelő feltételeket nem teremtünk, addig is csinálni kell valakinek valahogy. S hogy mennyi problémát vet fel az élet, azt nem is gondolná a kisközségek életét nem ismerő ember. A gyakori személyi változások következményei, a nehéz, primitív közlekedési viszonyok, hogy csak egyet-kettőt említsünk. (Ki gondolna arra például, hogy a cserekönyvcsomagot a könyvtárosnak esőben, sárban, hóban magának kell elcipelnie arra a szekérre, amelyik azt a naponta egyszer közlekedő autóbushoz viszi.)

A Szente Ferenc által feltett kérdésre mindenképpen igennel kell válaszolni. Igenis, égetően szükség lenne korszerű körzeti könyvtárakat létrehozni főhivatású körzeti könyvtáros státusokkal. Persze, az más kérdés, hogy a jelenlegi bérezési rendszer mellett, ennyi pénzért kapnánk-e megfelelő szakembert az isten háta mögötti falvakba – azokba, amelyekben még étkezési lehetőségek sincsenek. (Perkupán a körzeti könyvtárosnak a tanács még albérleti lakást sem tudott adni. El is ment.)

Ami az elhelyezést, működési lehetőséget illeti, a mi körzeti könyvtárainkkal szintén nincs dicsekedni való. Új körzeti könyvtár nem épült a megyében. Így hát a körzeti könyvtárak szűkös körülmények között léteznek: a

művelődési otthonban vagy felújított, kitarozott helyiségekben. (Ezért van szinte mindenütt raktározási gond.) Akad persze örvedetesebb jelenség is. Az encsi járásban eddig két községi tanács adta át régi épületét körzeti könyvtárnak, mert új tanácsházat épített.

Bánfai József írja már említett cikkében, hogy „körzeti” jelzővel csupán a több tanács működési területét egyesítő könyvtárat lehet illetni. A gyakorlat azonban itt is sok problémát felvet. (Borsod-Abaúj-Zemplén megyében is vannak több közös tanács területét átfogó körzeti könyvtárak.) Tudomásunk szerint mind a mai napig nincs rendezve a körzeti feladatokat ellátó intézmények működése. Emiatt a közös működtetés, támogatás csak megértésen és jóindulaton múlik. Sajnos ez utóbbiak ellenkezőjével, sőt nézeteltérésekkel is nemegyszer találkozunk. Például gyanakvással, hogy egyik község a másik rovására, illetve javára előnyöket élvez, vagy hátrányokat szenved. Emiatt gyakori a nemtörődömség. Problémát okoz például az, hogy egyik tanács hogyan számoltassa be a másik alkalmazottját, hogyan történjék a kiüldetés más területre, annak elszámolása stb.

Sajátos helyzet ez, kétségtelen, nem is tudunk példát más területen ilyen jellegű intézményre. Éppen ezért lenne fontos a községi tanácsokkal elfogadható és megnyugtató formában szabályozni a körzeti könyvtárak funkcióját és működtetését. Annyi bizonyos, hogy egyetlen tanács területén ezek a problémák ismeretlenek. A kérdéscsoporthoz csak egy gondolatot fűzünk hozzá: egyre többet hallunk manapság a közös fenntartású intézmények példájáról, a közös fenntartás szorgalmazásáról. Mi – tapasztalatunk alapján – alig tudjuk elképzelni, hogy egy tsz más gazdasághoz tartozó falu könyvtárát támogassa.

Beszámolóinkból eddig is kitűnt, hogy a kisközségek magasabb könyvtári ellátását megoldani látszó körzeti könyvtárügy nálunk még igencsak gyerekcipőben jár. Az előrelépés lehetőségét, a megoldás kulcsát ismét megkapták a felelős vezetők, a művelődés irányítói. Ez pedig a IV. ötéves terv irányelveiről szóló párthatározat. Csak az irányelvek megvalósításával vezet út a megoldáshoz. A körzeti könyvtárak fejlesztésének szükségességét a párthatározat félreérthetetlenül megfogalmazza: „Területfejlesztési politikánk a jövőben kettős feladat megoldását követeli:

... biztosítani kell ... a településhálózat korszerűbbé és racionálisabbá tételét:
... a települések ellátottsági színvonalának további közelítésével el kell érni az egyes területek népességének anyagi és kulturális színvonalában meglévő különbségek fokozatos mérséklését.”

És még egy idézet ehhez: „A vidéki művelődési központok fokozatos kiépítésével bővíteni kell a népművelési, művészeti intézmények és a közkönyvtárak hálózatát. Emellett a meglévő intézmények működési feltételeit is javítani kell.”

Páldy Róbert írja a Könyvtáros februári számában: „Szükségesnek látszik a járási tanácsok és járási könyvtárak közös intézkedési tervének elkészítése és megtárgyalása is a járási tanács vb ülésén.” Nos, az encsi járás ezt elkészítette, megtárgyalta. 82 községe 14 közigazgatási körzetre oszlik, amely véglegesen tekinthető. A gazdaságilag és közigazgatásilag nagyjából azonos központokban a körzeti könyvtárügy megteremtésének számvetése, Sente Ferenc kalkulációja alapján is mellbevágó. Valóban az lenne a megvalósítható fejlesztés – ismerve teherbírásunkat –, ha évente egy új körzeti könyvtárat és egy főhivatású könyvtárost kapnának a járások. Olyan központilag elkészített, adaptálható tervet kellene a fejlesztésre kijelölt körzeteknek kapniuk, amely az erőforrásokhoz mérten (a helyi erőforrásokra gondolunk) lépcsőzetesen fejleszhető. Így elképzelhető lenne az a koncepció is, amit Sente Ferenc központi gondolatként hangsúlyoz; miszerint az első fázisban megépülhetne a körzeti könyvtár, és majdan hozzá a szükséges klubhelyiségek is, s ha úgy tetszik és van rá helyi erőkből fedezet, a megfelelő nagyterem. Mert egy dolgot kihagy ez az elképzelés. Példák alapján mondjuk, hogy a gyakorlatban a legtöbb helyen nincs megfelelő művelődési otthon sem. A klubkönyvtár megoldás elfogadtatása is nagy harcba kerül. Olyan szemléleti kérdés ez, ami még nem ment át a köztudatba. Az encsi járásban például, ahol egy kis remény (tartalékolt pénz) van új művelődési objektum építésére, a „kulturház” súlyos ezrekért elkészített tervdokumentációját dédelgetik a községi tanácsvezetők az íróasztalfiókban, és inkább évekig várnak, de nem építenek klubkönyvtárat (Boldogkőváralja).

Cikkünkben azt kívántuk érzékeltetni, hogy a körzeti könyvtárak szervezése idestova tízéves múltra tekint vissza. (Baranyában is így van.) Ebből természetesen következik, hogy – ismét a párthatározatot idézzük – „a meglévő intézmények működési feltételeit is javítani kell”. Tehát a jelenlegi körzeti könyvtárakat alkalmassá kell tenni a színvonalas körzeti könyvtári teendők ellátására. Mindenütt hiányzik valami. Egyik helyen a költségvetéssel van baj, a másik helyen a fizetéssel, megint máshol a helyiséggel. (Borsodban több körzeti könyvtáros dolgozik 800–1000 forintos tiszteletdíjért.) Hogy hol épüljön körzeti könyvtár, ebben mindenképpen Sente Ferencsel értünk egyet, de hozzá kívánjuk tenni: a státus-fejlesztést illetően, a lélekszám-normák meghatározásánál nem szabad merevnek lenni. (I. Krasznokvajda.) Ahol körzeti iskolát, körzeti orvosi rendelőt, állatorvosi körzetet, üzlethálózatokat létrehozta, ott véleményünk szerint a hatóképes körzeti könyvtárat is megéri, sőt szükséges működtetni. A körzeti iskola jelenléte (átlag 10 pedagógussal), kollégiumok építése, hatványozza a könyvtári feladatokat, s követeli a hozzáértő könyvtáros jelenlétét.

Úgy érezzük, körzeti könyvtár ügyben a lecke fel van adva azok számára is, akik segíteni akarnak ebben a munkában. Kovács Máté írja a

Könyvtáros 7. számában: „... közművelődésünk a számbavétel és számadás, a mérlegelés és tervekészítés szakaszába lépett”. E programnak is beillő megállapítás – a gondok és problémák közepette – reménnyel tölt el bennünket. Immár három aranyfedezetet jelölhetünk meg valóra váltására: az I. országos közművelődési konferencia eredményes munkáját, az MSZMP-nek a IV. ötéves terv irányelveiről megjelent határozatát és nem utolsósorban a könyvtáros konferenciát, amelyre most készülünk.

Szabó Gyula – Slezsák Imre

Könyvtáros, 20. évf. 10. sz. (1970) 580–583. p.

A Felszabadulási emlékkönyvtárban Bódvalenkén, 1971-ben

Petőfi-emlékkönyvtárak az edelényi járásban

1972 decemberében hirdette meg a Művelődésügyi Minisztérium a Petőfi-emlékbizottság támogatásával Petőfi Sándor születésének 150. évfordulójára a Petőfi-emlékkönyvtár mozgalmat. Az akcióban részt vevő könyvtáraknak, illetve azok fenntartóinak vállalniuk kellett, hogy Petőfi alakjának, munkásságának felidézésével nemcsak munkatervi feladatként foglalkoznak, hanem hagyományainak rendszeres ápolását, a költő kultuszának élővé tételét a jövőben is magától értetődő tennivalójuknak tekintik. Ennek érdekében a költő emlékéhez méltó könyvtári környezetet teremtenek, az irányító könyvtár segítségével felülvizsgálják állományukat, gondoskodnak a hiányzó kötetek pótlásáról, a Petőfi-irodalom minél hiánytalanabb beszerzéséről. Vállalniuk kell továbbá azt is, hogy a könyvtár külön e célra berendezett helyiségében vagy helyiség részében állandó Petőfi-kiállítást állítsanak össze a költő műveinek és a költő helyi kapcsolatainak, illetve a helyre, tájegységre gyakorolt hatásának bemutatására. A fenntartó vállalja, hogy megteremti a Petőfi-emlékkönyvtár címre pályázó intézmény szakszerű működésének feltételeit, s részére 1973 folyamán új épület emelésével vagy a meglévő kibővítésével olyan otthont hoz létre, amely méltó Petőfi emlékéhez. Az alkalmasság szakmai elbírálásának legfőbb ismérve az, hogy a létesítmény megfelel-e a Szakmai irányelvek a tanácsi közművelődési könyvtárak távlati fejlesztéséhez c. dokumentumban előírt követelményeknek. (*l. Könyvtáros, 1972. évf. 708. p. G. Gy. cikkét.*) Örülünk a felhívásnak. Azért is, mert járásunk lakossága szereti és tiszteli Petőfit, másrészt elmondhatjuk, hogy hagyománya van nálunk az emlékkönyvtárak létesítésének. Felszabadulásunk 25. évfordulója tiszteletére három községben – Bódvalenkén, Boldván és Felsőnyárádon – létesítettek a helyi tanácsok a Művelődésügyi Minisztérium támogatásával felszabadulási emlékkönyvtárat.

A Petőfi-emlékkönyvtárak létesítésének ügyében felkerestük azokat a tanácsokat, amelyeknek ismertük a könyvtáráépítési szándékát, és kértük, hogy a községek lakosságának tetszését is könnyen megnyerő akció keretében fogjanak hozzá a könyvtár felépítéséhez, illetve alakítsák át úgy eredeti elképzelésüket, könyvtáráépítési tervüket, hogy megfeleljenek a követelményeknek.

Kérésünk, Aggtelek, Lak, Hangács és Szin tanácsánál talált támogatókra. A tanácsok vezetői lelkesedtek a gondolat megvalósításáért. Megbeszélték javaslatunkat a helyi vezető testületekkel, és néhány napon belül elkészítették és beküldték pályázati kérelmüket, vállalásaikat.

A megyei tanács művelődésügyi osztálya tanácsaink pályázatát támogató javaslattal küldte föl a Művelődésügyi Minisztériumba. Ezúton fejezzük ki köszönetünket a Művelődésügyi Minisztériumnak, hogy elfogadta mind a négy község jelentkezését, és tanácsainkat az erkölcsi támogatás mellett anyagiakkal is segítette:

Aggtelek berendezésére	35 000,	könyvre 10 000,	összesen 45 000 Ft-ot,
Lak berendezésére	35 000,	könyvre 15 000,	összesen 50 000 Ft-ot,
Hangács berendezésére	40 000,	könyvre 15 000,	összesen 55 000 Ft-ot,
<u>Szin berendezésére</u>	<u>30 000,</u>	<u>könyvre 5 000,</u>	<u>összesen 35 000 Ft-ot.</u>

A négy község összesen 185 000 Ft támogatásban részesült.

Községeink anyagi lehetőségeikhez viszonyítva nagy összeget fordítottak az emlékkönyvtárak létrehozására: Aggtelek 70 000, Hangács 160 000, Lak 120 000, Szin 130 000 forintot. Ezen felül jelentős a lakosság által végzett társadalmi munka értéke is.

Az emlékkönyvtárak közül ez ideig a szini és az aggteleki készült el, és kezdte meg a működését. A másik kettő 1974-ben kerül átadásra. A következőkben a felavatott két könyvtárat mutatjuk be.

A szini Petőfi-emlékkönyvtár

Szin 1000 lelkes közös tanácsú székhelyközség. Három társközség: Szinpetri, Szögliget és Tornakápolna tartozik körzetéhez. Könyvtára egy múlt században épült nedves magánlakás volt. A rossz körülmények ellenére is, eredményeit tekintve a járás jó könyvtárai közé tartozott. A szini emberek szeretnek olvasni, ezért egyre sürgetőbbé vált a könyvtár körülményeinek megjavítása. A tanács a Petőfi-emlékkönyvtári pályázatban az alábbiakat vállalta:

A művelődési terem bővítésével egy 55 négyzetméter alapterületű könyvtárat épít.

A lehető teljességgel gyűjti a Petőfi-irodalmat, és az emlékkönyvtár jellegének megfelelően, állandó kiállításon mutatja be a költő műveit.

Minden évben 200 kötet könyv beszerzéséhez szükséges keretet biztosít.

A könyvtárnak az eddigi heti hat óra nyitva tartási idejét heti kilenc órára növeli, és a távlati fejlesztési irányelveknek megfelelően minden évben tíz folyóirat előfizetését biztosítja.

A könyvtár a tanács vállalása szerint elkészült. Funkcionálisan jól kapcsolódik a művelődési otthon többi helyiségéhez. Az épület nagy előteréből nyílik a könyvtár. Az első helyiségben helyeztük el a gyermekirodalmat és a folyóiratokat. Itt van a ruhatár, és itt történik a kölcsönzés. A belső teremben helyeztük el a felnőtteknek szánt könyveket és a kézikönyveket. A kézikönyveket úgy helyeztük el, hogy a külső helyiségből a gyerekek is könnyen elérhessék, használhassák. Ennek a belső teremnek a legszembetűnőbb részén – a bejárati ajtóval szemben levő falon – kapott helyet, nemzetiszín selyemdrapéria fölött Feledy Gyula Petőfi-rézkarca, és alatta a Petőfi-kiállítás. A Petőfi-kép köré három fontos évszámot írtunk: 1823, 1849 (a költő születésének és halálának éve) és 1973 (a költő születése 150. évfordulójának, illetve a könyvtár avatásának éve).

A könyvtár 2900 kötetes állományát saját tervezésű idomvas és fenyődeszka kombinációjával készített, falhoz erősített állványokon, 100 polcfolyóméteren helyeztük el.

Az intézmény 1973. december 17-én, a község felszabadulásának 29. évfordulóján került átadásra. Avatóbeszédet Lázár Jenő, a B.-A.-Z. megyei Tanács Edelényi járási Hivatalának elnöke mondott és átadta a könyvtárat Tóth Sándornak, a községi tanács titkárának. Tóth Sándor meleg szavakkal mondott köszönetet mindazoknak, akik a könyvtár létrehozásában a községnek segítséget nyújtottak. Külön megköszönte a Művelődésügyi Minisztérium anyagi támogatását és az Edelényi Járási Könyvtár munkatársainak szakmai, módszertani segítségét.

Az ünnepet a helyi úttörők Petőfi-műsora tette színesebbé. A községi tanács megtartotta ígéretét, az 1974-es költségvetésben biztosította a szükséges keretet. Restyánszki Bertalan, a helyi tsz elnöke az avatás utáni beszélgetés során elmondta, hogy a könyvtár létrehozásához ugyan a tsz nem adott anyagi segítséget, de a jövőben a működéséhez rendszeres anyagi támogatást nyújt.

Kovács Pálné tanítónő, a könyvtár tiszteletdíjas vezetője heti háromszor háromórás nyitvatartással megkezdte a kölcsönzést. A múlt évben 230 fő, a lakosság 23 %-a volt rendszeres olvasója a könyvtárnak. Nagy az érdeklődés az új könyvtár iránt, sokan látogatták meg már olyanok is, akik korábban csak a gyerekeket küldték el könyvért.

Emléktábla a könyvtáron

Az aggteleki Petőfi-emlékkönyvtár

Aggtelek 900 lelkes kisközség az edelényi járásban. Világhírű cseppkőbarlangja az ország egyik híres idegenforgalmi nevezetessége. 1845 májusában felvidéki útja során Petőfi is ellátogatott a községbe és megcsodálta a cseppkőbarlangot, a természetnek ezt a szinte egyedülálló képződményét. Petőfi úti jegyzeteiben is leírta aggteleki élményeit. A Baradla-barlang bejárata mellett emléktábla őrzi a látogatás emlékét.

Tíz évvel ezelőtt a község műemlék jellegű iskolájának átalakítása révén szép, korszerű művelődési otthon épült. Ebben kapott helyet egy 26 négyzetméter alapterületű helyiségben a könyvtár. A könyvtár az elmúlt tíz év alatt nagyon sokat fejlődött. A könyvvállomány elhelyezése egyre nagyobb problémát jelentett. Ez is a bővítést sürgette, az intézménnyel eddig is jó gazda módján sokat törődő tanácstól. A község büszke Petőfi-hagyományára. Ezért döntött a Petőfi-emlékkönyvtár létesítése mellett. A tanács, számot vetve lehetőséggel, a pályázat megnyerése érdekében az alábbi vállalást tette:

Ápolja a Petőfi-hagyományokat, gyűjti a Petőfi-irodalmat, és állandó kiállításon mutatja be azokat.

A könyvtár számára biztosítja a Szakmai irányelvekben előírt 55 négyzetméter alapterületű helyiséget.

A könyvtár nyitvatartási idejét heti hat órától nyolc órára emeli.

1974-től költségvetésében biztosítja az évi 200 kötet könyv beszerzéséhez és 10 folyóirat előfizetéséhez szükséges pénzkeretet.

A tanács megvalósította vállalását. A könyvtár a művelődési házon belül egy szép, világos, 56 négyzetméter alapterületű helyiségbe került. Ez a könyvtárterem egy négyszárnyú üvegajtóval egybenyitható a mellette levő klubszobával. Berendezése modern Merabona könyvállványokkal és célszerűen megválasztott típusbútorokkal történt.

A könyvtár legszembeütőbb, legkiemelkedőbb díszítőeleme egy nemzetiszín zászló alatt elhelyezett Petőfi-mellkép, két fontos évszámmal (1823 és 1973).

A könyvtár avatása 1974. január 9-én volt. Simon István Kossuth-díjas költő, a Hazafias Népfront Országos Tanácsa Elnökségének tagja, a Magyar Írók Szövetségének titkára mondott avatóbeszédet. J. Bódis Istvánné, a helyi tanács titkára vette át az intézményt. Ezt az irodalmi színpad ünnepi műsora követte. Hegyi Imrének, a HNF [Hazafias Népfront] megyei titkárának zárszava után az ünnepség résztvevői megtekintették a könyvtárat, majd megkoszorúzták a barlang bejáratánál lévő Petőfi-emléktáblát. Az avatáson a helyi lakosokkal együtt részt vettek megyénk nagyközségi tanácsainak és nagyközségi népfrentbizottságainak elnökei, akik ebben az időben Aggteleken tartózkodtak a HNF megyei bizottsága által rendezett tanfolyamon.

A könyvtár heti nyolcórás kölcsönzési idővel megkezdte működését.

Az aggteleki Petőfi-emlékkönyvtárat, a HNF Országos Tanácsának javaslatára, az Olvasó Népért mozgalom báziskönyvtárává szeretnék fejleszteni. Jó lenne, ha a közeljövőben lehetősége nyílna a fenntartónak a nyitva tartási idő további növelésére, hogy a szép könyvtárat a helyiek is és az Aggteleken üdülő nagyszámú közönség is minél jobban kihasználhassa. Így lenne igazán méltó Petőfi emlékéhez.

Borsodi Könyvtáros, 13. évf. 1. sz. (1974) 33–37. p.

Petőfi-emlékkönyvtár Lak községben

Július 5-én az edelényi járás Lak községében sokan öltöztek ünneplőbe fiatalok, idősebbek egyaránt, és indultak a művelődési házba. Új könyvtár, Petőfi-emlékkönyvtár avatására gyűltek össze.

Eleget téve a község meghívásának, eljött ünnepelni Hegyi Imre, a HNF megyei bizottságának titkára, országgyűlési képviselő, Lázár Jenő, a megyei tanács edelényi járási hivatalának elnöke, Nagy Béláné, a HNF járási titkára és Gulyás Mihály író, a Napjaink c. folyóirat főszerkesztője is.

Stuhán Gyula, a körzet párttitkára köszöntötte az ünneplőket. Fábíán Zoltán, a Magyar Írók Szövetségének titkára mondott avatóbeszédet, és átadta a nagyon otthonosan berendezett, 80 négyzetméter alapterületű, háromhelyiséges könyvtárat a község lakóinak. A szép könyvtár láttán örömét és köszönetét fejezte ki a nemes összefogásért, amely a Petőfihez méltó könyvtárat létrehozta. Szólt a helyi tsz példás támogatásáról, a könyvtárépítéshez és berendezéshez nyújtott mintegy 20 000 forint segítségről.

A könyvtárat Kovács János tanácselnök vette át, aki megköszönte a Művelődésügyi Minisztérium 50 000 forintos támogatását. Szólt arról, hogy az építkezés mintegy 120 000 forintjába került a községnek is, de megérte, mert szép, korszerű és vonzó lett a könyvtár. Kiemelte, hogy a járási könyvtár munkatársai, Augusztynyi Béla és Slezsák Imre a könyvtár tervezésétől a berendezés megszerzéséig, az intézmény felszereléséig a tanács segítségére voltak. Megköszönte a község dolgozóinak a könyvtár építésén végzett társadalmi munkát. Befejezésül a művelődési ház lelkes amatőrjei színvonalas Petőfi-emlékműsorról kedveskedtek az ünneplő közönségnek.

A könyvtár megkezdte működését. Hocza Jolán, a szakigazgatási szerv vezetője, aki nagyon lelkesen támogatja és következetesen szívén viseli az ötközséges körzet művelődésügyét, elmondta, hogy nagy áldozatok árán, de teljesítették a Petőfi-emlékkönyvtári cím elnyerésére tett vállalásukat. Évente 10 000 forintot fordítanak könyvvásárlásra. Ez az összeg 5 forint lakosonkénti átlagot jelent (a megyei átlag 3,2 forint).

A tanács az öt könyvtárba összesen 30 féle napilapot és folyóiratot fizetett elő. Lak 1000 lelkes község. A Petőfi-emlékkönyvtárban, amely a körzet központi könyvtára, ez év január 1-től 36 óras munkaidővel és ebből 24 óras kölcsönzési idővel dolgozik a könyvtáros.

Úgy véljük, e szép könyvtár létrehozásával Lak község és vezetői sokat tettek azért, hogy Petőfi szavai mielőbb beteljesedjenek:

*„Ha majd a szellem napvilága
Ragyog minden ház ablakán:
Akkor mondhatjuk, hogy megálljunk,
Mert itt van már a Kánaán!”*

Borsodi Könyvtáros, 13. évf. 3. sz. (1974) 17–18. p.

A Petőfi-emlékkönyvtár avatásán, 1974-ben

A hangácsi példa

Hangács közel ezerlelkes kisközség az edelényi járásban. A lakosság jelentős része a mezőgazdaságban dolgozik, de sokan ingáznak a közeli nagy ipari üzemekbe, Berentére, Kazincbarcikára és Miskolcra, valamint az Edelény környéki szénbányákba. Jó hagyománya van ebben a községben a művelődésnek. Lakói szeretik a könyvet. Hangácson már a század elején működött könyvtár, 1909-ben gazdasági népkönyvtárat kapott a község. Ez a könyvtár – mint a Földművelésügyi Minisztérium vándorkönyvtára – a felszabadulásig működött. A felszabadulás után az elsők között kért és kapott könyvtárat a község, amely 1967-ig az általános iskola tantermében volt elhelyezve. A község vezetői, a hatvanas évek közepén nagy anyagi áldozattal az egyik földesúri kúria romjain emeltek szép művelődési házat, amelynek egyik 25 m²-es alapterületű helyiségében rendezték be a szabadpolcos könyvtárat.

Ez az avatása idején modernnek számító könyvtár egyre inkább kicsinek bizonyult, és a művelődési háznak is szüksége volt a könyvtár által elfoglalt helyiségre. Ezért határozta el a községi tanács, hogy a párt- és KISZ-helyiséggel együtt a könyvtárnak is új, nagyobb és modernebb, az olvasók igényének jobban megfelelő otthont építtet.

Mivel egybeesett az építkezés megkezdése Petőfi Sándor születésének 150. évfordulójával, ezért beneveztek az emlékkönyvtár mozgalomba.

A kétszintes modern épület ez év tavaszán lett kész. Alsó szintjén kapott helyet az előtérrel és tápraktárral együtt az 55 m² alapterületű, Merabona állványokkal berendezett szabadpolcos könyvtár. Avatására augusztus 5-én a HNF megyei bizottságával közös rendezésben került sor. A nagy nyári munkák ellenére is nagyszámú ünneplő közönség gyűlt ösz-sze.

Eljöttek az avatásra a tokaji írótabor íróvendégei is. Az ünnepség elnökségében helyet foglalt Molnár András, a járási pártbizottság titkára, Lázár Jenő, a járási hivatal elnöke, Zödi Imre, a megyei tanács főelőadója, Nagy Béláné, a HNF járási bizottságának titkára és Hubay László, a megyei könyvtár igazgatója.

Az ünnepséget Slezsák Imre járási könyvtárigazgató, a Hazafias Népfront megyei bizottságának tagja nyitotta meg. Fábián Zoltán József Attila-díjas író, a Magyar Írók Szövetségének titkára mondott avatóbeszédet. Az

olvasás, az önművelés fontosságáról és a könyvtárak feladatairól szolt. Dicsérte a hangácsiak nagyszerű vállalkozását és reményét fejezte ki, hogy a szép és otthonosan berendezett könyvtárnak sok olvasója, látogatója lesz. A jelenlevő íróknak pedig azt javasolta, hogy ajándékozzanak egy-egy dedikált könyvet a hangácsi könyvtárnak, és ő máris átnyújtotta ajándékkönyvét a községi tanács elnökének.

Az új könyvtárat Vozár István, a községi tanács elnöke vette át. Megköszönte a Művelődésügyi Minisztérium és a járási szervek erkölcsi és anyagi támogatását, amellyel könyvtárépítési terveik megvalósulását segítették. Kifejezte reményét, hogy az emléktáblát mielőbb megkapják és elhelyezhetik a könyvtár homlokzatán.

Hegyí Imre, a Hazafias Népfront megyei bizottságának titkára zárszavában szolt a szocialista hazafiság nagyszerű megyei megnyilvánulásairól. Ismertette az Olvasó Népért mozgalom eredményeit és feladatait. Fábíán Zoltán javaslatát kiegészítette azzal, hogy a tokaji író-tábor időszakában avassanak a megyében minden évben az írók részvételével egy-egy könyvtárat. Majd bejelentette a HNF Országos Tanácsa Titkárságának döntését, amely szerint Petőfi születése 150. évfordulójának megünneplésében kifejtett kiemelkedő munkájáért J. Bódis Istvánné aggteleki tanácselnöknőt és Papp Lajos költőt Petőfi-emlékplakettel és emléklappal jutalmazza. A zárszó után Zoltán Sára színművésznő Petőfi-verseket adott elő. Szerepelt a helyi irodalmi színpad, a citerazenekar és a Röpülj páva! énekkar.

A Petőfi-emlékkönyvtár megkezdte munkáját. A lakosság „aprajánagyja” látogatja, forgalma a korábbinak a duplájára emelkedett. Élénk, eleven a könyvtári élet Hangácson. A község első könyvtárában, 1909-ben mindössze 100 kötet könyv volt. A felszabadulásig ez az állomány számottevően nem nőtt, de a hadműveletek során még ez is elpusztult. Ma a könyvállomány 3000 kötet, és ez évente 200–250 kötetrel növekszik.

A hangácsi könyvtár jó példája annak, hogy a párt művelődési politikáját értő községi vezetők hogyan teremthetik meg a lakosság egyetértésével és támogatásával a közművelődési munka feltételeit.

Gratulálunk, és munkájukat követésre ajánljuk!

Borsodi Könyvtáros, 13. évf. 4. sz. (1974) 21–23. p. : ill.

Egy könyvtáralapító halálára

Fekete zászlót lengetett a késő őszi szellő néhány napig a rakacai könyvtáron. Szokatlan szín volt ez a szép új épület nemzetiszín és vörös lobogókhoz szokott homlokzatán. Az ok: Amerikából gyászjelentés érkezett s hírül adta, hogy meghalt a könyvtár öreg mecénása, Hlebick János.

Folyóiratunkban 1973 januárjában hírt adtunk arról, hogy Rakacán, ebben az észak-borsodi, 1000 lelkes kis faluban, az országban egyedülálló vállalkozással és támogatással, magánszemély kezdeményezésére épült új könyvtár. Ez a személy volt Hlebick János, aki 1894-ben Rakacán, a mostoha talajú, dimbes-dombos határú falucskában látta meg a napvilágot néhányholdas szegényparaszt gyermekeként. Nehéz időkben cseperedett fel, élte a nincstelen szegények életét, a nagyon szép, de sokszor még a vetőmagot is alig visszaadó földön. Egész fiatalon, még az első világháború előtt, igen sokadmagával elhagyta a faluját, s kivándorolt Amerikába, hogy ott, szüleitől, falujától és szeretteitől távol szerencsét próbáljon.

Szorgalmas ember volt, mint sok kivándorolt magyar társa. Győzte a nehéz munkát erővel, egészséggel, kitartással. Sikerült felvergődni. Jól ment a sora.

Mindkét világháborút Amerikában élte át. Nem volt katona, de a háború mégis áldozatot követelt tőle. Egyetlen fia a második világháborúban a fasiszta Németország elleni harcban vesztette életét. Valahol Európa közelében nyelte el a háború számtalan áldozatával együtt az óceán.

Hlebick János 1966-ban itthon járt, s ekkor szép és nemes cselekedetre szánta el magát. Úgy döntött, hogy a rakacai temetőben nyugvó édesanyja és a háborúban tragikus véget ért egyetlen fia emlékére könyvtárat alapít szülőfalujában. Szükség is volt új épületre, mert Rakacán akkoriban egy 25 négyzetméteres szobában szorongott a községi könyvtár. A nemes lelkű adományozó több részletben 11 400 dollárt küldött könyvtáráépítésre. A mintegy 400 000 forintnyi összeg államunk támogatásával megduplázódott.

Az impozáns, terméskő lábazon álló 200 négyzetméter alapterületű, központi fűtéses, galériás épületet 1972. november 25-én vette birtokába a község lakossága. Az új könyvtár azóta kiválóan ellátja feladatát. A látogatók száma megduplázódott. Nőtt az olvasók száma is, akik között sok cigány is van. (A község lakóinak csaknem a fele cigány!)

Hlebick János öregember volt már, nemrég töltötte be 80. életévét. Szerette volna meglátni az új könyvtárat. Tervezte, hogy még egyszer hazautazik, de helyette halálhíre érkezett meg.

A távolba szakadt hazánkfia emlékét megőrzik szülőfalujának lakói. Alapítványa, a kezdeményezésére megépült szép és modern könyvtár jól szolgálja a falu lakóinak kulturális felemelkedését, és bizonyítja alapítójá-

nak a szülőföld iránti szeretetét, amelyet sem a sok évtizedes távollét, sem a sok ezer kilométer távolság nem halványított el. Tette az itt élő emberek számára is példa és figyelmeztetés a vidék, a táj, a kisebb haza szeretetére és gazdagítására.

*Könyvtáros, 25. évf. 2. sz. (1975) 81–82. p.
Borsodi Könyvtáros, 14. évf. 1. sz. (1975) 30. p.*

ÉPÜLT 1972-BEN
HEBICK JÁNOS, A KÖZSÉG SZÜLÖTTE
KEZDEMÉNYEZÉSÉRE ÉS ANYAGI TÁMOGA-
TÁSÁVAL AKI EZZEL ÉDESANYJÁNAK,
BORBÁLÁNAK ÉS A FASIZMUS ELLENI
HARCBAN ELESETT ERNŐ FIÁNAK
ÁLLITOTT EMLÉKET.

A rakacai Könyvtár, 1972-ben

A zenei részleg megnyitása

Tisztelt Cím!

Kedves Olvasó!

Örömmel értesítjük, hogy elkészült könyvtárunk zenei részlege.

Megnyitására október 8-án (pénteken) 18 órára szeretettel hívjuk olvasóinkat, községünk minden lakóját.

Program

- A zenei részleg megnyitása
- Az ünnepséget megnyitja: Dr. Sándor Dezső, *a nagyközségi tanács elnöke, országgyűlési képviselő*
- A Zenei Világnapról megemlékezik és a zenei részleget átadja: Hegyi Imre, *a Hazafias Népfront megyei titkára, országgyűlési képviselő*
- A zenei részleget átveszi és azoknak, akik a megvalósításában társadalmi munkával közreműködtek, jutalomkönyvet és emléklapot ad át: Slezsák Imre *könyvtárigazgató*

Fonotékánk avatása 1976. okt. 8.

Szeretettel köszöntjük az edelényi járási és nagyközségi könyvtárat abból az alkalomból, hogy országrésznyi megyénkben elsőnek létesítettek zenei részleget és hangtárat a könyvtárban.

Sok sikert kívánunk!

Kívánjuk, hogy a nagyközségi közös tanács területén az Olvasó Népért mozgalom, a Honismereti mozgalom és a képzőművészet támogatása mellett a zenei életet is fejlesszék.

Szolgálja ez a zenei részleg a zeneértő közönség igényeinek kielégítését. Ők pedig toborozzanak új híveket a zenének, hogy az valóban mindenkié legyen.

Dicséret a létesítmény megvalósításában lelkesen munkálkodó társadalmi munkásoknak.

Edelény, 1976. október 8-án

Sellei Zoltán, Hegyi Imre, Berecz József,
Szabó Gyula, Prokopius Imre, Béres Ferenc,
Bige József

Az edelényi városi (járási, nagyközségi) könyvtár vendégkönyve
I.

1963-1981

1963. dec. 22-től 1992. szept. 15-ig, gondozta: Slezsák Imre

A zenei részleg

*Az őszi megyei könyvhetek megnyitó ünnepsége, melynek keretében meg-
ünnepeltük könyvtárunk megalakulásának 25. évfordulóját is
1977 októberében*

Számvetés... 1977 – Tervek... 1978 az Edelényi Járásban

Az Edelényi Nagyközségi-Járási Könyvtár hármast területi feladatkört tölt be. Ellátja a helyi könyvtári feladatokat a 11 ezer lakosú járási székhelyen, központi könyvtára a nagyközség négy kerületében és 5 társközségében, valamint két tanyáján levő 11 fiókkönyvtárnak, végül módszertani alközpontja a járás 57 tanácsi könyvtárának.

Tevékenységünket jellegzetes kisközséges területen végezzük, járásunk 61 települése közül ugyanis a lakosság száma 45 községben nem éri el az ezer főt. Örömeink, gondjaink tehát nagyobb részét a kisközségek örömeivel, gondjaival függnek össze.

Az 1977-es esztendő számvetése alapján örömmel állapíthatjuk meg, hogy nem csökkent a lakosság érdeklődése a könyvtárak iránt, azaz sikerült megtartanunk olvasóinkat. A székhelyközség lakosságának 25, a járás lakosságának pedig 22 százaléka tagja könyvtárainknak. Kismértékben ugyan, de nőtt a látogatók és a kölcsönzött kötetek száma, s népszerűek voltak az elmúlt évben is kiscsoportos foglalkozásaink. Méltóképpen emlékezünk meg Ady Endre születésének 100. évfordulójáról. Teljesítettük az olvasó munkáért pályázat keretében tett vállalásainkat. Élénkebbé vált kapcsolatunk az üzemekkel és a szocialista brigádokkal, olvasóink 26 százaléka fizikai dolgozó. Sikerült felkelteni az érdeklődést a „Kell a jó könyv” olvasópályázat iránt is. Úgy érezzük, hogy az elmúlt évben is teljesítettük – lehetőségeink határain belül – a közművelődési pártathatózatból ránk háruló feladatokat. Örömmel állapíthatjuk meg azt is, hogy a pártathatózat óta olyan nagyon várt anyagi támogatás csatornáit az elmúlt évben megnyíltak, méghozzá olyan mértékben, ahogyan azt tevékenységünk, tartalmi munkánk megkívánta. Ez elsősorban a fenntartók könyvtári szemléletében bekövetkezett kedvező változásnak köszönhető, aminek következtében több pénz jutott könyvvásárlásra és a könyvtárak korszerűsítésére. (Bár az is igaz, hogy nem mindig ott, ahol leginkább kellett volna, és nem mindig akkor, amikor a legcélszerűbben lehetett volna felhasználni.) 1977-ben öt községi könyvtárat korszerűsítettünk, további hat könyvtárunk pedig berendezésének egészítésére, a könyvtár díszítésére kapott kisebb összeget. A éves költségvetésben szereplő 276 ezer forintos könyvbeszerzési keretet (lakosonként mintegy öt forint) a megyei tanács egyszeri támogatással több, mint a kétszeresére emelte. Reméljük, hogy a többlet egy része rendszeres támogatásává válik. A 6/1976. KM-MüM együttes rendelet végrehajtását követően a tiszteletdíjak összege havi 7 ezer forinttal, a korábbi összeg 27 százalékaival emelkedett járásunkban. A könyvtárosok munkabéréit pedig – a szeptember 1-ei bérrendezés során – havi 10 ezer forinttal, átlagosan mintegy 24 százalékkal növelhettük.

Könyvtárunk 1977-ben ünnepelte fennállásának 25. évfordulóját. Az ünnepi év a fejlődés, a gyarapodás éve volt. Fenntartónk, az Edelenyi Nagyközségi Közös Tanács – a járás és a megye támogatásával – 70 négyzetméter alapterülettel, azon belül egy szép galériával bővítette intézményünket. 40 ezer forintos ráfordítással művelődési autónk is megújult. A megyei tanács 100 ezer forinttal kiegészítette szégyenletesen kis összegű, 40 ezer forintos helyi könyvvásárlási keretünket, és egy pályázat során 20 ezer forintot kaptunk az ifjúsági könyvbarát-kör támogatására.

Mit várunk az új esztendőtlől? Elsősorban azt, hogy békében, jó egészségnek örvendve végezhessük nagyon szeretett munkánkat, s hogy a lakosság szolgáltatásaink fokozottabb igénybevételével hálálja meg törekvéseinket és a fenntartók fokozódó támogatását; a fenntartók pedig ezt az érdeklődést a támogatás újabb növelésével viszonozzák. Néhány régi vágyamat azért pontosabban megfogalmazom. Mindenekelőtt bízom abban, hogy tovább javul kisközségeinkben a könyvtárak elhelyezése, a lakosság könyvtári ellátottsága, s hogy a 6/1976. KM-MüM együttes rendelet értelmében lehetőség nyílik néhány könyvtárosunk tiszteletdíjának bérre változtatására, s a nagy, 5–6 társközséges tanácsi körzetekben főfoglalkozású könyvtáros alkalmazására is, mert nem ritka eset, hogy a heti 12 óra kölcsönzés mellett 20–40 ezer forint értékű könyv feldolgozását is elvárjuk a havi 5–800 forintos tiszteletdíjért dolgozó könyvtárosoktól.

Reméljük továbbá, hogy az egy évvel ezelőtt létrehozott zenei részlegünkben végzendő hihetetlenül sok munkára létszámbővítéssel új munkacsoportot kapunk. Ha e kívánságlista valamennyi pontja nem is valósulna meg hiánytalanul, abban azért mindenkifelett bízunk, hogy a legelső, s egyben legfontosabb kívánságunk teljesülni fog.

Könyvtáros, 28. évf. 1. sz. (1978) 10–11. p.

A Könyvtár dolgozói, 1980. május 1-jén

A szakfelügyelő szemével

1977 második felében szakfelügyelő társaimmal a megyei tanács művelődésügyi osztályának megbízásából megvizsgáltuk megyénk kistélepülésses járásaiban – az edelényi, az encsi, az ózdi és a sátoraljaújhelyi járáásokban – a kis települések könyvtárainak helyzetét, ellátottságát, figyelembe véve az ellátottság alakulásában mutatkozó tendenciákat. Vizsgáltuk azt a tevékenységet is, amelyet a járási könyvtárak a kis települések könyvellátása érdekében végeznek. Tapasztalatainkat az alábbiakban foglalom össze.

Előljáróban megállapíthatjuk, hogy a kis települések könyvtárai sok tekintetben azonos, sok tekintetben viszont járásonként is és a járáson belül is eltérő színvonalon állnak. A jelenlegi színvonal az esetek többségében összefüggésbe hozható azzal, hogy évekkel ezelőtt tanácsi székhelyközség volt-e a község vagy pedig évek óta társközségi helyzetben volt. De magukon viselik a könyvtárak annak bélyegét is, hogy a könyvtárosuk mennyire törődött a könyvtár fejlesztésével. Mindent összevetve, helyzetük, ellátottságuk nagyon különböző, leginkább bizonyítva a fenntartók gondoskodásának színvonalát.

A vizsgált négy járás megyénk tipikusan kisközséges járása. Az edelényi járás 61 települése közül 40, az encsi járás 84 települése közül 64, az ózdi járás 45 települése közül 24, a sátoraljaújhelyi járás 58 települése közül 24 az ezer lelken aluli kisközség. De ez a kategória sem egységes. A legváltozatosabb községtípusokat találhatjuk köztük: az elnéptelenedő, 80 lelket számláló Tornakápolnától a gyorsan fejlődő, alig ezerlelkes Hollóházaig, és vannak község nagyságú tanyák is, mint például a 414 lelket számláló Nagyhomok.

A lélekszám nem meghatározó a községek közigazgatási rangját illetően. Vannak önálló tanáccsal rendelkező 5–600 lelkes községek, mint pl. Károlyfalva vagy Jósvafő, de van elég szép számmal olyan, ezer lelken felüli község is, amely a körzetesítés során társközségi sorsra jutott, pl. Szendrőlád vagy Szuhogy.

Nem egységes a megyében a kisközségek könyvtárainak szervezeti formája, működési kerete sem. A legjellemzőbb ellátási keret az, hogy a tanácsi székhelyközség költségvetésében tervezik meg a székhelyközségi könyvtár és a hozzá tartozó valamennyi fiókkönyvtár működési kiadásait. Ebből jelentős összeggel részesül a székhelyközség könyvtára, és működési körülményeiktől függően, de már szerényebb ellátással a társközségek könyvtárai. Az esetek többségében a társközségek könyvtárai a székhelyközség könyvtárának fiókkönyvtáraként működnek.

A könyvtárak helyzete azokban a kis községekben a legjobb, ahol a székhelyközség könyvtárának függetlenített vezetője van, mert nagyobb

szakértelemmel rendelkeznek, és több ideje is jut könyvtárainak gondozására. Sajnos, ezek száma kevés. Ilyenek: az edelényi járásban Szendrő három fiókkönyvtárral, az encsi járásban Halmaj öt fiókkönyvtárral, Novajdrány egy fiókkönyvtárral és Hidasnémeti két fiókkönyvtárral, a sátoraljaújhelyi járásban pedig Cigánd egy és Pálháza két fiókkönyvtárral. Ide sorolhatjuk a járási könyvtárak által ellátott fiókkönyvtárakat is. Az edelényi nagyközségi és járási könyvtár tizenegy, a putnoki kettő, az encsi pedig három fiókkönyvtárat lát el. Nem kis gondot okozva a járási könyvtáraknak, mind a négy járásban működnek körzeti könyvtárak is, legtöbbször az edelényi járásban. Itt Bódvaszilás központtal két tanács tizenegy könyvtárat, Boldva központtal két tanács öt könyvtárat és Perkupa központtal pedig négy tanács tizenhárom könyvtárat látja el függetlenített körzeti könyvtáros. Az encsi járásban Baktakéken és Novajdrányban van körzeti könyvtár. A baktakéki két tanács hét könyvtárat, a novajdrányi két tanács öt könyvtárat látja el, fogja össze. Az ózdi járásban Sajókaza központtal négy tanács négy könyvtárat, a sátoraljaújhelyi járásban pedig Tolcsva központtal két tanács hét könyvtárat látják el a körzeti ellátási elv szerint.

A derékhadat az „önálló könyvtár” kategóriában tiszteletdíjas könyvtárossal működő, társközségi fiókkönyvtárakkal rendelkező könyvtárak képezik. Ezek a következők: *edelényi járás*: Felsőtelekes (Rudabánya) 2, Felsőnyárad 1, Lak 4, Múcsony 1, Ragály 3 és Rakaca 3 társközségi fiókkönyvtárral; *encsi járás*: Abaújkér 3, Krasznokvajda 6, Gönc 1, Felsővadász 4, Forró 1, Homrogd 2, Fulókércs 4, Gagyvendégi 1, Hernádvécse 2, Hernádkércs 4, Selyeb 2, Vilmány 4, Fony 2, Vizsoly 2 társközségi fiókkönyvtárral; *ózdi járás*: Arló 2, Bánhorváti 1, Bánréve 3, Borsodbóta 1, Csernely 2, Dédestapolcsány 2, Domaháza 1, Dövény 1, Kelemér 1, Sajóvelezd 1, Sáta 1, Serényfalva 1, Uraj 1 és Zádorfalva 2 társközségi fiókkönyvtárral; *sátoraljaújhelyi járás*: Alsóberecki 1, Bodrogolaszi 1, Füzérkomlós 5, Hercegkút 1, Karcsa 3, Kenézlő 2, Mikóháza 3, Nagyrozvágy 1, Olaszliszka 1, Tiszakarád 2, Zemplénagárd 2 társközségi fiókkönyvtárral.

Végül vannak önálló könyvtárként működő, fiókkönyvtár nélküli könyvtárak. Ilyenek – ezer lelken aluli, önálló tanácsú községek – az edelényi járásban Aggtelek és Jósvafő, az encsi járásban Fony, a sátoraljaújhelyi járásban Károlyfalva, Rudabányácska és Széphalom.

A kép tehát, amely a kisközségek könyvtári szervezeti keretének és működési körülményeinek vizsgálata során elének tárul, nagyon változatos. E változatos szervezeti, igazgatási kép láttán megpróbálom válaszolni arra a nagyon fontos kérdésre, hogy ilyen körülmények között milyen a könyvtárak könyvellátottsága.

A körzeti könyvtárak egy részének kivételével a könyveket a tanácsai székhelyközség könyvtárosai szerzeményezik, ők is dolgozzák fel, és a köl-

csönzésre kész könyvekből adnak letétként a társközségekben működő fiókkönyvtáraknak. Kivételt képez még az encsi járás néhány községe, ahol a rendkívül alacsony tiszteletdíj miatt a székhelyközség könyvtárosát ezzel a feladattal nem lehetett megbízni. Ezekben a helyeken a társközségek könyvtárosai külön-külön szerzeményeznek a tanács költségvetésében megtervezett összegből.

A könyvellátottság tekintetében a községek között nagyok a különbségek. Van olyan község, pl. Füzérradvány, ahol egy lakosra csak 1,9 kötet könyv jut, egy olvasóra ebből mégis 33,5 könyv esik, mert a lakosságnak csupán 6 százaléka olvasó.

Az elmúlt 4–5 évben javult a kisközségek könyvellátottsága. Ezt szemléltetően bizonyítja a járások könyvbeszerezési összegének a növekedése. Álljon itt ennek bizonyítására az alábbi táblázat (1000 Ft-ban):

Járas	1973	1976	1977	Költség + póthitel
Edelényi	135	250	256	250
Encsi	220	292	292	220
Ózdi	120	210	212	225
Sátoraljaiújhelyi	149	194	216	216
Összesen	624	946	976	911

Ezek a számok nem tartalmazzák a járási könyvtárak helyi feladatokat szolgáló könyvvásárlási költségvetési kereteit, amelyek szintén lényegesen emelkedtek.

Nem emelkedett ennek ellenére kellő mértékben a társközségi könyvtárak könyvállománya. Az 1976. évi statisztikai jelentés szerint a tanácsi székhelyközségek könyvtárainak zöme 200 kötetten felül gyarapította állományát, ebből azonban fiókkönyvtáraik csak jelentéktelen állományrészt kaptak, átlagban 40–60 kötetet. De olyan könyvtár is van, amelyik egyetlen új könyvet sem kapott. Az ellátottság terén kiemelkednek a körzeti könyvtárak fiókkönyvtárai és a függetlenített könyvtárossal dolgozó önálló könyvtárak fiókjai. Dicséretes a boldvai, a perkupai, a baktakéki, a pálházi és a karcsai körzeti könyvtár állományellátó tevékenysége. A pálházi könyvtár például a 715 kötetes évi beszerzéséből 415 kötetet adott ki fiókkönyvtárainak. A boldvai körzeti könyvtár 660 kötetes gyarapodásából 420 kötetet juttatott ki a fiókkönyvtáraiba és 287 kötetet vett azoktól vissza. Ugyancsak valamennyi fiókkönyvtárának rendszeres könyvcseréjéért érdemel dicséretet a perkupai körzeti könyvtár is.

A tiszteletdíjas könyvtárossal működő székhelyközségi könyvtáraknál alig-alig találkozunk állománycserével. Ezekre az esetenkénti könyvkiadás, a fiókkönyvtárak állományának a feltöltése jellemző.

A könyvállomány mozgatásában nagyon fontos szerepet töltenek be a járási könyvtárak. Az esetek többségében a módszertani munkatársak kezdeményezik a könyvcseréket, és többnyire az ő segítségükkel is bonyolítják le. Az edelényi, az encsi és a sátoraljaújhelyi járásban a könyvcserék, feltöltések végrehajtásában jól kihasználják a művelődési autókat. Az edelényi járásban havi programozás szerint, az időpontot előre ismerve kapják meg a művelődési autót a könyvcserét végző könyvtárak.

Az ózdi járásban csak az utóbbi hónapokban kapta meg a járási könyvtár a művelődési ház gépkocsiját hálózati munkára. Korábban központi segítség nélkül autóbuszon, saját kocsin stb. szállították el a fiókkönyvtárak vezetői a feltöltésre kapott könyveket.

Azt tapasztaltuk, hogy a járási könyvtárak sokoldalú módszertani tevékenységük közben a községek könyvrendeléseinek rendszeres ellenőrzésével és következetes bírálatával is segítik az állományalakító munkát, és egyre több szerzeményező könyvtárost tanítanak meg a szakszerű, illetve egyre szakszerűbb szerzeményezésre, ezzel is segítve a könyvtárak tudatformáló, nevelő tevékenységét.

Végezetül megállapíthatjuk, hogy az évről évre kimutatható pénzkeret-növekedés ellenére is az állománygyarapításra fordított keretek elmaradnak mind az országos átlagtól, mind a fejlesztési tervben meghatározott szükségletektől. (1977-ben a megyei tanács rendkívüli támogatása segítette a ki-egyenlítődést!) Kivételek természetesen mind a négy járásban találhatók. (Ilyenek, pl. Hollóháza, Széphalom stb.). A szükös pénzráfordítás következménye, hogy néhány tanácsi-székhelyközségi könyvtár kivételével a társközségi fiókkönyvtárak sehol sem érik el a szükséges évi 200 kötet új könyv beáramlását, illetve következetesebb munkával, jobb szervezéssel a jelenlegi helyzeten lényegesen lehetne javítani. Ennek megvalósítása a járási könyvtárakra vár! Mire gondoljunk itt? A beszerzett könyvek gondosabb megválasztására, a cserék szorgalmazására, tervszerűbbé tételére, a művelődési autók célszerűbb programozására és működtetésére.

Ezek után nézzük meg azt, hogy milyen a könyvtárak elhelyezése. A szakmai irányelvek alapján kidolgozott járási fejlesztési tervekhez viszonyítva jelentős a lemaradás a szükséges alapterülethez képest, de hozzátehetjük, hogy helyzetük általában nem rosszabb, mint a nagyobb településeké. Elég gyakori eset az, hogy a felszabadult tantermet, volt tanácsirodát birtokba véve a társközség könyvtára szebb, nagyobb és rangosabb helyiségbe kerül, mint az őt ellátó székhelyközségi könyvtár, ahol a körzetesítés után a fenntartónak sok egyéb elhelyezési feladatot is meg kell oldania. Így sok helyen a székhelyközség könyvtárának az elhelyezési gondjai súlyosabbak a társközségeikéinél.

A tanácsok az utóbbi években jelentős összegeket fordítottak a könyvtárak korszerűsítésére. Csak az 1977-es esztendőt nézve is megállapíthatjuk, hogy mind a négy vizsgált járásban van 4–5 olyan község, ahol most költözött a könyvtár jobb és korszerűbb körülmények közé, és ezenfelül 4–8 azoknak a községeknek a száma, amelyekben kiegészítették a könyvtárak felszerelését, korszerűsítették a berendezését vagy javították a raktározási lehetőségeit. Mindezek mellett is a könyvtárak jelentős része a szükségesnél kisebb alapterületű, a könyvespolcok zsúfoltak. Egyre több olyan könyvtárra is ráillik ez, amelyekkel néhány évvel ezelőtt még dicsekedtünk, mert az akkori körülmények között a szép és modern intézmények közé soroltuk őket.

A járási könyvtárak sokat segítenek a könyvtárak korszerűsítésében, a szakmai tanácsadástól kezdve a berendezés elhelyezéséig.

Végezetül foglaljuk össze a kiskönyvtárak működésének személyi feltételeiről szerzett tapasztalatokat.

Az ezer lelken aluli települések közül csak a baktakéki körzeti könyvtárban dolgozik függetlenített könyvtáros. A többi községben részmunka-idős, tiszteletdíjas könyvtáros látja el a könyvtári munkát. A tiszteletdíjas könyvtárosok cserélődése a megvizsgált járásokban elég magas számú. Az edelényi, az encsi és az ózdi járásban évente 8–10 fő, a sátoraljaújhelyi járásban pedig 4–5 fő. A 6/1976. KM-MüM sz. együttes rendelet végrehajtása során emelkedett a könyvtárosok tiszteletdíja, de a növekedés mértéke nem elég ahhoz, hogy a könyvtári munka a pedagógusok és más értelmiségi foglalkozásuk körében a többi mellékfoglalkozás és más, jövedelem-kiegészítési lehetőség között versenyképes legyen. Ennek következtében csökken a pedagógus-könyvtárosok és az érettségivel rendelkező könyvtárosok száma. A kisközségekben az elköltöző vagy más ok miatt lemondó könyvtárosok helyére nyolc általánossal rendelkezők kerülnek. Az érettségivel nem rendelkező könyvtárosok többsége fizikai munkás, ezért szakmai képzésük és az alapfokú vizsgájuk megszerzése is nehézségekbe ütközik, mert a munkáltatók nem járulnak hozzá az egyhetes tanfolyamon való részvételükhöz. Így aztán ezek a változások a könyvtárosok lelkiismeretes, nagyon becsületes munkája mellett is a tartalmi munka visszaesését jelentik.

A nagyszámú személycsere ellenére sok olyan könyvtáros van a megyében, aki 10–15, sőt 20 éves könyvtárosi múltra tekint vissza. Ők sokszor nagyon nehéz körülmények között is becsületesen, mindig helyállva végeztek és végzik ma is szép és hasznos munkájukat. Közülük többen érdemelnének nagyobb anyagi és erkölcsi elismerést!

A könyvtárak nyitvatartási ideje az esetek többségében a lakosság szabad idejéhez igazodik. Általában a késő délutáni és az esti órákban tartanak nyitva. Gyakori a szombati és a vasárnapi nyitva tartás is.

A könyvtárak legfontosabb feladata az, hogy minél magasabb szinten elégítsék ki olvasói igényeit. Természetes, hogy a könyvtárak nem azonos szinten tudnak felkészülni az olvasói igény kielégítésére. A kis községek könyvtárai csupán az ott élő lakosság legalapvetőbb könyvtári igényének kielégítésére rendezkedhetnek be, és az ezen felüli, a gyűjtőkörüket meghaladó kérések kielégítése céljából vagy igénybe veszik a nagyobb könyvtárak könyvtárközi kölcsönzését, vagy pedig megjelölik azt a nagyobb könyvtárat, ahol az olvasó kérése teljesíthető. Ezen a téren sok még a javítanivaló. A könyvtárközi kölcsönzés lehetőségével szinte alig élnek könyvtáraink, és hogy az olvasók alapellátásával sincs minden rendben, azt eléggé érzékeltette ennek az összefoglalónak a könyvtárak könyvvállományáról szóló része.

Megyénk lakosságának jelentős része él az ezer lelken aluli községekben. A róluk való gondoskodást, könyvtári ellátásuk színvonalának emelését ezért megyénk könyvtárugyének egyik jelentős feladatáknak kell kezelniük, fenntartóknak, könyvtárosoknak egyaránt.

A „hogyan tovább?” kérdés eldöntése nem könnyű feladat. Az bizonyosnak látszik, hogy az ellátás színvonalának emelése csak a jelenlegi szétaprózottság csökkentésével vagy megszüntetésével, koncentráltabb ellátással oldható meg. Ez több úton is elérhető. Csak vázlatosan említsünk meg néhány elképzelhető megoldást.

A járási könyvtárak, mint ellátó központok, közvetlenül látnák el a települések könyvtárait. Ennél a megoldásnál a járási könyvtárak költségvetéséhez lehetne kapcsolni az ellátásba bevont könyvtárak könyvbeszerzési kereteit.

Megoldható lenne a koncentráltabb ellátás a körzeti könyvtári ellátási módszer továbbfejlesztése révén is. Ebben az esetben a már kialakult vagy kialakulóban levő földrajzi egységek településközpontjainak könyvtáraitra építve oldanánk meg a kis települések ellátását. Sajnos, ez az út sem járható a személyi és tárgyi feltételek biztosítása nélkül.

A földrajzilag szétszórt települések könyvtári ellátása bibliobuszokkal is elképzelhető. A pénz ennél a megoldásnál sem elhanyagolható tényező, és ellene szólnak a jelenlegi útviszonyok, amelyek veszélyeztetnék a bibliobusz üzemképességét és a menetrend pontos betartását.

Elképzelhető a probléma megoldása a felsorolt módszerek kombinálásával is.

Egy bizonyos, hogy valamennyi felsorolt, vagy itt fel nem sorolt megoldás, amely a kis települések jobb és korszerűbb ellátását szolgálná, nem valósítható meg a jelenlegi személyi és tárgyi működési feltételek jelentős mértékű javítása nélkül. A koncentrált ellátás is csak akkor lehet eredményes, ha az egy főre jutó könyvbeszerzési keret eléri a szükséges mértéket. Másrészt még a jól gépesített és megszervezett könyvellátás megvalósulása

esetén sem tekinthetünk el a közösségi élet otthonául is szolgáló barátságos és vonzó könyvtárhelyiségek létrehozásától és fenntartásától, amelyekben a legfontosabb kézikönyvek és a mindenkori alapellátást biztosító könyvek és folyóiratok megtalálhatók. Ezekben pedig csak a rendszeres működést, nyitva tartást biztosító könyvtáros teremthet életet. Ezek biztosítása ma is legfontosabb könyvtárügyi feladatunk.

Mindaddig tehát, amíg a koncentráltabb ellátás valamelyik jó formájának megvalósítására nem teremődnek meg a feltételek, a jelenlegi ellátási rendszerben a munka jobb szervezésével, a könyvállomány szakszerűbb fejlesztésével, átgondoltabb és tervszerűbb mozgatásával igyekezzünk biztosítani a kis községekben élő lakosság jobb könyvtári ellátását. Ez ma mind a kis községek fenntartóinak, mind a velük szorosan együttműködő könyvtárosoknak is feladata.

Borsodi Könyvtáros, 17. évf. 1. sz. (1978) 11. p.

Olvasótáboros gyerekekkel Keleméren, 1982-ben

Olvasótábor

Az edelényi járás úttörői egy hétig olvasótáborban gyűjtötték élményeiket a könyvekről, írókról, költőkről, művészekről. A nyári táborozások talán leghasznosabb fajtája ez. Bajusz Edit járási úttörőelnöknek nem kis fáradozásába került az égervölgyi olvasótábor megszervezése. Alberttelepről, Rudolftelepről, Ormosbányáról, Rudabányáról és Edelényből hoztuk el a gyerekeket – mondta. Összesen 45 úttörő táborozik, s csaknem a fele a Szuhavölgyi, az Ormosi és a Mákvölgyi Bányáüzem dolgozóinak gyermekei. Három rajban történnek a foglalkozások, de természetesen igen sok a közös kirándulás, rendezvény.

A tábor céljáról és programjáról Slezsák Imrétől, az olvasótábor vezetőjétől érdeklődtünk.

Ide olyan általános iskolai tanulókat hívtunk, akik érdeklődnek lakóhelyük múltja és jelene iránt, szeretik a magyart, a történelmet, a könyveket és szívesen töltik szabad idejüket olvasással. Mielőtt azonban a tábor lakóivá váltak, a járáshoz kötődő témákból kellett felkészülniük. Szép számban hoztak a gyerekek magukkal népmesét, népdalt, népszokást és számos tárgyi emléket. Ezek a szorgalmas diákok a jövőben remélhetőleg honismereti munkát is folytatnak majd szabad idejükben. A napi elfoglaltságukat is ezekhez a törekvésekhez igazítottuk.

Erről hallhatnánk bővebben?

Az első napon Szádvárra látogattunk el, ahol Bobaj Pista bácsi kalauzolt bennünket. Az „öreg” igen ízesen mesélte el a vár történetét, azonkívül elmondott néhány hangulatos régi történetet is a faluról és a parasztemberekéről. A programban számos kirándulás szerepelt még a környék legjelentősebb történelmi és irodalmi emlékeihez. Előtte persze részletes ismertetést kaptak a fiúk és lányok ezekről a helyekről. Autóbuszsal utaztunk el Aggtelekre, Szendrőbe, Szalonnára, Edelénybe, Izsófalvára és Rudabányára. Az utóbbi helyen nagy élmény volt a bányászmuzeum megtekintése, ahol Murvay László igazgató és Hadobás Sándor vezette körbe a gyerekeket. Kedves színfoltja volt ezeknek a programoknak, hogy a tanulók műsorokat adtak elő az említett községek nevezetesebb helyein. Az olvasótábor azonban kevésbé érte volna el célját, ha a gyerekek a táborban nem olvashattak volna, illetve nem kerítünk sort írók, költők meghívására. Így látogattott el a táborba Gulyás Mihály, Varga Balázs író, Kalász László költő és Fecske Csaba, aki egyben rajvezetőként is tevékenykedett.

Amikor körülnéztünk a táborban, éppen véget ért az író-olvasó találkozó, amelynek Gulyás Mihály volt a vendége. Tőle kérdeztük: milyennek ítéli meg a fiatalok aktivitását?

Igen agilisak voltak – válaszolta. Számtalan kérdést tettek fel az életemről, a munkásságomról. Különösen az érdekelte őket, hogy jelenleg mi foglalkoztat és hogyan készül egy mű. Most éppen „hazai” témával foglalkozom – a Magyarország fölfedezése sorozatban írok a Cserehát apró falvairól. Délután rövid beszélgetést folytattunk a hetedikes Kovács Imrével (Rudabánya), Orosz Angélával (Alberttelep) és Kiss Judittal, aki a ragályi általános iskola 8. osztályos tanulója.

Milyen könyveket olvastok szívesen?

Kovács Imre: Legjobban a Delfin könyveket kedvelem. Odahaza a szüleim még haragudtak is érte, annyit olvasok. Jó tanulmányi eredményeimért legutóbb is könyvet kaptam az iskolától és a szüleimtől.

Orosz Angéla: Oklevelet és könyvet én is kaptam kitűnő bizonyítványomért. Nekem a kalandos könyvek és a Pettyes kiadványok tetszenek leginkább. Nemrég Szabó Magda egyik regényét egy nap alatt olvastam ki.

Kiss Judit: Én sem vagyok rossz tanuló. Legutóbb a Pajtás újságtól rendeltünk Pöttyös, Csíkos és Delfin könyveket. Különösen az ifjúsági regényeket szeretem.

Az olvasótáborban tovább erősödött ezekben a fiatalokban a könyv szeretete.

Temesi László

Borsodi Bányász, 1978. augusztus 3. 4. p.

Olvasótáboros összejövetel Balogh Béni íróval 1984-ben

Mire képes a könyvtáros?

Nálunk is él még az egykori paraszt-olvasókörök emléke. Ez is hatott, amikor hozzákezdtünk a tanácsi könyvtár megszervezéséhez. A körülmények azóta sokat javultak. Ma az új generáció is igényli a közösségeket, emlékezve például a fonó-találkozókra.

Sajnos, a közösségi igényt ez is táplálja: az ingázás miatt a falu ritkán találkozik össze! Ezért újra szívesen szerveződik közösségekké. A könyvtárhálózat annyira fejlődött, hogy ma a könyvtár sok helyen otthonossá vált.

1963-tól léteznek a könyvtárakban a gyermekközösségek, s ma már nem egy helyen jó gyermek-könyvbarátkörök működnek. Amikor a gyerekek ezt kinövik, belenőnek az ifjúsági könyvbarátkörbe. A „Kozmosz” ifjúsági könyvbarátkör már 16 éve működik. E kör tagjai, ebből kiöregedve, ma is szívesen visszajárnak.

Gondot csak a felnőttek szervezése okozott. Jó ötletnek bizonyult a kertbarátkör, ez már hat éve működik. Ez ugyanis egyúttal olvasókör is. Feladatául vállalta, hogy a kertbarátkör felnőtt tagjait – ez az ifjúságot még nem is érdekli – irodalommal is ellássa.

A felnőttek között a legnehezebb réteget a lányok és az asszonyok jelentették. Ma már ők is klubba tömörültek. Rátaláltunk, hogy mi érdekli őket, mivel lehet a klubba becsalogatni az asszonyokat. Például: előadást tartott a vendéglő szakácsa, hogyan kell ismeretlen ínyencségeket készíteni. Minden családban akadnak családi problémák is. A körben erről is beszélgettünk. Előadást tartott nekik egy népihímezés-szakoktató is. Fölélesztve az igényt: ma már ők, a nők, jelentkeznek a problémáikkal.

Véleményem szerint nincsen olyan foglalkozás, amely ne kapcsolódna a könyvtárhoz. Eljönnek a problémáikkal és könyvvel térnek haza. S a közös érdeklődés jó alkalmat teremt arra, hogy az emberek közösségé szerveződjenek. Nem egy asszony jött el a könyvtárba azzal a kíváncsisággal: megnézem, hová jár ez az ember? Aki mellel a kertbarátkörbe járt. S a feleség is könyvvel ment haza. Hogy népszerűsítse a mozgalmat, a könyvtár havonta ismerteti egy kiadványában a körök programját.

Miben áll ezzel kapcsolatban a népfront tevékenysége? Ülési jó fórumai a propaganda-tevékenységnek. De fontos lenne, hogy a népfront legyen ezeknek az üléseknek a patrónusa, s a körök aktivistái a népfrontbizottságok tagjai legyenek. Ily módon a népfront akciói bekapcsolódhatnak a körök munkájába.

Edelényben az olvasókör elsőre a könyvtár mellett alakult meg, s ma többségükben a könyvtár mellett működnek. A könyvtárosok zöme fiatal nő, érthető, ha ifjúsági köröket szerveznek. Ezek a körök a közösség külön-

böző fejlettségi fokán állnak és csak akkor maradnak fenn, ha a függetlenített könyvtáros, a köröket jó feladatokkal ellátva, jól dolgozik.

A személyi problémák így merülnek föl: képes-e a könyvtáros a közönség összefogására? Ezért nagyon meg kell keresni azt az embert, aki ebben a munkában örömet leli és hajlandó rá. Ezek a feltételek a népfront-aktivistákra is érvényesek. Tartalmas programot kell összeállítani és ez nehéz dolog. Pedig a klubszerű működés csak így lehetséges.

A klubokkal más problémák is vannak. Edelényben például már 16 éve működik ifjúsági kör, de erkölcsi elismerésben mindeddig nem részesült. E foglalkozást, mint a könyvtáros tevékenységét, még a statisztikák sem jegyzik föl. Nem akarok ünneprontó lenni, de a dolognak van anyagi oldala is. Ez a munka anyagi támogatás nélkül nem megy. Míg a könyvtárost nem honorálják, a kultúrotthon szakkör-vezetője tiszteletdíjat kap. Viszont a könyvtár, a tanács nem adhat ilyet.

Pénzügyi támogatásra lenne szükség, talán lehetne juttatni valamit az Országos Közművelődési Alapból. Esetleg a Hazafias Népfront szerezhethetne mecénásokat az üzemeknél.

Olvasó Nép, 2. évf. 7. sz. (1980) 19–20. p.

Könyvünnepek falun

A falusi családok többségénél néhány évtizeddel ezelőtt a biblia, az imakönyv, a mindenkori évszámú kalendárium és a gyerekek tankönyvei jelentették a családi könyvtárat. A falu akkori élete, a családok és a közösségek szokásai nem is nagyon igényelték, az anyagi lehetőségek pedig nem tették lehetővé családi könyvtárak létrehozását. Közkönyvtár, ahonnan kölcsönözni lehetett volna, még csak kevés helyen és nagyon szűk keretek között működött. Egy-egy faluban legfeljebb néhány családnál fordult elő egy-két népszerű kiadvány: a magyarok hőstetteiről, történelméről szóló könyv, Petőfi, Arany, Vörösmarty és más klasszikusok könyvei, vagy néhány érdekesebb olcsó ponyva. Ezek aztán a téli esteken útra keltek a rokonság körében, de megjelentek a fonóházakban is, ezeket olvasgatták.

Mi, könyvtárosok az '50-es, '60-as években – a szocialista könyvtárak hőskorában – gyakran tapasztaltuk, hogy egy új könyvtárak adta lehetőséggel milyen bátortalanul kezdtek, mertek élni a falusi emberek. Sokan csak a gyerekekkel hozták a könyvtárból a könyvet, mások surc alá vagy kosárba rejtették, hogy meg ne lássák, merthogy „mit mondanak: munka helyett könyvet olvas! Az ilyen ember csak dologkerülő lehet!” Azóta eltelt közel 40 esztendő, nagy változások történtek ezen a téren is, de az összkép ma is „sokszínű.” Az ősi szokásokon nehéz változtatni.

A falvak lakóit szocialista kultúrpolitikánk eredményeképpen a települések többségében könyvtárak várják. Még a legkisebb községekben is működik könyvtár. Igaz, hogy a lakosság 19–20 %-a tagja a tanácsi közművelődési könyvtáraknak. Vannak olyanok is, akik az iskolai, szakszervezeti könyvtárak, különböző szakkönyvtárak könyvkínálatából szerzik be az olvasnivalót. De az emberek tekintélyes hányada még mindig távol marad a könyvtáraktól. Bizonyára magánkönyvtáruk elégíti ki olvasási szomjukat – mondhatnánk erre válaszként. Aki a könyvet annyira szereti, hogy könyvvásárlásra is áldoz, az általában rendszeresen látogatja valamelyik könyvtárat is.

Az ünnepi könyvhéten a városokban a könyvek nagy választéka várja a könyvbarátokat. De a falvakban még elég szegényes a könyvterjesztés, a könyvkínálat. A szövetkezeti vegyesboltokban kevés az új könyv. Sokszor hónapokig, évekig sárgulnak a könyvek a polcokon. Nem ünneprontásnak, inkább figyelemfelkeltésnek szánom: mintha a falusi könyvterjesztés korábbi lendülete valamelyest alábbhagyott volna. Pedig szívesen látnánk falvainkban a könyvheti új könyvekkel a könyvterjesztők mozgóboltját.

Az ünnepi könyvhéten városokban, falvakban író-olvasó találkozókat rendeznek. A falvak lakói is igénylik ezeket a rendezvényeket. Egy-egy kínálózó lehetőséggel sokan élnek. A vendégíró könyvét megvásárolják a tanuló gyerekeknek, a családnak. Vajon, a könyvhéten Borsod megye 350 községe közül hány helyütt lesz író-olvasó találkozó? Úgy gondolom, hogy még mindig sok településünk van, ahol az embereknek sohasem volt alkalmuk íróval, költővel elbeszélgetni. Van tehát még tennivalónk bőven. Reméljük, hogy az írók, könyvterjesztők, könyvtárosok, a művelődés lelkes munkásai az idei ünnepi könyvhéten is hozzájárulnak a legnemesebb célkitűzések megvalósításához, ahhoz, „hogy a könyv közelebb kerüljön az emberekhez”. Ennek biztos tudata lelkesítsen mindnyájunkat!

A Könyvhét Hírei, 1983. 4. p.

Író-olvasó találkozó Ládbesenyőn, 1979-ben

Lőrincz Ernő amatőr csillagász bemutatója, 1983-ban

A könyvtárak segítése nemcsak kötelesség...

Borsod-Abaúj-Zemplén megyét kisközséges megyeként tartják számon. Különösen jellemző ez a megye hegyes, dimbes-dombos területére, Ózd, Kazincbarcika, Edelény, Encs, Szerencs és Sátoraljaújhely környékére. Sok szó esik mostanában a kistelepülésekről, a kisközségekben élő lakosság életkörülményeiről, a falvak megtartó erejének fokozásáról.

Ennek természetesen sok összetevője van. Ezek között egy a művelődési feltételek, köztük a könyvtári művelődési feltételek biztosítása.

A falvakban nagy hagyományai vannak az olvasásnak, hiszen már a múlt század utolsó és századunk első évtizedeiben több településen élénk olvasóköri mozgalom bontakozott ki. Az olvasás feltételei igazán a felszabadulás után érlelődtek meg. Előbb a központilag szervezett vándorkönyvtárak, majd az 1950-es években megszervezett és azóta szépen fejlődő közégi könyvtárak váltak az olvasás otthonaivá.

A könyvtárak a sokféle szórakozást, kikapcsolódást biztosító korunkban is nagy jelentőséggel bírnak a falvak életében. Különösen a városoktól, nagyobb településektől távoli községek életében töltenek be nagyon fontos szerepet.

Nőtt a könyvtárak jelentősége az utóbbi időben (sokszor hiányt pótló szerepe is) ott, ahol a körzetesítés révén megszűnt az általános iskolai oktatás és nincs működő művelődési háza sem a településnek. (Az ilyen községek száma viszonylag magas megyénkben.)

A lakosság szereti a könyvtárát, él a könyvtárak adta művelődési és szórakozási lehetőséggel. Álljon itt ennek bizonyítására az Edelényhez tartozó terület néhány példája.

Míg a nagyobb településeken a lakosság 10–20%-a látogatja rendszeresen a közművelődési könyvtárakat, addig a kis településeken az arány 25–30%, de előfordul ennél magasabb igénybevétel is. Magasabb a kikölcsonzott könyvek aránya is.

A lakosság még a legkisebb községekben is ragaszkodik a könyvtárhoz. Az Edelény melletti 50–60 lakosú Ládbesenyő-tanyán pl. évek óta magánháznál működik a néhány száz kötetes kis fiókkönyvtár. Mindig akad valaki, aki otthont ad a könyvtárnak, csak meg ne szűnjön. Nincs másutt helye, mert a tanyán a bolton és a kápolnán kívül semmiféle középület nincs.

Több község döntött úgy az iskolák körzetesítése során, hogy a megüresedő tanterembe kerüljön be a falu könyvtára. (Pl. Damakon, Irotán, Galvácsón, Debrétén, Tornaszentjakabon, Szintpetriben, Dobódélen stb. lett a volt iskolai tanterem a községi könyvtár otthona.) Nem is lehetne a volt iskolai tantermeket ettől nemesebb célra felhasználni.

A lakosság nagy örömmel fogadja a különféle könyvtári rendezvényeket. Szőlőszárdon, Damakon, Hegymegen, Égerszögön: pl. könyvbarátköri, olvasóköri összejöveteleken találkoznak rendszeresen a könyvtárakban a falvak lakói. Az érdeklődők népes tábora jön össze egy-egy író-olvasó találkozóra, vagy más könyvtári rendezvényre, vetítésre, szakelőadásra, könyvismertetésre stb.

Több könyvtáros vállalja, mint bizományos, esetenként vagy rendszeresen a könyvterjesztői munkát is. Ebben az esetben a falu könyvtára a település könyvesboltjává is válik.

Sok példa bizonyítja, hogy a szépen, otthonosan berendezett, klubszerűen felszerelt könyvtárak a falvak művelődési központjaivá válnak. Ehhez viszont feltétlen az szükséges, hogy a nagyobb települések, körzetközpontok minél hathatósabban segítsék a kis könyvtárakat, hogy a gazdasági egységek, ipari üzemek, termelőszövetkezetek, ÁFÉSZ-ek támogassák a könyvtárakat, legyenek mecénásai a könyvtárakban folyó munkának.

Hagyományai vannak már ennek is. Bizonyítására az utóbbi időszak néhány példáját említsük meg. A területen működő három ÁFÉSZ – a bódvaszilasi, a szendrői és az edelényi – minden évben rendszeresen fedezi néhány író-olvasó találkozó költségeit. Különösen jó példát mutat a bódvaszilasi ÁFÉSZ, amely évente rendszeresen 8–10 000 Ft-ot juttat könyvvásárlásra a területén működő könyvtáraknak. Az edelényi ÁFÉSZ, pl. az idei Mezőgazdasági Könyvhónap időszakában dr. Gonda Irént, a Kistenyésztek Lapja főszerkesztőjét két találkozáson és Zsidei Barnabás méhész szakíróval egy találkozáson látta vendégül. A szendrői ÁFÉSZ is a méhész szakcsoportjának rendezett szakíróval találkozót. A bódvaszilasi ÁFÉSZ pedig Hidvégdárdon Gévy Jánost, a Kertészet és Szőlészet c. szaklap főszerkesztőjét látta vendégül.

Követésre méltó a borsodsziráki, a hangácsi és a tomori termelőszövetkezet mecénási tevékenysége, rendszeres támogató munkája is. A borsodsziráki Bartók Béla Termelőszövetkezet szintén minden évben támogat néhány író-olvasó találkozót. Ez év februárjában a Mezőgazdasági Könyvhónap megyei megnyitójának megrendezését is vállalta. A tomori Petőfi Tsz Gévy János főszerkesztőt látta vendégül. A hangácsi Tsz a működési területén lévő községekben felváltva finanszíroz egy-egy könyvtári rendezvényt.

A Debreceni Ruhagyár edelényi telepe és az edelényi tanács költségvetési üze me is rendszeresen támogatja a szomszédos kis községekből bejáró dolgozói könyvtári művelődését. Nagy szükség van erre. Az olvasók olvasási igénye, a könyvtárakkal szemben támasztott elvárása a lakosság egyéb igényével együtt nő. Nem kis gond a jelenlegi körülmények között ennek az elvárásnak megfelelni. Néhány példa erre is. Bár az egy olvasóra jutó könyv-

vek száma évről-évre rendszeresen nő, egyre nehezebb lépést tartani a könyvtárak emelkedésével. Igény lenne a könyvtárak nyitvatartási idejének növelésére is, de így is kevés a kisebb településeken dolgozó könyvtárosok bére, tiszteletdíja.

Közéleti tanácsaink, a könyvtárak fenntartói – érezve a könyvtárak fontosságát, jelentőségét – lehetőségeikhez mérten mindent megtesznek a könyvtárak személyi és tárgyi működési feltételeinek biztosításáért, de a növekvő igényekkel így is csak nehezen és sok esetben csak hiányosan tudnak lépést tartani. Ezért egyre nagyobb szükség van az anyagi erők összefogására, a termelőüzemek, vállalatok, termelőszövetkezetek támogatására. Ezt szorgalmazzák a párt, a kormány, a különböző tömegszervezetek és mozgalmak határozatai, javaslatai, állásfoglalásai is. Mégis úgy tűnik, hogy nagyon sok múlik a támogatásra illetékes szervek vezetőinek, vezető testületeinek szemléletén. Örövendetes, hogy a támogatók, a mecénások száma nő.

Ezúton is köszönetet mondunk a példamutatásért a fent említett támogatóknak és mindazoknak, akik ezekhez hasonlóan segítők a könyvtáraknak, az irodalom-népszerűsítő akcióiknak, akik érzik nagy írónk, Gárdonyi Géza állításának igazságát, hogy „Minden jó könyv egy-egy tanítója a nemzetnek” és mindent megtesznek, hogy működési területükön a jó könyvek és azok olvasóinak száma gyarapodjék.

Borsodi Könyvtári Híradó, 1–2. sz. (1984) 18–20. p.

Könyvtári munkaértekezlet a szalonnai tónál 1981-ben

Könyvhét utáni könyvtárosgondolat

Mi, könyvtárosok, az ötvenes, hatvanas években – a szocialista könyvtárügy hőskorában – gyakran tapasztaltuk, hogy az új könyvtárak adta lehetőséggel milyen bátoritanul kezdtek, mertek élni. Sokan, sok helyen csak a gyerekekkel mertek a könyvtárból könyvet kölcsönözteni, mások a könyvet surc alá vagy kosárba, szatyorba téve, dugva vitték haza a könyvtárból, és oda-vissza, hogy meg ne lássák: merthogy mit mondanak, ha meglátják, „munka helyett X. Y. könyvet olvas! Nemhogy dolgozna”. Az ilyen ember csak dologkerülő lehet!

Az azóta eltelt közel negyven esztendő ezen a téren is nagy változást, fejlődést hozott, de az összkép nagyon sokszínű. Az ősi szokásokon nagyon nehéz változtatni.

A falvak lakóit – szocialista kultúrpolitikánk eredményeképpen – a települések többségében szép könyvtárak várják. Még a legkisebb községben is van könyvtár.

Az olvasás lehetősége tehát adott, de hogyan is állunk az olvasással? A könyvtárak lelkes könyvtárosai, az állam művelődést szervező felelősei, a társadalmi és tömegszervezetek különböző mozgalmi igyekestenek emelni az olvasás iránti igényt. Az eredmény: a lakosság 10–20%-a tagja a tanácsi közművelődési könyvtáraknak. Ha hozzávesszük az iskolai, a szakszervezeti könyvtárak és a különböző szakkönyvtárak forgalmát is, az arány közel megduplázódik. Ezek az adatok nagyon szépek, a lakosság könyvszomjáról tanúskodnak. De! Az emberek 60–70%-a még mindig távol marad a könyvtárártól. Ezek magánkönyvtáruk lévén elégítik ki könyvigényüket, mondhatnánk erre válaszként. A tapasztalat viszont nem ezt bizonyítja. Aki a könyvet annyira szereti, hogy kisebb-nagyobb magánkönyvtárra is áldoz, azok többsége rendszeres látogatója valamelyik könyvtárnak is. Ebben az esetben viszont még messze állunk attól, hogy olvasó népnek nevezhessük magunkat.

Változik a falu lakáskultúrája. A régi komódokat, amelyek magukban rejtették korábban a családok néhány könyvét is, már majdnem minden házban kombinált szekrények, szekrény sorok váltották fel. Jó jel, hogy ezek egyre több vitrinrészében a korábbi porcelán figurák helyén már a szépirodalom és a szakirodalom remek alkotásai sorakoznak. De már mind több családnak van könyvespolca vagy könyvszekrénye is.

Jó jel az is, hogy egyre többen ajándékoznak könyvet születésnapra, névnapra, ballagásra és más ünnepi alkalomra. Az ünnepi könyvhét a könyvvásárlás jó alkalma. Városokban a könyvek nagy választéka díszes könyvsátrokban várja a könyvbarátokat, de a falvakba ennek csak a rádióban, televízióban és a lapokban megjelenő híre jut el. Elég szegényes a

könyvterjesztés falun! A szövetkezeti vegyesboltokban kevés az új könyv, sokszor hónapokig sárgulnak a kiszállított könyvek az üzletek polcain. Mintha a falusi könyvterjesztés korábbi lendülete alábbhagyott volna! Legalább a könyvhéten végigjárhatná a falvakat könyvhéti új könyvekkel a könyvterjesztők mozgó boltja!

A különböző könyvünnepek – ilyen volt az ünnepi könyvhét is – jó alkalmak az irodalmi rendezvényeknek, író-olvasó találkozóknak. A falvak lakói igénylik ezeket a rendezvényeket. Egy-egy találkozón – ha az jó időpontban van – sokan részt vesznek. Ilyenkor a vendég író könyvét egyre többen megvásárolják, gyarapítva ezzel is családi könyvtárukat.

Ezen a könyvhéten is az országban, így megyénkben, Borsodban is több községben volt író-olvasó találkozó, nagyjából a könyvtárak szervezésében. Sajnos, ez nagyon kevés. Még mindig sok olyan település van, ahol még sohasem volt író-olvasó találkozó. Gondolni kell ezekre a településekre is. A találkozók költsége sajnos egyre nő. Jó lenne, ha az írók a régi hagyományoknak megfelelően az emberekkel való találkozás, az írói hivatás misszióját látnák elsősorban az ilyen rendezvényekben, és a tiszteletdíj hiánya, vagy – egyes íróknál csillagászati nagysága – nem lenne akadálya a találkozóknak. Van még, volna még tennivalónk bőven. A tapasztalat azt mutatja, hogy az írók, könyvterjesztők, könyvtárosok és a művelődés többi lelkes munkatársainak ezen a könyvhéten is sikerült a könyvhét legfontosabb célkitűzését – nevezetesen „hogy a könyv közelebb kerüljön az emberhez” teljesíteni.

Ennek biztos tudata lelkesít bennünket!

Szabad Föld, 40. évf. 30. sz. (1984. július 28.) 12–13. p.

dr. M. Takács Lajos előadása, 1984-ben

Könyvbarátkör alakult Égerszögön

Égerszög kis település a Bódva vízgyűjtő területéhez tartozó, a festői szépségű Éger patak völgyében, Edelény vonzaskörzetében. A községben 1905-től az első világháborúig olvasókör működött. Ezt szeretné a község HNF bizottsága az edelényi vonzaskörzeti nagyközségi könyvtár segítségével feleleveníteni egy könyvbarátkör szervezésével, működésével.

1984-ben megalakult a könyvbarátkör. Ezen az összejövetelen felelevenítették a résztvevők a század eleji olvasókör emlékeit, megbeszélték a kör őszi-téli programját és megválasztották a vezetőséget, a kör elnökévé Boros Gyulát, titkárává Oláh Endrét. Részt vett az összejövetelen a 88 éves Kovács Dezső bácsi is, aki még tanúja a század eleji olvasókör tevékenységének; mint fiatalember, részt vett az összejöveteleken és ígérte, hogy a 85 éves Tóth Béni bácsival együtt – amikor az egészségük engedi – eljárnak majd a könyvbarátkör összejöveteleire.

A résztvevők elhatározták, hogy kérelemmel fordulnak a községi tanácshoz, hogy a sajnálatos módon az év őszén megürült általános iskolát – amelyben évekig működött az olvasókör – adja át a könyvbarátkörnek, és ide helyezték át a községi könyvtárat is. A kör hozzáfog a községben még fellelhető néprajzi emlékek gyűjtéséhez, és ezeket is itt helyeznék el a volt iskolai tanteremben.

A megbeszélésen az edelényi nagyközségi könyvtár igazgatója megígérte, hogy havonta előadót küld a könyvbarátkörbe, és rendelkezésükre bocsátja az edelényi könyvtár audiovizuális eszközeit, segíti munkájukat.

A könyvbarátkör 1984/1985. téli programja: a Bódva-völgy története. Amit a biztosító kötvényekről tudni kell. Az élő népművészet. Kiállítás a környék népi hímzéseiből, népi szötteseiből. Elhanyagolt szőlők, gyümölcsösök rendbehozatala: előadás, szaktanácsadás. Földjogi tudnivalók. Találkozás Kalász László József Attila-díjas költővel, a környék szülöttével és lakójával.

E szép tervek megvalósulásukkal hozzájárulnak majd a kisközség művelődésének élénküléséhez, közösségi életének fellendítéséhez.

Népfront, 30. évf. 3. sz. (1985) 58–59. p.

Három nemzedék és a könyvek

Hárman mondják el a véleményüket a könyvekről, az olvasásról: arról, hogy kinek mit jelent a könyv, ki hogyan találkozott a könyvekkel ifjú korában.

A nagyapa még az Osztrák-Magyar Monarchiában született, a fia 25 évvel később a két világháború között, az unoka újabb harminc év múltán a szocialista Magyarországon. Mindhárman egy településen, egy közösségben élnek, mondhatjuk egy családban.

A nagyapa:

Nagyon nehéz időben voltam gyerek. 7 éves voltam 1914-ben, amikor kitört a világháború. Apám egészen fiatalon kiment Amerikába, édesanyánk három gyereket nevelt, sajnos igen szegény sorsban. Elsős elemista voltam, amikor megkezdődött a világegés. Jó anyám varrta vászontarisznya volt az iskolatászkám, amelyen egy hímmzett csikó volt a dísz. Ebbe került a palatábla mellé a tölem két évvel idősebb nővéremtől örökölt olvasókönyv, a kisbiblia, katekizmus; meg a görhő, sült krumplival váltakozva uzsonnára.

Könyvtár? Volt a finkei katolikus iskola tanítói szekrényében vagy két-sornyi könyv. Én azokból nem olvastam. A tanítóm is úgy volt vele bizonyára, hogy örült annak, ha a leckét megtanultam. Meg aztán otthon már kisiskolás koromban segíteni kellett.

A könyvkereskedelemmel a vásárokon meg a búcsúkon ismerkedtem meg. Ott a sok csecsebecseárus között mindig akadt legalább egy, amelyik olcsó filléres könyveket is árult. Ezek közül elolvastam néhányat. Érdekesek, izgalmasak voltak ezek az olcsó ponyvák, csak hát mit ért velük az ember? Azokból nem sokat tanulhatott. Tizennégy éves koromban már az edelényi bányában voltam kiskocsis, lóhajtó. Ezután a szénfal következett. Harminc évig voltam bányász. Lóhajtás után csillés, majd lassan haladva a ranglétrán 80, 90, majd 100%-os vájár. Nem kellett nekünk akkor a vájárságot iskolában tanulni. Mondhatom, szakkönyv nélkül, idősebb társaim munkafogásait ellesve váltam szakemberré. A vizsga úgy történt, hogy az öregebb bányászok kezeskedtek értem, hogy már önállóan is elboldogulok a szénfal mellett és így vájárrá minősítettek. A szakkönyvek csak jóval később, a felszabadulás után kerültek a kezembe, akkorra meg már mindent tudtam, amit ott tudni kellett. No de így volt ez másutt is. Lohrmann Keresztély, aki akkor egyedüli műszaki embere volt az edelényi bányának, technikumi végzettséggel 3–400 embert is irányított, pontos méréseket végzett, térképet rajzolt, pedig 100 méter mélységben dolgoztunk a föld alatt. Persze mi még kézi fúróval fúrtunk, dinamittal robbantottunk, csákánnyal, lapáttal dolgoztunk. Ma már más a helyzet. Csodálatos az a fejlődés, ami az én életem során bekövetkezett. Megöregedtem. Most már több idő jut az ol-

vasásra. Hála Istennek, jól látok. A Szabad Föld, a Kertészet és Szőlészet a mindennapi olvasmányom. Úgy érzem, hogy igen sokat kellene még olvasnom.

A fiú:

Huszonöt évvel később, 1938-ban ugyanabba az iskolába kerültem elembé, ahová jó apám is járt; még az iskolapadok is ugyanazok voltak. Könyvünk már több volt, mint nekik, s bár elsőben nekem is volt palatáblám, de akkor már a füzet (az irka) erős versenytársa volt az ősi szerszám-nak. Jó szüleim, amikor elsőbe mentem, vásároltak egy igazi bőr hátitáskát. Jó erős volt, mert az öt elemi után kiszolgált még polgárista koromban is. Igaz, nagyon szerettem volna egy szép aktatáskát, de nem tellett rá. Háború volt újra, mint az ő gyermekkorukban. Amikor meg vége lett, hagyott maga után olyan nyomorúságot, hogy bizony nem az volt a legfontosabb, hogy új táskát vegyünk, hanem, hogy lábbelire, a nagykabát meg az ócska ruha kifordíttatására legyen pénzünk. Az első könyv, amellyel igencsak meggyűlt a bajom, az jó apám iskolai ajándékkönyve volt.

Igazán nagy élményt később, polgárista koromban adott a könyv. Magyar szakos tanárunknak, Mohilla tanár úrnak, meg osztályfőnökünknek, Fóris tanár úrnak a tananyag mellett jutott ideje arra is, hogy megkedveltesse velünk az olvasást. Szakszerű bevezetése után egy-egy klasszikus remekmű olvasását fennhangon megkezdtük az iskolai órákon, és mindig egy-egy izgalmas résznél hagytuk abba.

Nekünk, bejáró diákoknak igen jó szolgálatot tett a múzeum könyvtára. Oda ültünk be az iskolai foglalkozások befejezése után olvasgatni. Itt töltöttük el sokan a vonatindulásig lévő időt. Remek olvasási élményeket nyújtott a múzeumi könyvtár. Később, ipari tanuló koromban a diósgyőri könyvtár a Lónyai utca sarkán adott sok jó olvasnivalót, majd később a falumban 1950-től az általam vezetett könyvtár már számomra nemcsak olvasmányélményt nyújtott, hanem szép feladatot is adott, azt, hogy másokkal is megszerettessem a könyvet, az olvasást. Könyvesbolttal is Miskolcon találkoztam először a háborús években. Csodálatos volt az antikváriumban böngészgetni, kevés pénzért könyvet vásárolni; majd elolvasás után, ha nagyon megtetszett, a saját könyvtáramban megtartani, vagy visszavinni és az árát kiegészítve, más könyvet is hazavinni; mindig úgy, ahogy a zsebpénzből futotta.

Ezután a gimnázium, majd az egyetem következett, természetesen egyre több könyvvel. Nagyobbreszt szellemi feladatokat jelentő munkám, hivatásom mellett szívesen kertészkedek, autóval, különféle gépekkel bánok. Egy-egy új feladat előtt mindig legfőbb segítőim a könyvek. A szépirodalmat meg a lélek vitaminjának tartom: abból is kell – még rohanó életünkben is – legalább annyi a léleknek, amennyi a vitaminokból kell a szervezetnek.

Így aztán alakítom a rám bízott könyvtár állománya mellett – a könyvek között nagyon válogatva –, családi könyvtárunkat is.

És az unoka:

Mi már másképpen találkoztunk a könyvekkel. Én legalábbis egészen másképpen. Már elsős általános iskolás koromban annyi könyvet tettek szüleim a táskába, hogy alig bírtam az iskoláig, meg vissza. És bizony a könyvek száma folyton-folyvást gyarapodott. A hátitáska nem sokáig tudta befogadni, pedig az én táskám sokkal nagyobb volt, mint az apámé. Amikor meg középiskolába kerültem, egy táskába már bele sem fért a napi szellemi táplálék. Igaz, volt már benne egy csodálatos zsebszámológép is, bár az nagyon kevés helyet foglalt el. Mondtuk is, hogy ki kellene már valami újabb módszert találni, hogy kisebb táskába is elférne a diák fejébe irányított tudomány.

Első könyveim hamarabb megszülettek, mint én. Ők vártak engem, nem én őket. Otthon is volt már egész könyvtárnyi belőlük, hát még a könyvtárunkban: az iskolánkban is meg a községi könyvtárban is. Ezekkel fejezhető ki a számuk. Könyvesbolt is volt már a mi községünkben.

Szívesen járok könyvtárba. Jól érzem magam a könyvek között, meg remek találkozókon, rendezvényeken is részt veszek ott. A családi könyvtár mellett saját könyvtárom is van. Számomra ezek a legkedvesebbek. Mindig örülök az ajándékba kapott könyvnek. Nevelőmtől, szüleimtől, barátaimtól is örök ajándékkönyvet. Dedikáltak is mindig találkozókön, ha tehetem. Megveszem a munkámhoz szükséges legfontosabb kézikönyveket is. Most utoljára a tv BASIC-tanfolyam könyvét vásároltam meg. Szeretnék boldogulni az egyszerűbb számítógépekkel is. Sajnos, elég drágák a könyvek. Ezért is jó, hogy olcsón és könnyen elérhető a könyvtárak.

*Szabad Föld, 41. évf. 23. sz. (1985. június 8.) 14. p.
A Könyvhét Hírei, 1985. 3. p.*

Számítógépes bemutató Viszlón, 1988-ban

Szakfelügyelői feljegyzés Edelény és Kazincbarcika, valamint a vonzáskörzetükben lévő könyvesboltok helyzetéről

Felkerestem Edelény és Kazincbarcika könyvesboltjait. Tájékoztattam a könyvesboltok helyzetéről, forgalmáról és a városok vonzáskörzetében lévő települések könyvellátásában elfoglalt helyükről, törekvésükről. Ezen kívül adatokat gyűjtöttem Rudabánya nagyközség könyvesbolti ellátottságáról is.

Észrevételeimet az alábbiakban foglalom össze:

Kazincbarcika:

A város könyvterjesztési feladatain három könyvesbolt osztozik.

1. A Művelt Nép K.V. 184. sz. boltja a Lenin út 11. sz. alatt.
2. A Művelt Nép K.V. 170. sz. boltja a Lenin út 52. sz. alatt és
3. A Kazincbarcika és Vidéke ÁFÉSZ 53. sz. könyvesboltja a Derkovits tér új áruházában.

A boltok forgalmas helyen, a várost észak-déli irányban keresztül szelő főutca két szélén és közepén nyertek elhelyezést, könnyen elérhetők. Forgalmuk jó, állandóan emelkedő.

A területet és a feladatot nem osztották el egymás között, de ezzel kapcsolatban soha nem merült még fel köztük probléma. A BVK-ban pl. mindenik boltnak van bizományosa. A vonzáskörzet településeinek ellátása az ÁFÉSZ bolt feladatai közé tartozik, de néhány településen a másik két üzlet valamelyikének is van bizományosa. Mindegyik bolt hanglemezek, műsoros kazetták eladásával is foglalkozik. Nagyobb bizományosaik is bekapcsolódnak ezek forgalmazásába.

184. sz. bolt. Vezetője: Andrejkó Gyuláné.

A bolt a város egyik legforgalmasabb helyén van. Ez a település legrégebbi könyvesboltja. A helyiségben minden lehetséges helyet maximálisan kihasználnak. A bolt nagyon szűkös.

Huszonkilenc bizományosa van. Néhány fontosabb hely: ÉRV, Sütőüzem, 31. sz. ÁÉV, BVK, Hőerőmű, Városi Tanács. Van bizományosa a helyi iskoláknál is. Vidéken: Alberttelepen (a művelődési házban), Izsófalván (a 2. sz. szociális otthonban) és Ormosbányán (az általános iskolában) van.

A bolt készlete kb. 2,6 millió Ft.

1985. évi forgalma 5,8 millió Ft. Ebből bizományi forgalom: 1,5 millió. Forgalomnövekedés 1984-től 0,57 millió = 13%.

170. sz. bolt. Vezetője: Gilányi Lászlóné.

Ez az üzlet 1981. júliusában nyílt. Az óvárosi új lakótelep központjában van könnyűszerkezetű épületben. Modern, szép üzlet.

Ötvenhárom bizománya van üzemekben, iskolában, intézményekben. Ezek közül csak 1 van vidéken, a rudabányai üzemben. (Úgy érzik, a terület feltétt, újabb bizományost nem kívánnak szervezni.)

Jelenlegi készlete: 2,88 millió forint. Ebből a bizománysoknál van 0,65 millió Ft. 1985. évi forgalma 3,2 millió Ft. 1982-ben 2,0 millió Ft forgalmat bonyolított le.

53. sz. *ÁFÉSZ Könyvesbolt*. Vezetője: Csordás Emese.

A bolt elődje a Főtér 2. sz. alatti könyv és írószer bolt volt. Az áruház felépülése után, 1985. májusában költözött ide az üzlet könyves része. Egy fiókküzet létrehozását tervezik a Kazinc áruház melletti részre. Az üzletet néhány hónapja nyitották, de már zsúfolt. Elég eldugott helyen van, ez a forgalom szempontjából hátrányos. Abban bíznak, hogy az utazóközönségből nő majd a vásárlók száma, ugyanis a közelben van az autóbusz pályaudvar.

Harmincnycolc bizománya van, nagyobb részt a város belterületén. A vonzáskörzetben az alábbi tizenöt helyen van eladóhelyük:

Sajókazán a fűszerboltban, a vegyesboltban és a takarékszövetkezetben. Nagybarcán a vegyes iparcikk boltban.

Bánhorváton két helyen: az élelmiszerboltban és a takarékszövetkezetben.

Dédestapolcsányban három helyen: az élelmiszerboltban, az iparcikk-boltban és a községi könyvtárban.

Tardonán két helyen: az élelmiszerboltban és a laktanyában.

Izsófalván egy magánlakásban.

Alberttelepen a művelődési házban.

Felsőnyárádon a takarékszövetkezetben.

Szuhakállón a takarékszövetkezetben.

A boltvezető tájékoztatása szerint csak két, területileg hozzájuk tartozó községben: Jákfalván és Dövényben nincs eladóhelyük.

Az üzlet 1985-ben 1,89 millió Ft forgalmat bonyolított le. Ebből a bizománysok részesedése 1,1 millió Ft. A bizománysok forgalma nagyon változó, évi 3–50 ezer Ft-ig terjed. Jelenleg 0,45 millió Ft értékű készlet van ezeknél.

Edelény

A városban egy könyvesbolt van, az Edelény és Vidéke ÁFÉSZ 1. sz. könyvesboltja, a Borsodi út 34. sz. alatt. Vezetője: Varga Györgyné. Elhelyezése nem a legszerencsésebb, távol esik a város központjában lévő üzlektől. Az iskolák közelsége (a Gimnázium és az I. sz. Általános Iskola) javít valamit a helyzetén.

A város vonzáskörzetében három ÁFÉSZ tevékenykedik, de könyvesboltja a másik kettőnek nincsen, így az edelényi boltra várna a vonzáskörzet ellátása. Mivel az edelényi ÁFÉSZ körzete átnyúlik – az 1984. január 1-jei közigazgatási átszervezés óta – a barcikai vonzáskörzetbe is, itt is van néhány településen a boltnak bizományosa. De van bizományosa Miskolc központjában és Kazincbarcikán, a Habselyem és Kötöttáru Gyárban is.

A boltnak összesen húsz bizományosa van. Ezek:

Ragály, iparcikkbolt.

Felsőnyárád, élelmiszerbolt.

Kurityán, Habselyem és Kötöttáru Gyár.

Múcsony, fűszerbolt.

Rudabánya, takarékszövetkezet.

Kazincbarcika, Habselyem és Kötöttáru Gyár.

Miskolc, (könyves stand a színház környékén).

Bódvaszilas, élelmiszerbolt.

Boldva, két helyen, a takarékszövetkezetben és a vegyesáru boltban.

Aggtelek, élelmiszerbolt.

Jósvafő, fűszerbolt.

Szendrő, játékbolt.

Perkupa, általános iskola.

Ezekon kívül még Edelényben hat bizományos.

A bolt forgalma 1984-ben 3,64 millió Ft. 1985-ben 4,16 millió Ft. Ebből a bizományosok kb. 0,25 millió Ft-tal részesednek.

A jelenlegi készlete az üzletnek 0,74 millió Ft. Ebből a bizományosoknál van kb. 0,2 millió Ft.

Rudabánya

Önálló könyvesbolt nincs a településen. Három helyen lehet könyvet vásárolni.

1. A Takarékszövetkezetben. Itt az edelényi könyvesbolt helyezett el kb. 30.000 Ft értékű könyv- és hanglemez állományt 1983 decemberében. Itt azóta 20.000 Ft forgalmat bonyolítottak le. A könyveket és a hanglemezeket az ügyfelek elé helyezték ki, köztük mindenki szabadon válogathat.
2. A Vas- és Iparcikk boltban. Ennek egyik miskolci könyvesbolttal van bizományos kapcsolata. Hanglemezek, magnókazetták is kaphatók.
3. A volt Vasérc üzemben. A kazincbarcikai 170. sz. Művelt Nép könyvesbolt bizományosa. Évi forgalma 35.000 Ft.

A Hazafias Népfront Nagyközségi Bizottsága a közelmúltban foglalkozott a település könyvvarusítási problémáival. A jelenlegi – fent sorolt – megoldást a bizottság nem tartja kielégítőnek. A HNF javaslata, hogy nyissanak önálló könyvesboltot Rudabányán. Erre a célra meg is jelölt egy két éve üresen álló üzlethelyiséget. Azt remélik, hogy sikerül valamelyik könyvterjesztő vállalatot üzlet létesítésére megnyerni.

Összegzés:

Megállapítható, hogy az említett két város helyi könyvesbolti ellátottsága jónak mondható. A könyvesboltok forgalma – bár ezek magukba foglalják a hangzó dokumentumok forgalmát is – emelkedő szintet mutat.

Nem kielégítő viszont a városok vonzáskörzetében lévő települések könyvesbolti ellátottsága. A kisközségek többségében nem lehet könyvet vásárolni. Még tanácsi székhelyközség is több van ilyen! A boltoknak a kis települések csekély forgalma miatt a kiszállítási költség sem (vagy alig) térül meg. (A postai szállítási díj emelkedése itt is érezteti a hatását!) Tehát üzleti érdekek nem fűződnek az ellátás javításához.

Jó megoldásnak látszik a takarékszövetkezetekkel való együttműködés. A boltok kapcsolata a községi könyvtárakkal sem kielégítő. A könyvtárak általában könyvakciók, író-olvasó találkozók alkalmával – saját kezdeményezésünkre – (azért, hogy a könyvtári rendezvényekre könyvet biztosítsanak) kerülnek kapcsolatba a könyves boltokkal.

Bár a könyvtárak nagy része raktározási gondokkal küzd, de a könyvesboltok kezdeményezése esetén – ennek ellenére is – bizonyára akadna köztük könyvterjesztő vállalkozó.

A vizsgált területen arra sem találtam példát, hogy a boltok a kistelepülések, vagy általában a községek mozgó ellátásával próbálkoztak volna. Pedig egy-egy könyvakció, könyvünnep vagy leárazás időszakában bizonyára jelentős forgalmat lehetne a községekben elérni.

Edelény, 1986. március

Tisztelettel: Slezsák Imre *szakfelügyelő*

Szakfelügyelői feljegyzés a Megyei Tanács Művelődési Osztályának

Slezsák Imre magángyűjteményéből

Megünnepeljük könyvtárunk megalakulásának 30. évfordulóját, 1982-ben

Bódva-völgyi könyv- és könyvtártörténeti gyűjtemény Égerszögön

Égerszög festői szépségű kis falu a Bódva vízgyűjtő területéhez tartozó Éger-patak völgyében, Perkupától 12 km-re, Edelény vonzáskörzetében. A falu a szomszédos településekkel együtt a természet kegyeltje. Minden irányból hegyek védik az erős légáramlatoktól. Lankás hegyoldalain gyönyörűen díszlenek a gyümölcsfák, s a hegykatlan klímája kiváló termést érlel.

A föld mélye barlangokat rejt magában. A község határában lévő, a barlangkutatók által leginkább megismert Danca-barlang 1390 m hosszú, s jelenleg az Aggteleki-hegység negyedik leghosszabb barlangja. A falu temploma későbarokk, 1791-ben épült. A főutcán még több múlt században épült parasztház látható díszes tűzfalakkal.

A községben 1905-től az első világháborúig olvasóköri működött, abban az iskolaépületben, amelyből néhány éve az ott tanuló gyerekeket kis létszámuk miatt körzeti iskolába irányították. Merthogy a falu lakói, mint több más hasonló kis faluban, a Bódva völgyén fogyóban vannak. Öregszik ez a település is. Akik itt élnek, azok többsége nyugdíjas. Alig akad fiatal. Az egykor négyezer fölötti lakost számláló településen ma százan sem élnek.

Úgy gondoltuk, hogy miként a különböző korok műemlék könyvtárai őrzik egy-egy korszak könyv- és könyvtári emlékeit, ugyanúgy meg kellene őrizni a kistelepülések könyvtári emlékeit is. Mert mint ahogy a nagy könyvtárak megtették a maguk szolgálatát a művelődés érdekében, a kis falvak könyvtárai is nagyon fontos feladatot láttak el. E gondolatok jegyében gyűjtöttük össze a környék kis könyvtárainak emlékeit, és helyeztük el az égerszögi volt iskolai tanteremben. Így, aki ellátogat oda, egy helyen találja meg az utolsó száz esztendő kis könyvtári berendezéseinek, kellékeinek mintapéldányait. A vonzáskörzet könyvtáraiból sok megőrzésre érdemes tárgyat, dokumentumot sikerült összegyűjteni.

A legrégebb közöttük egy kisebb és egy nagyobb könyvszekrény, amelyet még a múlt század végén a Múzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsa helyezett ki Ragályba és Rakacára. Ez akkoriban a benne lévő néhány polcnyi könyvvel jelentős gyűjteménynek számított. Van egy példány a II. világháború után a falvakba telepített vándor könyvtári ládák közül is. És van egy olyan könyvszekrény is, melyet az 1949-ben megalakult körzeti könyvtárak juttattak ki a falvakba. Több bútordarab képviseli az 1952 után megszervezett járási könyvtárak típusberendezését is. Az Edelényi Járási Könyvtár korabeli bútorából látható ott kétféle raktári és olvasótermi könyvvállvány, íróasztal, olvasóasztal, kiállítótárló, vitrin, támlás karosszé-

kek, olvasólámpák. Maximlámpás diavetítógép tárja elénk a háború utáni falusi ismeretterjesztés technikai színvonalát.

Itt helyeztük pihenőre azt a 150 cm³-es Zetka motorkerékpárt is, amely 1950-ben, a Népkönyvtári Központban kezdte meg a magyar könyvtárügy szolgálatát, majd onnan a miskolci megyei könyvtár módszertanos munkatársaihoz került, majd végül az Edelényi Járási Könyvtárban 1967-ig segítette a falusi hálózati munkát.

Sok könyvet sikerült összegyűjteni a környék magánkönyvtárainak és közkönyvtárainak állományából, amelyek egykori tulajdonosuk leltárbélyegzőjének lenyomatát, exlibrisét is tartalmazzák.

Bemutatjuk ott az egykori helyi olvasókör dokumentumait, s a közkönyvtári adminisztráció évszázadunkban használt nyomtatványait is.

A gyűjteménnyel egy teremben nyert elhelyezést a falu most működő közművelődési könyvtára is. Mindkét intézmény kezelésére az épülettel szemben lakó Oláh Endréék kaptak megbízást. Ők magánszorgalomból több helyi népi használati eszközzel is kiegészítették a gyűjteményt.

A Bódva-völgyi kirándulást érdemes néhány kilométerrel Égerszög felé megoldani, és a gyönyörűséges táj, valamint műemlék épületei megtekintése után ebbe a kis könyvtártörténeti gyűjteménybe is betérni.

*Szabad Föld, 42. évf. 27. sz. (1986. július 4.) 11. p.
A Könyvhét Hírei, 1992. 4. p.*

A könyvtártörténeti gyűjtemény Égerszögön, 1986-ban

Gyémántlakodalom Hidvégardón

Felemelően szép ünnepség volt május 16-án a Bódva melletti Hidvégardó község művelődési házában. Egy idős cigány házaspár, Csemer László és felesége, szül. Varga Borbála ünnepelte népes családjával házasságuk 65. évfordulóját. Az ünnepségen Scsavnyiczki István vb-titkár anyakönyvvezető köszöntötte az idős házaspárt, s elmondta: ilyen évfordulók megünneplésére csak nagyon kevés esetben kerülhet sor. Sokan a 65. életévüket sem érik meg, nemhogy házasságban éljenek ilyen szép időt. Községünkben emberemlékezet óta nem kerülhetett ilyenre sor. Megható jelenete volt az ünnepségnek, amikor az anyakönyvvezető kérdésére, hogy a 65 évvel ezelőtt megkötött házasságukat meg kívánják-e erősíteni, remegő hangon elhangzott az egybehangzó igen.

A gyémántlakodalmon ott voltak a község állami és társadalmi szerveinek vezetői is. Nevükben Farkas Sándor, a szakmaközi bizottság titkára gratulált az ünnepelteknek és harmonikus családi életüket, becsületes, munkás helytállásukat példaként említette a fiatalok számára. A helyi általános iskola énekkara és szavalói feledhetetlenül szép köszöntő műsora zárta az ünnepséget.

Míg a népes család a fehér asztal mellett ünnepelt, az eltelt évekről érdeklődtem az idős házaspártól. Laci bácsi elmondta: szép, nagyon szép ez a mai ünnep, de azért a 65 évvel ezelőtti bizony sokkal szebb volt... Ő 1901-ben született Hidvégardón, a felesége pedig a közeli Szinpetriben 1904-ben. Három évig udvarolgotott, amíg az esküvőre sor került. Azt sem lehet mondani, hogy későn kezdték, hiszen mind a ketten nagyon fiatalon léptek házasságra. A felesége még 16 éves sem volt, ő pedig alig lépte át a húszat 1921 januárjában, amikor az esküvőjüket tartották.

Elég mozgalmasan kezdődött. A lagzit január 13-ára kitűzték, de elfelejtették előre bejelenteni a körjegyzői hivatalban. Mivel a násznép annak rendje és módja szerint összejött, meg fel is készültek a lakodalomra, így a lagzit a kitűzött napon megtartották, az esküvőt pedig későbbi időpontra, január 23-ára halasztották.

Nagyon szerettük egymást – mondja Laci bácsi.

És hogy az akkori szerelem nem volt szalmaláng, azt az eltelt 65 év szépen bizonyítja.

A cigánysoron kezdték. Nagyon nehéz körülmények között, 11 gyereket – 5 fiút és 6 lányt – neveltek fel. Emellett sikerült szorgalmas munkával elérni, hogy 1959-ben lakást vehettek a falu főutcáján. A fiúk mind bányászok lettek, a közeli szénbányák dolgozói. A legidősebb már bányásznyugdíjas. A lányok férjhez mentek, az anyjuk neveltjei, jó feleségek lettek, jó családanyák.

És unokákkal, dédunokákkal hogy áll a család?

Tizenegy gyerekünk 41 unokát nevelt fel. Az unokák közül is már sokan családot alapítottak. Hetvenegy dédunokánk van. Bizony számon tartani is csak nehezen tudjuk őket.

Hogyan boldogulnak a gyerekek? Meg vannak-e velük elégedve?

Nem hallunk hála Istennek rosszat róluk. Építgeti mindegyik a maga sorsát. Itt laknak nagyobbreszt a faluban. Szép háza van mindeniknek. Három kocsi is van a családban.

Én még csak két elemít jártam, a feleségem meg iskolába sem járt, de arra törekedtünk, hogy a gyerekeink iskolázottabbak legyenek. Ők a hatodikig mind eljutottak, de a kisebbek kijárták mind a nyolc osztályt. Az unokák még iskolázottabbak. Van köztük autószerelő, géplakatos és más szakmunkás. Irén lányom fia – Oláh Ernő – most ballag a száznégyesben, és katonatiszt szeretne lenni. Főiskolát még nem végzett a családban senki, de remélem, az unokák, dédunokák között lesz értelmiségi foglalkozású is.

Volt-e abból problémája, hogy cigány?

Nekem abból, hogy cigány vagyok, soha semmi problémám nem volt. Mindig dolgoztam, megálltam a helyemet mindenütt. Voltam kocsis, cseléd, csordás –, fiatal koromban két évet a háborúban is lehúztam –, dolgoztam Sajóbabonyban is a vegyiművekben. 1961-ben a szomszédos állami gazdaságból mentem nyugdíjba. Mindenütt szerettek az emberek.

És Bori néni?

Nekem bizony volt elég bajom a családdal. Tizenegy gyereket felnevelni, varrni, mosni rájuk, iskolába járatni, elég volt nekem. Ezek mellett meg az öregemnek is sokszor kellett segíteni.

Könyvet is kaptak a gyerekektől a hatalmas virágcsokrok mellett, úgy láttam.

Én elboldogulok a betűkkel, írni, olvasni megtanultam, szerettem is olvasgatni, csak hát a 85 év, már nem látok jól.

Hogyan telnek öreg napjaik?

Négy évvel ezelőtt, amikor Irén lányom férjhez ment, a lagzira még három disznót hizlaltunk meg. Most már egyre nehezebb. Állatokat már nem tartunk. A kertecskével bajoskodunk, üldögélünk, beszélgetünk, meg várjuk a gyerekeket. 3700 forint a nyugdíjam, abból élünk, meg a gyerekek támogatásából.

Végezetül még egy kérdés. Mi a jó házasság titka? Azt hiszem, ezt a kérdést a 65. házassági évfordulón fel kell tenni.

Meg kell egymást érteni. Az embernek a család kenyerét meg kell keresni, a pénzt haza kell adni, nem szabad kocsmázní. Az asszonynak hűségnek kell lenni, és sokat kell törődni a családdal, meg az emberével is.

Azt hiszem, ez így igaz cigányoknál és nem cigányoknál egyaránt.

További boldog életet kívánunk a Hidvégárdón, a Tornai út 44. szám alatt élő cigány házaspárnak.

A cigány népfőiskola megnyitó ünnepe

(1988. március 18.)

A megnyitó felemelő és szép ünnepe a Himnusz éneklésével kezdődött, majd Slezsák Imre könyvtárigazgató köszöntője, cél- és programismertetője után Lakatos Menyhért íróval, a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége elnökével találkoztak, beszélgettek a résztvevők. Híres vendégünk értő szóval a művelődés, az egészséges életvitel fontosságát hangsúlyozva, jó tanácsokat adva, segítséget ígérve szólt a hallgatósághoz. Lakatos Antal cigány nyelven köszöntötte a kedves vendéget. Dányi Mária rakacai hallgató pedig virágot adott át neki.

Részt vett az ünnepségen Szabó Pál, az *MSZMP Városi Bizottságának I. titkára*, Túróczi Bertalan, a *Városi Tanács osztályvezetője*, Petró János, a *szendrői erdőszet igazgatója*, Slezsák Imréné, a *Debreceni Ruhagyár adminisztratív vezetője*, valamint Lukács János *edelényi* és Pachman Istvánné *boldvai családgondozó* is.

A résztvevők megbeszélték a rendezvénysorozat programját és megválasztották a népfőiskola társadalmi vezetőségét is.

A rendezvényt nagy érdeklődés, aktív részvétel kísérte.

A népfőiskola társadalmi vezetőségének tagjai:

Lakatos György Edelény

Dányi Mária	Rakaca	Stefán Péter	Lak
Gáspár Ferenc	Boldva	Szabó Melinda	Balajt
Kiss Ödön	Edelény	Szávuly József	Szendrőlád

Lakatos Menyhért

1926-ban született Vésztőn, a község cigánytelepén. Egy kínos-szerencsés véletlen és anyjának okossága, szívós akarata tette, hogy középiskolába kerülhessen. A középiskola után továbbtanult, a tanítói hivatást választotta, nemcsak egyéni indíttatásból, hanem hogy hasznára lehessen övének, osztályos társainak, a cigányságnak. Íróként is ez a legfőbb célja. Ő írta az első magyar cigányregényt.

Művei: *Füstös képek. Regény. (1975, 1979)*
Angárka és Busladarfi. Mesék. (1978)
A paramisák ivadékai. Kisregény. (1979)
A hét szakállas farkas. Mese. (1979)
Az öreg fazék titka. Mese. (1981)
Sandra szekere. Elbeszélések. (1981)
Akik élni akartak. Regény. (1982)

Részletek Lakatos Menyhért beszédéből

A népfőiskoláról:

A cigány népfőiskola nem nagyon ismert. A cigány népfőiskola végeredményben valami kis világosságot akar gyűjtani, ami után nagyon vágyunk.

Itt Önök nem válnak egyetemi tanárrá, nem kapnak diplomát, s nem lesznek jogászok, bár majd jogot is hallgatnak, de megtanulnak valamit: hogy a tudás nagyon fontos, tudás nélkül nem létezhetünk ma sem, de a jövőben még úgy sem. Gyermkeinket tanítani, taníttatni kell, mert a jövő zenéje nem a lapát, nem a segédmunka, hanem a computer.

A tudás fontos, csak azzal élhetünk... az, aki elmarad ebben a fölfokozott, mobilizált világban, elvész.

Akkor is el kell jönni a népfőiskolára, ha olyanokat hallunk, amelynek most nem látjuk közvetlen hasznát..., mert itt nem hangzik el sohasem olyan, amire nincs szükségünk az életben. Ha nem most, lehet, hogy 10, 20 év múlva szükség lehet rá.

Azt szeretném, hogy érezzük: erre az iskolára szükségünk van.

Nagyon sokat kell beszélgetnünk, vitatkoznunk, tanulnunk, olvasnunk, mert csak akkor fogunk tudni. A tudás fontos önmagunknak és a gyermekeinknek is.

A cigányságról:

Mindannyian tudjuk, hogy hová tartozunk, kik vagyunk, nem kell magunkat bemutatni egymásnak, ismerjük önmagunkat.

Az nagy öröm számomra, hogy itt mindenkinek van munkahelye. Mindenki a „munkából” jött ide, hogy ennek az iskolának a hallgatója, tanulója legyen. Az országban sajnos nincs mindenhol így. Azt hiszem, mindenki tudja, hogy az ország gazdasági helyzete nehéz, sőt itt-ott kritikus, s a gondok kihatnak az ország cigányságára is. Ahhoz, hogy az ország gazdasági helyzete rendbe jöjjön, magasabb igényeket kell támasztani a dolgozókkal szemben, a termelékenységgel szemben. Miért örülök annak, hogy itt mindenkinek munkahelye van? Mert a munkából a nem képzett munkaerő lassan kiszorul. Az üzemek, a vállalatok, a szövetkezetek értéket kívánnak termelni, s ez az értéktermelés csak értékkel, tudással jöhet létre. A gazdaság, a technika fejlődése megköveteli, hogy az emberek műveltsége és képzettsége magasabb legyen. Ez azt jelenti, hogy a képzetlen munkaerő kiszorul a „munkapiacról”. Ez elsődlegesen a cigányságot érinti, ugyanis a cigányság képzettsége, műveltsége a társadalmon belül a legalacsonyabb.

A háború után óriási szakadék volt a cigányok és a nem cigányok között. Azóta óriási fejlődés következett be a cigányságon belül is, de a nem cigányságnál is... A cigányságnak ötször, tízszer nagyobb sebességgel kellett volna haladnia, hogy utolérje a nem cigányt. Nem arról van szó, hogy most is primitívek vagyunk, hanem arról, hogy a társadalmon belül a fejlődés óriási volt, és mi nem tudunk vagy nem tudtunk lépést tartani vele, bizonyos mértékben nem tudtuk pótolni a hiányosságokat.

Őszintén szembe kell néznünk a dolgokkal, ha nem fejlődünk, nem művelődünk, ha nem érjük el a társadalom átlagszintjét, akkor a társadalomnak kell majd döntenie, hogy eltart-e bennünket, vagy mit csinál, mert mi képtelenek leszünk magunkat eltartani.

A történelem elég sok viharát átértük, néha bizony a kipusztítás sorsán voltunk, amikor ki akartak irtani bennünket. És ha mi magunkért, saját fejlődésünkért nem teszünk semmit, akkor bizony elérhetünk újra oda, – ha nem is úgy, mint régen –, amikor ez a népcsoport veszni készült vagy veszni hagyták. A társadalom türelme éppoly véges, mint a miénk vagy bárkié. Örökre nem lehet a cigányság „alatta” a társadalomnak.

Be kell illeszkednünk, fel kell zárkóznunk művelt, rendes, becsületes emberekké. Tanulnunk kell, hogy más emberekkel kontaktust, kapcsolatot tudjunk kiépíteni.

Nem kell megtagadni magunkat, a szokásainkat, a jó szokásainkat nem kell feladni. Tele vagyunk kisebbségi érzéssel a nem cigányokkal szemben, mert érezzük, hogy többet tudnak, mint mi. Azért is kell tanulnunk, hogy a kisebbségi érzés ne legyen bennünk, bátran vállalhassuk önmagunkat, a cigányságunkat. Érezzük azt, hogy vagyunk olyan emberek, mint bárki más.

Saját magáról:

Pedagógus voltam. Képesítésem út-vasútépítő, tervező mérnök. Ezt végeztem, de mást csináltam. Mindig visszamentem az enyéimhez, de nem úgy, hogy „visszamentem” öhozzájuk, hanem megpróbáltam „felhúzni”, „felvezetni” őket. Amikor megalakult a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége, akkor az az értelmiségi réteg, amelyet megválasztottak a vezetésre, az most már nemcsak a család, a rokonok, a barátok, hanem az egész cigányság érdekében kíván tevékenykedni, hogy a cigányság elérje a társadalom átlagszintjét. Azért lettem író, azért írok könyveket, mert mindenkinek szólni akarok.

Végezetül sok örömet, boldogságot kívánt a jelenlévőknek, a vidék cigányságának és minden lakójának.

A népfőiskola április havi programja

- 8-án: A magyarországi cigányság története. Ea.: dr. Tóth Árpád tudományos kutató. (Az előző előadás folytatása.)
A magyar nép történetének legfontosabb eseményei.
Ea.: Slezsák Imre.
- 15-én: Amit a családjogról, polgári jogról tudni kell. Kerekasztal-beszélgetés. Vezeti: dr. Dicső Szabolcs ügyvéd.
A népfőiskola kultúrcsoportjának megalakítása.
- 22-én: Egészségünk védelmében: kerekasztal-beszélgetés dr. Újlaki József főorvossal.
Felkészülés a 29-i találkozóra.
- 29-én: Vendégünk Lojkó Lakatos József boldvai születésű költő, filmrendező, akivel munkásságáról és a művészetek szerepéről beszélgetünk.
A májusi autóbuzos kirándulás megbeszélése.
- A foglalkozásokat (pénteki napokon) 17.30 órakor kezdjük!

Tudósító, 1988. I. sz.

Cigány népfőiskola Edelényben

Az edelényi Városi Könyvtárban márciusban elindított cigány népfőiskola első rendezvénysorozata elérkezett a második félidejéhez. A hatodik összejövettel vendége Lojkó Lakatos József cigány költő és filmrendező volt. A filmrendezőként híressé vált vendég most hazaérkezett, ismerősei, szerettei közé, hiszen a közeli Boldva községben született, és itt Edelényben járt gimnáziumba. Vallomása szerint nagyon szereti e tájat, az itt élő embereket, és szívesen jön haza, ha teheti, ha a munkája engedi. A foglalkozása ugyan messze lendítette e vidéktől, és nemcsak a fővárosig, hanem külföldre is, hiszen egy ösztöndíjat elnyerve, 5 évig Olaszországban élt s dolgozott, forgatott Franciaországban, Ausztriában és több más országban is, mégis boldvainak, edelényinek érzi magát.

A találkozó témája a művészet és az ember kapcsolata volt, de sok szó esett a vendég 18 esztendejéről, amelyet edelényi gimnáziumi éveit után az ország más tájain, a világ más országaiban alkotva, dolgozva töltött.

A hallgatók készültek erre a találkozóra. A népfőiskola kultúracsoportjának szavalói: Kótai Anna, Lakatos Emőke és Pirkó Csaba verscsokrot mutattak be a Fekete korall című, 1981-ben megjelent antológiából, a többiek pedig számtalan kérdéssel ostromolták a vendéget. Az egytetértés a rendezvény végére teljes volt.

A népfőiskolára 96 fő jelentkezett. Ezek közül 20 nem jött el ez ideig a rendezvényekre. A többi rendszeresen és nagyon aktívan részt vesz a foglalkozásokon. A legrendszeresebben a szendrői erdőszet, az edelényi ruhagyár és a környékbeli bányák dolgozói közül jelentkezett hallgatók járnak el. Ők ösztönzést, támogatást kapnak a munkaadójuktól is.

A legtávolabbról három lány jár: Dányi Mária Rakacáról, Horváth Éva Szinből és Dudu Krisztina Szinpetriből.

A népfőiskolán előadás hangzott el a cigányság történetéről; volt kerekasztal-beszélgetés a családjogról, az egészséges életmódról, és találkozott Lakatos Menyhért íróval, a Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége elnökével.

Jó beszélgetések, élénk viták jellemzik az összejöveleteket. Aktív az élet. Ifjú Ádám József és Szávuly József már saját versével is megörvendeztette a népfőiskola hallgatóit. Májusban még négy foglalkozás lesz a népfőiskolán. Továbbra is pénteken fél hatkor találkoznak a hallgatók. S egy autóbusz-kirándulás keretében a szűkebb haza, a szép Bódva völgye műemlékeit, irodalmi és történelmi emlékhelyeit keresik majd fel.

A nyár folyamán júniustól klubszerű foglalkozások következnek. A népfőiskolások azt tervezik, hogy szavalattal, tánccal, énekkel, szép műsor-

ral felkeresik majd a szomszédos községeket önmaguk és az érdeklődők szórakoztatására, művelésére. Az események híradójaként megjelent a népfőiskola Tudósítója is.

Észak-Magyarország, 44. évf. 126. sz. (1988. május 27.) 4. p.

Cigány népfőiskolás hallgatók a könyvtárban

Aggteleki kirándulás a cigány népfőiskolás hallgatókkal

Gondolatok az Olvasó Népert mozgalom konferenciája elé

Az Olvasó Népert mozgalmat a gazdaságot és társadalmat megpezsdítő évek születték a hatvanas esztendőök második felében. A kor realizmusa tükröződött a mozgalom célkitűzéseit megfogalmazó mezőszentgyörgyi kiáltvány szavaiban: „Több évtizedig tartó emberformáló munkára vállalkozunk, amely napról napra megújuló leleményt és szívósságot követel mindazoktól, akik szolgálatába szegődnek.”

Lassan elérkezünk a mozgalom második évtizedének a végéhez. A novemberre tervezett IV. országos konferencia előtt megállapíthatjuk, hogy az 1969-ben meghirdetett felhívás, a kitűzött célok ma is időszerűek. A mozgalom ugyanazokat a szükségleteket elégíti ki, mint annak idején – legfeljebb nehezebb körülmények között. A két évtizedes tapasztalatok igazolják, hogy leleményre és szívósságra valóban szükség van, és bizony időre is.

Az első országos tanácskozáson, Nyíregyházán Darvas József így fogalmazott: „Az Olvasó Népert mozgalom gerince és szervezője lehet a népfront-mozgalom sokoldalú kulturális tevékenységének.” S azóta valóban az az is vált. A Hazafias Népfront (sok más szervelettel együtt) az Olvasó Népert mozgalom keretében sok fontos közművelődési feladat megoldását segítette.

A második országos tanácskozáson – Budapesten – alkalmoszerű akcióktól a folyamatos munkálkodás felé törekedve – a munkás- és parasztmozgalmak hagyományaiból merítve – újra felfedezte az olvasókörök történelmi szerepét, s feladatainak középpontjába állította a kisközösségek életre segítését, működésük támogatását. Jól működő olvasókörök, könyvbarátok jelzik megyénkben is e gondolat megvalósulását.

Az 1983 novemberében Gárdonyban megtartott III. országos tanácskozás az addigi eredmények összefoglalása mellett a mozgalom egyes területein alkalmazható módszerek hatékony és eredményes kialakításához nyújtott segítséget, megjelölve a további teendőket.

A harmadik országos konferencia óta majdnem öt esztendő telt el. Mi is történt azóta a célkitűzések megvalósítása területén megyénkben?

A legfőbb kellék a könyv, amelyet elsősorban az ország nagy könyvkiadói bocsátanak rendelkezésünkre. Az elmúlt öt évben örömdetesem megnőtt megyénkben a helyi kiadványok száma. A Herman Ottó Múzeum mellett lendületet vett a Megyei Levéltár és a Kazinczy Ferenc Társaság kiadói tevékenysége, és 9 kötet jelzi a megyei tanács művelődési osztálya és a Magyar Írók Szövetsége Észak-Magyarországi csoportja könyvkiadói vállalkozását, de több intézmény is jelentkezett helytörténeti munkákkal, pl. a sárospataki Tanítóképző Főiskola, a rudabányai múzeum stb. A hagyományos megyei periodikák mellett újabb lapkiadási kísérleteknek is tanúi lehetünk. Ilyen például az edelényi Borsod c. újság, a szerencsi Szerencsi Hírek stb.

A könyvkereskedelmi hálózatok forgalma is szépen emelkedett az elmúlt öt évben. Városi könyvesboltjaink zsúfoltak, de még több problémával küzdenek az ÁFÉSZ-könyvesboltok. Könyvkiínálatuk szegényes. Megyénk könyvterjesztésének, a könyvek lakossághoz történő eljuttatásának fő problémája a megye kistelepüléseiben mutatkozik. A postai szállítási költségek drágulásával az ÁFÉSZ-könyvesboltok egyre több községben szüntették meg a könyvárusítást. Még a tanácsi székhelyközségek egy részében sem lehet könyvet vásárolni!

Az Olvasó Népert-mozgalom legfontosabb bázisai a könyvtárak. Sajnos, e fontos intézmények működési feltételei egyre jobban elmaradnak a kívánatostól. Különösen a kistelepülések könyvtárai szegényesednek el. Az állományok szinten tartása évről évre jelentős beszerzési költségnövekedéssel jár. A ráfordítások tekintélyes részét a könyvek árának emelkedése emészti fel. Míg pl. 1982-ben a könyvek átlagára 40,54 Ft volt, az 1987-ben beszerzett kötetek átlagára 51,76 Ft. Ez 27,6 %-os emelkedést jelent.

Az ellátási gondok és a társadalmi háttér következtében a megye több körzetében a könyvtárak igénybevétele ebben az időszakban csökkent. A tanácsi könyvtárakban pl. az olvasók száma az 1982. évi 140 060 főről 1987-ben 128 395 főre, a kölcsönzött kötetek száma pedig 3 941 813-ról 3 525 199-re esett vissza. Ez arra hívja fel a figyelmet, hogy a könyvtárak fejlesztéséhez szükséges anyagi erőket mindenképpen elő kell teremteni.

Hiszen az olvasók elvárják a könyvtáraktól, hogy amit az egyéni anyagi helyzetük romlásából következően nem tudnak megvásárolni, találják meg a közgyűjteményekben.

A művelődés sohasem lehetett meg támogatók, mecénások nélkül. Az utóbbi időben tapasztaljuk, hogy egyre inkább a fenntartók gondjává válik a könyvtárak ellátása, a korábban támogatást nyújtó üzemek, termelőszövetkezetek anyagi nehézségeikre hivatkozva csökkentik, megszüntetik támogatásukat.

Pedig a hatás kölcsönös; a kultúra akkor tudja eredményesen támogatni a gazdaságot, ha a gazdaság eredményesen támogatja a kultúrát!

A könyvek és az olvasás népszerűsítését szolgálják a különböző könyvünnepek. Úgy tapasztaljuk azonban, hogy csökkent az irodalom jeles alkotóival való találkozóinak száma. A legnagyobb könyvünnep, a könyvhét mint ha egyre jobban a városok színpompás ünnepe lenne, kevés jut ezekből a megye falvaiba.

Mondják, hogy korunk nem kedvez a közösségi életformának, azok kibontakozásának, fejlődésének. Ennek ellenére mégis van bőven megyénkben is működő művelődési közösség, köztük könyvbarátkörök, olvasókörök is. Az Olvasó Népert mozgalom jó keretet ad, a könyvtárak nagy része pedig szívesen ad helyet ezeknek a közösségeknek.

Az olvasómozgalom keretében indult el és vált országossá az olvasótáborok gyakorlata. Megyénkben is hagyománya van az olvasótáborok szer-

vezésének. 1987-től 24 különböző tábort szerveztünk. Ez évben 32 tábort szervezünk. E táborok szakmai munkája folyamatosan fejlődik, színesedik, sokrétűbbé válik.

Az Olvasó Népert mozgalom legutóbb vállalt feladata a beszéd- és a magatartáskultúra fejlesztése.

Megyénkben nyelvészekből, könyvtárosokból, népművelőkből, írókból egy munkacsoport alakult, amely elsősorban a közéleti nyelv, a közéleti magatartás és beszédstílus fejlesztése, javítása érdekében tevékenykedik a sajtó, a propaganda, a meggyőzés eszközével. Reméljük, siker koronázza munkájukat.

Hol tart tehát ma megyénkben az Olvasó Népert mozgalom? Tömören: előbbre, mint nem is olyan régen gondoltuk volna, de hátrább, mint szeretnénk.

Hisszük, hogy azoknak az embereknek a túlnyomó része, akik ma rendszeresen és szívesen olvasnak, akik eljönnek a könyvtárakba, és akik gyakran vásárolnak könyvet, valamelyest az Olvasó Népert mozgalom hatására teszik ezt. Meg kell találnunk annak a módját, hogy számuk egyre nőjön. Ezt mi – az olvasást kedvelők – saját példamutatásunkkal, az olvasmányélmények továbbadásával, egy-egy jó könyvre való figyelemfelhívással nagyban segíthetjük.

A társadalom valódi érdeke az, hogy a megszerzett, a megszerzhető tudás ismét „hatalom” legyen, azaz érték. Ehhez pedig elengedhetetlen a műveltség – ezen belül az olvasási kultúra színvonalának emelése.

Az Olvasó Népert mozgalom ennek kíván egyik hasznos kerete lenni.

A Könyvhét Hírei, 1988. 4. p.

Radnóti Miklós emlékest 1979-ben

Balról jobbra: Galkó Lajos, Cs. Varga István, Nagy Béla, Slezsák Imre

Az 1905 és 1910 között működött égerszögi olvasókör életéről

A múlt század második felében és évszázadunk elején kibontakozó olvasóköri mozgalmak nyomát alig találjuk környékünkön. Bár nagy volt a szegénység, magas volt a nincstelenek, földnélküliek és a kevés földdel rendelkező szegényparasztság aránya, de kis falvainkban nem alakult ki olyan parasztmozgalom, amely alapot adott volna e réteg érdekeit, művelődését szolgáló egyesületek, olvasókörök létrejöttének. Az ipari háttér is jelentéktelen volt, amely táptalaja lehetett volna a munkásmozgalomnak. A múlt század második harmadából Edelény környékén és a Sajó völgyében beinduló szénbányák, s a rudabányai ércbánya kevés nincstelennek adott munkát. Így a munkásmozgalom sem vált befolyásoló tényezővé a falusi lakosság életében. A feleslegessé váló munkaerőt, a fiatalság vállalkozóbb szellemű részét Amerika csábította el. A század utolsó évtizedeiben és a századforduló éveiben nagy volt a kivándorlás a tengerentúlra. Ezért okozott nagy örömet, hogy hét évvel ezelőtt egy égerszögi iskola régi iratai közül előkerült a korabeli szokás szerint B/4-es papíron, kávészínű gubacstintával, kézzel lejegyzett 12 oldalas feljegyzés, jegyzőkönyv, egy hajdan 1905 és 1910 között Égerszögön működött olvasókör életéről.

Égerszög 130 lelkes kisközség Perkupától 12 km-re a Bódvába siető Éger-patak völgyében. 1869-ben még négyszázhusz, 1910-ben már csak háromszázötvennégy lakosa volt. Jelenleg Perkupa legtávolibb társközsége, egyre jobban fogyó lélekszámmal. A község az 1870-es évektől 1921-ig a jósvafői, 1921-től 1950-ig a szőlősardói körjegyzőséghez tartozott; 1950-től 1965-ig önálló tanácsú község, 1965-ben Szőlősardóhoz, 1979-ben pedig Perkupához csatolták. A tárgyalat időszakban a településen református lelkipásztor és tanító működött. Más értelmiségi nem lakott a faluban. Volt italmérés, vegyesboltja és szinte mindenféle iparosa, akikre a lakosság ellátásához szükség volt. A falu a környék jó hírű települései közé tartozott.

Miről tanúskodik az 1905. december 20. és 1910. február 22. között megírt 6 olvasóköri jegyzőkönyv?

Az olvasókört a református egyház kereteibe építve hozták létre. A kör elnöki tisztére fennállása alatt mindig a helyi hitbéli lelkész, a jegyzőjévé a hitbéli tanító nyert megválasztást. Ha a lelkész személye, vagy a tanító személye megváltozott, az új emberek lettek a kör vezetői. Tehát úgy látszik, a falu két értelmiségije, hitbéli, de valószínű hivatásbéli okból is vállalta a művelődő község szervezését, vezetését, támogatását. Vezetőségi tag volt a falu bírójja, politikai főembere is.

Már az első – alakuló – ülésen rögzítették a legfontosabb szabályokat, s ezeket a későbbi összejöveteleken többször is szó szerint felolvasták, ismertették, hogy feledésbe ne menjenek. Ez a szabályzat felfogható a kör alapszabályaként, és bár nem fogalmazódott meg a kör létrehozásának célja, belőle a célra és az akkori idők kulturális állapotára is szépen következtetni lehet. Hadd idézzem az alakuló összejövetel jegyzőkönyvének szövegét:

„Jegyzőkönyv, felvétel 1905. dec. 20-án az Égerszögön megalakítandó olvasókör tárgyában.

Alólírottak, mint az olvasókör leendő tagjai, az olvasókör elnökévé Kapossy György hbli lelkészt, pénztárnokává Sz. Pozsgai Jánost, ellenőrré Boros Mihály gondnokot, jegyzőjévé Kis Gyula hbli tanítót kéri fel, kik is a bizalmat megköszönve megválasztásukat elfogadják.

Elnök felhívja az olvasókört, hogy állapítsa meg e jelen alkalommal azon pontozatokat, amelyek megtartására az olvasókör minden egyes tagja szigorúan köteleztetik.

Az olvasókör tagjai lehetnek mindazok, akik évenként 2 koronát az olvasókör pénztárnokának átadnak, s az olvasókör tagjai gyanánt kéretik magukat felvételni.

Az olvasókör helyisége az iskola leendő, feltéve, hogy az iskola helyiségét az egyház előljárósága, felelősség kötelezettsége mellett az olvasókörnek átadandja.

A lapokat a olvasókör együttes megállapodás útján rendelheti meg. Az érkező lapokat átvenni, a postás küldöncőtől csakis az elnöknek áll jogában, ki az ellen ismételtén vét, az olvasókör tagjai sorából kizáratik. Az elnökség szolgáltatja át a lapot az olvasókör jegyzőjének, s az adja át az olvasókörnek, ha az olvasókör tagjai közül valaki a már elolvasott lapokból haza szándékozik vinni egy-két számot, azt csakis az olvasókör jegyzőjének tudtával teheti meg. Ki ez ellen a pont ellen vét, első ízben az olvasókör által meghatározott bírságot fizet, másod ízben pedig az olvasókörből kizáratik.

Az olvasókör helyiségében mindenki tisztességesen tartozik magát viselni. Ott lármázni, dalolni, muzsikálni nem szabad, ha pipázik, cigarettázik valaki, a gyufát s szemetet padlóra dobni, az iskola székek tetejére ülni, vagy pedig az olvasókör helyiségébe italt hozni nem szabad. Az iskolában mindenki kalapletéve tartozik lenni.

Az olvasókör helyiségében történendő kárért elsősorban a tettes, ha a tettes ki nem tudódnék, az olvasókör tagjai vállalják magokra a felelősséget.

Az olvasókör, amikor az elnökség s az olvasókör tagjai szükségesnek látják, kötelességének ismeri az iskola helyiséget évenként kétszer kisuroltatni, s egyszer kimeszeltetni. A súroltatás és meszeltetés költsége az olvasókör pénztárából fizetetik.

A pénztárnok minden negyed évenként az elnökség jelenlétében, továbbá az ellenőr és két olvasóköri tag jelenlétében tartozik az olvasókör vagyoni állásáról számadást bemutatni.

A túldolali pontozatok megtartására magunkat neviünk aláírásával kötelezzük. Felolvastatván aláíratott.”

(Ezután következik 14 aláírás.)

A kör demokratikusan működött.

A jegyzőkönyvek állandóan visszatérő mozzanata a kör által járatott folyóiratok megrendelésének megszavazása. Azokat a lapokat rendelték meg, amelyeket a kör tagjai jónak láttak. A kor szokásainak megfelelő módon demokratikusan választották meg a kör vezetőségét is.

Szavazással döntöttek a tagsági díjak módosításáról. Kezdetben minden tag évente 2 korona tagdíjat fizetett. Ezt az összeget 1909 januárjában úgy módosították, hogy ha egy házból két tag jár a körbe, akkor 1,60 koronát fizetnek ketten, ha hárman járnak, hárman csak két koronát fizetnek.

Van példa a jegyzőkönyvben rendezvény, program és szereplőinek közgyűlésen történő megszavazására, jóváhagyására is.

A kör pénztárosa köteles volt a közösségi pénz felhasználásáról a pénztári bizottságnak a közgyűlésen elszámolni.

Az olvasókört a tagság tartotta fenn.

A kör a tagdíjakból és a rendezvénybevételekből tartotta fenn magát. A volt köri tagok tanúsága szerint a kör senki mástól anyagi támogatást nem kapott. A korabeli szokásokra jellemző, hogy az év hidegebb időszakában az összejövetelekre a köri tagok vitték esténként a tüzelőt. Felváltva ők tüzeltek be; s fűtötték és takarították maguk után az iskolát. Az 1910. március 15-i nemzeti ünnepség és bál forгатókönyvében például az olvasható, hogy 38 korona árban egy hektoliter rizling újbort hozatnak Ceglédre, s hogy az ünnepély és a bál tiszta jövedelme az olvasókört illeti. De a visszaemlékezők szerint rendeztek színdarabot is, amelynek a bevétele szintén a kör pénztárát gyarapította.

Az olvasókör az iskolára építve működött. Az összejövetelek helye a helyi iskola tanterme volt. Itt tartották az ünnepélyeket, a zenés mulatságokat is, s az iskola berendezéseit használták. Az olvasókör októbertől márciusig működött, hétköznap esteken jártak oda. Mint már előbb is említettem: járattak újságot, folyóiratot. 1909. október 3-án például arról döntöttek, hogy megrendelik a Tolnai Világlapját, a Budapestet, az Üstököst és a Bódvavölgyet. 1910 januárjában meg arról, hogy készíttetnek egy szekrényt a lapok elhelyezésére. Bútorról, berendezésről csak ennyi feljegyzés van. Könyvről, könyvvásárlásról nem intézkedtek a jegyzőkönyvben. Egy helyen emlékeztető feljegyzés tanúskodik arról, hogy volt azért a kör használatában könyv is. Az elnök kézírásával található a naplóban az alábbi feljegyzés:

„16 db könyv és 12 db folyóirat Sz. Pozsgai Jánosnál van.” Nagy a valószínűsége annak, hogy a könyveket a helyi lelkész saját könyvtárából adta kölcsön, mert a korabeli országos összeírások, jelentések nem említene a községben könyvtárat.

Az olvasókör általános és széles körű művelődési keretet biztosított a falunak.

Bár úgy tűnik, hogy az alakuláskor az olvasóköri közösség egyik legfontosabb célja az volt, hogy a tagság minél olcsóbban minél több folyóirathoz hozzájusson a működés során az alakuláskor megfogalmazott cél fokozatosan bővült. A folyóirat-megrendelésre társult tagság vezetőinek szervezőmunkája révén, de bizonyára belső igény hatásától támogatva is általános művelődési körre vált: énekeket, szindarabokat tanultak be, és ezeket nemcsak a faluban, hanem a szomszédos községekben is előadták. De ez a keret alkalmas volt arra is, hogy „ráépítsék” a falusi ünnepségeket is stb.

Az olvasókör a nemzeti hagyományok ápolását, a hazafiasságra való nevelést is szolgálta. Két jegyzőkönyvben is szó van március 15-e megünnepléséről. Ebből arra is következtethetünk, hogy ebben a faluban is, mint általában a magyar falvakban, az 1848-as forradalom és szabadságharc emléke erősen élt.

Az akkori ünnepségek programjának felidézéseként álljon itt az égerszögiek 1910. március 15-i ünnepségének jegyzőkönyvben rögzített tervezete. Idézem:

„Jegyzőkönyv, mely felvett 1910. február hó 22. napján. Égerszögön a ref. iskola tantermében az égerszögi „Olvasókör” III. rendes közgyűléséről. Jelen voltak Baraxa Lajos úr elnökle alatt az „Olvasókör” tagjai.

Elnök szívesen üdvözli a „Kör” megjelent tagjait és a „Kör” elé terjeszti, hogy március 15-iki nemzeti ünnepélyt kívánja-e illendőképpen alkalmi műsorral és bállal egybekötve megtartani?

A „Kör” egyhangúan elhatározza a nemzeti ünnepély illendőképpen megtartását s kezdetét délután 2 órára határozza.

Az ünnepély programja a következő:

<i>Himnusz.</i>	<i>Énekli a ref. énekkar.</i>
<i>„Talpra magyar”.</i>	<i>Szavalja: Sz. Pozsgai István.</i>
<i>Alkalmi felolvasás.</i>	<i>Tartja: Baraxa Lajos úr.</i>
<i>Március idusán.</i>	<i>Szavalja: Lovász Bertalan</i>
<i>La Marseillaise,</i>	<i>Énekli az énekkar.</i>
<i>Magyar nép. Petőfitől.</i>	<i>Szavalja: Csorba Pál.</i>
<i>Élj ősaink hazája;</i>	<i>Énekli az énekkar.</i>
<i>„Riadó”.</i>	<i>Szavalja: Nehéz Bandi</i>
<i>Szózat.</i>	<i>Énekli az énekkar.</i>

A „Kör” meghívókat fog kibocsátani a közönség részére és a meghívók megrendelésével Baraxa Lajos elnök urat bízta meg.

Cigányszerzéssel Lovász Bertalan tanító és P. Kovács Aurél urak bíznak meg és föl kéri a „Kör” nevezett urakat folyó hó 24-én d.u. átfáradván R.bányára és 18 forint készpénz és vacsora ígérete után ezen árért őket megfogadják. A kiadás fedeztetik.

Táncrendezők: Oláh Sándor és Demjén István

Ellenőrök: Kun Bertalan és Boros Miklós

Vendégfogadó: Tarjányi István

Rizling új bor 38 Kor. árban, hl. Czeglédről.

Az ünnepély s bál tiszta jövedelme az olvasókört illeti. A bort Tarjányi I. és Demjén I. urak árulják.

Több tárgy nem lévén, elnök úr a gyűlést bezárja.”

A jegyzőkönyv szövege magyarázatot nem kíván, azért két rövid megjegyzést bátorkodom hozzáfűzni. Az első: A 9 pontos ünnepi műsor példásan jó összeállítás, ma is példaként adaptálhatnánk. Második: A falu fiatal-sága mellett feladatot vállalt a műsorban a lelkész és a tanító is. A lelkész felolvasott, a tanító szavalt. Talán ez sem elvetni való példa! Ünnepségeinken hol találkozunk manapság falvainkban műsorban felolvasó, szavaló értelmiségiekkel?

A műsorban szavalattal szereplő Lovász Bertalan, aki 40 évig volt a falu tanítója, igazi néptanító volt. „Kézben tartotta” a falu művelődésügyét, énekkart vezetett, színdarabot tanított, tanfolyamokat szervezett. Példamutató munkát végzett. Tevékenységét a még élők nosztalgiával emlegetik. Az Ő falut formáló, lelkes, becsületes munkája, tevékenysége külön tanulmányt érdemel.

Az olvasókör munkája a háborús években visszaesett, a lakosság – öreg, fiatalok – az öldöklő háború eseményeivel s a családoknak általa okozott gondokkal voltak elfoglalva. A háború után azonban a korábbi alapon újra megindult a művelődési élet, s a 30-as években élte virágkorát. Mozgatója továbbra is Lovász Bertalan helybeli tanító volt.

A falu iskolán kívüli művelődéséről ebben az időben nem készült feljegyzés. A településen folyó művelődési munka a korábbi olvasókör jegyeit továbbra is magán hordta, de az elnevezés – annak ellenére, hogy a könyvek szerepe megnőtt, a község kisebb könyvtárat is kapott – lassan lekopott, elmaradt róla, a munka más nevet, új keretet kapott.

*Borsodi Művelődés, 13. évf. 4. sz. (1988) 63–67. p.
Könyvtáros, 38. évf. 7. sz. (1988) 425–427. p.*

Szavalóverseny Edelényben

Ez évben emlékezünk Arany János születésének 175. és halálának 110. évfordulójára. Költőóriásunk emlékére rendeztük meg Edelény és környéke általános iskolás tanulóinak hagyományos tavaszi szavalóversenyét az edelényi Városi Könyvtárban, amelyen a Bódva völgye 11 általános iskolájának 24 tanulója vett részt. A szavalók a nagy költő emléke előtt A rab golya és az Epilógus című versének elmondásával tisztelgetek.

Két csoportban folyt a verseny. Az 5–6. osztályosok közül az első helyezést Takács Anna, az edelényi II. sz. iskola tanulója, a másodikat Szűcs D. Ágnes, a szögligeti iskola tanulója, a harmadikat Montág Adrienn, a bódvaszilasi iskola tanulója érte el.

A 7–8. osztályosok közül Tóth Éva, az edelényi II. sz. iskola tanulója lett az első, a második Kossuth Borbála, az edelényi I. sz. iskola tanulója lett. Szegfű Andrea bódvaszilasi és Molnár Tamás szuhogyi tanulót harmadik helyezésben részesítette a zsűri. Mindkét csoport első három helyezettjei könyvvásárlási utalványt és a helyezési eredményt dokumentáló oklevelet, a többiek pedig emléklapot és kortárs irodalmunk egy-egy neves megyei alkotójának köteteit kapták emlékül.

A zsűri elnöke Péva Ibolya színművésznő, a Miskolci Nemzeti Színház tagja volt. A művésznő értékelő szavaiban dicsérte a gyerekek kiváló teljesítményét és kérte őket, hogy lapozgassák Arany János köteteit, akinek verseit érdemes olvasni, újraolvasni, mert mindig újabb és újabb meglepetésekkel, ízekkel, színekkel, mélységekkel szolgálnak. Arany Jánosról túlzás nélkül elmondhatjuk, hogy mindent tudott a költészetről, az emberről, koráról és mégis megejtően szerény és tartózkodó maradt. Mindig elégedetlen volt önmagával, teljesítményével, s közben megalkotta azt az életművet, amely sok-sok év távlatából is lenyűgöz bennünket gazdagságával, igényességével.

A gyerekek virágcsokorral köszöntötték a művésznőt színészi pályafutásának 30. és miskolci színtársulati tagságának 25. évfordulója alkalmából.

Fiataloktól kedvenc költőjükről érdeklődve sajnálattal tapasztaljuk, hogy kevesen említik Arany János nevét. Mi idősebbek talán jobban ráérzünk kevelid lírájára, derűjére, bölcsességére. Nemzedékünk minden korosztályának nagy szüksége van ma is az Arany János művei által sugallt eredményekre.

Észak-Magyarország, 48. évf. 99. sz. (1992. április 27.) 4. p.

Miklós Gyula halálának 100. évfordulóján

Emlékezés, emléktábla-avatás Edelényben

A helyi társadalmak jól felfogott érdeke, fontos feladata, hogy ápolják a lakóhely példás életű személyiségeinek emlékét. A nagy elődök, ősök élete, akár szeretve tisztelt nagy nemzeti hőseink példája, arra int bennünket, hogy egyéni boldogulásunk, családjaink boldogulása mellett minden munkakörben, beosztásban a hazát, a közösséget szolgáljuk. Úgy tegyünk minél többet a máért, hogy tevékenységünkkel minél jobban hozzájáruljunk a jövő építéséhez, az utánunk jövő nemzedékek életkörülményeinek a haza, a település iránti szemléletének javításához is. Különösen fontos ez az ifjúság körében, mert a példaképválasztás, -követés sok kifogásolni valót hagy maga után.

Mi, helyismerettel foglalkozók az iskolák tanítóival, tanáraival együtt tehetünk ezért a legtöbbet.

Edelényben szeretettel ápoljuk a település nagy fiainak emlékét, köztük a nagy szőlész-borász Miklós Gyula emlékét is. 1987-ben a nevét viselő kertbarátkör elkészítette a nagy előd síremlékét. 1992-től utca is őrzi nevét. 1994. április 26-án borversennyel, május 2-án pedig egész napos ünnepséggel emlékeztünk rá, mégpedig úgy, hogy kiterjesztettük a megemlékezést másik három híres szülőttünk életútjára, munkásságára is a Városi Rendezvények Háza és Könyvtár, valamint a kertbarátkör szervezésében.

A május 2-i rendezvény a Városi Könyvtárban emléküléssel, szakmai tanácskozással kezdődött. Itt Szabó György, a Földművelésügyi Minisztérium Mezőgazdasági főosztályának osztályvezetője a szőlészet és borászat időszerű kérdéseiről tartott megszívlelendő, kereskedelmi és közgazdasági szempontból pedig reményeket keltő előadást, majd válaszolt az Edelényből és a környék településeiről összesereglett nagyszámú közönségnek.

Ezután Slezsák Imre, a 18 éve működő kertbarátkör vezetője a nagy múltú Miklós családról és annak nagyszerű politikai, mezőgazdasági és tudományos pályát befutott tagjairól, elsősorban Miklós Gyuláról és fiáról, Miklós Ödönről beszélt, méltatta munkásságukat.

Majd Laki-Lukács László, a Városi Rendezvények Háza és Könyvtár igazgatója a 125 éve született Berger Károly Lajosra (1869–1913), valamint a 150 éve született Sághy Gyulára (1844–1916) emlékezett, akik szintén neves szülőttei Edelénynek.

Ezt követően az ünneplők a finkei temetőbe mentek. Itt Vadas Gyula helyi református lelképásztor mondott imát. Majd Suszter Jenő kertbarát tárogatózása mellett megkoszorúzták Miklós Gyula síremlékét.

Ezután a megemlékezés résztvevői a Miklós család egykori kastélyához – a most 120 időszerű otthonaként működő Szociális Otthonhoz – vonultak, s ott Szabó György, az FM osztályvezetője leleplezte a Miklós család két nagyszerű férfitagjának (Gyula, 1832–1894 és fia, Ödön, 1856–1923) születési helyét jelölő emléktáblát, amelyet a kertbarátkör a megyei Mecénás alap támogatásával készíttetett. Mindkét ünneplési helyen nevelőikkel együtt jelen voltak a helyi általános iskola tanulói is.

A hagyományörző népdalkör – stílusosan – bordalokat énekelt és utána az emlékezés, a hála virágainak, koszorúinak tábla alá helyezésével véget ért a hagyományápoló ünnepségsorozat.

A Miklósvári Miklós család

A Miklósvári Miklósok családfája az 1600-as évek elejétől ismert. Ősi politikus, földbirtokos családja volt ez Finke községnek. Szinte minden nemzedéke vezetőket adott a Bódva völgyének, a megyének, de időnként az országnak is. Az 1820-ban elhunyt László Borsod megye főjegyzője, fia Ferenc a megye alispánja volt.

Az ország haladását, fejlődését szolgáló eszmék támogatója volt a család. A reformmozgalom, az 1948–49-es forradalom és szabadságharc híve. Majd az Ausztriával való kiegyezés, együttműködés támogatóivá váltak. Gyulának mindhárom fia (Gyula, Ödön és Aladár) politikus pályára került. Aladár huszárkapitány, Gyula jogász doktor, Ödön mérnök közgazdász volt. Ödön 12 évig képviselőszködött. Volt olyan időszak is, amikor Gyula és Ödön is képviselő volt.

A középbirtokos családnak 500 hold körüli birtoka volt Finke község határában. Az övék volt a mai finkei Szociális Otthon régi épülete, amelyet a birtok egy részével együtt Gömör Vilmos vásárolt meg és majd később, 1934-ben átalakított. Ennek a családnak köszönhetik református atyáinkfiai finkei templomukat és a ma is meglévő, 1972-ben újraöntött harangjukat is. De arról se feledkezzünk meg, hogy az Ő családi sírboltjukat alakították át ravatalozóvá – megmentve az enyészettől – a finkei lakosok, így az is közösségi célokat szolgál.

A családnak jó kapcsolatai lehettek a falu lakóival, mert a református egyház anyakönyveinek tanúsága szerint több falusi gyerek keresztszülői voltak. Fennmaradt egy – valamelyik Gyula melletti rokonszenvről tanúskodó – kortes strófa is, amely így hangzik:

*„A bikárdi kegyes atya,
Idejött a mi nyakunkra,
Csuhas barát nem kell nekünk,
Miklós Gyula a követünk.”*

A család az 1867-es Kiegyezés után, közhivatalokat vállalva a fővárosban, egyre inkább Budapest felé fordult. Miklós Gyula már lakást tartott fenn Budapesten.

A gazdasággal egyre kevesebbet tudtak törődni. A birtok előbb bérlők kezébe, majd eladásra került. A két világháború közti évtizedekben már csak örök nyugovóra tért vissza néhányuk a szülőfaluba.

Köszönjük nekik közösséget szolgáló áldásos tevékenységüket, s hamaikra a Jóisten áldását kérjük.

Miklós Gyula élete, munkássága

Finke községben (1963-tól Edelény része) született 1832. november 26-án, 1894. május 2-ára virradó éjszaka – 100 éve – Budapesten halt meg.

Még nem volt 16 éves, amikor 1848-ban beállt Kossuth seregébe. Kitűnő lovas hírében állott, s igen rövid idő alatt hadnagyi, majd 1849 márciusában főhadnagyi rangot kapott. Ezredével Világosnál ő is letette a fegyvert. Büntetésből besorozták a császári hadseregbe, mint szekeres közlegényt. Később a huszárokhoz került, ahol kitűnt rátermettségével. 1855-ben főhadnagyként szerelt le, majd megnősült. Családi birtokán gazdálkodott és aktívan bekapcsolódott a politikai életbe.

Az 1860-as években járási főszolgabíró volt, majd 1871–1881 között az edelényi választókerületet képviselte az országgyűlésen. Az 1879. évi székesfehérvári terménykiállítás keretében tartott gazdakongresszuson figyeltek fel rá, magas szintű tájékozottságot, hozzáértést árult el szőlészeti és borászati kérdésekben. Még ebben az esztendőben borászati kormánybiztosnak nevezték ki. Az ezt követő munkás másfél évtized alatt örökre beírta nevét az ország szőlő- és bortermelésének történetébe.

A múlt század utolsó évtizedei a magyarországi szőlőkultúra letragikusabb időszakát jelentették, ekkor pusztította az ország szőlőkultúráját a filoxéra. Mint kormánybiztosnak, a filoxéra elleni harc szervezése volt elsődleges feladata.

Sokat dolgozott. Létrehozta a központi mintapincét a szakszerű borkezelés oktatására, bemutatására. Fellendítette a konyakipart a gyenge minőségű borok felhasználására. Ő kezdeményezte a felsőbb szőlészeti és borászati tanfolyamot hazánkban. Rendszeresen ellenőrizte és szaktanácssal látta el az alsófokú szőlészeti, borászati szakemberképzést is.

Szerkesztője volt Magyarország első borászati törzskönyvének. Számos amerikai vesszőszaporító telepet létesített, többek között a szomszédos Sajószentpéteren, Szendrőn és Tarcalon is. Nagy súlyt helyezett az immunis homokterületek szőlővel való beültetésére. Nagy szakértelemmel népszerűsítette az amerikai alanyok beoltásának módszereit, a szőlők felújításának egyik legbiztosabb módját ebben látta. Kísérleti telepeket hozott létre, amelyek között kiemelkedik az 1884-ben felavatott és azóta is a nevét viselő

kecskeméti „Miklóstelep”, ahol halála után – 1895-ben – emlékművet is emeltek tiszteletére.

Működési ideje alatt lendült fel a „Borászati Lapok” c. folyóirat, amelynek éveken át szerkesztője és számtalan szakmai és mezőgazdasági-politikai cikk írója volt. 1885-ben kiváló szakmai tevékenységéért a császártól megkapta a „Vaskoronarend”-et és a királyi tanácsosi rangot. Magas nemzetközi elismerésként 1890-ben megkapta a francia „Pour le Mérite Agricole” érdemrendet is.

Feladatai végzése közben rengeteget utazott, ellenőrzött, tanácsokat adott, tanfolyamokat, kísérleteket szervezett, gyakorlati bemutatókat tartott. A sok munka egészségi állapotának romlásához vezetett. 1894. május 2-ára virradó éjszaka, élete 62. évében szívszélhűdés következtében meghalt. A finkei temetőben helyezték örök nyugalomra. A szeretetnek és a közkedveltségnek szép megnyilvánulása volt az a részvét, amellyel május 3-án Budapesten, május 5-én Finkén búcsúztatták. A budapesti szertartáson részt vett Vekerle Sándor miniszterelnök is. A koporsó felett Szász Károly ref. püspök, főrendiházi tag mondott beszédet. Finkén a család segítségével épült ref. templomban ravatalozták fel. Vadászy István esperes, sajjószentpéteri ref. lelkész méltatta érdemeit és búcsúztatta. A finkei temetőben, ahol örök nyugalomra helyezték, Balogh Károly edelényi ref. lelkész mondott gyászimát.

Főbb munkái:

Gróf Széchenyi Pál földművelés-, ipar- és kereskedelemügy ... miniszterhez jelentése Miklós Gyula országos borászati kormánybiztosnak 1882–1884. évi hivatalos működéséről. Bp., 1885.

Hazai szőlészetünk és phylloxera. Bp., 1888.

Néhány szó hazai szőlészetünk rekonstrukciójához. I–IV. Bp., 1892–1894.

Irodalom:

Engelbrecht Károly: Miklósvári Miklós Gyula 1832–1894. BL. 1894.

Für Lajos dr. – Pintér János dr.: Magyar agrártörténeti életrajzok. Bp., 1988.

Geday Gusztáv: Százötven éve született Miklós Gyula. SztB. 1982. 4. sz.

Pintér János: A kecskeméti „Miklós” szőlőtelep létrejötté és első évtizede. MMMK. 1975–77. (Szerk. Takács Imre) Bp., 1978.

Szinyei József: Magyar írók élete és munkái. Bp., 1902.

Miklós Ödön

Finkén (1963-tól Edelény része) született 1856. december 14-én. (Megjegyzés: Az edelényi ref. egyház születési anyakönyve szerint 1856.). A korabeli kiadványok (pl. Szinyei József: Magyar írók élete és munkái Bp. 1902., valamint az alacsikai síremléke tanúsítása szerint 1857.) Miklós Gyu-

la országos borászati kormánybiztos fia volt. A középiskolát Miskolcon, Budapesten és Bécsben végezte, majd a budapesti József Műegyetemen (1875–1879) szerzett mérnöki oklevelet. Gyermekkorát Finkén, a családi birtokon töltötte, de tanulmányainak folytatása közben a szünidőkben is rendszeresen visszatért a szülői házhoz, ahol édesapja oldalán a mezőgazdasági termelés minden fázsát, örömét, gondját-baját megfigyelhette. Bizonyára ebből táplálkozott az a vonzalom, amely egész élete során a mezőgazdasághoz kötötte.

Rendkívül sokat utazott, s gyűjtötte a fejlettebb országok gazdasági, közgazdasági tapasztalatait, módszereit, melyeket igyekezett hazájában hasznosítani. Sok nyelvet megtanult. 1876-ban beutazta Németországot, 1877-ben Svájcot és Belgiumot. 1878-ban a párizsi kiállítás tanulmányozására küldte ki Trefort miniszter, de nagyobb utat tett még abban az évben Angliában is. 1879-ben a kormány Amerikába küldte a gabonaelevátorok tanulmányozására. Ez alkalommal Dél-Franciaországban is látogatást tett, és mint szakreferens közreműködött a londoni gazdasági kiállításon.

Ő volt az első magyar ember, aki nálunk a telefonra felhívta a közfigyelmet. Erről 1879-ben Budapesten felolvasást tartott. Részt vett a Budapest – Zimony közötti vasút építésének előmunkálataiban, a budapesti gabonaelevátor létesítésében. 1884-ben, mint társtulajdonos, igazgatója lett a Fairbanks mérleg és gépgyár társaságnak. Elsők között lépett be a gazdaság körbe és választmányi tagja volt. Aktívan részt vett az Országos Gazdasági Egyesület működésében. 1885-től választmányi tagja és szakosztály-jegyzője volt a Magyar Mérnök és Építész Egyesületnek. A gazdasági kiállítások szervezésének egyik specialistája volt. 1885-ben az országos kiállítás szervezésében vállalt aktív szerepet, s részt vett később a bécsi kiállítás szervezésében. Sokat foglalkozott vízszabályozásokkal, elsősorban a Tisza-szabályozással és a Duna hajózási akadályainak eltávolításával. 1892-ben a Magyar Mezőgazdák Országos Szövetségének lett igazgatója, s felügyelő elnöke a Magyar Fegyvergyárnak.

Egyetemi tanulmányai befejezése után gyakorlatban is foglalkozott a mező- és erdőgazdasággal, kezelte 2000 holdnyi Borsod megyei birtokait. Különösen a szarvasmarha- és lótenyésztésben ért el szép sikereket. Nem szakadt el szűkebb hazájától, megyéjétől. Elnöke volt évekig a Borsod megyei Gazdasági Egyesületnek és a vármegyei Lótenyésztési Bizottmánynak. Volt elnöke a Mérnök és Építész Egyesületnek és a Vasúti Szakosztálynak. Részt vett a vármegyei közgyűléseken. Sok értékes javaslatot tett. Szót emelt pl. a Bódva-völgyi vasútépítés és Miskolc város csatornázása ügyében.

Magas tisztséget viselt a református egyháznál. Egyházmegyei és egyházközségi bíró volt, valamint a Tiszáninneni Egyházközség követe az 1904–1906. évi zsinaton. 1892-től három cikluson át a szirmabesenyői ke-

rület országgyűlési képviselője volt. Mint képviselő előadója lett a közgazdasági bizottságnak és a külföldi kereskedelmi szerződéseknék.

1893-ban földművelésügyi államtitkár lett. Majd háromévi hivatali működése alatt több törvényjavaslatot dolgozott ki és részt vett számtalan törvény megalkotásában, bevezetésében. Ő szervezte meg az 1896-os ezredéves kiállítás mezőgazdasági főcsoportját. 1898-ban részt vett a brüsszeli nemzetközi kiállításon, mint az egyik zsűrinek az elnöke. 1897-től 1901-ig az 1900. évi párizsi Nemzetközi Kiállítás helyettes kormánybiztosaként tevékenykedett nagy sikerrel. Az I. világháború előtt a Római Nemzetközi Mezőgazdasági Intézetnél képviselte Magyarországot. A háború után pedig a békeszerződések által létesített Nemzetközi Dunabizottságnál volt Magyarország képviselője. Ő volt – mintegy fél évig – annak első elnöke.

Tagja volt több külföldi tudományos társaságnak. Kora ifjúságától kezdve munkása volt a napi sajtónak, különösen a közgazdasági kérdések hivatott szívvívője volt. Több új és jó gondolatot pendített meg az Ellenőr, a Magyarország, az Egyetértés, a Pesti Napló és más lapokban, szakfolyóiratokban, közlönyökben. Emellett állandó munkatársa volt több jelentékeny angol és amerikai gazdasági és műszaki szaklapnak.

Érdemei elismeréséül a király 1906-ban a főrendiház tagjává nevezte ki. Megkapta az Arany érdemkeresztet, a Ferenc József-rend nagykeresztjét. Több külföldi magas kitüntetés között birtokosa volt a francia kormány Becsület-rend nagy középkeresztjének, s a belga király Lipót-rend középkeresztjének.

1923. május 30-án Németországból hazautaztában Passaunál, 66 éves korában szívszélhűdés következtében meghalt. Budapesti búcsúztatása után a megye előkelőségeinek és a falu lakosainak nagy részvéte mellett június 6-án alacskai kastélya parkjának domboldalában helyezték örök nyugalomra.

Főbb munkái:

Negyedszázad a magyar közéletben. Összegyűjtött munkái. Sajtó alá rendezte:

Rácskay Gyula. Bp., 1906–1909. 1–3. kötet

Mezőgazdaságunk és gabona kereskedelmünk érdekében. Bp., 1881.

A technikusok helyzete az államszolgálatban. Bp., 1897.

Irodalom:

Borsodmegyei Lapok. 1893. július 18. és október 13.

Miskolczi Napló. 1923. június 2.

Reggeli Hírlap. 1923. május 31. és június 7.

A Pallas Nagy Lexikona. Bp. 1896.

Szinyei József: Magyar írók élete és munkái. Bp. 1902.

Szülföldünk, 23–24. sz. (1995. június) 92–96. p. : ill.

Emléktábla a finkei kastélyán, ma Időskorúak Szociális Otthona

Kertbarátok az emléktábla avatásán

A mezőgazdasági könyvek hónapjában

Február már évtizedek óta a mezőgazdasági könyvek és folyóiratok hónapja.

Sajnos a sokféle ünnepi nap, hét, hónap között a régi híre megkopott. Sínylódik, mint az a növény, amelyik nem vagy csak hiányosan kapja meg az életéhez, fejlődéséhez szükséges feltételeket. Ennek az okát most ne keressük, bár bizonyára többet fel lehetne sorolni; hagy szóljak most a könyvhónap szükségességéről:

A mezőgazdasági tudományok soha nem látott gyors fejlődése, eredményeinek alkalmazása a termelésben, egyre jobban megköveteli ezek minél gyorsabb megismerését és elterjesztését. Ezt szorgalmazzák a világ mezőgazdaságának hazánkban is egyre jobban érezhető kihívásai, pl. a biotermelés, az egyre több feladatot adó és nagyobb tudást igénylő növényvédelmi munka stb.

Az alapismeretek mellett, az új ismeretek leghatásosabb tolmácsolói a mezőgazdasági szakkönyvek és folyóiratok, valamint ezek édestestvérei, a februári mezőgazdasági könyvkiállítások, szakelőadások, szakíró-olvasó találkozók.

Már kevés van hátra a télből. Néhány hét és nyílik a tavasz. Kezdődik a késő őszi tartó munka a földeken, a kertekben. Használjuk ki a még hátra lévő hosszú téli estéket szakmai ismereteink bővítésére, és olvassuk a szakirodalmat, vegyünk részt a különféle mezőgazdasági rendezvényeken!

Házi könyvtár

Mindegy, hogy kinek mi a foglalkozása, hobbija. Aki igazán komolyan veszi ezeket, az nem lehet meg a szeretett témák ilyen-olyan nagyságú kézi-könyvtára, házikönyvtára nélkül.

Sajnos, mint általában manapság a könyvek, a mezőgazdasági könyvek is elég drágák (nagyon drágák). A legfontosabbakat, ha a pénztárcánk engedi, megjelenésük után meg kell vásárolnunk. Ha új könyvekre nem telik, nézzünk be valamelyik antikváriumba. Ezekben az új áránál sokkal olcsóbban lehet még egészen jól használható szakkönyveket vásárolni. Jó módszer az is, ha szakfolyóiratokból, újságokból kivágjuk a minket érdeklő írásokat, és azokat témák szerint dossziézva elhelyezzük könyvtárunkban.

Közkönyvtárak

Mindezek mellett ott vannak a közkönyvtárak. Minden valamire való könyvtár igyekszik az olvasói érdeklődési körének megfelelő könyvgyűjteményt kialakítani. Keressük fel ezeket a gyűjteményeket még akkor is, ha úgy gondoljuk, hogy saját könyvtárunkban minden fontos irodalom megtalálható. Bizonyára fogunk ott még sok fontos könyvet, folyóiratot találni...

Termés és hozzáértés

Jó termelési eredményt csak hozzáértéssel végzett munkával lehet elérni. Az időjárás szeszélyességét és még sok más befolyásoló, hátráltató tényezőt figyelembe véve még így is nehéz. Ezért én a Mezőgazdasági Könyvhónap kapcsán a szakismeretek növelését és emellett a tavaszra való felkészülést tartom a következő napok legfontosabb feladatának. És azt remélem, hogy a Mezőgazdasági Könyvhónapok visszaszerzik, visszakapják hajdanvolt népszerűségüket. Újra lesznek megyei megnyitók, kiadvány-oldalakat megtöltő körzeti, helyi könyvhónapi programok, előadások, szakíró-olvasó találkozók nagy választékának ajánlatával, s egyre több szakkönyv talál gazdára a könyvhónap ünnepi alkalmain.

Így legyen!

Észak-Magyarország, 57. évf. 32. sz. (2001. február 7.) 8. p. : ill.

Rendezvény a Városi Könyvtár kislavasójában 1987-ben

Találkozó Gerő Gyulával, 1980-ban

*A rendezvény vendége dr. Arató Antal, 1985-ben
Balról jobbra: Augusztinyi Béla, dr. Arató Antal, Krajnyák Bertalanné, Urszin Sándor*

II.

HELYTÖRTÉNET

Feljegyzés a Semmelweis utcai leletmentésről

A mai napon, 1973. május 8-án felkeresett Majoros Lajos Edelény, Dankó Pista u 11. sz. alatti lakos egyik fivére, hogy a kertjük végében a Semmelweis u. 11. sz. alatt alapásáskor emberi csontot találtak.

Azonnal az építkezéshez siettem. Ott az alábbiakat találtam: A Dankó Pista út és a Május 1. út közötti kertekben, ahol most házhelyeket alakítottak ki, több háznak már kiásták ill. lerakták az alapját. Ennek a kertek aljának a legmagasabb részén építkeznek Majoros Lajosék. Mellettük – északi oldalon – már a szomszéd ház alapjai is készen állnak. Ez is kb. olyan magasan fekszik, mint a Majoroséké.

A Majorosék házának alapja már ki volt ásva. Még a mai napon megkezdik az alapozási munkát. A munkások már munkára készen álltak.

A kiásott alapgödör oldalában a mellékelt rajz szerinti helyeken emberi csontok voltak találhatóak. Az ásás közben előkerült csontokat már kiszedték és egy helyre összegyűjtötték.

A gödörásást végző által visszahelyezett csontok helyzetéből és a még földben lévő csontok helyzetéből állapítottam meg helyzetüket, fekvésük irányát, mélységét stb.

A sírgödör egy kivételtől eltérően a talaj színéből észlelhető volt. Ugyanis a talaj kb. 45–60 cm mélyséig fekete színű, alatta egyenletes sárga homokos agyag. A fekete és a sárga föld keveredése jelezte a korábbi földforgatást. A csontváz arccal fölfelé és megközelítőleg keleti irányba nézett valamennyi.

Csak az alap szélességében ill. a csontváz irányában kissé kimélyítve a gödröt végezhattünk vizsgálódást. Mellettük semmiféle tárgyat nem találtunk.

Az 5. sz. csontváz fölött kb. 30 cm-re a fekete talajban föntről kb. 40 cm-re egy fekete cserépedényt találtunk (több darabba széttörve).

A leletet és az alapgödört lefényképeztem. A cserépedényt elhoztam, megállapodtam a családdal, hogy amikor a most beépített beton alap közül a földet a pincerészből kiszedik, előre üzennek, hogy a munkálatok során ott tudjak lenni. Feltehető, hogy az 5. sz. csontváz még földben lévő részei esetleg még más csontváz is, óvatosan végezve a földmunkát, jobban vizsgálat alá vehető.

A múzeumot telefonon értesítettem a leletről.

Slezsák Imre

U.i.

A kiszedett csontokat fóliaszákba raktam és megkértem a háziakat, hogy egyelőre őrizzék meg a későbbi intézkedésemig. Valamennyi építkezést fölkerestem. Beszéltem az építkezőkkel, nem találtak sem csontot, sem cserepet, sem más leletet.

A mai napon a Herman Ottó múzeumtól kiszállt Gádor Judit muzeológus, felkerestük a helyszínt. A háziakkal megállapodtunk, hogy a III. sz. helyiségben a pince üregét csak muzeológus jelenlétében ássák ki.

A környéken széjjelnéztek a muzeológusok. A talaj felszínén őskori égetetlen edénydarabot is találtak.

Az általam talált (III. sz. ép. szakasz) cserépedény darabokat és a korábban zsákba rakott csontokat a múzeumba magukkal vitték.

Ezután kérésemre kimentünk a Ludmillára, ahol korábbi feljegyzések alapján én egy földvár létezéséről tudtam.

Nagyon sok cserepet gyűjtöttünk – a Domen-féle szőlőből és a mellette lévő szőlőkben. Ezeket magukkal vitték a múzeumba.

*

Június 18., hétfő

Gádor Judit muzeológus megkezdte az ásást.

A munka végzésében Majoros Lajos, a tulajdonos testvére István és András, valamint (ifj.) Slezsák Imre voltak a segítői.

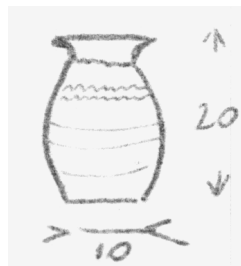
A háziak megkezdtek a föld kitermelését a lakás pincéjéből az 5. sz. csontváz lelőhelyén. (III. sz. ép. szakasz) Itt másnap ill. harmadnap megtalálták a rajzon zölddel bekeretezett részét az 5. sz. csontváznak. Apró rágcsálócsontok kerültek ki a talajnak a korábban megtalált edénnyel azonos szintű rétegéből.

Slezsák Imre az 1. sz. csontváz még földben lévő részének kiásását kapta feladatul. Még hétfőn előkerült a földben lévő része. Semmit nem találtak mellette.

Kedden Slezsák Imre a muzeológusnő által a 2. sz. és az 1. sz. csontváz által jelölt egyenesnek megfelelően kezdett ásni a többi sírok feltárása érdekében. A számításnak megfelelően meg is találták a 6. sz. csontvázat. Semmit sem találtak körülötte.

Csütörtökön Majoros András folytatta a 2., 1. és a most megtalált 6. sz. lelet által jelölt irányban az ásást. Itt került elő a 7. sz. lelet ill. csontváz és lába végében egy teljesen ép cserépedény, amelynek munka közben a pereme letöredezett.

Az edényt lefényképeztem. Földdel volt tele. Nem bontottuk ill. nem szedtük ki belőle a földet. Beszállították a múzeumba. Ezt az edényt bevittem

a könyvtárba, hogy ott a munkatársak és esetleg más érdeklődők is megtekinthessék. Innen szállították be a múzeumba pénteken, az ásatás befejezése után.

A 7. sz. lelet mellett a talaj felszínétől mindössze 25–30 cm-re került elő egy gyermek csontváza. Ez olyan közel volt a föld felszínéhez, hogy a mélyre nyomott ásó első szúrásra elérte. Sérülhetett talajművelő eszköztől máskor is, mert a koponya darabokra volt törve.

Ez a lelet ill. sír adta végül is a legtöbb kormeghatározó anyagot, leletet.

Előkerült egy bronz, vagy ezüstözött bronz ruhadisz vagy függő, néhány gyönggyel.

Előkerült még az 5. sz. sírből is egy bronzdíz.

Vékony csavart dróthoz hasonló. Feltehetően ruhadisz volt.

A fazék bővebb leírása: Magassága kb. 20 cm.

Feltehetően nagyon homokos agyagból égették. Oldalán körben durva csíkok húzódtak. A nyaki részét kétsoros fogazás díszítette körben. Füle nem volt. A teteje alig ívesen kb. 1,5 cm szélességben kiképezve.

Az utolsó napon az 5. sz. lelet helyzetéből következtetve ástak árkot az épület nyugati részén. Itt nem találtak csontvázat.

Az ásatás 18-án, hétfőn kezdődött és 22-én, pénteken ért véget. Találtak összesen az először, az alapásás időszakában talált leletekkel együtt:

8 db csontvázat,
2 db cserépedényt,
3 db bronzdízst,
néhány gyöngyöt.

Valamennyi leletet beszállították a Herman Ottó Múzeumba Miskolcra.

A környéken folyamatban lévő építkezéseket továbbra is figyelemmel kell kísérni.

Az ásatást érdemes lenne folytatni, további leletekre lehet számítani.

Gádor Judit muzeológus szerint feltehetően avar temető lehetett itt, de folyamatos temetkezés, átnyúlik a honfoglalás korára.

Slezsák Imre magángyűjteményéből

A járásunkban található műemlékek

Jelmagyarázat: **M** = műemlék, **MJ** = műemlék jellegű, **VK** = város-, illetve faluképi műemlék.

Abod

M Magyar út, Református templom, román stílusú, XIII. sz.

MJ Tóth út, Görög katolikus templom, barokk, XVIII. sz.

Berendezés: ikonosztáz, XVIII. sz.

Aggtelek

M Deák G. út, Református harangtorony, barokk, XVIII. sz.

MJ Lenin út, Református templom, gótikus eredetű.

Teljesen átépítve. Középkori eredetű kerítésfallal.

VK Lenin út 1. Lakóház, népi.

Balajt

MJ Fő út, Református templom, késő barokk, 1823.

Bódvalenke

MJ Petőfi út 1. Lakóház, népies késő barokk, 1800 körül.

MJ Szabadság út, Református templom, késő barokk, 1786. Festett famenynevezete XVIII. század végi. Berendezés: festett fakarzatok, koronás szószék, XVIII. sz. vége.

Bódvarákó

MJ Szabadság út, Római katolikus templom, copf, XVIII. sz. vége.

Bódvaszilás

MJ Petőfi út, Római katolikus templom, szentélye román eredetű. Újjáépítve barokk stílusban, 1774-ben. Berendezés: főoltár, két mellékoltár, barokk, XVIII. sz.

Boldva

MJ Felszabadítók útja, Római katolikus templom, klasszicista, 1830 körül. Berendezés: mellékoltár, szószék, klasszicista 1830 körül.

M Felszabadítók útja, Református templom, román stílusú, XII. sz. vége, XVI. századi gótikus részletekkel. Átépítve 1755-ben és a XIX.–XX. században. Berendezés: falazott szószék fakoronával, népies, XIX. sz.

Borsodszirák

MJ Bartók Béla út, Római katolikus templom, késő barokk, 1770. Berendezés: főoltár, szószék, keresztelőkút, padok, sekrestyeszekrény, körmeneti kereszt, copf, XVIII. sz. vége.

Borsodszirák

MJ Bartók Béla u. 48. Iskola, barokk, 1777.

MJ Bartók Béla u. 63. Római katolikus plébániaház, késő barokk, 1770 körül. Átalakításokkal.

MJ Temető. Bartók Béla ükszüleinek síremléke.

Edelény

MJ Borsodi út, Római katolikus sírkápolna, barokk, XVIII. sz.

M Borsodi út, 7. Volt L'Huillier-Coburg-kastély, barokk, 1727–30. Építette: G. B. Carlone. Részben átalakítva 1912-ben. Belsőben falfestmények, rokokó, 1756, Wereniczky János, valamint 1780, Lieb Antal alkotásai. Kertje védett.

MJ A volt L'Huillier-Coburg-kastély műemléki környezete

MJ Borsvezér út, borsodi református templom, késő barokk, 1791. Famennyezete 1761-ből. Berendezés: festett, népies, 1792.

M Lenin út, Református templom, gótikus, XIV. sz., XVIII. és XX. századi átalakításokkal. Déli oldalán faajtó 1785-ből. Berendezés: festett fakarzat és szószék, 1705.

Égerszög

VK Béke út 44. Lakóház, népi.

MJ Béke út, Református templom, késő barokk, 1791. Tornya újabb.

Hidvégdó

MJ Szent István tér, Római katolikus templom, barokk, 1777.

M Tornai út 54. Ált. iskola, volt Gedeon-kastély, barokk, 1770 körül.

MJ Tornai út 95. Lakások, volt Papp-kúria, népies klasszicizáló, 1830 körül.

Imola

MJ Kossuth út, Református templom, késő barokk, 1785. Festett famennyezete és fakarzatai 1785–86-ban készültek. Berendezés: festett padok, papi szék, szószék, késő barokk, 1780 körül.

Jósvafő

MJ Dózsa Gy. út, Református templom és harangtorony. A templom barokk, XVIII. sz. Átépitve. Festett famennyezete 1734-ből. Berendezés: falazott szószék hangvetővel, papi szék, szószék, 1782. A templom körül lőréses kerítőfal. A harangtorony késő barokk, XVIII. sz. vége.

Komjáti

MJ Petőfi út, Református templom, késő barokk, 1804. Átépitve 1912-ben.

Kurityán

- MJ Kossuth út 130. Nevelőotthon, volt Pallavicini-kastély, klasszicista, 1830 körül. Eklektikus átalakításokkal.
M Külterület, Pálos templom- és kolostorrom, gótikus, 1408. Romba dőlt 1560 körül.

Ládbesenyő

- M Rákóczi út, Református templom, valószínűleg középkori eredetű. Mai alakjában barokk, XVIII. sz. Festett famennyezete levakolva. Berendezés: festett fakarzatok, az egyik 1756-ból.

Martonyi

- M Külterület, Háromhegyi pálos templom- és kolostorrom, gótikus, 1347. Romba dőlt a XVI. sz. végén.
VK Pálos templom- és kolostorrom műemléki környezete.

Múcsony

- VK Kossuth út 19. Lakóház, népi.

Perkupa

- VK Petőfi út 8., 15., 20., 22., 24., 38., 48., 59. Lakóházak, népi.
MJ Petőfi út 57. Lakóház, népi.

Ragály

- MJ Rákóczi út, Református templom, román kori, XIII. századi eredetű, barokk, XVIII. századi átalakításokkal. Berendezés: festett fakarzatok, szószék, padok, népies barokk, 1790 körül.
MJ Rákóczi út 16. Községi tanácsház, óvoda, volt Balassa-kastély, barokk, 1743. Bővítve és átalakítva eklektikus stílusban a XIX. sz. végén.

Rakaca

- M Templomhegyi út, Görög katolikus templom erődfala, középkori, XV. sz.

Rakacaszend

- M Rózsadomb út, Református templom, román stílusú, XII–XIII. sz. Nyugati toldaléka 1820-ból. Falképek a XV. sz-ból. Festett famennyezete 1657-ben és 1821-ben készült. Berendezés: Mózesszék. XVII. sz.; faragott családi padok, 1824.

Rudabánya

- M Temető út, Református templom. Gótikus, XIV.–XV. sz-i templom megmaradt nyugati részéből kialakítva 1664–65-ben. Belsejében falfestmény, gótikus, XV. sz. Festett mennyezete 1664–65-ből, nagyrész

megújítva 1758-ban. A templomban Perényi István sírköve, gótikus, 1437 és Saurer Frigyes sírköve, reneszánsz, 1576. Berendezés: szószék, hat festett pad-elő, 1767. Különálló harangtornya XVIII. sz-i.

Szalonna

M Kossuth út, Református templom és fa harangláb. A templom román stílusú, XII–XIII. sz. gótikus, XIV.–XV. sz-i részletekkel. A szentélyben és a diadalíven falképek, román és gótikus, XIII.–XV. sz. Berendezés: festett fakarzatok, barokk, 1777. Szószék, 1801. A különálló faharangláb népies barokk, 1765. Középkori eredetű kerítőfal, megújítva a XVIII. sz-ban.

Szendrő

MJ Hősök tere, az Alsóvár romjai, XVI.–XVII. sz. Részben beépítve XVIII. és XIX. sz-i épületekbe.

M Hősök tere, Református harangtorony, középkori, XV.–XVI. sz-i eredetű; fagalériája 1786-ból.

MJ Kálvária temető, Kálvária-kápolna, barokk, XVIII. sz.

M Petőfi tér, Római katolikus volt ferences templom, kora barokk, XVII. sz. Északi oldalán a kolostor megmaradt folyosója. Berendezés: fő- és mellékoltárok, padok, rokokó, 1760; a karzaton festett stallum, barokk, XVIII. sz.; szószék, keresztelőkút, 1820. körül. A templomkertben Nepomuki Szt. János-szobor, 1777.

M Petőfi tér 5. Ún. Festő-ház, egykori képfestő műhely, ma múzeum. Valószínűleg XVII. sz-i eredetű, a városfal egyik tornyából átalakítva népies barokk stílusban a XIX. sz-ban.

Szendrőlád

MJ Fő út, Nepomuki Szt János-szobor, rokokó, 1770 körül.

MJ Petőfi út, Római katolikus templom, klasszicizáló késő barokk, XIX. sz. eleje. Berendezés: főoltár (XIX. sz-i átalakításokkal), padok, szószék, orgona, késő barokk.

Szinpetri

MJ Dózsa Gy. út, Református templom, késő barokk, 1793. Megújítva 1877-ben.

Szögliget

MJ Szabadság tér, Római katolikus templom, román stílusú, XIII. sz.; XVIII. sz. végi átépítéssel.

M Szádvár romjai, XIII. sz-i eredetű. Kieépítve a XIV.–XVIII. sz-ban. Romba dől a XVIII. sz. végén.

Szőlősárdó

MJ Református temető, Fejfák, népi.

Szuhakálló

MJ Bajcsy-Zsilinszky u. 6. Kisnemesi lakóház, barokk, XVIII. sz.

Szuhogy

MJ Csorbakő várrom, középkori, XIV.–XVI. sz-i falmaradványok.

Teresztenye

MJ Rákóczi út, Református templom, barokk, XVIII. sz. Festett kazettás famennyezete XVIII. sz-i.

Tomor

M Kossuth út, Református templom, gótikus, XIV. sz. Megújítva 1755-ben. Tornya 1943-ból.

Tornakápolna

MJ Református templom, késő barokk, XVIII. sz. vége. Famennyezete, karzatok, szószék és egyéb festett asztalosmunkák 1802-ből.

Tornanádaska

MJ Kossuth út, Római katolikus templom, román kori eredetű. Mai alakjában barokk, 1776.

M Kossuth út 1. Gyógypedagógiai nevelőintézet, volt Hadik-kastély, középkori eredetű, barokk, XVIII. sz.; XIX. sz-i átalakításokkal. Parkja védett kastélypark.

Tornaszentandrás

M Rákóczi út, Római katolikus templom, román, XII. sz-i; gótikus, XIV. sz-i bővítéssel. A belsőben falképek a XIV. sz-ből. Berendezés mellékoltár, barokk, XVIII. sz. közepe; Mária-szobor fából, népies barokk, XVIII. sz.; karzat, szószék, népies, XIX. sz.

Tornaszentjakab

M Rákóczi út, Római katolikus templom, román, XIII. sz-i eredetű barokk, XVIII. sz. végi átépítéssel. Déli homlokzatán román kapuzatban barokk Nepomuki Szt. János-szobor.

Trizs

VK Petőfi út 19. Pajta, népi.

Zubogy

M Szabadság út, Református templom, gótikus, XV. sz. Festett famennyezete, karzat és szószék 1762-ből.

Vélemény, javaslat

A műemlékek jelentős része templom. Ezek az egyházak, a hívők jóvoltából a jelenlegi rendeltetésüknek megfelelően általában gondozták. A Műemléki Felügyelőség az utóbbi időben jelentős összeggel támogatta és dicséretesen szervezte meg néhány jelentős műemlék-templom restaurálását (Rakacaszend, Szalonna, Tornaszentandrás, Rudabánya). A kurityáni pálos kolostor a bányászok segítségével, társadalmi munkájával nyert védelmet.

Most folyik a boldvai műemlék-templom restaurálása.

A hívek támogatásával végezték el a legfontosabb javító védelmi munkákat az edelényi református templomon. Jó lenne, ha a Műemléki Felügyelőség anyagi támogatásával helyreállítanák a templom belső részét, kőfaragásait is.

Roszsabb a helyzete a középkori kastélyoknak. Az edelényi Coburg-kastély a legelrettentőbb példája ennek. Az épület állaga, a rendeltetésétől eltérő felhasználása; környezetének, parkjának állapota szégyene nemcsak Edelénynek, hanem az egész vidéknek.

Hasonlóan említést érdemelnek a hidvégdarói kúriák és a ragályi kastély is. Legkevésbé megnyugtató a faluképi jelentőségű házak, utcák, helyzete. Különösen a perkupai Petőfi utcai házak sorsa. Tulajdonosaik egyre nehezebben viselik el régi épületeik korszerűtlenségét, az épületeknek a változó falusi életformának, életvitelnek, gondolkodásnak meg nem felelő funkcionális elrendezését, beosztását. Ezért egyre többet modernizálnak, átalakítanak, lebontanak.

Gyorsan intézkedni kellene ezek védelme, megmentése érdekében.

Ha idejében nem történik intézkedés, ezek is úgy járnak, mint pl. járásunk ipartörténeti emlékei, a patakok mellett működő hámorok, vízimalmok és a községi, valamint uradalmi kovácsműhelyek.

Érthetetlen, hogy miért vették le a műemlékek jegyzékéről a borsodi földvárát és ezzel együtt emlitem meg, hogy valamit tenni kellene a történelmi Borsod község nevének valamilyen formán való visszaszerzéséért is. Műemlékké vagy legalább is védetté kellene nyilvánítani a korábbi nagy szőlőkultúra utolsó néhány borospincéjét is.

Tenni kellene valamit a Szögliget határában levő Szádvárral is, legalábbis el kellene a környékén végezni a szükséges cserjéltüntetést, tisztogató munkákat. Hasonló feladatok várnak megoldásra a martonyi-i kolostorrom környékén is.

A fontosabb műemlékeknél, edelényi műemlékeknél jól látható magyarázó táblákat kellene elhelyezni.

Nagyobb védelmet igényelnének a járásunkban található növényritkaságok, öreg fák is. Az ezer évesnek mondott zilizi tölgy még védőkorlással sincs körülvéve!

Mindent el kell követnünk a műemlékek megmentése érdekében. Szorgalmazni kell műemlékbarát körök, természetbarát körök szervezését. A tennivalókat a községi tanácsok vezetőivel a közeljövőben meg kellene beszélni. Anyagilag és erkölcsileg támogatni kell minden műemlék-felújításra vonatkozó kezdeményezést.

Edelény, 1980. május

Slezsák Imre
könyvtárigazgató

Slezsák Imre magángyűjteményéből

Perkupa legöregebb parasztháza, 1980-ban

A boldvai református templom felújítása, 1979-ben

Szentsziráktól Bartókfalváig

Ha Miskolc felől vonattal utazunk az északi hegyek felé a Sajóecsegnél kettéágazó „ipszilón” Bódva-völgyi ágán, a folyócska által kettészelt síkságon, a lassan döcögő vonat ablakából van bőven idő elmélázni a szép látványon. Először a boldvai templom tornya magasodik ki a lankás tájból. Majd, miután a vonat az első kis emelkedőn, a zilizi dombon felkapaszkodik, a borsodsziráki templom tornya és a parókia épülete emelkedik ki a tájból, mintegy jelezve, hogy néhány kilométer megtétele után, megint település következik. A vonat megáll, éppen ott, ahol az Edelény felé vezető közút forgalmát keresztezi a vasút; a kátyús makadámúton megállásra kényszerül néhány lovas fogat. A kalauz a vonat lépcsőjéről harsányan kiáltja: Borsodszirák, a szó első szótagját jól megnyomva, mintegy jelezve, hogy nem arról a másik Szirákról van szó, amelyik a nagyobb hegyek mögött Nógrád megyében van, hanem ez a borsodiak Szirákja. És ha egy kicsit élcelődő kedvében volt az utasok között valaki, rögvest kikiáltott: „Szentszirák”. A bosszantásnak szánt gúnyneven cseppet sem bosszankodva mosolyogtak vissza a szép fehér hátíruhás, megkönnyebbedett, nagy kosarakkal, tejeskannákkal megrakott asszonyok és férfiak. Ha meg a régi szokás szerint, a viccelődő még tovább akart élcelődni, azt is hozzátette, hogy jól felpakoltak ezek a tejesek, ezek az „aludttejesek”.

Ifjú diákéveim sokszor felvillanó képei ezek. Századunk negyvenes, ötvenes éveit írtuk akkor.

Családi kapcsolataim révén sokszor megfordultam ebben a szép bódvavölgyi faluban. Jól ismertem, ismerem ma is lakóit. Értettem az élcelődést is. Nem volt ezekért ok a sértődésre. A szent jelző a falu vallásosságát, de egyúttal jó erkölcsűségét is jelentette, az meg hogy – tejes, aludttejes – hát istenem, szorgalmas népe bizony elég sokat batyuzott, cipekedett Miskolc meg Szentpéter felé. Vitte a nagy kosarakat a városi piacra. Korán kelő, későn fekvő, sokat dolgozó nép volt a sziráki nép, és az ma is. Szentszirák azért más okból is lehetett, nemcsak a vallásossága miatt. Fényes Elek 1851-ben megjelent Magyarország Geographiai Szótárában azt írja: földesura a kassai püspök. Ugyanebből azt is megtudhatjuk, hogy 1426 hold földjéből 618 hold egyházi „érdekeltségű” birtok. Még 1939-ben is a kassai püspökségnek van itt 481 kataszteri holdja. Így aztán sok sziráki parasztember művelte az egyházi birtokot még a felszabadulás előtti évtizedekben is. Ezt igazolja a falu három legrégebb épülete is, az 1777-ben copf stílusban épült műemlék templom és a vele egyidős, szintén műemlék parókiaépület és a volt kasznári lakás is. az 1850-es években a helyi lelkész, Szalay Ferenc, a környék legmagasabb egyházi rangját, a kerületi esperesi rangot is megkapta.

Nagy katolikus falu volt ez a Szirák, kevés időt kivéve fennállásának kezdetétől, az 1300-as évektől a közelmúltig. Más vallású nemigen lakott sokáig a faluban, vagy átkeresztelkedett, vagy odébbállt. Így aztán nem csoda, hogy „szent” volt ez a Borsodszirák.

Mostanában más jelző járja a falura. Bartókfalvának, Bartóksziráknak is szokás újabban nevezni. Na persze ezért sem haragszanak meg a falu lakói, sőt, büszkéek erre a községük neve elé illesztett jelzőre, és egyre büszkébben emlegetik maguk is Bartók Béla nevét.

Bartók Béla 1881. március 25-én a Torontál vármegyei Nagyszentmiklóson született, és 1945. szeptember 26-án halt meg New Yorkban. Nem itt született, nem is itt halt meg, még annak sincs semmi dokumentuma, hogy valaha itt járt volna Borsodszirákon. A zeneművész dédapja született és élt itt 36 évig, és itt nyugszanak apai ükszülei a borsodsziráki temetőben. Az apa és a nagyapa Nagyszentmiklóson, a dédapa Nagybecskereken, határunkon kívül nyugszik. Így Borsodszirák az egyetlen település Magyarországon, amely Bartók-ősök porait őrzi.

A nagy felfedezés Denijs Dille, belga professzor, zenetudós, lelkes Bartók-kutató érdeme, aki, mint egyik alkalommal elmondta, a bartóki muzsikát diákkorában ismerte meg egy belga falusi orgonista révén, és annyira hatása alá került, hogy elhatározta, felkutatja Bartók Béla összes zenei és emberi vonatkozásait. Kutatómunkája során került el Borsodszirákra, amit 1965-ben, akkor már mint a budapesti zenei napok résztvevője és a Bartók Archívum osztályvezetője, a miskolci zenei napok Bartók Béla emlékestjén így mondott el: „Épp 11 éve, hogy kocsival Magyarországra jöttem 1954-ben. Október vége volt. Bartók fia adta azt a gondolatot, hogy utazzam Borsodszirákra azért, hogy ott Bartók őseinek nyomára találjak. Bartók fia elkísért engem, másképp meg sem találtam volna az utat. Mielőtt Borsodszirákra behajtottunk volna, megálltunk a temetőnél, s negyedórába sem tellett, nagy örömemre és meglepetésemre Bartók régebben jól ismert őseire találtam. 1955 júliusában ismét jártam ott, 3 napig a plébánosnál laktam, akinél a pontos anyakönyvi adatokat és dátumokat az ősről megtaláltam, s azok első leszármazottainak nyomára bukkantam. Borsodszirák azóta azon buzgólkodik, hogy Bartók nevét tisztelje – amint hallom –, és Borsod büszke is lehet rá, hogy Borsodszirák a bölcsője a Bartók-családnak. Mert csakis innen származtathatjuk a Bartók-családot. Az én szívemben azóta Bartók és Borsod megye elválaszthatatlanul összefonódott, és azért nagy öröm számomra önökkel együtt Bartókra tisztelettel emlékezni.” Borsodszirák azóta kegyelettel ápolja a Bartók-hagyományokat. Az azóta történelekről Kun Lajos nyugalmazott általános iskolai igazgatóval beszélgettem. Ő 47 évi munka után, öt éve ment nyugdíjba. Hosszú nevelői tevékenysége során a falu generációit nevelte fel; de nemcsak tanított, hanem szép eredménnyel fog-

lalkozott a falu közművelődésével is. Még most, hetvenegy évesen is igazgatója a helyi művelődési háznak, és más, több társadalmi elfoglaltsága mellett szervezője és vezetője a kiváló Bartók Béla Népdalkörnek is.

Kun Lajos bácsi megalakulása óta tagja a borsodsziráki Bartók Béla Emlékbizottságnak, gyűjti a községgel kapcsolatos emlékeket, dokumentumokat. E gyűjteményben lapozgatva foglaljuk össze, hogy mi is történt az elmúlt 26 évben a Bartók-kultusz terén a községben. Már 1955. július 26-án megalakult a faluban a Bartók Béla Emlékbizottság. Ezen az ülésen részt vett Denijs Dille professzor is, aki elmondta, hogy Magyarországon ez az első megalakult Bartók Béla Emlékbizottság. A bizottság már akkor szép tervek megvalósítását tűzte ki célul, és azóta is nagy ügybuzgalommal igyekszik ezeket megvalósítani.

1955. szeptember 25-én, Bartók Béla halálának 10. évfordulója tiszteletére egész napos ünnepséget tartottak. Ekkor nevezték el a község régi utcáját, amelyben a Bartók-család háza is állt, Bartók Béla utcának, és az utcátáblát ünnepség keretében leplezték le. 1956-ban a falu általános iskoláját nevezték el Bartók Béláról, majd a helyi úttörőcsapat és az iskola énekkara vette fel a nagy zeneszerző nevét.

1960-ban a község termelőszövetkezete is felvette a nagy zeneszerző nevét. Az ő nevét viseli a helyi KISZ-szervezet is. 1961. május 28-án, Bartók Béla születésének 80. évfordulóján emlékünneppel és ünnepi hangversennyel köszöntötték. 1967. november 5-én a község felavatta nagy társadalmi összefogással felépült, szép művelődési házát. Természetesen, ez a szép létesítmény is Bartók Béla nevét vette fel. Azóta minden évben ebben az épületben járási énekkari találkozó keretében ünneplik meg Bartók Béla születésnapját. A szép ünnepségnek mindig kegyeletes színfoltja a Bartók-ősök sírjának megkoszorúzása. Dédelgetett vágya volt a községnek egy zenei általános iskola létrehozása. Sajnos, ez nem valósulhatott meg, sőt, a körzetesítés elvitte a község önálló iskoláját is. A felső tagozatos tanulók már évek óta a Boldvai Általános Iskolába járnak. „Ingáznak”. A Bartók-emlékek hatására azért színvonalas zeneoktatás kezdődött már 1955-ben a községben. 1963-ban társadalmi összefogással zeneszobát, oktatótermet hoztak létre. 1955-től 1970-ig a miskolci zenei munkaközösség tagjai hegedülni és zongorázni tanították az általános iskola arra vállalkozó tanulóit.

Fellendült az éneklési kedv is a községben. 1972-ig népi zenekar, azóta pedig országos hírű pávakör adja tovább a szép sziráki és környékbeli népdalokat. Közülük egy csokorra való eredeti bódvavölgyi, borsodsziráki gyűjtés. A község készül a nagy zeneszerző születése 100. évfordulójának megünneplésére. A kétnapos ünnepség keretében a község központjában felavatják Varga Éva szobrászművész Bartók Béláról készített mellszobrát.

Az ősök sírjához a Bartók Béla utcán, a régi „nagysoron” sétálunk el. A 28-as számú – néhány évvel ezelőtt épült, sátoztetős – ház előtt elhaladva benézünk a ház udvarába. Ott még látni a Bartók-ősök homokkő falú, hátsó házának romjait. A hosszú, kétlakásos, szalmatetős ház első részét a Bartók-Németh család már régen felújította, a zsúptető helyére cseréptető került, de a hátsó rész zsúpfedele dacolt az idővel, még 10 évvel ezelőtt is. Kiérünk a temetőbe. A temető elején, az utca felé eső részen sok a „rangos” sírkő. Sokszor jártam már itt, mégis megdöbbsz, hogy mennyi régi, ismerős arcot idéznek emlékezetembe az aranybetűkkel csillogó nevek. Múlik az idő. Bentebb, ahol már csak fakeresztmaradványok, és az itt-ott kidomborodó hantok jelzik, hogy itt is, ott is örök álmát alussza valaki, szolid, fekete vaskerítéssel körbezárva áll a pilisi márvány sírkő, mindkettőn nemzetiszín szalagos koszorú. Olvasom a sírkövek szövegét: *„E sír halom földözi istenben ki múlt bartók gergely boldog feltámadást váró hamvait 1825”* – áll az egyikén. *„Álly meg halandó s mondjad örök nyugodalom gondoss mária néhai bartók gergely hitese itt fekvő porainak 1820”* – és mind a kettőn: *„Fiui tiszteletből 1859”*.

Sokat, nagyon sokat fejlődött a falu a felszabadulás óta, különösen az utóbbi 20 évben. Erről tanúskodnak a különböző felmérések, statisztikai összeírások is. A lakások száma megduplázódott. 1970 és 1980 között 54 új lakás épült. A lakóházak minőségi változását jelzi, hogy 130-ban már van berendezett fürdőszoba. A lakosság száma is nőtt. 1941-ben 811, 1970-ben 919, jelenleg 1120 lakója van a falunak. A népesség ugrásszerűen megnőtt az elmúlt 10 évben: 201 a növekedés. Ez a szám akkor válik igazán szembeütővé, ha hozzátesszük, hogy a hasonló nagyságú községek lakossága a környéken általában nem nőtt, hanem csökkent. A község fejlődését a lakosság kommunális ellátását szolgáló létesítmények is jelzik. 1954-ben még sem villany, sem járda, sem vezetékes víz nem volt a községben. Most 8 km burkolt úttal és 3 km járdával dicsekedhet, és ami még ennél is lényegesebb, a község valamennyi utcáját bekötötték a vezetékes vízrendszerbe. 1977-ben új sportpályával, 1978-ban pedig 50 férőhelyes óvodával gazdagodtak.

A fejlődés itt is, mint mindenütt, a gazdasági élet alakulására vezethető vissza. Itt egyértelműen a község szocialista ipari-mezőgazdasági üzeméhez, az országosan ismert Bartók Béla Termelőszövetkezethez vezetnek a fejlődés vércerei. A termelőszövetkezet 1960-ban alakult, és azóta töretlenül fejlődik. Különösen a hatvanas évek közepétől, amikor dinamikus, fiatal vezetőgárda került a szövetkezet élére.

Kiválóak a térsz. mezőgazdasági termelési mutatói. Pl. a búza termelési átlaga 32 mázsa egy hektáron – az összes vetésterületen – 50,3 mázsa. A szövetkezet hústermelése jelentősen meghaladta a járási, a megyei, sőt az országos átlagot is. Jelentős háztáji támogató tevékenységet folytat. Segít-

ségével megközelítően 3000 sertést és 30 000 nyulat nevelnek a háztáji gazdaságokban. Borsodszirák szorgos lakói évente több mint 1500 húsertést adnak át a tsz húsfeldolgozó üzemének.

A szövetkezet sok falubelinek és környéken élőknek munkát adó mellékági tevékenységet szervezett. Már 1969-ben 80 asszonynak, lánynak adott munkalehetőséget egy műanyag-feldolgozó üzem létrehozásával, 1970-ben lakatos- és forgácsolóüzem kezdte meg működését, evvel is sok eddigi ingázó falulakónak adva itt helyben munkát. Tapétaüzemükben évi 3 millió folyóméter tapéta készül el.

Ipari üzemének termékei a szocialista országokba, valamint Szíriába, Irakba, s még az USA-ba is eljutottak. A borsodszirákiak készítették el és építették fel az NSZK hamburgi kikötőjének legnagyobb, 33 000 négyzetméter alapterületű konténertároló csarnokát.

A termelőszövetkezet gazdasági termelést szervező és lakosságellátó tevékenységén túl önzetlenül anyagilag és erkölcsileg támogatja a község lakóinak érdekét szolgáló kulturális, szociális és kommunális célkitűzések megvalósítását. E sokoldalú tevékenysége és a községre gyakorolt hatása miatt, így aztán a Bartók Béla Termelőszövetkezet a község életének a meghatározójává vált.

Aki most érkezik Sajóecseg felől vonattal Borsodszirákra, annak nincs sok ideje a nézelődésre. A korszerűsített vasúton nagy iramban száguld szerelvényével a Diesel-mozdony. Változó világunkat jelzi – talán –, hogy a falu templomának tornyát is csak később pillanthatja meg az utazó. A régi panorámát a Bartók Béla Termelőszövetkezet impozáns épületei takarják. A vasúti megállóban, az átjáró mindkét oldalán autók sora várja a szerelvény elhaladását.

Ezt láttam 1981 februárjában Borsodszirákon, a néhai „Szentszirákon”, a szépen fejlődő „Bartókfalván”.

Napjaink, 20. évf. 3. sz. (1981) 10–11. p.

Itt nyugszanak Bartók Béla apai ükszülei a borsodsziráki temetőben

Városunk: Edelény

*„A Bódva völgyében, Borsod vármegyében
Tornyos úri kastély állott vala régen.
Romba dőlt azóta: ámde régi helyén
Kis városka épült, úgy hívják Edelény.”*

Reviczky Gyula 1884-ben írt sorai, amelyet mi, edelényiek oly szívesen hallunk és ismételtetünk, igazán csak most, 102 évvel később, 1986. január 1-jével váltak valóra: A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa 37/1985. sz. határozata elrendelte a városi jogú nagyközség várossá nyilvánítását. Most – amikor öröm tölti el városlakó szívünket és köszönjük a nagy ünnep kapcsán – többen készítettünk mérleget múltunkról, jelenünkről, tervezgetjük a város jövőjét, mérlegeljük többek között azt is, hogy mit várunk a várossá nyilvánítástól. Ezt teszem én is a következőkben. Edelény a szép borsodi tájak egyik legszebb pontján helyezkedik el, ahol változatos szépségű tájak találkoznak: ott, ahol az Alföld egyre keskenyedő síkságnyúlványa átadja a helyét a szép lankás Cserehát változatos hegyeinek, ott, ahol a kristálytisza Bódva előbúvik a Cserehát hegyei közül.

A kies szép Bódva völgye – amelynek kapuja Edelény – a történelem évszázadaiban a hadak útja is volt. A tatár, a török, a német stb. hadak Edelényen át Borsod vára mellett haladtak Miskolc felől Szendrőn át a Felvidékre, vagy onnan az Alföld felé, és errefelé vitt békés időkben a kereskedők útja is. A Bódva szűk szurdokában – az ősi időkben – Borsod vára állt őrt, Edelény pedig a Bódva hídján átkelés felett őrködött, élvezve e fontos földrajzi hely hasznát és elviselve a hadak útjának csapásait, pusztításait is.

A mai Edelény területén az elmúlt évezredek, évszázadok során több település jött létre, de közülük többet a történelem viharai elsodortak, megszüntek vagy beolvadtak Edelénybe. Többnek a nevét – mint pl. Derékegyháza, Császa, Cseb, Láncki, Márk, Sáp – már csak a dülönevek őrzik. Ezek közül a legrégebb emberi település – Derékegyháza – az újkőkorból (i. e. 5000–2500) a mezőgazdasági munkák során előkerülő gyönyörű vonaldíszes csepepei révén ad hírt még manapság is magáról. De arról is tanúskodnak a föld mélyéből előkerült leletek, hogy a bronzkor, a késő bronzkor, a vaskor népei, majd az őket követő kelták, hunok, a germán gepidák és avarok is éltek itt. A honfoglaló magyarság valószínűleg szláv és avar lakosságot talált e tájon.

Anonymus krónikájából tudjuk, hogy Edelény vidéke a honfoglaló magyarságnak igen fontos hadászati központja volt. Erről a következőket írta a névtelen jegyző: *„És midőn így meggyökereztek vala, akkor köztanácsból és minden lakosok javaslatára Borsut, Bunger fiát, erős haddal kiküldték a*

lengyelek földje felé, hogy az ország határszéleit tekintse meg, és gátakkal erősítse meg egész Turtur (Tátra) hegyéig, és alkalmas helyen építsen várat az ország őrizete végett. Borsu pedig búcsút véve, szerencsésen megindula, és sok parasztságot összegyűjtvén, a Buldva vize mellett várat épít, melyet azon nép Borsodnak nevez, mivelhogy kicsiny vala. Borsu pedig a lakosok fiait túsokul vévén s határokat hányván a Turtur hegyeinél, visszatért Árpád vezérhez, és Borsu visszatértén lőn nagy öröm a vezér udvarában. A vezér pedig jó tettéért Borsut azon várban ispánná tevé és azon rész minden gondját ő reá bízá”.

Évszázadunk második felében a közigazgatási átszervezések következtében olvadt be néhány község Edelénybe. A város belső területét képező központi rész 40 évvel ezelőtt még három település volt: a történelmi Borsod – amelyről a fentebbi idézet szólt –, Finke és Edelény község. 1950-ben először Borsod egyesült Edelénnyel, majd 1963-ban Finke község és 1984-ben az eddigi társközségek: Abod, Balajt, Damak és Ládbesenyő községek is (bár néhány kilométer távolságra Edelényhez) a település részeivé váltak. E többszörös egyesülés, a természetes szaporulat és a beköltözők révén a város lakossága – e három nagyobb és négy kisebb településből szerveződött nagy család – 13 000 főt számlál. Hogy aztán e hét testvér közül melyik az öregebb, melyik a régebbi település, azt nagyon nehéz eldönteni.

A történelmi múltját tekintve az 1950. évi egyesülés során sajnos a nevét is elvesztő Borsod a leghíresebb, de a lakosság számát tekintve Edelény volt általában a legnagyobb. Nevét 1299-ben Edelin, Edelyn változatban említi először oklevél, amikor Roland nádor itt tart közgyűlést. Már az 1332-ben és 1334-ben fizetett 29 garas pápai tized arra enged következtetni, hogy abban az időben nagy hely a település. A megyében Kaza, Szendrő és Szentpéter után a negyedik legnagyobb számon tartott hely volt. 1340-ben és 1341-ben a nádori közgyűlést is itt tartották Torna és Borsod vármegye nemesei. Egy 1430-ban kelt oklevél pedig már oppidumnak (mezővárosnak) említi Edelényt és egy 1437-ben kelt okirat szerint Rudabánya és Szendrő mellett vásáros hely is volt. (Akkor is – éppúgy, mint most – csütörtökön tartották a vásárokat.)

Fontosságának évszázadokon át meghatározója volt, hogy Sajószentpéter felől fontos átkelőhely volt a Bódván. Az 1771-es Urbárium szerint is város, Városi (mezővárosi) rangját az 1870-es évekig, a kiegyezés utáni országos közigazgatási rendezésig megtartotta. Azóta is többször változott a rangja, a szerepe. 1950-ig nagyközség. 1950–70 között község. 1970-ben újra nagyközségi címet kapott, amelyet 1984-ben a járási hivatal megszünetésekor városi jogú nagyközség címre módosították. Évszázadunkban, mint járási székhely közigazgatási központja a környező községeknek.

A Derékegyházán felszínre került újkőkori leletanyag a magyarországi őskori kerámiaművesség legszebb emlékei közé tartozik. Városunkban van a megye névadó vára, a Borsodi Földvár és a történelmi Borsod község. Két Árpád-kori műemlék épületünk is van: az edelényi és az abodi református templom. Országos hírű az 1791-ben épült borsodi református templom díszes kazettás famennyezete. Városunkban van – amelyről talán Edelényt a legtöbben ismerik – Észak-Magyarország legszebb barokk kastélya, az 1727–30 között épült L’Huillier vagy Coburg kastély. 1604-ben Bocskai István csapatai itt vívták első ütközetüket Básta császári generális seregével. Itt született 1740-ben Csenkeszfai Poóts András költő. Itt volt néhány évig az 1800-as évek elején a grófi uradalom ügyésze Palóczy László, az 1849. évi trónfosztó országgyűlés elnöke. Itt született 1832-ben Miklós Gyula szőlész, aki a múlt századvég filoxérapusztítása után a szőlőkultúra újjászervezésének kormánybiztosa volt. Itt született 1785-ben Ragályi Tamás, az 1825–27 évi országgyűlés Borsod megyei követe, az MTA tagja, aki 1806-ban Segítő címen irodalmi folyóiratot is kiadott. Itt dolgozott 1854-től 1890-ig Menner Adolf, az 1848–49-es szabadságharc honvédorvosa, kutató, szakíró. Itt született és itt nyugszik Antal György, az 1919-es Magyar Tanácsköztársaság mártírja, járási vörösörparancsnok. A település fejlődésének legkiemelkedőbb szakasza évszázadunk második fele. 1949-ben a hét község lélekszáma 7296 fő volt, most a tényleges szaporulattal és a beköltözött lakossággal együtt Edelény városa 13 000 főt számlál. A felszabadulás előtt a szénbányászat és a mezőgazdaság foglalkoztatta a lakosság jelentős részét. A nagybirtok adott Edelényben sok vagyontalan embernek munkát. Jellemző volt a kétlakiság. A nincstelenek jelentős része tavasztól őszig a mezőgazdaságban dolgozott, télen pedig a bányákban vállalt munkát.

Az utóbbi évtizedekben a termelészövetkezet belterjes gazdálkodása révén sokat fejlődött, nagyszerű hozamokat ért el a mezőgazdaság. Míg az 1940-es években a lakosság 45 százaléka dolgozott a mezőgazdaságban, jelenleg csak 8,6 százaléka.

A felszabadulás után – de főleg az utolsó két évtizedben – a bányauzem mellett új munkalehetőségek nyíltak, színesebb lett az elhelyezkedési lehetőség. Említésre méltó az építőipar, a 200 főt foglalkoztató Ruhagyár és az Alkotmány Tsz. fémipari tevékenysége. De még mindig sokan, a kellesténél többen ingáznak a miskolci, a kazincbarcikai, a sajóhábonyi és más települések üzemeibe.

Új ipari üzemek telepítésére lenne szüksége a városnak az eljárók és a környékbeli kistelepülések szabad munkaerejének lekötésére, foglalkoztatására. Az ipartelepítésnél gondolni kellene a vidék aránylag nagy gyümölcstermelő kultúrájára is. Megélné a városban egy gyümölcsfeldolgozó üzem is.

A föld mélyén még több rétegben – bár a jelenleginél nehezebb feltételek mellett termelhető – széntelepek várnak kitermelésre. Hiszünk az utóbbi időben hanyatlófélben levő, de több mint másfél évszázados bányászmuált újraéledésében.

Sokat fejlődött a település kommunális ellátottsága is. 1945-ben mindössze 3 km betonjárda volt Edelényben, azóta nagyszerű társadalmi összefogással elértük, hogy minden beépített utcánkban legalább egy oldalon betonjárján lehet közlekedni. A település 40 km hosszú belterületi úthálózatából 26 km burkolt. A 7. ötéves terv feladatai között szerepel, hogy nagy társadalmi összefogással a még hiányzó 14 km-t portalanítsuk.

1958-ban kezdődött meg a település bekapcsolása a regionális vízhálózatba, addig utcai vízvezeték egyáltalán nem volt Edelényben. Víz társulattal 1986-ban eléjük, hogy a város belterületén minden utcában egészséges vezeték ivóvíz áll majd a lakosság rendelkezésére. Tovább gond a talajt egyre nagyobb mértékben fertőző szennyvíz elvezetése. Azt reméljük, hogy helyi összefogással és állami támogatással 5–10 éven belül ezt is meg tudjuk oldani. Ez az egyik igen fontos feladat, amely a városra, városlakókra vár.

A felszabaduláskor Edelény mindössze 6 km villanyhálózattal rendelkezett, s csak a község központjában volt villany, ahol a hivatalok helyezkedtek el. Ma minden élő utca rendelkezik villanyhálózattal. Óriási a változás a lakáskultúrában. Az évszázad első felében a lakások közel 20 százaléka szalmatető volt, 40 százaléka vályogból készült és nagy részének padlózata földes volt.

A fürdőszoba szinte ismeretlen volt. Az utóbbi időben a település szépen fejlődik, szép, új városias lakónegyedek, kétszintes családi házak, szalagházak változtatják meg a település régi képét. Azt várjuk a várostól, hogy fejlődjön, szépüljön, ha lehet, az eddigieknél nagyobb ütemben és átgondoltabban. Hogy alakuljon ki egy szép városközpont. Nagy kár, hogy húsz évvel ezelőtt nem készült el egy olyan jól felhasználható távlati fejlesztési terv, amelynek pontról pontra való megvalósításával ma már előbbre lehetne e téren a város.

Sajnos, eddig a modern építkezések szétszórva jelentek meg a településen. A központban a drágább telkeken levő épületek szanálására nagyon kevés pénz jutott. Ezért aztán szép, új városias épületek és megkopott, előregegett falusi házak váltják egymást még a város szívében, központjában is.

Fejlődött az egészségügyi ellátás is az utóbbi évtizedekben. A felszabadulás előtt két orvos és egy magánygyógyász működött itt. Ma 23 orvos, 17 fő segédszemélyzet, 12 csecsemőgondozó és ápolónő látja el az egészségügyi feladatokat. Jelentős előrelépést hozott az 1962-ben megépült SZTK Rendelőintézet és az 1965-ben felavatott 300 ágyas tüdőkörház, amelyben, az utóbbi időben 50 férőhelyes belgyógyászati osztály is működik. Négy óvodánk van. Ezekben 27 óvónő és 15 dada közel 500 gyermek

nevelését végzi. 1985-ben kezdte meg működését a 40 férőhelyes bölcsődénk. A szociális ellátás nagyot lépett előre. Működik itt 110 fős öregotthon, 160 fős szociális betegotthon és 20 fő ellátását biztosító öregek napközi otthona. Az egyedülálló, gondozásra szoruló öregek ellátásáról 2 gondozónő gondoskodik.

Szeretnénk, ha kórházunkban bővülne a belgyógyászat, és ha bizonyos idő múlva az intézmény általános kórházzá válna. Rövidebb távon a rendelőintézetünk szakrendeléseinek a bővítését várjuk. Nincs sebészeti, orr-fül-és gégeészeti szakrendelés a városban! Nagyarányú az előrelépés a művelődésben is. 1941-ben az akkor itt élő lakosság 9,5 százaléka volt írástudatlan, a 6 elemi is a lakosságnak csak a 45,5 százaléka végezte el. Magasabb iskolát a lakosság 2 százaléka végzett és ezek közül is csak az összlakosság 0,9 százaléka járt egyetemet. A város most örököl 3,3 százalék írástudatlant. A 13 000 lakos 11,6 százaléka középiskolát, 2,7 százaléka pedig egyetemet, főiskolát végzett!

A felszabadulásakor 12 iskolai tanterem volt a községekben és 16 tanerő végezte a szép tanítói munkát. Ma 63 tanteremben 140 tanár, tanító neveli, oktatja gyermekeinket. Különösen nagy előrelépést jelentett az 1962-ben felépült 8 tanteremes gimnázium, az 1959-ben és az 1973-ban felépült 8–8 tanteremes, majd az 1982-ben felépült 12 tanteremes általános iskola. 1980-ban avattuk fel a nagyszerű társadalmi összefogással létrehozott tanuszodát és tornatermet. Megoldott a gyerekek napközis ellátása is.

A borsodi városrészbe kellene minél előbb egy új 8 tanteremes általános iskola, mert a Bárczay-kúriából kialakított körzeti iskola már nagyon megérett a bővítésre, újjáépítésre. Sajnos a cigánygyerekeknek még csak 50 százaléka végzi el a nyolc osztályt. A tankötelezettségi törvény betartására és minél több cigánygyerek óvodába juttatása, iskolai előkészítőbe való „kényszerítése” e téren a legfontosabb feladat. Az iskolán kívüli művelődésnek a felszabadulás előtt egyedüli intézménye a filmszínház volt. 1951-ben épült fel a ma filmszínházi feladatokat ellátó művelődési ház, 1963-ban az akkori járási könyvtár, 1965-ben a bányászklub és 1977-ben az Ifjúsági Ház, a jelenlegi művelődési ház: 15 dolgozó lát el szolgálatot ezekben az intézményekben.

A közművelődés két bázisintézménye – az Ifjúsági Ház és a Városi Könyvtár – bővítésre, rekonstrukcióra szorul. A borsodi és az egresi településrész nagyon szegény iskolán kívüli művelődési intézményekben. Mindkét helyen legalább klubkönyvtárat kell létrehozni, építeni. Ezeket a feladatokat is fel kell vennünk városi feladataink közé. Nincs minden rendben a közművelődésben. Bár a lakosság 30–35 százaléka tagja a közművelődési könyvtáraknak, de nagy az érdektelenség a különböző rendezvények, előadói estek iránt. Szegényes a közösségi élet, a művelődési csoportok iránti érdeklődés. Jó közösséggé formálódott és szép eredményeket ért el évek óta a férfikórus és a népdalkör, valamint a könyvtárban működő kertbarát, ifjú-

sági és honismereti kör. Jó lenne, ha a város értelmisége nagyobb szerepet vállalna a város közművelődésében, ha az általa képviselt szellemi tőke a következőkben az eddigieknél jobban kamatozna. A művészeteket egy népi iparművész képviseli ma városunkban. Jó lenne szépművészeti alkotókat is letelepíteni.

Gyönyörű sportpályánk van, de még nincs strandunk.

Minél előbb faggatóra kellene fogni a várdomb mélyét, hogy többet tudjunk megynk névadó váráról. A feltárás után pedig, mint történelmi emlékhely szolgálhatná legjobban a város és a megye jelenét, jövőjét.

Történelmi múltunk, haladó hagyományaink elleni vétek volt 1950-ben a megye névadó helységének – Borsod nevének – megszüntetése. A városra vár ennek a jóvátétele is. A Hazafias Népfront helyi bizottsága Edelény nevének Edelényborsod névre való módosítását javasolta. A városi tanácsnak kellene a következő lépést ebben az ügyben megtenni.

A városra vár, hogy megoldódjon a kastély sorsa, parkjával, környékével, a Bódva holtágával együtt. Sajnos most nagyon rossz állapotban van. A település belső rendjével sem dicsekedhetünk. Nincs megoldva az intézményes szemétszállítás. Baj van a közterületek rendjével. A nagyközség sajnos szemetes volt, reméljük a város nem lesz az. A város helyi közlekedését is javítani kell. Úgy kell megszervezni, hogy a helyi járat gyakrabban induljon, és az eddigieknél több utcán haladjon át. És ha már a korábbi társközségek a város részévé váltak, ezeket is be kellene kötni – olcsóbb ártarifával – a helyi közlekedésbe.

Az elmúlt két évtizedben sokat fejlődött a kereskedelmi ellátásunk. Egy nagyobb áruház viszont hiányzik a város központjából.

Hogy végül is mit várunk a várossá nyilvánítástól? Ezt megfogalmazni bizony nem könnyű feladat. Nem vetkőzhetünk ki a bőrünkől. 1986 elején ugyanazok az emberek vagyunk, akik 1985 végén voltunk: azokkal az egyéni és közösségi örömmel, problémákkal, eredményekkel és gondokkal. Azzal ugyan számolunk, hogy a városi rang nem jelent ugrásszerű változást egyéni és közösségi dolgainkban, de nagyon szeretnénk, ha az utóbbi évtizedek szép fejlődési üteme azért valamelyest felgyorsulna. Nem kívánunk versengeni a nagyvárosok óriási házaival, házrengetegeivel, azt szeretnénk, ha emberléptékű kisváros maradna Edelény. Ezután is ezüstösen csillogó, tiszta maradna a Bódvánk vize, egészséges, tiszta lenne a levegőnk. Másként fogalmazva, hogy a volt község előnyeit is és a város előnyeit is élvezhetnénk, de elkerülnénk mindkettő hátrányait.

*Napjaink, 25. évf. 3. sz. (1986) 38–39. p.
Borsod, 1986. május 1–2. p. : ill.*

A szőlő és a bor apostolának emlékműve

A magyar mezőgazdaság egyik jeles személyiségére, Miklós Gyulára emlékezünk ma a kies szép Bódva-völgye e nagy múltú településének, Edelénynek, a korábban volt Finke községnek a temetőjében. Miklós Gyula, hajdanvolt királyi tanácsosra, borászati kormánybiztosra, mezőgazdasági szakíróra, akinek az élete, munkássága, hazaszeretete, helytállása követendő példa lehet a mi nemzedékünknek is (...)

Büszke lehet rá ez a kis város, hogy a magyar mezőgazdaság e kiváló szakembere itt született, életének egy időszakában itt alkotott, és porait e föld őrzi. De büszke lehet ez a város arra is, hogy élnek itt olyan emberek, akik a feledés homályából előhozták ennek a történelmi személyiségnek, a magyar mezőgazdasági kultúra e jeles férfijának az emlékét, és társadalmi munkával elkészítették ezt a síremléket – mondta Zsitvay Attila országos főkertész, az 1987. november 26-án tartott emlékműavatáson.

Miklós Gyula

(1832–1894)

Miklós Gyula Finke községben született 1832. november 26-án. Édesapja, Ferenc, 1848-ban Borsod vármegye alispánja volt. Iskoláit Eperjesen, majd Miskolcon végezte. Még nem volt 16 éves, amikor beállt Kossuth seregébe. Kitűnő lovas hírében állott, s igen rövid idő alatt hadnagyi rangot kapott. Ezredével együtt Világosnál ő is letette a fegyvert. Büntetésből besorozták a császári hadseregbe, mint szekeres közlegényt. Később a huszárokhoz került, ahol kitűnt rátermettségével. 1855-ben főhadnagyként szerelt le, majd megnősült.

Finkei birtokán gazdálkodott, és aktívan bekapcsolódott a politikai életbe. Az 1860-as években járási főszolgabíró volt, 1875–1881 között az edelényi választókerületet képviselte az országgyűlésen. Az 1879. évi székesfehérvári terménykiállítás keretében tartott gazdakongresszuson figyeltek fel rá, magas szintű tájékozottságot, hozzáértést árult el szőlészeti és borászati kérdésekben. Még ebben az esztendőben borászati kormánybiztosnak nevezték ki. Az ezt követő munkás másfél évtized alatt örökre beírta nevét az ország szőlő- és bortermelésének történetébe.

A múlt század utolsó évtizedei a magyarországi szőlőkultúra legtragikusabb időszakát jelentették, ekkor pusztította az ország szőlőkultúráját a filoxéra. Mint kormánybiztosnak a filoxéra elleni harc szervezése volt elsődleges feladata. Sokat dolgozott. Létrehozta a központi mintapincét a szakzerű borkezelés oktatására, bemutatására. Fellendítette a konyakipart a

gyenge minőségű borok felhasználására. Ő kezdeményezte a felsőbb szőlészeti és borászati tanfolyamot hazánkban. Rendszeresen ellenőrizte és szaktanácsadással látta el az alsófokú szőlészeti, borászati szakemberképzést is. Szerkesztője volt Magyarország első borászati törzskönyvének. Számos amerikai vesszőszaporító telepet létesített, többek között Sajószentpéteren, Szendrőn és Tarcalon is. Nagy súlyt helyezett az immunins homokterületek szőlővel való beültetésére. Nagy szakértelemmel népszerűsítette az amerikai alanyok beoltásának módszereit, a szőlők felújításának egyik legbiztosabb módját ebben látta. Kísérleti telepeket hozott létre, amelyek között kiemelkedik az 1884-ben felavatott és azóta is a nevét viselő kecskeméti „Miklóstelep”. Működési ideje alatt lendült fel a „Borászati Lapok” c. folyóirat, amelynek éveken át szerkesztője és számtalan szakmai és mezőgazdaság-politikai cikk írója volt. 1885-ben kiváló szakmai tevékenységéért a császártól megkapta a „Vaskoronarend”-et és a királyi tanácsosi rangot. Magas nemzetközi elismerésként 1890-ben a francia „Pour le Mérite Agricole” érdemrendet is átvette. Munkája közben rengeteget utazott, ellenőrzött, tanácsokat adott, tanfolyamokat, kísérleteket szervezett, gyakorlati bemutatókat tartott.

A sok munka egészségi állapotának romlásához vezetett. 1894. május 2-ára virradó éjszaka, 62. évében szívszélhúdás következtében meghalt.

A finkei temetőben helyezték örök nyugalomra.

1895-ben Kecskeméten, a róla elnevezett Miklóstelepen emlékművet állítottak tiszteletére. A szőlőtelepen, amely köré az évtizedek során több száz főnyi település épült, napjainkban a Szőlészeti és Borászati Kutató Intézet egyik részlege működik.

Születésének 155. évfordulóján, 1987. november 26-án a finkei temetőben felemelő, szép ünnepség keretében felavatták a kertbarátkör által társadalmi munkával készített emlékművét. Ezt követően a Szőlő és bor nemzetközi éve alkalmából Miklós Gyula-emlékünnepséget rendeztek a könyvtárban, a szőlő- és borgazdaságok megyénkből összesereglett munkatársai és kistermelők részvételével. Az ünnepség házigazdája a HNF megyei bizottsága mellett működő kistermelők megyei klubja és a könyvtár kertbarátköre volt. Az emlékünnepségen előadások hangzottak el. Slezsák Imre Miklós Gyula életét és munkásságát, dr. Hajdú Edit, a Kertészeti Egyetem Szőlészeti és Borászati Kutatóintézetének tudományos munkatársa a híres szőlész-borász és a kecskeméti Miklóstelep kapcsolatát ismertette. Szabó György, a MÉM osztályvezetője a szőlő és a bor népgazdasági és világgazdasági helyzetéről tartott előadást. Majd Inzsel Ottó, a HNF Országos Tanácsa gazdasági és településpolitikai osztályának vezetője Somogyi Imre-emlékplakettet adott át az évek óta eredményesen tevékenykedő kertbarát-

körnek. Az ünnepség baráti beszélgetéssel, állófogadással folytatódott, ahol a helyi kertbarátok vendégül látták a találkozó résztvevőit, Miklóstelep küldöttségét, akik az edelényi kertbarátok 1986. évi látogatását viszonozták ez alkalommal.

A feledés homályából a köztudatba került városunk híres szülőttének, hű fiának emléke. Reméljük, hamarosan utcanév is ápolja majd emlékét.

Borsod, 2. évf. 1. sz. (1988. szeptember) 1., 5. p. : ill.

A síremlék építése

A finkei temetőben lévő síremlék avatása, 1987-ben

Ki tud róla?

1930-ban közadakozásból és a község pénzéből létrehozták a település néhány évvel ezelőttig egyetlen köztéri szobrát, az I. világháborús emlékművet. Ezzel állítva emléket a világháború nagy világégésében elesett 70 edelényi ifjúnak. A szobor mindmáig a lakosság kegyeletében él, a szülőföldtől távoli hadiesemények következtében elhunyt családtagok, hozzátartozók szimbolikus emlékhelye, ahol az utódok leróhatják kegyeletüket. 1948–49-ig, a „fordulat évéig” a település hazafias rendezvényeinek, ünnepeinek színhelye volt. Halottak estéjén mindmáig itt égetjük a kegyelet, a megemlékezés gyertyáit.

Az öregebbek még emlékeznek rá, hogy a szobor díszesebb volt, egy kiterjesztett szárnyú madár ékesítette a tetejét – turulmadár, amely a honfoglaló magyarság ősi totemállata, harci jelképe, szent madara, s mindmáig a magyarság jelképe.

Igaz, kisajátította ezt magának a szélsőjobboldali „Turul” nevű ifjúsági szervezet a II. világháború éveiben, és azt megelőzően. Ennek következtében a háború után, a „nagy elégtételtevés” időszakában, a madár sok helyen a megtorlás áldozata lett. Ez történt nálunk is. A szobor az 1950-es évek elejétől hiányosan, díszétől megfosztva áll a település központjában.

Persze nem mindenütt esett a turul az emberi butaság, a tudatlanság áldozatául. Tatabányának például mindmáig jelképe a városra néző hegyoldalon a hatalmas turulmadár, gyönyörű dísz a budai várpalotának is, és ott díszileg Erdélyben, Segesváron, az 1948–49-es magyar forradalom és szabadságharc segesvári csatájának emlékművén is.

Ez idő szerint ennyit tudunk a hősök szobráról hiányzó turul sorsáról, de tudjuk, hogy többen kinyilvánították már véleményüket, hogy tegyük jóvá az egykori, túlkapásból elkövetett hibát; állítsuk helyre az emlékművet, díszilegjen egykori formájában. Egyúttal kiegészíthetnénk azt a II. világháború szörnyű harcaiban elesett, áldozatul esett apáink, fiaink, katonáink emlékével s emlékére is.

Ezúton is kérdezzük, ki, mit tud a turulmadárról? Nincs-e meg valahol? Hogyan lehetne a helyreállításáról gondoskodni? Hozzuk helyre minél előbb a túlkapásból eredő hibát!

Ne szégyenkezzünk sokáig!

Borsod, 2. évf. 2. sz. (1988. október) 2. p.

Eötvös József-emlékülés Szendrőben

Szendrőben a Csáky-kastély évszázados épületében kapott helyet a dr. Demjén István tanár által sokéves szorgos munkával létrehozott Oktatástörténeti Gyűjtemény. Ez a csereháti települések iskoláinak múltjáról egyre több szellemi és tárgyi emléket őrző gyűjtemény értékes rendezvényekkel is felhívja magára a szakma, a pedagógustársadalom figyelmét.

Most, novemberben például hazánk első oktatási miniszterére, Eötvös Józsefre emlékeztek születésének 175. évfordulója alkalmából, az Oktatástörténeti Gyűjtemény rendezésében. Edelény vonzaskörzetének pedagógusai kaptak meghívást erre a rendezvényre. A hivatás megszállottai szép számmal el is jöttek. Részt vett az emlékülésen Csáky Imre, a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Tanács Művelődési Osztályának vezetőhelyettese, dr. Balogh Bertalan, az Edelényi Városi Pártbizottság titkára és Bartók Lajos, a helyi nagyközségi tanács elnöke is.

Dr. Varga Gábor főiskolai docens sok adattal, szemelvénnyel dúsított előadása lenyűgözte a hallgatóságot. Eötvös törekvései – mondta – örök érvényűek a ma számára és sok tekintetben példamutatóak. Író, állambölcslő, művelődéspolitikus volt egy személyben. Kiemelkedő tagja a magyar irodalomnak, ő a realista regény hazai megteremtője.

Kora egyik legjelentősebb gondolkodójaként hazáját a fejlett európai társadalmak közé kívánja emelni. Olyan demokratikus berendezkedésű állam megvalósításán gondolkodott, amelynek tagjai – köztük a nemzetiségiek is – szabadon gyakorolhatják jogukat. A demokrácia egyik legfontosabb feltételének a tudást, a műveltséget tekintette. A műveltség, a tudás széles körű elterjesztése nélkül elképzelhetetlennek tartotta a nemzet boldogulását. A népoktatási törvény országgyűlési beterjesztésekor mindmáig időszerűen kimondta: „... teljes meggyőződésem szerint e hazának felemelkedése anyagi tekintetben is sokkal inkább függ a népneveléstől, mint bármi mástól”.

Eötvös első minisztersége 1848-ban mindössze öt hónapig s néhány napig, a második – a kiegyezéstől haláláig – közel négy évig tartott. Összesen tehát még öt évet sem töltött a miniszteri székben, de maradandót alkotott, a népoktatás alapjait, a nemzet jövőjét tervezve ő rakta le.

Ezen a rendezvényen került sor az Edelényi Városi Tanács Művelődési Osztálya, a területi pedagógus-szakszervezet és a szendrői Oktatástörténeti Gyűjtemény által kiírt neveléstörténeti pályázat eredményhirdetésére, a pályaművek díjazására. Dr. Demjén István, a gyűjtemény gondozója tájékoztatójában elmondta, hogy a gyermekeknél tehetséggondozási céllal, a felnőtteknél a terület hátrányos helyzetének csökkentése, értékmentés és új értékek, visszaemlékezések, emlékfírások, újabb gyűjtések létrehozása céljával írták ki a pályázatot. Ez évben első ízben, de szeretnék a következőkben

minden évben megismételni. A pályázat értékelésére, a díjak átadására mindig a múzeumi hónap keretében, egy-egy neves pedagógus, kultúrpolitikus évfordulójához kötött emlékülés keretében kerül majd sor.

Felnőtt kategóriában a zsűri első díjat nem adott ki. II. díjat kapott Mogyoródi Árpád kazincbarcikai tanár „Iskolai értesítők” c. munkája. III. díjban részesült Kaló Béla szuhogyi tanár „Szuhogy község iskolatörténete a ki-egyezéstől 1948-ig” c. dolgozata. Ifjúsági kategóriában III. díjat kapott Üveges Bernadett szuhogyi tanuló iskolatörténeti gyűjtése.

A díjakat Túróczi Bertalan, az Edelényi Városi Tanács Művelődési Osztály vezetője és Móricz István, a pedagógus-szakszervezet területi titkára adta át.

A pályázat kiírói és támogatói szívből remélik, hogy törekvésük a következő években egyre nagyobb érdeklődésre talál a pedagógusok és a tanulók között, s a pályázatot benyújtók száma a jövőben emelkedni fog.

Észak-Magyarország, 44. évf. 282. sz. (1988. november 26.) 8. p.

A szendrői Oktatástörténeti Gyűjtemény épülete, a Csáky-kastély

Művész került a Cserehátra

Hegymeg kisközség a Laki-völgyben, a Cserehát dimbes-dombos hegyei között. Bármely irányból érkezünk a községbe, igazolódik a neve – mindig hegy mögött találjuk. Nagy múltú, öreg falu, hiszen már az Árpádok korában virágzó település volt, de öreg, öregedő, ha a lakosság átlagéletkorának alakulását nézzük. Az utóbbi időben nagy a népesség vesztesége. 1960-ban még 289-en laktak itt, most meg már csak a jeles napokon, amikor a falu aprajagyja hazajön, akkor lehetnek vagy 170-en. Nagyon magas az átlagéletkor, sok itt a nyugdíjaskorú. 1970 óta üres a paplak is. Sem pedagógus, sem más értelmiségi foglalkozású nem lakik ezen a helyen.

„Ingázik” a falu népe, ki erre, ki arra. A gyerekek már a betűvetést tanulni is a szomszédos Lakra járnak. A nyolc általános elvégzése után pedig a középiskolába, ipari iskolába Edelénybe, Kazincbarcikára, Miskolcra kerülnek, hogy összegyűjtsék a falu elhagyásához elengedhetetlenül szükséges tudást, meg aztán, hogy az öregeknek legyen miért dolgozniok a háztáji gazdaságban – legyen majd pénz a fészekből kiröppenő iskolázott fiataloknak, valamelyik nagyobb településen az új otthon felépítésére. A község takaros, tiszta. Mindig is az volt, de most mintha öregedő lakóinak még az eddiginél is több ideje jutna a takarításra, meg aztán sajnos már a háziállatok sem bontják úgy a rendet, mint régen, egyre kevesebb a számuk.

Ezek a gondolatok is szóba kerülnek egy estén, a falu szép könyvtárában Mezey István kazincbarcikai grafikusművész kis tárlatának megnyitó rendezvényén. Ott volt a település aprajagyja, de leginkább az utóbbiak öregebbjei: Bortnyik Albert, Stépán Gábor, Cziczó Ferenc, Sándor József, Takács Barna, Almási Sándor, Kolozsvári József, Dávid Ferenc és társaik, többen közülük feleségestől.

Mezey István két éve gyakran megfordul Hegymegen. Itt vásárolt egy öreg portát és szabadidejének egy részét a faluban tölti. Mint ahogy ezen az igazán közvetlen, baráti beszélgetésen kiderült, a szomszédokkal már jó barátok, de a távolabbi házak lakói még keveset tudnak róla. Azt hitték, hogy egy szakállas fiatalember serénykedik hétvégeken a megboldogult Varga Zoli bácsi portáján. De hogy az új tulajdonos ilyen ügyesen bánik a különböző rajzeszközökkel, azt csak kevesen tudták. Most meg, hogy a kiállított rajzokon magukra, társaikra és a hegymegi táj szép részleteire ismertek, csak nőtt az ámulat.

A „jövevény” elmondta, hogy e kis falu nagyon megnyerte tetszését. Előbb persze a gyönyörű táj vonzotta ide, de most már az itt élők szeretete,

barátsága is marasztalja, igazolja helyes döntését, hogy itt vásárolt pihenőportát, ahol erőre kaphat szabadidejében.

A felszólalók egymás után fejezték ki örömeiket, hogy a művész is dicséri, szereti lakóhelyüket, és szívesen mondja magát hegymeginek. Segítséget ígértek a ház rendbetételéhez, felajánlották szakismereteiket a gyümölcsfák ápolásához: „Csak szóljon a művész úr, csak szóljon, Pistukám.” A beszélgetés során sok szó esett a művészetről, az ízlésről, a modern művészeti alkotások értelmezésének módjáról, a népi hagyományok ápolásáról, a lakások belső díszítéséről és sorolhatnám tovább a tévé fő műsoridejébe jöcskán belenyúló beszélgetés témáit.

A találkozó befejeztével az asszonyok és a gyerekek hazamentek. Mi, férfiak – ahogy ezt itt az istentiszteletek után is szokás – ott maradtunk egy kis utóbeszélgetésre, politizálásra. S nem is lett volna igazán baráti találkozó ez a hegymegi ismerkedés, ha egy korsó jó bor meg egy üveg frissen főtt szilvapálinka elő nem került volna.

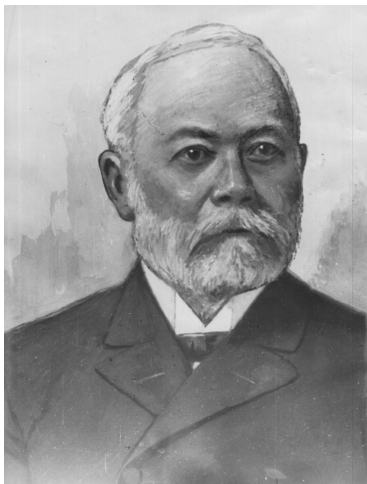
Szabad Föld, 44. évf. 51. sz. (1988. december 16.) 2. p. : ill.

Mezey István bemutatása a könyvtárban, 1978-ban

Menner Adolf orvos

(1824–1901)

Az 1970-es évek vége óta barátságos kis utca alakult ki a megszüntetett bányavasút településünkön belüli szakaszán, amely a Menner Adolf nevét viseli.

Ki is volt Menner Adolf, akiről ezt az utcát elneveztük?

1824. április 27-én született Tatán. Édesapja, Menner Bernát tehetséges zenesz volt. 17 éves korától haláláig Esterházy Miklós zenekarának tagja, hosszú ideig karnagyaként dolgozott. Adolf gimnáziumi tanulmányait Tatán és Győrött végezte, majd a bécsi orvosi egyetemre iratkozott be. Itt ismerte meg azt a hősies küzdelmet, melyet Semmelweis a pusztító gyermekágyi láz, valamint az emberi butaság és a szakmai féltékenység ellen vívott. Másodéves egyetemi hallgató volt, amikor meghalt az édesapja, tanulmányai anyagi támogatója, ezért tanulmányait kénytelen volt félbeszakítani, és nevelői állást vállalni Ischlben.

24 éves volt 1848-ban, amikor kitört a szabadságharc. Jó magyarságát bizonyítja, hogy német származása ellenére azonnal hazajön és felajánlja szolgálatait a magyar reguláris hadseregnek, ahol – még ugyan diploma nélkül – honvédorvosként hasznosítja tudását Győrben. Amikor a magyarság túlerővel szembeni küzdelme elbukott, a győri tábori kórház működése is megszűnt, beiratkozott ismét az orvosi egyetemre Pesten. Az egyetemet 1852-ben végezte el, a híres Bókay gyermekgyógyász professzor klinikáján helyezkedett el és neki első tanársegéde lett.

Az országban tombolt a szabadságharc leverése utáni terror, amelynek a hatása legjobban Pesten volt érezhető. Emiatt a politikailag megbélyegzett orvos elhagyja Pestet és elvállalva Edelény község felkínált állását, 1854 januárjában megkezdte orvosi működését az akkor kb. 2500 lakost számláló faluban. Ez idő tájt Borsod vármegyének csak 43 orvosa, 43 bábája (szülésnője) és 15 gyógyszertára volt.

36 évet töltött Edelényben. 1890-ben orvosi és tudományos működése elismerésképpen Borsod vármegye tiszti főorvosává nevezték ki és beköltözött Miskolcra. Ebből a beosztásból 1896-ban vonult nyugdíjba és ki-

költözött Diósgyőr-Vasgyárba, Ottó fiához és ott is fejezte be életét 1901-ben. A vasgyári temetőben alussza örök álmát. Életének és orvosi munkásságának fénykora Edelényhez és környékéhez kötődik. Ő volt a vidék „mindenes” orvosa, belgyógyász stb. Itt igen nagy feladatot kellett megoldania, ráhárult egy óriási körzet minden belgyógyászati, sebészeti, szülészeti és boncolási problémája.

A tudományos problémák iránt nagy érdeklődést mutató, öt nyelven beszélő orvos nagyon sokoldalú tudományos munkát végez, tapasztalatait, hipotéziseit rendszeresen publikálja. Felfedezi az agy működésének ma elfogadott biológiai szerepét, amely szerint az agysejtek, ill. a központok egymással kapcsolatban állnak. Felbecsülhetetlen felfedezését először egy bécsi orvosi közlönyben, majd egy év múlva, 1861-ben az Orvosi Hetilap hasábjain teszi közzé. Első tudományos munkáját még 1849-ben írta. Címe: A szépség eszményképe. Ebben szót emel (a szabadságharc leverése után tomboló) durvaság, a nyers erő ellen.

1855-ben jelent meg a Vulkanizmus c. tanulmánya. Ebben a Föld belső anyagával, a vulkáni vonulatokkal, kitörésekkel foglalkozik. 1856-ban a Neptunizmus c. tanulmányában mindent leír, ami a Föld kialakulása és a víz megjelenésétől ennek körforgásáig, a föld alatti vizek elhelyezkedésétől a gejzírek működéséig a víz szerepével kapcsolatos. 1858-ban A Hold című munkájában Földünk hűsége kísérőjéről ír le fontos ismereteket, megfigyeléseket, köztük edelényi tapasztalatait is.

A Hold iránti érdeklődése a figyelmét a „Holdkór” betegsége tereli, és újabb munkára ösztönzi.

Adalékok a váltóláz témához című írásában a malária betegség okainak kutatása felé fordul.

Tudunk még „A tudás hatásáról” 1886-ban megírt és „Az atomok szerkezetéről” írt munkájáról is.

Nagyon szerény ember volt. Szerény körorvosi fizetése kevésnek bizonyult hat gyermekének neveltetéséhez és ruháztatásához. Gondjait növelte, hogy feleségét korán elvesztette. Ekkor a legidősebb gyermek 17, a legfiatalabb 4 éves volt. Nehéz anyagi helyzetét magyarázhatjuk azzal is, hogy a betegeitől csak igen szerény honoráriumot fogadott el, a szegényektől pedig semmit. Családi hagyományokból tudjuk, hogy sokszor még az orvosságra is Ő adta a pénzt az arra rászoruló betegeknek. Egy igen kedves és az Ő egyéniségére jellemző epizódot őrzött meg a rokoni kegyelet. Karácsony estéjén kérték Koburg August herceghez, aki akkor Edelényben tartózkodott és nagyon beteg volt. Ő a hívásra azonnal megjelent, s a beteget ellátta a szükséges kezelésekkel, gyógyszerekkel, aminek következtében néhány napon belül meggyógyult. Röviddel azután a herceg egy értékes ezüst cukortartót juttatott el hozzá azzal az üzenettel, hogy mennyire meghatotta, hogy kará-

csony este dacára rögtön a betegágyánál termett, és sikeresen meggyógyította. – Ő az üzenetre a következőt válaszolta: „Köszönöm a szép ajándékot és mondja meg ökegyelmességének, hogy ha akármelyik zsellérhez hívtak volna, akkor is odamegyek, mert én a betegben csak az embert nézem és nem a méltóságot.”

De mindennél többet mond az a levél, amelyet 1892-ben, már mint miskolci lakos írt Ottó fiának névnapja alkalmából: „... Közelgő névnapod alkalmából felköszöntelek! Minden boldogságnak alapja a jó egészség lévén, ezt kívánom mindenek előtt. Másodsorban pedig munkaerőt, amit művelt embertől ne vonjon meg a sors soha. Adjon a sors meglegedést, kevés és szerény igényeket, s ne engedje soha, hogy a remény valaha is elhagyjon, vagy elcsüggedjél.”

Fiának küldött, humanus életéből, életviteléből táplálkozó szép és nemes gondolatát – mi Edelény fiai, leányai fogadjuk el nekünk is szóló üzenetének és próbáljunk meg a tanácsai szerint élni.

Borsod, 2. sz. (1989) 3. p.

Edelény 1888-19

Édes fiám!

Tegnap ebéd után Durdony Menn
székfoglalásánál kintélis a tisz, és fél óra
alatt Durdonyokkal a mi lakásunkat
és Pannónuski háza látogattak. De min
közönség megemlékezett. Ne egyre divis és
közönség csak is nálunk segített. A
kisiek hogy segítettek a megemlékezés
mind a legenyesebb. Most a kórházban
lakunk. Tegnap a kórházhoz mind
a magyar kórházunkba vitték, ma pedig
egyre előrelép és délután orvosi kérelem
került át a kórház ügyosztályára, azaz
a kórházi kórházunkon. Tegnap ma
írban tapasztaltam, hogy igazán sok b
szent van. Nem tudom leggye kórházunk
hogy Evra segíti megemlékezése meg
a segélynyújtásnál. Hogy kórházunk

Menner Adolf levele Ottó fiához, 1888

Menner Adolf sírja a Diósgyőr-
vasgyári temetőben

Méhésztalálkozó Edelényben és Szendrőn

Az Edelényi ÁFÉSZ Szathmári Király György méhész szakcsoportja és az Edelényi Városi Könyvtár között gyümölcsöző kapcsolat alakult ki az elmúlt években. A méhészek közössége segítőtársa lett a könyvtárban. Közösségi életük, szakmai ismereteik bővítésének otthona lett a könyvtár. A méhész közösségek kohéziója, vonzóereje elsősorban a szakmai ismeretek fejlesztési igényében rejlik. A méhészeknél igazán elmondható, hogy nem „babra megy” a játék, szükség van a szakismeretre. A sok egyéni tapasztalatot adó mindennapi gyakorlatot ki kell egészíteni tapasztalatcserékkel, előadásokkal, szakirodalmi ismeretekkel is. Így aztán a „vérbeli” méhész ott van minden szakmai rendezvényen, gyakran kézbe veszi a szakirodalmat és jó házi segédkönyvtárral is rendelkezik.

Edelényben nagyon kedveltek a méhész-szakíró találkozók. Az edelényi és környékbeli méhészek most dr. Vincze Ernő kiváló méhész szakírót várják a találkozóra. Három könyve található meg általában a méhészek szakkönyvtárában. 1975-ben jelent meg a Kertünk, házunk, otthonunk sorozatban Faluba Zoltánnal és Szőnyi Jánossal közösen írt a Mit, hogyan, miért a méhészetben? című könyve.

1983-ban a Mezőgazdasági szakmunkás könyvtár sorozatban A méhész is szakmunkás. Méhészek könyve című, méhészeti szakismereteket összefoglaló, nagyon olvasmányos, az érdeklődést felkeltő, rajzokkal illusztrált könyve került a méhészek kezébe, a könyvtárak polcaira. Ilyen kérdésekre kaphat nagyon meggyőző választ az olvasó: Mi a jövedelmező méhészkedés feltétele? Hogyan lehet növelni a méhészet eredményeit? Mekkora helyen, hány családból álljon a méhes? Hogyan kell felszerelni? Miképpen növelhető a méhcsaládok termőképessége? Milyen a korszerű, gazdaságos kaptárrendszer? Hogyan lehet jól megszervezni a vándorlást? Miképp lehet egyes munkákat gépesíteni, megkönnyíteni? Milyen fontos jogszabályok segítik, védik a méhészt? Stb.

1987-ben Az alacsony keretes rakodókaptár című könyve keltette fel a méhészek érdeklődését. Ebben a könyvében a darázsfészekként jellemzett kaptárkérdéshez szól hozzá. Megismerteti az olvasót a korszerű, alacsony keretes rakodókaptár használatának előnyeivel. Részletesen foglalkozik a rakodókaptárak általános kérdéseivel, az alacsony keretes rakodókaptár szerkezetével és kezelésével. Megismerteti az olvasót az alacsony keretes rakodókaptárral való méhészkedés gyakorlati tudnivalóival, sajátos kezelési módszereivel, és hasznos tanácsokat ad mindazoknak, akik ezzel a kaptártípussal akarnak foglalkozni.

A neves szakember 1989. február 18-án (szombaton) 10 órai kezdettel az Edelényi Városi Könyvtárban, 14 órai kezdettel pedig a Szendrői Művelődési Házban találkozik olvasóival, a környék méhészeivel. Mindenkit szeretettel hívnak és várnak a rendezők.

Észak-Magyarország, 45. évf. 40. sz. (1989. február 16.) 4. p.

Méhésztalálkozó lesz Edelényben

Az Edelényi Városi Könyvtár és a környék méhészeit összefogó Szathmáry Király György méhész szakcsoport között évek óta gyümölcsöző, jó a kapcsolat. E jó együttműködés évenkénti nagy eseményei a könyvtárban megrendezett februári méhésztalálkozók. Ezekre nemcsak Edelény közvetlen közeléből, hanem a megye távolabbi településeiről is érkeznek méhészek. A jó tapasztalatok átadásának, a közös gondok megbeszélésének kitűnő alkalmi ezek a rendezvények.

Most február 24-én (szombaton) 9 órakor kerül sor a következő találkozóra. Buchinger György méhész szakíró, a Magyar Méhészegyesület elnöke lesz az előadó. A termelés, az értékesítés és a felvásárlás időszerű kérdéseiről tájékoztatja a méhészeket, de örömmel válaszol majd az érdeklődők más szakmai kérdéseire is.

Salgótarjánban él. 1958-tól foglalkozik méhészkedéssel. Kaptárait maga készíti. Ez irányú tapasztalatait mind a nagyboconádi fekvő, mind a rakodókaptár készítésére vonatkozólag közzétette a Méhészetben. 1967-ben az Országos Mezőgazdasági Kiállítás mézversenyén 1. díjat nyert. Ezt később Sötér-díj, majd Apimondia arany díj követte. 1982 áprilisától a Méhészet c. folyóirat szerkesztőbizottságának tagja. Szakírói és szakelőadói tevékenységet folytat. A lap 1983. évi I-IV. számaiban sorozatot írt a fekvőkaptáras rendszerű, farmszerű méhészkedésről. Az 1983-ban megjelent kétkötetes A méhészet kézikönyve c. nagyon fontos segédkönyv Vándorlás fejezetét is ő írta.

Aktív méhész 100 kaptaras állománnyal. A „tűzvonalból” ismeri a magyar méhészt és gondjait. Megszállottként végzi mind a főhivatását, mind pedig a méhészkedést, „csinálni rendben, fegyelmezetten” jelszóval.

Nyugtalan igyekezettel vett részt az 1984 júliusában megalakult Magyar Méhészek Egyesületének megszervezésében. Hirdette, hogy a megalakulással sokat késett a magyar méhésztársadalom, mert ideje, hogy a méhészek kezükbe vegyék saját sorsuk alakítását. Meg kell szüntetni a méhészek elszigeteltségét – vallja. Az egyesület őt választotta elnökévé.

A neves vendég ugyanezen a napon 14 órakor Szendrő és környéke méhészeinek tart előadást a Szendrői Művelődési Házban. Mindkét találkozóra minden érdeklődőt szeretettel várnak a rendezők.

Észak-Magyarország, 46. évf. 45. sz. (1990. február 22.) 3. p.

Művelt méhészek

Hangács 850 lelkes község Edelénytől 15 kilométerre, egy a Bódvába siető kis patak völgyében. Lakói szorgos emberek. Egykor híres középirtokok díszlettek hatalmas határában. Most a Rákóczi Termelőszövetkezet a mezőgazdasági központja, a település egyetlen munkaadó üzeme.

Történelmi idők nagy tanúja ez a község, mint sok más, itt a Felvidéken. A hagyomány azt tartja, hogy gyakran megfordult itt a fejedelem, II. Rákóczi Ferenc. Erre utal a termelőszövetkezet neve és a szőlőhegy egyik hatalmas borospincéje is, amelyet Rákóczi-pincének tisztel a település lakossága. A község neves földesúri családja, a Szathmáry Király család híve volt a fejedelemnek, Szathmáry Király Miklós II. Rákóczi Ferenc ezredeseként küzdött a szabadságharcban. György fia emlékét őrzi a község református templomában elhelyezett márványtábla. Ő volt Magyarország első méhészeti szakírója.

E hagyomány tisztelete serkentette az edelényi áfész méhész szakcsoportját, hogy 1970-ben felvegye a XVIII. század e neves méhészének a nevét. A szakcsoport közössége az idén ünnepelte fennállásának 30. évfordulóját, a megemlékezést Hangácson tartották meg, a község lakóinak és a szomszédos falvakban működő szakcsoportok érdeklődő tagjainak részvételével.

Szathmáry Király György megállapításának, tanácsainak nagy része ma, 230 év után is megállja a helyét. Úttörő munkát végzett a magyar méhészeti nyelv kialakításában. Könyvében megtaláljuk az országban akkor használt módszereknek a leírását is. Ő írta le először a nyúlós költésrothadást, mint veszedelmes méhbetegséget és a mesterséges rajoztatást – hogy csak néhány példát említsünk.

Így summázta mindmáig igaz és megfogadásra érdemes megállapítását, tanácsát: „tudni kell annak ahhoz, aki méhet akar tartani”.

A művelődési házban Flaskó György, a méhész szakcsoport elnöke, a szakcsoport 30. évének történetét így foglalta össze: 1959 tavaszán három méhész indult el akácvirágzáskor a közeli Bagamérba. Ezzel kezdődött a vándorméhészkedés, amelynek sikerén felbuzdulva még akkor összel, 11 taggal megalakult „Flóra” névvel az edelényi méhész szakcsoport. Az akkori néhány méhcsalád később 1500-ra nőtt. A csoport azért alakult meg, mert nehézségekbe ütközött a megtermelt méz értékesítése. 1960-ban 12 taggal gyarapodott a csoport létszáma. Most 50 tagú e jól működő közösség. A szakcsoport termelése évről évre fokozódott. 1960-ban 19,5 mázsát, 1970-től 1980-ig 1075 mázsát, az utóbbi években pedig évente 600 mázsa mézet értékesítettek. 1978-ban megkapták az Országos Méhészeti Szakbizottságtól a Sötér Kálmán-kitüntetést.

Sajnos, 1983-ban elérte a szakcsoport működési területét Románia felől a Varroa atka. A legnagyobb áldozatot 1985 tavaszára követelte a fertőzés. A csoport méhállományának 34 százaléka, 520 család pusztult el. 1985-ben és 1986-ban a méhészek másik nagy ellensége, a nyúlós költésrothadás is tetemes károkat okozott. Ma már jól alkalmazzák a méhészek az atka elleni füstölő csíkokat, és megtanultak védekezni a méhbetegek ellen is. A szakcsoport tagjai tudják, hogy korszerű elméleti ismeretek nélkül nem lehet eredményesen méhészkedni. Járatják a szaksajtót, megvásárolják az új szakkönyveket, jó kapcsolatuk van a városi könyvtárral, ahol rendszeresen találkoznak a méhészkedés kiváló szakembereivel, szakíróival.

Szabad Föld, 46. évf. 27. sz. (1990. július 3.) 11. p.

Jamniczki István és Vágó Miklós, 1985-ben

Felújítják az I. világháborús emlékművet

Az a hazafias és felemelően szép mozgalom, amely hazánkban az utóbbi években az első világháborús hősi emlékművek restaurálása ügyében kibontakozott, megérintett minket, edelényieket is. Nem csoda, hiszen megdöbbenve vette tudomásul a lakosság 1951-ben, hogy az 1930-ban közadakozásból és községi pénzből megépített egyetlen köztéri szobrot, hősi emlékművet egy reggelre megcsonkították, a turulmadarat és a Kossuth-címert levették róla. Sértette az embereket lelkileg, hiszen egyrészt az első világháborúban elesett 70, nagyobbrészt ifjú férfi emlékének meggyalázását látták a vandál cselekedetben, másrészt a magyarságtudatot is sértette az ősi magyar eredet-monda pogány korból ránk maradt „szent” madarának és a Kossuth-címernek a levétele. A második világháború frissebb sebeit is e hősi emlékműre elhelyezett koszorúkkal és meggyújtott gyertyákkal gyógyították az áldozatok családjai. Úgy tekintjük ezt az emlékművet mindmáig, mint az ismeretlen katona emlékművét, ahol le lehet róni a kegyeletet mindazok emléke előtt, akik a lakóhelytől távol, hadi események következtében ismeretlen helyen nyugosznak örök álmukat. A Hazafias Népfront Edelény Városi Bizottsága 1988. december 19-i ülésén elhatározta, hogy kezdeményezi, megszervezi a hősi emlékmű helyreállítását, és egyidejűleg kiegészíti azt a II. világháború áldozatainak emlékére is.

Abban bízik a HNF városi bizottsága, hogy a település lakossága pénzadományokkal is bizonyítja, hogy a korábban többek által tett javaslatot valóban sokan szeretnék megvalósítani. Ezért ezúton is felhívással fordul a város lakosságához, az állami és társadalmi szervekhez, intézményekhez, vállalatokhoz, a különböző kollektívákhoz, az Edelényből elszármazottakhoz és minden más segíteni akaróhoz, hogy pénzadományokkal járuljon hozzá e terv megvalósításához. A felajánlott összegeket utalják át, vagy fizessék be az edelényi OTP-nél erre a célra megnyitott 264-279. számú egyszámlára. Befizetési csekket a HNF városi bizottságától és aktívaitól lehet átvenni.

Felhívja a népfrentbizottság a város ifjúságát, az általános iskolák tanulóit, gyűjtsenek színesfémeket a turulmadár kiöntéséhez; szervezzenek hulladékgyűjtő-akciót, és a MÉH-nek átadott hulladékok árát ajánlják fel az emlékmű helyreállítására. Ezzel egyidejűleg megkezdjük a II. világháború helyi áldozatai nevének felkutatását is. Azt reméljük, hogy 1989 végére újra állni fog a két nagy világégés hőseinek, áldozatainak emlékműve Edelény város központjában, biznyságául annak, hogy a háború szörnyű csapás, a békétlenség mindig nagy áldozatokat követel, és hogy mindent el kell követnünk azért, hogy soha többé ne legyen háború, hogy a békés építőmunka emlékei, épületei szaporodjanak.

Észak-Magyarország, 45. évf. 42. sz. (1989. február 18.) 9. p.

Felújítás előtt

A felújítás után

Az edelényi hősi emlékmű helyreállításáról

A Borsod 1989. 1. számában közzétettük a Hazafias Népfront Városi Bizottságának határozatát, terveit a város központjában lévő első világháborús emlékmű rekonstrukciójáról, ill. második világháborús emlékművé történő átalakításáról. Azt terveztük, hogy az emlékművet ez év november 1-je körül felavatjuk. Sajnos a hivatalos eljárás, a szobrászkijelölés elhúzódása és nem utolsósorban a munkák végzéséhez szükséges pénz hiánya miatt erre nem kerülhetett sor. A feladat megoldásához legalább 300 000 Ft-ra lenne szükség. Sajnos a pénz nehezen gyűlik. Kérésünk bizonyára még városunk sok lakójához nem jutott el. December 1-ig 86 543 Ft gyűlt össze az edelényi OTP-nél erre a célra megnyitott 264-279. sz. számlán. A bányüzemtől 2 q bronzhulladékot kaptunk. Ez kevés kiegészítéssel elegendő lesz a turulmadár kiöntéséhez. Az ÁFÉSZ 20 000 Ft-ot utalt át a számlánkra. A Hazafias Népfront Városi Bizottsága 9200 Ft-ot fizetett be. A városi tanács 100 000 Ft hozzájárulást ígért, a termelőszövetkezet 20 000 Ft támogatásának átutalása most van folyamatban. Az 1989. június 24-én a református öreg templomban az edelényi egyházak, az MDF edelényi szervezete és a Művelődési Központ és Ifjúsági Házban 1989. október 23-án megtartott hangverseny bevétele 5068 Ft-tal növelte a számla összegét. A HNF bizottság a fent említett újságszámban kérte a város ifjúságát, az iskolákat, hogy szervezzenek hulladékgyűjtő akciót, és a MÉH-nek átadott hulladék árát ajánlják fel az emlékmű helyreállítására. E kérést ez ideig csak a II. sz. (borsodi) ált. iskola teljesítette: 4000 Ft-ot utalt át a hulladékgyűjtés bevételeiből. Ezekon kívül 37 300 Ft gyűlt össze egyéni befizetések révén! Mindenki támogatását ezúton is köszönjük, és kérésünket megismételjük: kérjük városunk lakóit, a vállalatokat, az üzemek, az intézmények stb. dolgozóit, adakozásukkal segítsék az emlékmű minél előbbi és minél méltóbb formában történő helyreállítását! Befizetési csekket a HNF irodában (Antal Gy. út 20. sz.) a Városi Könyvtárban (Lenin út 49. sz.), valamint a városi és körzeti népfrentbizottsági tagoktól lehet kérni. Az emlékmű oldalára felvésetjük a II. világháború áldozatainak nevét. Az alábbiakban közöljük gyűjtésünk eddigi eredményét. A felsorolás bizonyára hiányos. Kérjük a lap olvasóit, a jegyzékről még hiányzó áldozatok nevét szíveskedjenek a Városi Könyvtárban bejelenteni.

Bízom abban, hogy közös munkánk eredményeként 1990 tavaszán vagy nyár elején felavathatjuk a két nagy világegés helyi áldozatainak emlékművét, amely fennen hirdeti majd a város lakóinak hazafias érzelmét, e szép és nemes ügy érdekében kifejtett összefogását.

Borsod, 1. sz. (1990) 7. p.

I és II. világháborús emlékművet avattak Szendrőládón

Október 29-én, vasárnap délután felemelően szép ünnepséggel avatták, szentelték fel Szendrőládón a község első és második világháborús hősi halottainak, áldozatainak emlékművét.

Az első nagy világhéges 12, a második 21 áldozatot vett el ettől a bódva-völgyi kis településtől. Első világháborús szobor, emléktábla sok van a környékünkön, de a II. világháború áldozatainak ez a község emelt elsőként emlékművet a Bódva-völgyén.

Veres Miklós nyugalmazott gépkocsivezető kezdeményezte, hogy sok más községhez hasonlóan itt is készíttessék el a két háború áldozatainak emlékművét. A lelkekhez, szívekhez szóló javaslat támogatásra talált. A HNF aktivistái, a tanácsstagok és az e feladatra alakult szervezőbizottság gyűjtésbe kezdett. Kérésük szinte minden családnál meghallgatásra talált; ki munkával, ki pénzzel járult hozzá az emlékmű létrehozásához, amelyet Safarcsik Tibor tervei szerint Bári Gyula szendrői kisiparos öntött formába. Az áldozatok hozzátartozói, a volt katonatársak, barátok, rokonok, idősek, fiatalok – a falu állami, egyházi és társadalmi vezetőivel együtt –, virággal a kézben érkeztek az avató ünnepségre. Így aztán id. Mészáros Béla köszöntő szavai után százak ajkáról hangzott fel a magyar nép gyönyörű himnusza, amelynek szent soraival lélekben vágyakozva azonosult az együtt éneklők kara.

„Isten, áldd meg a magyart! / ... / Nyújts feléje védőkart! /... / Hozz rá víg esztendő! / Megbühödté már e nép / A multat, s jövőndőt!” Ez a hangulat jellemezte aztán végig ezt a sok évet késett, környékünkön a maga nemében mégis első ünnepséget. Szemán János tanácselnök és Róczei Andrásné tanárnő leplezte le a beton- és terméskőalapzaton álló műköoszlopot, amelyen fehér márványba vésve olvasható az áldozatok neve, majd a községi tanács elnöke szívhez szóló avatóbeszéde következett. „...Meghajtjuk fejünket azoknak az emléke előtt, akik az első és a második világháborúban, ill. a koncentrációs táborokban a legdrágábbat, életüket áldozták... A háború pokla térben és időben egyre távolabb van, de a sebek azóta sem gyógyultak be, még mindig sajognak... A gyászt, a fájdalmat békévé oldja az emlékezés, de nem lehet úrrá rajtuk a feledés... A rájuk való emlékezés egyben a mi önbecsülésünk is, mert az a nép, amely megbecsüli hőseit, az önmagát is becsüli” – mondta.

*„Katonák voltak, vagy apák,
Tollat forgattak, vagy kapát,
Hősök voltak mind.
Aki az emlékműre rátekint,
Emelje meg kalapját, hajtsa meg a fejét.”*

fejezte be – verssorokat idézve – beszédét.

A szervezőbizottság nevében Veres Miklós emlékezett sokat szenvedett népünk harcaira, megpróbáltatásaira, és hogy...” az emlékmű ne csak emlékeztessen bennünket a szörnyű háborúkra, hanem legyen intő példa is... és, hogy kövessünk el mindent annak érdekében, hogy béke legyen szép hazánkban és az egész földön...” Tóth László katolikus plébános úr fohásza után felcsendült a szívből jövő ének:

*„Boldogasszony anyánk,
Régi nagy patrónánk,
Nagy ínségben lévén,
Így szólít meg hazánk:
Magyarországról, édes hazánkról,
Ne feledkezzél meg szegény magyarokról.”*

Ezt követően Agócs Béla nagytiszteletű úr imája végén a 90. zsoltár gyönyörű és megrázó sorait énekelte az ökumenikus gyülekezet.

„Tebenned bízunk eleitől fogva, Uram, téged tartottunk hajlékunknak...”

Ezután a helyi általános iskola tanulói és a DEMISZ-tagok szép műsorral tették a rendezvényt még ünnepélyesebbé. Róczei Andrásné pedig az áldozatok hozzátartozói nevében köszönte meg a szervezőbizottságnak, valamennyi segítőnek, támogatónak az emlékmű létrehozását. Mindezek után következett a koszorúzás. Beethoven gyászindulójának dallamára, az áldozatok hozzátartozói, a helyi tanács, a Hazafias Népfront, az ifjúsági szervezet, a vöröskereszt vezetői, az általános iskola tanulói és az ünnepség „névtelen” résztvevői helyezték el a kegyelet koszorúit, virágait és gyűjtöttak gyertyát az emlékmű talapzatán. Virágözön borította az első és második világháború szendrőládi hőseinek, áldozatainak emlékművét. Az ünnepségen sok régi ismerős találkozott. Részt vettek a szomszédos települések lakói közül is szép számban. Eljöttek azok közül is sokan, akik a háború óta elköltöztek a faluból, kifejezve jelenlétükkel, hogy bár távolabb élnek, Szendrőlád közösségéhez tartozónak érzik magukat, ideköti őket őseik emléke. Az ünnepség vége felé idősebb asszonyok rég nem énekeltek, de az emlékezetükben mélyen élő, ifjúkori szép fohászuk éneklésébe kezdtek:

*„Imádkozzunk a hazáért, boruljunk le arcra,
A magyarok szent Istene, hisszük meghallgatja.
Fáj a lelkiünk, vérzik szíviünk, sír az egész ország.
Magyaroknak szent Istene, tekints az égből ránk!*

*Alig merjük szemeinket fölvetni az égre,
Mekkönyörülisz-e még rajtunk, egek szent Istene?
Virrad-e még egy szép hajnal, egyszer a magyarra,
Lesz-e szükség vagy tán soha, a Talpra magyarra?*

*Ezer évig oltalmaztad ezt az árva népet,
A sok bajtól, keservektől, ezután is véd meg.
Add vissza, mit elvesztettünk, kér az egész ország,
Magyarországnak szent Istene, tekints az égből ránk!”*

A Szózat éneklésével ért véget a szebb jövőben bízó szendrőládiak gyászos múltra emlékező ünnepe. Halottak estéjén sok-sok gyertya lángja lobogott az emlékmű virágokkal borított lépcsőin: az emlékezés, a múlt tisztelése, a jövőbe vetett hit fölfelé szálló lángjai.

Kövessük a szendrőládiak példáját!

Borsod, 1. sz. (1990) 6. p. : ill.

Szabad Föld, 46. évf. 4. sz. (1990. január 23.) 13. p. : ill.

Az első és második világháborús emlékmű avatása, 1989-ben

A II. edelényi borversenyőről

„Ne igyál mégis csak vizet; hanem élj kevés borral, a te gyomrodért és gyakorta való betegségedért.”

Pál I. lev. Timótheushoz 5. rész 23. vers, amelyet egy 1868-as kiadású Szent Bibliából idéztem.

Egész komolyan véve a Szentírás eme idézetének tanácsát, az edelényi kertbarátok, a jó bor barátai, április 24-én megrendezték a város és környéke második borversenyét. A rendezvény házigazdája a Városi Könyvtárban immáron 15 éve működő kertbarátkör; fővédnöke városunk termelészövetkezetének elnöke, Slezsák József volt.

A versenyre fehér és vörös szőlőborral, valamint gyümölcsborral lehetett benevezni.

26 termelő (egy szendrőládi, kettő balajti és huszonhárom edelényi) 38 bora került a háromtagú zsűri poharába. 31 fehér és 6 vörös szőlőbor, valamint egy gyümölcsbor.

A zsűri elnöke dr. Kovács Miklós miskolci kertbarát, kiváló szőlőtermelő és borszakértő volt, akinek 50 körül jár már a különböző versenyeken boraiért kapott oklevelek, trófeák száma. Tagjai: Drahos Imre mezőgazdász, sajtószentpéteri kertbarát, valamint Lukács János edelényi kertbarát volt.

A zsűrielnök értékelő beszédében mindannyiunk örömére azt mondta, hogy nagyon jól kezelt tiszta, szép színű, kellemes zamatú és illatú, kiváló összehatású borokat kellett értékelniük, s mivel verseny volt, ezért természetesen sorba is állítaniuk.

Örvendetes, hogy valamennyi benevezett bor versenyképes, értékelhető színvonalú volt. És most lássuk a helyezéseket!

Név	Fajta	Évjárat
Aranyérmes lett:		
Barna Miklós	zweigelt-kékfrankos	1989.
Flaskó György	furmint-hárslevelű	1988.
Hegedűs István	zweigelt	1989.
Kerényi József	olaszrizling	1988.
Pásztor János	furmint-hárslevelű	1989.
Slezsák Imre	vegyes fehér	1989.
Ezüstérmes lett:		
Büdy László	vegyes fehér	1989.
Flaskó György	furmint-hárslevelű	1989.
Hegedűs István	Eger 25	1989.
Slezsák János	furmint-hárslevelű	1988.
Soltész András	vegyes fehér	1989.
Zsigrai János	vegyes fehér	1989.

Név	Fajta	Évjárat
Bronzérmes lett:		
Breznai Béla	vegyes fehér	1989.
Rakaczky Mihály	vegyes fehér	1989.
Sógor Gyula	vegyes fehér	1989.
Szitár Béla	vegyes fehér	1989.
Vozár Lajos	vegyes fehér	1989.

A zsűri a többi 20 bort dicséretben, IV. helyezésként részesítette. A versenyzők oklevelet, könyvet és a borkészítéshez szükséges eszközöket kaptak emlékül.

Ki-ké vérmérséklete szerint fogadta a zsűri döntését. Akik saját értékelésüknél, vagy a múlt évi bírálatnál jobb értékelést kaptak, nagyon örültek, akik annál rosszabbat, kissé csalódtak. Búdy László a zsűri hozzáértését és értékelő munkáját kifogásolva nem vette át a díjat.

Mindent összegezve: a résztvevők többsége eredményesnek ítélte meg a versenyt, s mitagadás, a versenyre behozott üvegek cseppig kiürültek a jó hangulatú beszélgetés, nótázás során.

A rendezők – figyelembe véve a kedvező és kedvezőtlen tapasztalatokat – úgy döntöttek, hogy jövőre az ideinél szervezettebben és lehetőleg még több termelő bevonásával ismét meg kell rendezni a versenyt.

Ápolnunk kell a hagyományokat. Edelény a századfordulóig híres szőlő- és bortermező település volt. Nagy és nemes szőlőkultúra díszlett a hegyoldalakon. Nem lehet véletlen, hogy a település 1710-ben készült pecsétjében egy szőlőfürt és egy metszőkés is belekerült. Erről tanúskodnak a Nagycsásztán, az Isten-hegyen, a balajti és szendrőládi határban lévő nagy urasági pincék is. A hagyomány azt tartja, hogy a császtai bor országos hírnévű volt, és külföldre is sokat szállítottak belőle. Az is emellett érvel, hogy a Finkén gazdálkodó Miklós Gyula (1832–1894) lett 1879-ben a nagy filoxérajárvány idején Magyarország szőlészeti és borászati kormánybiztosa, aki szőlészeti, borászati tapasztalatait számtalan előadásban és szakcikkekben publikálta. A hajdan híres szőlőkultúra a filoxérajárvány idején pusztult el. A nagy szőlőpusztulás után a filoxéranak ellenálló, igénytelen, ún. direkt termő fajták terjedtek el, és sajnos sok kertben még most is ezek díszlenek.

Félreértés ne essék, sok termelő nemes szőlőfajták telepítésével szakított a közelmúlttal, és ezek terméséből készített kiváló borokat. Ezen termelők borát várjuk a következő borversenyre.

A feladat három pontban fogalmazható meg legtömörebben:

Termeljünk tájjellegű nemes szőlőfajtákat, készítsünk ezek mustjából kiváló borokat, és kezeljük borainkat szakszerűen. Ez a jó bor titka és a versenyképesség feltétele. S mivel a versenyre benevezett borok a versenyképesség eme követelményeinek megfeleltek, valamennyi termelőnek gratulálhatunk és további sikeres, eredményes munkálkodást kívánunk, jó bort és hozzá jó egészséget!

Borsod, 6. sz. (1990) 4. p. : ill.

A szendrői oktatástörténeti gyűjtemény

Szendrő Borsod vármegye ősi híres települése Trianon óta a kies, szép Bódva völgye magyarországi szakaszának mértani középpontjában. A környék Edelény utáni legnagyobb települése. Történelmi hely. Nagyközség.

A település híven őrzi történelmi, s benne művelődéstörténeti hagyományait. 1959-ben a legelsőik között jelentették meg a község kismonográfiaját, amelynek újbóli kiadására még a szűkös 1989-es évben is tudtak pénzt áldozni. Itt működik az 1950-es évektől – az úgynevezett „festőházban” – a Bódva-völgy mindmáig egyetlen helytörténeti, néprajzi múzeuma. Ez évben pedig Szendrői 4 oldalas címmel helyi lapot is megjelentetett az önkormányzat, amelynek minden számában olvashatunk helytörténeti írást is.

Ez a hagyományápolási tradíció is motiválta bizonyára a település vezetőit, amikor 1982-ben teljesítették a „megszállott” Demjén István Edelény-Ládbesenyőn élő tanár kérését, s helyet adtak egy megálmodott s azóta szépen kifejlődött oktatástörténeti gyűjteménynek a Petőfi téri, második évszázadában is jócskán benne lévő volt plébánia, iskola és nevelői lakás épületében. Előbb járási gyűjteményként indult, majd csereháti gyűjtőterületre bővült, az utóbbi időben pedig már kiterjedt a gyűjtése az egész megyére.

Ma már csak a gyűjtemény tárgyi anyaga van a régi iskolaépületben, a levéltári, adattári és a könyvtári rész 1987-től a gyönyörű, 18. században épült barokk Csáky-kastély felújított épületébe költözött a Lenin u. 18. sz. alá. Az önkormányzat, mint az intézmény jó gazdája a működési feltételek biztosítása mellett tervezi az elhelyezés további bővítését.

A régi iskola épületében berendeztek egy tantermet. Itt megtekinthetjük az iskolai berendezések, felszerelések sokféleségét. Hatféle iskolai padot, az 1800-as évek végén használatosaktól a második világháború utáni típuspadokig. Sokféle tanítói asztal, katedra, tábla, öreg harmónium és sok-sok más iskolai felszerelés: iskolatáskák, tarisznyák, palatáblák stb. is láthatók.

Számtalan, az oktatás során használt segédeszköz, szemléltetőeszköz bizonyítja az egykori tanítók leleményességét, rátermettségét, mint pl. az erdőn gyűjtött gubacsgolyókból készített számológép. Elidőz az ember tekintete a gyertya és petróleumlámpa fényével működtetett vetítőgépen, a tantermetet megvilágító különféle olajmécseseken, viharlámpákon, petróleumlámpákon. Sok ötletes szemléltetőeszköz, kép is összegyűlt már.

Az írásos dokumentumok időrendi sorát a Csáky-kastélyban a boldvai református rektor 1598-ban kiállított díjlevele nyitja meg. Tanulmányozhatjuk az ezt követő évszázadok során, a változó világ hatására tartalmilag és formailag változó iskolai dokumentumokat napjainkig; iskolaállításokra, iskolaépítésekre vonatkozó iratanyagot; az iskolák szervezeti életére, működésére vonatkozó dokumentumokat: tanterveket (a kezdetektől az 1978-

asig), rendtartásokat, kézikönyveket, értesítőket, okleveleket, bizonyítványokat, anyakönyveket stb. Szép gyűjtemény van már tankönyvekből: a különböző felekezeti iskolák tankönyveitől a legutóbbi tanterv tankönyveiig.

Tanulmányozhatja itt az érdeklődő a szakmai folyóiratokat is, pl. a Tanítóok lapját, a Köznevelést az első számoktól az utolsókig. Már szinte teljesen mondhatók az oktatási, művelődési közlönyök évfolyamai, a különféle szakmai folyóiratok, módszertani lapok stb. Sok ezer fotókópia, fénykép is dokumentálja az oktatástörténet múltját, jelenét.

A gyűjtemény ma már a kutatómunka jó műhelye. Az iskolatörténettel foglalkozók szombat, vasárnap kivételével 8–16 óráig felkereshetik. Az intézmény fő törekvése a kutatók segítése mellett a napi pedagógiai munka támogatása. 1987-től rendszeresen itt a szakmai rendezvények, tanácskozások, emlékülések jeles személyiségek évfordulójához kapcsolódva. (Ilyen volt pl. Bartók Béla, Eötvös József, Makarenko emlékére). Most, április 17-én fórumot rendezett a gyűjtemény, amelyen a Sajó és a Hernád közötti terület pedagógusai és polgármesterei vettek részt. E kistéleplés terület oktatási, oktatásgazdálkodási problémáit beszélték meg a most készülő oktatási törvénytervezet vitájához kapcsolódva. A rendezvény előadója dr. Gázsó Ferenc egyetemi tanár, minisztériumi főtanácsos volt.

A gyűjtemény része egy kiállítóterem, a Pedagógus Galéria. Itt előszeretettel állítják ki az élvonalban lévő amatőr képzőművész pedagógusok munkáit. Bemutakoztak itt a Zempléni Alkotókör, a Bódva-völgyi Képzőművészeti Alkotókör pedagógus tagjai; volt kiállítása Borsos István encsi szobrásznak, Király István sajtóvezető, Hornyák Pál mezőzombori és Demjén István lánbesenyői festőnek. De megtisztelte alkotásaival a tárlatot Feledy Gyula és Mezey István grafikusművész is.

Évenként rendszeresen iskolatörténeti, művelődéstörténeti pályázatot ír ki a gyűjtemény. A pályázat értékelése és a díjak átadása az évenként megrendezett múzeumi hónap keretében nagy eseménye a településnek.

A régi iskolában tükröződnek az egykori társadalom és művelődésszerkezet fontos elemei, a művelődési törekvések, amelyek feltárása jelentősen segítheti a mai pedagógiai feladatok eredményes megoldását. Ezt a célt kiválóan szolgálhatja az ott felhalmozott oktatástörténeti értékek tanulmányozása, elemzése révén a szendrői gyűjtemény, amelynek lelkes vezetője, dr. Demjén István ezúton is kéri valamennyi pedagógus társa segítségét a tárgyi és szellemi emlékek bővítéséhez, és szeretettel hív tanítót, tanárt, tanulóat egyaránt az oktatástörténeti gyűjtemény megtekintésére, igénybevételére.

A Könyvhét Hírei, 1991. 5. p. : ill.

Minőségi nedűk versenye

Edelényben és környékén nagy hagyományai vannak a szőlő- és gyümölcsstermelésnek. A Bódva völgyében szinte nincs olyan település, ahol a Cserehát napnak dülő lankás hegyoldalain ne díszlegne szőlő és gyümölcsös. Az itteni gazdák saját termelésű borral kínálják a baráti látogatásra érkezőt, melyek között vannak ugyan rossz alapanyagú s rosszul kezelt – ahogy mondani szokás: „három parasztos, vagy guggolós” – borok is, de többségük nemes szőlőkből „csavart” kiváló nedű. Sokszor bizony termelője, készítője nem is tudja, hogy milyen előkelő italt tesz az asztalra. Ezen gondolatok jegyében szervezzük meg évről évre a környék borainak versenyét, melyet az idén Miklós Gyula, a nagy szőlész-borász születésének 160. évfordulója tiszteletére rendeztünk meg. A verseny házigazdája az edelényi városi könyvtárban működő kertbarátkör volt.

Harmincegy kistermelő negyvenöt bora került a háromtagú zsűri asztalára, amely nyolcat aranyéremmel, hatot ezüstéremmel, tizenötöt bronzéremmel, tizenegyet pedig dicsérettel jutalmazott. A zsűri elnöke, dr. Farkas Attila örömmel állapította meg, hogy egyetlen benevezett bort sem kellett minőségi okok miatt a versenyből kizárni. A múlt évi esős őszt rothadásra serkentő időjárása ellenére is jó nedűk érlelődnek a hordókban. Kérte a gazdákat, hogy fajtiszta borokat készítsenek, vagy ha keverni kényszerülnek, azonos karakterű szőlők mustját szűrjék együvé. Javasolta ugyanakkor az itteni vidéket ősidők óta kedvelő nemes szőlők termesztését.

A minőségi termésre törekvő gazdatársak egyébként csínján bánnak a hegy levélével, s csak annyit isznak belőle, amennyi egészségükre válik. Igaz, meg is dolgoznak érte, és még szeretnék egészséggel folytatni ezt a nemes tevékenységet.

A rendezvény kóstolással egybekötött tapasztalatcserével ért véget.

Észak-Magyarország, 48. évf. 149. sz. (1992. június 25.) 5. p.

dr. Farkas Attila, a borverseny zsűrielnöke 1994-ben

A borverseny résztvevői

Ünnepi beszéd az 1956-os forradalom és szabadságharc évfordulóján a Hősök terén, 1992. október 23-án

„*Talpra magyar, hí a haza! / Itt az idő, most vagy soha! / Rabok legyünk vagy szabadok? / Ez a kérdés, válasszatok! / A magyarok Istenére / Esküszünk, / Esküszünk, hogy rabok tovább / Nem leszünk!*” – hangzottak el Petőfi 1848-ban leírt verssorai 1956 októberének nehéz, de gyönyörű napjaiban szép hazánk sok településén, köztük itt e helyen is, kifejezve a nagy igazságot igénylő összegyűlt tömeg szíve szándékát, lelkes egyetértését.

Tisztelettel hajtok fejet az 1956-os forradalom és szabadságharc 36. évfordulója, valamint a Magyar Köztársaság kikiáltásának 3. évfordulója alkalmából a szabadságharc legjobb fiai, a harcok és a megtorlások következtében áldozatul esett mártírok, a fizikailag és egzisztenciálisan sérült résztvevők emléke előtt.

Hálával emlékezünk az edelényi harcosokra, azok vezetőire, szereplőire: Tóth Istvánra, Tömöl Bélára, Borsovai Lengyel Gyulára, Nagyfejő Jánosra, Boskó Károlyra, akiknek börtön lett az osztályrészük a forradalom leverése után.

Köszönjük nekik helytállásukat, s azt, hogy úgy tartották kézben az eseményeket településünkön, hogy senkinek bántódása nem esett a forradalom és szabadságharc 12 napja alatt, véráldozat nélkül zajlottak le az események.

Tisztelt Ünneplők!

Milyen előzmények után, mi is történt tulajdonképpen 1956-ban? Hogy is következett be ez a dicsőséges tragédia?

A válasz nem is olyan egyszerű. Az események gyökerei messzire nyúlnak vissza. Az egyik: hazánk kelet-európai, két nagyhatalom közötti fekvése, a másik a trianoni döntés, amelynek következtében egy nagyhatalmi lét és politikai nemzettudat vált semmivé és kismemzeti realitásunk vált ijesztő valósággá. Ez még nem vezetett volna e századi történelmünk súlyos tragédiájához, ha a szomszédos két nagyhatalom nem termeli ki expanziós és embertelen célokat szolgáló ideológiáját, a fasizmust és a kommunizmust. Ezek a térség kismemzeteit az egyikhez vagy a másikhoz való csatlakozás kényszere elé állították.

A világ és Európa először a nácizmussal számolt le 1945-ben, de a II. világháború befejezése után – a világ nagyhatalmainak beleegyezésével – a Szovjetunió a megszállt területeket, köztük hazánkat is szabad prédaként kezelte, s megszálló hatalmával és erejével kényszerítette ránk a saját ideológusai által létrehozott, hazánk történelmi, gazdasági és politikai tradícióitól teljesen idegen rendszerét. E nagyhatalom fegyveres jelenlétével, s kiszolgálá-

lőinak embertelen intézkedései folytán 1945-től az 1950-es évek elejére megtörtént az ország társadalmának, gazdaságának hatalmi és intézményrendszerének tudatos szétverése. Ekkorra megszűnt az országban az I. világháború előtt megkezdődött tőkés ipari fejlődés minden maradványa, és elhalt a piacgazdaság. A falu sorsa is megpecsételődött. A beszolgáltatási rendszer prése alól csak a kollektivizálás volt a kiút, s a paraszti közösségek is elhaltak.

Nőtt a kitelepítettek, a különféle gazdasági és politikai okokkal lágerekbe elhurcoltak száma. Az ország némaságba dermedt. Koncepciós perek sora söpört át az országon. De a hamu alatt izzott a parázs – 1953. március 5-én meghalt Sztálin – a halálát jelző gyászzene, a gyári szirénák zúgása – az azóta történt eseményeket ismerve mondhatjuk – a kommunizmus temetéséhez szorgáltatták az első taktusokat. Az elnyomó vasmarka nem engedett, de a szorító láncok szétfeszítése megkezdődött.

1953. június 17–18-án Berlinben és más német városokban felkelés tört ki. Újra csörrentek a T 34-es szovjet tankok lánctalpai. Nálunk 1953. június 27-én, Budapesten Nagy Imre központi vezetőségi beszámolója adta meg a változások első jelét. Ezt politikai amnesztia, az internálások, kitelepítések felfüggesztése, a túlkapásokat elkövetők elleni vizsgálatok követték.

1956 újabb mérföldkő. A Szovjetunió kommunista pártja XX. kongresszusán fény derült a sztálini diktatúra rémtetteire. Lengyelország mozdul elsőként. Poznańban 50 000 ember követel kenyeret és szabad választásokat.

Nálunk a fővezér, Rákosi végleges visszavonulása és újabb rehabilitációk jelzik a hatalom gyengülését. Társadalmi robbanás előszele érződik Rajk László és társai temetésén. A Petőfi kör eseményeiről kiszivárgott hírek jelzik a robbanás közeledtét.

Október, november eseményeinek részletei ma már jól ismertek. Egyik, a látható íve a robbanástól a kibontakozáson át a végkifejletig világosan kitapintható. Egy mérsékeltbb, emberibb demokratikus szocializmus igénye vezetett el a szuverén polgári demokratikus Magyarország megteremtésének céljához.

Az október 23-i tüntetés Budapesten, Nagy Imre 24-ei miniszterelnöksége, a parlament előtti, a mosonmagyaróvári sortűz; a vidék aktivitásának növekedése; a taktikázó szovjet kivonulás 28-án; a november 1-ei szuverenitás Nagy Imre általi kinyilvánítása jelentette a látható eseményeket.

A másíkról csak később szereztünk tudomást. A Szovjetunió Hruscsov főtitkár révén megszerezte a tábor országai vezetőinek egyetértését a forradalom lerohanására. S újra jöttek a szovjet tankok.

November 4-ének hajnalától a forradalom rövid és reménytelen szabadságharcba torkollott, s kétségtelemné vált, hogy hazánk nem térhet le a Szovjetunió által vezetett közös útról.

A nyugat pedig némi rokonszenvvel nézte az ország vergődését, s a szu-ezi és egyéb, számára jelentősebb problémával volt elfoglalva.

November 4-én egy egész ország láthatta, hogy nincs varázslat, nincsenek irracionális nagyhatalmi lépések, a magyar forradalom vált irracionálissá, s elveszett.

„Mi volt tehát 56?” Göncz Árpád köztársasági elnökünket idézem:

„Szabadságharc volt, a magyar progressziónak, a társadalmi egyenlőségért vívott harcának 1848 utáni második legfontosabb állomása.

Népi forradalom volt, amely meg akarta valósítani a néphatalmat.

Társadalmi forradalom volt, egy lépés a polgári forradalom felé. A jellegét az adta meg, hogy részt vett benne az egész nép. Értelmiségiek készítettek elő; reformkommunisták, filozófusok, írók.

Az egyetemi ifjúság vitte tovább a forradalom fáklyáját, amelyet átvett Budapest, majd az ország népe. Ez a forradalom győzelmes harc volt. Egy szuperhatalom minden erejével szemben dacolni tudott egy ideig. Győzelmét semmi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy végül is, az azt leverő nagyhatalom is azt az utat választotta, amelyért a budapesti utcákon harcoltak”.

Azt is kimondhatjuk, hogy 1956 a magyar történelemben példa nélküli módon világtörténelmi folyamatot indított el. Olyan sebet vágott az elnyomó nagyhatalom tekintélyén, amelyet az soha sem tudott kiheverni.

Tisztelt hallgatóim!

Az ünnep mindig jelkép, a szimbóluma valaminek, s mint ilyen egy emberi közösség identitásának egyszerre kifejezője és alakítója.

A mi ünnepeinkben mindig ott rejlik a szabadulás vágya, a szabadság pátosza. Szent István napja arra utal, hogy a magyarság megmenekült a keleti nomádok végzetétől, a szétszóródástól, minthogy Európát és a kereszténységet választotta.

1848. március 15-e a nemzet önmagára eszmélésének és felszabadulásának ünnepe. De a szabadság ünnepe 1956. október 23-a is.

Ez a jeles nap mindent magába sűrít, amit a magyarság kívánt, amit a maga számára követelt, amire vágyott: ez pedig a független állami lét, a tradícióinak, hajlamainak megfelelő demokratikus berendezkedés; az, hogy újra el kíván helyezkedni Európa népei között. Az ünnepnek ebben a történelmi üzenetében van '56 igazsága.

Az ünnep tanítás is. E magyar forradalomnak és szabadságharcnak is tanítása van. Először is: az a nemzeti egység, amely a felkelés tüzeiben egyéni és közösségi hősiek helytállás során áldozatok között született.

1956 példája éppen abban a hősiek erőfeszítésben áll, amellyel a magyarság egy hiábavaló és vesztes háború, országának újólagos megcsonkítása és majd egy évtized kegyetlen zsarnokság után fel tudott emelkedni törté-

nelmi létének e mélypontjáról, és ha néhány napra is, de ki tudta vívni a szabadságot, és meg tudta teremteni egységét ennek a szabadságnak a tépett zászlaja alatt.

Ideológiai és politikai nézetkülönbségek a forradalom napjaiban is voltak. Másként látták az ország múltját és másként képzelték el a jövőjét olyan nagy politikai egyéniségek, mint pl. Nagy Imre vagy Mindszenti József. Más-más eszmék jegyében mentek a barikádokra azok, akik egy tisztultabb szocializmus ideológiájától és azok, akik a nemzeti folytonosság helyreállításának vágyától kaptak biztatást és erőt. Elszántságuk és helytállásuk volt közös, s ha kellett, közös volt hősi haláluk is.

Ennek a hatékonyabb nemzeti egységnek, tartósabb magyar szolidaritásnak az álma és példája a jelenben is időszerű. Most, amikor az ország vezetőinek, pártjainak politikai bölcsessége folytán vér nélkül megtörtént a rendszerváltás. Az ország felszabadult, a szovjet csapatok elhagyták hazánkat. Úgy tapasztaljuk, hogy a nemzeti élet ma nem egyszerűen az egymással versengő politikai és szellemi erők küzdőtere, hanem valami kérérelhetetlen megoszlás felé halad.

Ha el kívánjuk kerülni a megoszlás veszedelmes következményeit, 1956-ra kell visszatekintenünk, és 1956 tanításaiból kell erőt merítenünk.

Az a nemzeti egység ugyanis, amely a forradalom és a szabadságharc tüzeiben született, nem egyszerűen ösztönös volt, hanem tudatos is.

A népfelkelés úgy robbant ki, mint egy természeti tűnemény, de a küzdelemnek jól körvonalazott programja és biztos távlata volt. Sokakat az elszenvedett sérelmek miatti harag és felháborodás vitt az utcákra, a barikádokra. A forradalom hirtelen támadt vezetői és a forradalom derékhada: az egyetemi ifjúság, az alkotó értelmiség és a munkásság akart valamit. Nemcsak valami ellen, hanem valamiért küzdött. Küzdött a nemzeti függetlenségért, a többpártrendszerre alapozott demokráciáért, az alkotmányosságért, a termelő és az alkotó munka értelméért. Ezeket a célokat foglalták magukba a forradalmi ifjúság, az értelmiség különböző helyen megfogalmazott pontjai, követelései.

1956 tanításai ezért ma is érvényesek. Nem elég, ha csupán emlékeinket elevenítjük fel, és emlékhelyeinket megkoszorúzzuk ezen a 36. évfordulón. A magyar forradalom tanításait kell birtokunkba venni és megvalósítanunk. Ezt az örökséget és ezt a tanítást kell étellel megtölteni mind a politikában, mind a köznapi világunkban.

1956. október 23-a ugyanis nem egyszerűen egy piros betűs ünnep a naptárban, hanem ösztönző példa, tájékozási pont: vezérlő csillag a magyar történelemben, a 3. évet most betöltő köztársaságunk életében.

Éljünk tehát '56 tanításával. Fogjunk össze most már független szép hazánk és a helyi társadalmunk építésében. Böven van feladatunk, tennivalónk,

ha a nyugat-európai civilizációt, technikai színvonalat és életszínvonalat el akarjuk érni.

Megbocsátás, a sérelmek orvoslása, béke, konszenzus, nemes ország, s közösségépítő célok szolgálatával tudunk csak olyan ütemben előre jutni, ahogy azt közös érdekünk kívánja.

Ha így teszünk, akkor várhatjuk munkánkra a Jóisten áldását, amelyért nemzeti himnuszunkban így fohászkodunk:

*„Isten, áldd meg a magyart
Jó kedvvel, bőszéggel.
Nyújts feléje védő kart,
Ha küzd ellenséggel.
Bal sors akit régen tép,
Hozz rá víg esztendőt,
M megbünhölte már e nép
A multat s jövőndőt!”*

Slezsák Imre magánygyűjteményéből

Ünnepi beszéd a Hősök terén, 1992-ben

III.

KORTÁRSAKRÓL, BÚCSÚZTATÓK

Molnár Gáborral találkoztunk

„Nagy találkozó” címet adtunk azoknak a rendezvényeknek, amelyek során neves írókkal, költőkkel, kritikusokkal szeretnénk megismertetni községünk dolgozóit. E sorozat keretében került sor március 5-én, az olvasóink nagy része által rajongásig szeretett Molnár Gábor író-olvasó találkozására.

Ismerve olvasóink nagy érdeklődését az író művei iránt nagy, legalábbis az eddigi hasonló jellegű találkozótól nagyobb érdeklődésre számítottunk, de hogy ilyen nagy legyen, azt remélni sem mertük.

Már a kezdési időpont előtt fél órával minden ülőhelyet elfoglaltak az érdeklődők, és csak jöttek, jöttek – nagy örömünkre – még a kezdés után is. Megtelt nemcsak a klubtermünk, hanem a belőle nyíló felnőtt és ifjúsági kölcsönző is. 150–200-an szorongtunk.

Jóleső érzés volt látni az érdeklődéstől sugárzó, az író vidám előadasmódján, élcein derülő arcokat.

Na és az író? Örökvidám ember. Mosolygós arcán csak a fekete szemüveg jelzi, hogy gazdája valószínűleg rosszul lát, egyéniségén, humorgazdag beszédmodorán nem érződik a nagy csapás nyoma, amely a vak embereket jellemzi. Pedig ahogy mondja, „egy cseppet sem lát”, illetve ezt az érzékszervét jó memóriája és a többi érzékszervei helyettesítik.

Elmondta a találkozón, hogy kint járt mostanában Mongóliában és könyvet akar újról írni. Feltettük a kérdést, mit látott ott, hogy fog élményeiről beszámolni? Én mindent láttam a feleségem szemével – válaszolta.

Igen, a felesége... Tudtuk róla, hogy az írónál sokkal fiatalabb és azt is írta az író, hogy a feleségével érkezik hozzánk, de hogy annyira fiatal, mint akivel érkezett, arra mégsem mertünk gondolni. Egész a bemutatásig élt bennünk a probléma, de ott már alkalmasnak találtam megkérdezni: Gábor bácsi, ki jött veled, kit mutassak be az olvasóknak? – Mint a kísérőmet mutasd be a kislányt, a feleségem nem ért rá eljönni... Így is történt.

Egy másik, ajtó mögött lejátszódó kedves emlék.

Az előadás előtt megkértem a gyerekeket, hogy az ifjúsági részben helyezkedjenek el. Meghallotta az író, hogy a gyerekekkel problémázok, magához kéretett és nagyon kért, hogy a gyerekeket semmiképpen se küldjük ki. „Nagyon szeretem a gyerekeket – mondja – hogy ismerjenek csak meg ők is, ha érdeklém őket.” Természetesen ennek nem volt semmi akadálya, különösen így, hogy a gyerekek a találkozón végig nagyon rendesen viselkedtek.

Milyen könyveinek örülhetünk a közeljövőben?

A Kozmosz Könyvek sorában jön ki a közeljövőben brazíliai útjáról szóló újabb kötete, Négyen a vadonban címmel és utána megírja ennek folytatását is egy következő könyvében.

A Gondolat Könyvkiadó adja majd ki Vital Brazil – a kígyószérum megalkotójának, feltalálójának – történetét.

Várhatjuk még a már fentebb említett mongóliai útjáról szóló beszámolóját is.

Az író jelenleg ezeken a könyveken dolgozik. Kívánjuk neki, hogy ezek sikeres megjelenése után is még számos érdekes írással gazdagítsa a magyar útleírás-irodalmat.

Edelényi Könyvbarát, 1. évf. 2. sz. (1965. április) 2. p. : ill.

Hodossy Lajos és fia, Hodossy Gyula, 1967-ben

A kolompok, juhászkampók művésze

Nem hallatszík a gyönyörűen cifrázott kalapácsütés hangja mostanában olyan gyakran, mint évekkel ezelőtt Edelényben, az Antal György út 34. szám alatt levő ház udvaráról. Tábla sem hirdeti már, mint évek hosszú során át, hogy a pörölyhamutól megbarnult, utcára néző műhely gazdája Hodossy Lajos gépészkovács. Az öreg kapu sem fordul meg sarokvasán a patkolásra idehajtott lovak és meglazult ráfű szekerek előtt, csak nagyon ritkán, de egyre gyakrabban állnak meg az Aggtelek-Jósvafő felé haladó vagy onnan jövő országjáró autóbuszok, magyar és külföldi rendszámú személygépkocsik e ház előtt, és a postás is egyre gyakrabban hoz levelet a gazdának az ország különböző részeiről.

Az udvarra lépőt a műhelyben most is alkotó, barátságos, vidám, pörge bajszerű, izmos öregember fogadja: Hodossy Lajos kovácsmester.

A hellyel kínált nem könnyen tud leülni a különféle szerszámok között elé táruló látványtól, a többféle munkafolyamaton átesett, illetve munkafolyamatokra váró, arany színben csillogó bronzcsengők, pergők, fokosok, juhászkampók látványa miatt. Hodossy Lajos a pásztorélet kellékeinek kiváló ismerője, mesteri készítője.

Csakhamar kézbe kerülnek a fokosok és a juhászkampók is. Ezeket meg előbb marokra fogja a vendég, hogy jó-e a fogása, és mikor meggyőződik róla, hogy jól simul a tenyerébe, akkor szemmagasságba emeli és közelebb, távolabb tartva, forgatja a szeme előtt. – Nekem a csillagos tetszik igazán. – Én a kígyófejest veszem meg. – Ez ám az igazi, ez a gömbölyű tokú. – Énnekem a szögletes tetszik jobban – hangzik az egyéni ízlések által diktált bírálat –, mert már akkorra a házigazda barátságos tekintete feloldja az idegnek zavarát. A mester pedig miközben lassú léptekkel, mosolygós arccal újabb formák kézbeadásával fokozza látogatói csodálatát, latolgatja, raktározza az elhangzott észrevételeket.

Akkor válik igazán érdeklődővé, ha pásztoember a látogató. Azok az igazi kritikusai munkájának, az ő tanácsaik, igényeik formálták eddig is választékát. Sokan felkeresik ma is a mestert. – Megtudom én mindjárt, hogy ki az igazi pásztoember – mondja Lajos bácsi. – Nem a fülénél rázza az a kolompot –, hogy csak példaként említsem –, hanem lehajolva a földnél fel le mozgatva. A kampónál megnézi a nyílását is, meg a csörgőjét is meghallgatja, hogy szól.

Traktorok, lovas kocsik haladnak el a ház előtt. A gazdák megemelt kálappal üdvözlik az udvaron álló mestert. Mosolygós pillantás, magasra emelt kéz viszonozza a köszönést. De ha valami kézi szerszám elromlik, bejönnek hozzá a gazdák ma is. Behozzák – például – az elromlott permetezőt, az eltört kaszát javításra. Ilyenkor aztán szóba kerül, hogy bizony változik a vi-

lág, a traktorra nem kell patkót ütni, és a vontatót sem kell a kovácsműhelyben annyit reparálni, mint a szekeret, annak nem lazul meg a ráfja úgy, mint ilyenkor nyáron a szekereké – és hogy ezért jönnek mostanában kevesebbet a mester úrhoz, Lajos bácsihoz –, ki, hogy mondja. Majd mindenkivel van valami közös történet, régi emlék, amit fel lehet idézni, amin rendszeresen jókat lehet nevetni, még most is, évek múltán.

Így telnek Hodossy Lajos bácsi napjai a Bódva-völgyi faluban. Igaz, ő csak kovácsmesternek mondja magát. Az is valóban: mestere szakmájának, de még tegyük hozzá, hogy több, jóval több annál: a népi fémművesség művészi mestere, 1966. augusztus 20-ától a Népművészet mestere cím boldog tulajdonosa.

Most, szeptember 4-én tölti be 75. életévét. Kívánunk neki, a pásztorélet kellékeit készítő, talán országunk egyedüli ilyen foglalkozású mesterének még számos munkás, egészséggel teli esztendő.

Észak-Magyarország, 23. évf. 208. sz. (1967. szeptember 3.) 6. p.

Találkozó Farkas Bertalannal és Zombori Ottóval, 1986-ban

Találkozó Farkas Bertalannal a Nagy találkozók sorozat keretében

(1986. március 4.)

A Szabolcs-Szatmár megyei Gyulaházán született 1949-ben. Az általános iskola befejezése után Kisvárdán, a Bessenyei György Szakközépiskolába iratkozott be. Hamarosan felvételét kérte az MHSZ nyíregyházi klubjába is, ahol megbarátkozott a vitorlázó repülőgépekkel.

Elhatározta, hogy élethivatásul választja a repülést. Tizenhét éves korában – még középiskolásként – felvételét kérte a Kilián György Műszaki Főiskolára. Kérelmét elfogadták.

Az érettségi után, 1967-ben kezdte a tanulmányait a Kilián Főiskolán. Kétévi sikeres tanulás után a Szovjetunióban folytatta felkészülését. 1972-ben hadnaggyá avatták, s a honi légvédelem egyik vadászrepülő egységénél kapott beosztást. A hangsebességet többszörösen túlszárnyaló harci gép pilótája lett. 1977-ben első osztályú elfogó vadászrepülőgép-vezetővé minősítették.

Több társával együtt önként jelentkezett űrhajósnak. Miután mindenben megfelelt a szigorú követelményeknek, 1978 márciusában a csillagvárosi űrhajós kiképzőközpontba került Magyarai Bélával és megkezdte a felkészülést a minden korábbinál nehezebb és nagyszerűbb feladatának végrehajtására.

Az űrutazásra az ötödik Interkozmosz űrrepülés keretében 1980. május 26. és június 3. között került sor. Mint kutató űrhajós Valerij Kubászov űrhajós parancsnokkal együtt hajtotta végre a feladatát. A Szaljut-6 űrállomásra a Szojuz-36 űrhajóval, vissza pedig a Szojuz-35 űrhajóval utaztak. Ezzel Magyarország hetediként belépett az űrpilótát világűrbe küldő nemzetek sorába.

Találkozásunk jó alkalom lesz arra, hogy világűrutazásának nagy élményéről minket is élőszóval tájékoztasson.

Edelényi útjára Zombori Ottó csillagász is elkíséri.

Szeretettel várjuk Öket városunkba.

Életéről és űrutazásáról:

Csák Elemér: Foglalkozása űrhajós. Bp. 1980, Kossuth Kiadó – Zrínyi Kiadó.

Földünk a Szaljut-6 fedélzetéről: A szovjet-magyar közös űrrepülés Bioszféra-M programjának eredményei. Bp. 1983, Műszaki Kiadó.

Könyvtári Tájékoztató, 23. évf. 3. sz. (1986. március) 2. p.

Galkó Lajos bemutatása a Városi Könyvtárban

Az ünnepi könyvhét alkalmából május 26-án (kedden) 18 órai kezdettel a köztünk élő alkotót, helyismereti kutatót, emlékirót, Galkó Lajos nyugalmazott tsz-elnököt mutatjuk be.

Lajos bácsi 1901. március 16-án szegény falusi családban született Edelényben. Mindmáig itt él. Edelényben és Edelényért élt és dolgozott. Iskolás gyermekként a helyi nagybirtokra járt napszámba, később itt kepekként dolgozott.

1922-ben megnősült és ezután is kepeét vállaltak. Nyáron a mezőgazdaságban, télen a bányában dolgozott. A bányában töltött éveinek száma 15.

1930–1950 között egyéni gazdálkodó volt, földet bérelt, fuvarozott. A közösségért mindmáig szívesen vállalt feladatot. Életeleme volt a közösségért végzett munka. Nagy lelkesedéssel vett részt szocialista társadalmunk szervezésében, Edelény fejlesztésében, felvirágoztatásában. 1947-ben községi bírónak választották. 1950-ben az új közigazgatásban községünk tanácsának elnökhelyettese lett. Közben megszervezte – társaival – a helyi földműves-szövetkezetet, amelynek első elnöke is volt. 1951 tavaszán az előző év augusztus 20-án megalakult Alkotmány Termelőszövetkezet elnöke lett. Ezt a funkciót 1967-ig – 65 éves koráig –, nyugdíjba vonulásáig ellátta.

Ez idő alatt két választási ciklusban országgyűlési képviselő, tagja a HNF Országos Tanácsának, a Megyei Tanácsnak, a Megyei Tanács VB-nek, több évig a HNF Megyei Bizottságának stb. is. Lajos bácsi szívesen vesz részt a helyismereti, helytörténeti munkában. Nyugdíjba vonulása után leírta élete történetét, ifjú kora – a század eleje – népi, néprajzi szokásait, hagyományait és – mint élő lexikon – segíti a helytörténeti kutatómunkát.

Szeretettel köszöntjük Öt és kívánunk neki még számos egészséggel áldott esztendőt örömben, boldogságban.

Könyvtári Tájékoztató, 24. évf. 5. sz. (1987. május) 2. p.

Szögliget költőfia

„... a lélek tisztálkodása végett kell hazamennem”

„Föl-földobott kő, földedre hullva,
Kicsi országom, újra meg újra
Hazajön a fiad.”

Ady Endre örökbecsű sorai jutottak eszembe minap Szögligeten, a zsúfolásig megtelt művelődési házban. Odakint csupán 6 fokot mutatott a hőmérő, de bent a reggeltől fűtött házban a gyülekezéskor sem lehetett több 16 foknál. Mégis hamarosan lekerültek a felsőkabátok. Sokan voltunk, meg aztán „fűtött is” mindannyiunkat a szeretet, a falu szülötte, Fecske Csaba iránt. Az Ő ünnepi szerzői estjére gyűltünk ilyen szép számban össze, a közelmúltban megjelent – szám szerint harmadik – verseskötete, a Vakfolt megjelenése alkalmából 40. születésnapja közelében.

Szeretik őt az itt élők, s ez nem is csoda. Ez az érzés kölcsönös, ő is nagyon vonzódik szülőfalujához, az itt élő emberekhez. Ezt bizonyítják az áhítattal, szeretettel átszőtt versei a Ménes-patakról, Szádvárról, Szögligetről, amelyekben megéneklí a régmúlt idők és a közelmúlt emlékeit, a táj szépségét, leírja az itt élő emberek életét, örömet, bánatát.

Költő barátom munkásságáról és az új kötetéről éppúgy, mint az előző két kötetének ünnepi szerzői estjén 1978-ban és 1981-ben, én szoltam elsőként. Örömmel mondtam, hogy költészetében jelentős fejlődésnek lehetünk tanúi, és hogy nagyszerű lírája történelmi, szociológiai értékű számunkra. Ha évtizedek múltán utódaink kíváncsiak lesznek arra, hogyan éltek e tájhaza lakói évtizedeinkben, elolvasva Fecske Csaba verseit, azokból kitárulkozik előttük az életünk: szokásainkkal, örömeinkkel, gondjainkkal együtt. Ezért Fecske Csaba munkássága éppúgy, mint a Bódva völgye József Attila-díjas költője, Kalász László munkássága számunkra értékesebb és fontosabb másutt élő költőtársak munkásságánál.

Ott volt az ünnepségen a szülőfalu apraja-nagyja Török Gábor tanácselnökkel, Pásztor Dániel HNF-elnökkel, Izsó Vilmos általános iskolai igazgatóval és Gyüre László esperessel az élen. Az általános iskola tanulói Izsó Vilmosné tanárnő vezetésével különös gonddal összeállított és nagy hozzáértéssel előadott szép verscsokrot mutattak be Fecske Csaba műveiből: a helyi népdalkör pedig nagyszerű hangulatot teremtve szögligeti dalokkal szórakoztatta az összegyűlteket. A szereplők között megtalálhattuk a falu minden korosztályát, a 4 éves Izsó Alexától a 75 éves Burinda Laci bácsiig.

Fecske Csaba elérzékenyülve köszönte meg a jókívánásokat, az ünneplést. Visszatekintve gyermekkorára, meleg szavakkal emlékezett tanítóira, tanáraitra. Milyen jó, hogy az első, iskolában megírt versét Tóth Margit tanítónő és Rusznyák Gyula igazgató pártfogásba vette. Többek között Vakfolt című könyvének borítószövegéről idézve mondta: „*Úgy szeretem már Miskolcot (lakóhelyemet), hogy el nem feledhetem Szögligetet*”, másutt: „*...oda, ahol eszmélkedtem, a lélek tisztálkodása végett kell hazamennem. Leporolni kis örömeimet. S kamaszhittel egy kicsit mindent újra kezdeni.*”

A szülőfalu jókívánásait a hallgatóság közül Bialkó Gábor, a rendezők közül pedig Török Gábor fogalmazta meg, további sikereket kívánva a falu költőfiának. A meghatóan szép ünnep dedikálással ért véget. Közel száz kőt került baráti ajánlással a szeretett szögligeti családok könyvszekrényébe.

Észak-Magyarország, 44. évf. 42. sz. (1988. február 19.) 4. p.

Fecske Csaba az olvasótáborban, 1988-ban

Beszélgetés Balogh Béni íróval

Megyénk gyermekkönyvtári rendezvényeinek, olvasótáborainak, helytörténeti összejöveteleinek évek óta szeretett és visszatérő vendége Balogh Béni. Neve, hatalmas termete, szelíd, érdeklődést keltő, magával ragadó beszédstílusa, bizalmat keltő modora nagyon ismert gyermekolvasóink körében. Meséi, mondái, ifjúság regényei közkedveltek. Céltudatos írói programként vallja: a néphagyomány elemeit ma is – modern korunkban is – be kell építeni az irodalomba! Ezzel nagy elődök útját járja. Petőfi, Arany, Tompa, Jókai, Lévy, Gárdonyi, Móricz, Mikszáth, Tamási és a népi írók több művükkel ezt tették. A felszabadulás utáni költőnemzedékünk legnagyobbjai: Nagy László, Simon István, Váci Mihály is sok néphagyomány elemet építettek be – tárgy, stílus vonatkozásában – költészetükbe. A prózaírók között ma már alig vannak ilyenek. A gyermek- és ifjúsági irodalom művelői közül is kevesen vallják ezt az elvet, és még kevesebben valósítják meg. Az utóbbiak közé tartozik megyénk szülötte, Balogh Béni.

1922-ben született szülei utolsó gyermekeként a Bükk háta mögötti kicsiny faluban, Nekézsenyben. Szülei jómódú parasztok voltak, s a földművelő sorsot szánták neki is. Azt akarták, maradjon otthon, hiszen a nagy gazdaságban kellett a segítség. A falusi családok legkisebb gyereke ebben az időben kevés esetben tanult, tanulhatott tovább, otthon tartotta a gazdaság, az öregedő szülők segítése. Ő azonban minden erejével azon volt, hogy tanuljon. Így került el Sajószentpéterre polgárba, majd Sárospatakra tanítóképzőbe. Mint fiatal tanító járta meg a „hadak útját”. A háború után egy évig közismeretet tanított a miskolci gazdaképzőben, majd a budapesti Pedagógiai Főiskolán elvégezte a magyar-történelem szakot. Ózdi gyakorlóiskodás után visszatért a fővárosba. Harminchárom évig volt magyar szakos tanár és iskolai könyvtáros. Ma már nyugdíjban van és csak az irodalomnak él. Kora ifjúságától kezdve ír meséket, mondákat, elbeszéléseket, regényeket, mesejátékokat. A szülőföld, a borsodi táj, a Bükk hegység regényes hegyei között játszódó történelem, a nép ajkán élő mondavilág írásainak állandó ihletője. Szenvedélyes gyűjtőmunkával tárja fel a borsodi, bükki, mátrai stb. mondákat, s teszi mindenki közkinccsév.

Gyűjtőútra, rendezvényre mindig szívesen jön megyénkbe. Olvasótáboros gyerekek találkozója után beszélgetünk az edelényi könyvtárban.

Munkáidból erősen érződik, hogy a bükki faluból való származásod döntően meghatározta írói érdeklődési körödet, a néphagyományok szeretetét.

Föltétlen... Az 50 év előtt gyermekkoromat egy olyan világtól elzárt, kis hegyi faluban töltöttem, ahol elevenen éltek a néphagyományok: a népszokások, a népmesék és kevés monda is. Így szinte az „anyatejjel” szívtam ezt magamba.

Régi falusi élményeidet szemléletesen megírtad a „Vadócok a Bükkben” című könyvedben, amely önéletrajzod első regénye. Úgy tudom, ma is hazajársz... Milyen különbséget látsz a mostani és a régi falud képe között?

Óriási különbséget... És ennek tiszta szívből örülök. Ez a különbség elsősorban anyagi vonatkozásban feltűnő. Pompás, összkomfortos, többszintes családi házak, jól táplált és jól öltözött emberek. És még sorolhatnám órák hosszat...

Mi az, amit a mai faludban másként szeretnél látni?

Bár sokat, lényegesen többet olvasnak, művelődnek szeretett szülőfalum lakói, mint régen, de itt is sajnos nagyon elharapódzott az anyagiak – sokszor egészségtelen – hajszolása: a „hajtás”... És amit nem lehet elhallgatni: az ivás. Sajnos az én falumban is – akárcsak másutt – szeretnek inni ezek az egyébként szerény, szorgos-dolgos emberek... Egyszóval: sokkal többet kellene költeniük a művelődésre, a könyvvásárlásra, mert anyagilag jól állnak, könnyen megtehetnék.

Mit szóltak a faludbeliek, hogy az említett könyvedben róluk többször név szerint is írtál?

A könyvet óriási érdeklődéssel fogadták. Nagyon sokat megvásároltak belőle. És jórészt örültek is neki. (Egy-két negatív hangot kivéve, ami eleynészően csekély volt.)

Mint általános iskolai tanár és iskolai könyvtáros sokéves munkád során nagy tapasztalatra tettél szert. Mi a véleményed az általános iskolások olvasási szokásairól?

A mai gyerekek, akárcsak a mai felnőttek: sokfélék. Sok minden érdekli őket, tehát sok mindent olvasnak. Mégis, nagyvonalakban meg lehet közelíteni egy általános képet. A budapesti gyerekek olvasásával kapcsolatban „vegyes” tapasztalataim vannak. A felső tagozatos, nagyobb gyerekeket – főként a fiúkat – nagyon érdeklik a kalandos és a tudományos-fantasztikus könyvek. (Az utóbbiak akkor is, ha művészileg átlag alattiak.) De ahogy kifelé haladnak az általános iskolából, egyre kevesebbet olvasnak rendszeresen. (A sok sport, edzések, idegen nyelvi különórák, meg egy bizonyos fajta elkényelmesedés, amely nagyrészt a töméntelen tévénezésből ered, elég sok felső tagozatos gyereket leszoktat az olvasásról.) Hangsúlyozom azonban: ha egy gyerekcsoportnak jó magyartanára van, akkor ez előnyösen módosíthatja ezt a képet.

És a lányok?

A lányok alsó tagozatban is és felső tagozatban is többet olvasnak, mint a fiúk. Őket már inkább a regényes, romantikus történetek és az igazi szépirodalom érdekli elsősorban. (Az alsósokat természetesen a mesék.) Érdekes módon a városi gyerekeket, mert a városi, főleg a nagyvárosi gyerekek nagyon elszakadtak a természettől, innen ered az állatok utáni vágyakozásuk.

Mint író sok vidéki író-olvasó találkozáson vettél részt, megismerhetted a falusi gyerekek olvasási szokásait is. Mi a tapasztalatod ezen a téren?

Érdekes módon a falusi gyerekeket sokkal jobban érdeklik a történelmi témák, a mondák, mint a városi, főleg a nagyvárosi gyerekeket. Bár már ők is sokat távolodtak a természettől, de még mindig lényegesen közelebb vannak hozzá, mint a városi gyerekek. Sajnos ők is kevesebbet olvasnak a kelleténél, és a fentebb elmondottak általában rájuk is jellemzők.

Mit javasolnál a gyermekek olvasásával kapcsolatban?

Először is kevesebb tévénezést, és sokkal több olvasást javasolnék. Ez nemcsak iskolai, hanem családi ügy is. De egy szakmáját szerető magyartanár és egy jó osztályfőnök, na meg egy jó könyvtáros összehangolt munkája sokat tehet annak érdekében, hogy a gyerekek rendszeresen és a koruknak megfelelő, az érdeklődésüket lekötő, a fejlődésüket segítő, igazi jó könyveket olvassanak. Csak ez az összehangolt „csapatmunka”, kiegészülve az értelmes szülői támogatással, teheti folyamatossá az általános iskoláskorú gyerekek – de még a középszintű tanulókat – olvasási kultúrájának már nagyon esedékes, sürgető felemelését!

Írásaidat rendszeresen közlik a folyóiratok, több antológiában is szerepeltél. Ezek közül csak néhányat említek meg: Egyszer volt (mesegyűjtés) 1969; Kívánságfa (Antológia) 1979; Szülőföldünk, Észak-Magyarország (Honismereti antológia) 1978. Hét önálló köteted jelzi irodalmi pályafutásod fő állomásait. 1958-ban jelent meg az első, a Gyöngyhúrú citera c. meseregény; 1971-ben az Éleskővár kincse című bükki mondák; 1979-ben a Vidróczki a nevem című kisregény; 1981-ben a Szépen szálló sólyommadár c. mondagyűjtés; 1984-ben a Vadócok a Bükkben címmel önéletrajzi trilógiád első kötete; 1986-ban vehettük kézbe a Rablólovag aranyai című regemondagyűjtésedet, melyben bükki, hegyaljai, mátrai, nógrádi és Bódva-völgyi mondáidat olvashatjuk. 1987-ben pedig az „életrajzi trilógiád” második kötetével, a Szivárvány a Sajó felett című regényeddel örvendeztetted meg bennünket, amely a sajszentpéteri polgárista éveidet eleveníti fel. Milyen műveid várhatók a közeljövőben?

A következő évek valamelyikén lát napvilágot a Móránál az „Omló bástyákon” című újabb mondakötetem. (Ebben is számos új borsodi mondám van.) Három kiadóval is tárgyalásban vagyok felnőtteknek való műveim megjelentetését illetően. (De nem akarom a nevüket „előre” elkiabálni.)

Nevezett kötetek: „Tanyai furfang”, karcolatok a 60-as évekből, „Tövises úton”, kisregény az 50-es évekről, és a „Megcsalt verőfény” egy, a Horty-korszakban élt borsodi tanító kálváriájáról... De egy mostanában alakult új kiadónál foglalkoznak a „Gyöngyhúrú citera” című meseregényem második kiadásával is...

Most már, mint nyugdíjas több szabad idővel rendelkezel. Mik a távolabbi terveid?

Gyűjtöm az anyagot az önéletrajzi regényem harmadik kötetéhez, amelynek a címe: „Kavarog a Bodrog vize”. Ez lesz a számomra igen sokat jelentő sárospataki diákéveim krónikája. És tovább dolgozom a nógrádi mondákon, melyeket egy kötetben kívánok megjelentetni.

Közel egy évtizede ismerlek téged. A borsodi tájakon, a mi szép Bódva-völgyi tájhazánkban is többször voltál találkozon. Milyen hasznát láttad, látod ezeknek?

Nagyon sokat... (És itt nem az anyagiakra gondolok.) Nagyon szeretek az olvasóimmal találkozni. Igen kíváncsi vagyok könyveim visszhangjára és a róluk alkotott olvasói véleményre. Másodszer az eltelt 12 esztendő alatt – amióta járom a vidéket – megismertem a mai szépen fejlődő megyét. Ugyanakkor sok helyen a gyerekektől, de a felnőttektől is gyűjtöttem mondanyersanyagot.

Miért úgy mondd, hogy „mondanyersanyagot”?

Azért, mert ma már csupán mondatöredékek vannak, jutnak tudomásomra, amelyekből komoly írói munkával lehet csak kerek, egész, olvasmányos történeteket formálni. Így mondáimat önálló írói alkotásoknak tekintem. Ezeket igen fontosnak tartom, mert a gyermekeknek és a felnövő ifjúságnak alaposan meg kell ismernie tája, megyéje, szülőföldje múltját, s azok haladó hagyományait. Ha megismerik, nagyobb a valószínűsége, hogy szeretik, becsülik, és szívesen dolgoznak is érte, és a jelenéhez is jobban ragaszkodnak.

Úgy gondold, hogy írásaidal nemcsak hazaszeretetre nevelsz, hanem fontos ismeretterjesztő munkát is végzel?

Föltétlen... Mert sajnós és szomorú, de iskolánk többségében nem ismertetik meg eléggé (néhol sehogy) a tanulókkal a szülőföld, a lakóhely múltját. Ez sok más egyéb feladat miatt elmarad.

Lefordították-e már a műveidet idegen nyelvre?

Sajnos még nem... De a hét könyvem közül három a csehszlovák-magyar könyvkiadás keretében a szlovákiai Madách Könyvkiadóval közösen is megjelent.

Köszönöm a beszélgetést. Eddigi munkádhoz a szülőföld, a borsodi tájhaza lakói nevében szívből gratulálok és további munkádhoz jó egészséget, és sok sikert kívánok.

*Borsodi Művelődés, 13. évf. 3. sz. (1988. szeptember) 52–54. p.
Olvasó Nép, 11. évf. 42. sz. (1989) 112–116. p.*

Újra otthon Sóvári Oszkár képzőművész

Sóvári Oszkár kiállításának megnyitása 1991. október 29-én, 17.30 órakor

Kedves Barátaim!

1987 nyarának két gyönyörű napján, az itt jelenlevők egy részével egy feledhetetlen Szabolcs-Szatmár megyei kiránduláson vettünk részt. Utunk során a táj gyönyörű műemlékei, irodalmi-történelmi emlékhelyei felkeresése közben betértünk Vajára, a vajai vár múzeumába is, ahová a táj népi emlékeinek kiállítása, de legjobban II. Rákóczi Ferenc és az általa vezetett szabadságharc emlékei vonzottak.

Majdnem rosszkor érkezünk, a múzeum dolgozói kiállítás megnyitására készültek. Ezt hirdették a kapun s a bejárati ajtón elhelyezett hívogató plakátok is. Összesúgtunk néhányan, olyan ismerős a név, Sóvári Oszkár. Lakott egy ilyen nevű ifjú ember néhány éve Edelényben is, ő is szívesen rajzolt. Ő lenne az? Hát ő volt. Így lettünk részesei ott Vaján, a véletlen folytán Sóvári Oszkár kiállításának megnyitásának, megtekinthettük remek rajzait.

Úgy váltunk el egymástól, hogy az ott látott, vagy ahhoz hasonló kiállítást Edelényben is hamarosan megszervezünk. Mert micsoda dolog az, hogy egy Hangácson született, s városunkban ifjú éveit töltött művésztől, munkásságáról a legszűkebb szülőföld, a tájhaza csak nagy áttételekkel értesüljön, s művészetét ne ismerje.

Kedves olvasók, tisztelt érdeklődők! Ilyen előzmények után kerül sor most erre a kiállításra. Nagy öröm számomra, hogy kedves Oszkár barátunk sok elfoglaltsága mellett szakított időt e kiállításra, vállalta az ezzel járó munkát, és most itt van köztünk kedves családjával s gyönyörű alkotásaival.

Mindannyiunk nevében szeretettel köszöntöm őt.

Kedves Barátom! Sóvári Oszkár mögött nagy kiállítási múlt áll már. 18 évvel ezelőtt, 1973-ban a Tiszaújvárosi Alkotókör kiállítása nyitja tárlatai sorát, s az ez évben Frankfurtban, Németországban megtartott kiállítás zárja. Sikeres helyi, megyei, országos bemutatkozások voltak ezek. Így most egy tapasztalatban gazdag, formákban letisztult művész áll előttünk.

Tegyem hozzá rögvést, sokoldalú művész áll előttünk. Sokoldalú a rajzai tartalmát illetően is, de sokoldalú a formát, a tartalmat kifejezően is. Sokoldalúságának bizonyítéka az itt kiállított 22 mű.

Ezek ugyancsak ízelítőt adnak számomra az ő munkásságáról. Nagyon meggyőzően bizonyítják, hogy egy egyéni arculatú, magabiztos, rajztudásban, szorgalomban és türelemben egyaránt jelentős képzőművész áll előttünk.

Mostanában kiállítások modern vagy modernnek mondott képzőművészeti alkotásain elmerengve sokan és sokszor mondjuk, hogy szakadék tántog a művészek és az alkotásaik befogadói között. Hiszen sok esetben szinte mindegy, hogy a képet talpára vagy tetejére állítva tekinti meg az ember – így sem, úgy sem tudja, hogy mit ábrázol. E képeket tekintve örömmel állapíthatjuk meg, hogy könnyen érthető alkotásokban gyönyörködhetünk. A művész azzal siet a segítségünkre, hogy szinte minden zavaró tényezőt kirekeszt, amikor műalkotását szemünk elé tárja. Szinte csak a kígyózó vonalak és a sokasodó pontok fény-árnyék játékának lelki szemei előtti pillanatnyi együttállásait rögzítve, szerelmeseként a fekete-fehér valóságsűrítésnek. De otthonosan mozogva a színek óriási világában is.

A szellemi könnyedség mögött azonban óriási gondolati tartalom feszül. Műveiben megtaláljuk az emberi érzelmeknek, mint az öröm, a bánat, a siker, a gond, a szeretet, a szerelem; az egyéni és közösségi problémáknak, sikereknek, kudarcoknak a képi megfogalmazását, olyanokét, amelyekkel nap mint nap, lépten-nyomon együtt élünk. Itt jóleső meglepetéssel látjuk ezeket a képeken művészi megfogalmazásban, megtisztítva a lényegtelen, zavaró mozzanatoktól. A művész ezzel a lényegtelent kizáró módszerrel láttatja velünk a valóságot. Ezért érthetők számunkra alkotásai.

Az itt kiállított képek megtekintése, tanulmányozása során olyan témacsoportokat fedezhetünk fel, melyeken belül a művész változatos formában örökíti meg a valóságot.

Jól példázzák ezt a társas kapcsolatok felvillantásai, a szerelem örökegy összefonódottsága, a fazekaskorong-szerű élettéren pörgő eggyé válás. Igen-csak kifejezőek az arcképek vagy más néven portrék. Ezek egyetlen arc vonásait rendezik össze az egész emberre jellemző képpé úgy, hogy az arc többet mutat a gazdájából, mint amennyire mi emlékszünk vele kapcsolatban.

Rácsodálkozhatunk a kiállított képek között a természet, a természet tárgyainak nagyszerű ábrázolására, művészi értelmezésére. Megismerkedhetünk a virágcsokor színekavalkádjának szépségével, a napraforgók fakult napfüggőségével, a szőlőtöke metszeten is nagyszerű térkitöltésével. Elüldögélhetünk a Tisza-parton a napszak átmenetének fénybozótjában. Megcsodálhatjuk az öreg vadkörtefát, amely a keresztúton állva olyan meztelen és öreg, mint a néphittel alája álmodott boszorkányok.

Látjuk tehát, hogy Sóvári Oszkárnak sok mondanivalója van számunkra, s örömeinkre szolgál, hogy talált is alkalmas formákat, hogy ceruzával, tus-sal, tollal, szerigráfiával stb. érthetően közölje velünk, szavakba nehezen önthető véleményét, s meglátásait. Ily módon jelentős kiállítást létrehozva, mely kiérlelt gondolatok gazdagságát nyújtja. Külön fontosságot ad e képi világnak, hogy az emberi kapcsolatok, érzelmek, vágyak, titkos törekvések és nyílt célratörések, az emberi együttélés legfontosabb mozzanatainak megjelenítésére vállalkozott.

Sóvári Oszkár elkötelezett művész. Erkölcsi magasság minden közlendője. Minden képe állásfoglalásra sarkall. Összegzi emberi tulajdonságaink sokaságát, rádöbent felelősségünkre.

Kedves Oszkár! Isten hozott haza Edelénybe!

Érezd magad otthon közöttünk! Szívből gratulálok valamennyiünk nevében munkásságodhoz. Igazán most érezzük, milyen nagy kár, hogy elköltöztél, elköltöztetek városunkból. Hisszük, hogy alkotásaid ihletői között ott vannak – legalábbis részben ott vannak – az itt töltött esztendő élményei is.

További munkásságodhoz sok boldogságot nyújtó élményt, erőt, egészséget kívánok.

Ezekkel a gondolatokkal nyitom meg Sóvári Oszkár képzőművész, városunk egykori lakója kiállítását.

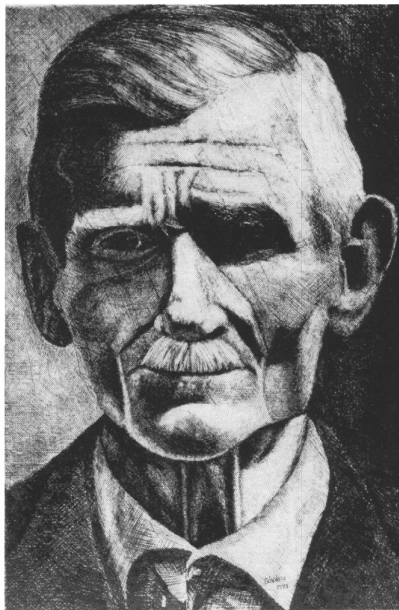
Sajnos kiállítótermünk nincs. Ezért leszedtünk a terem falairól minden korábban feltett képet és helyére tettük kedves barátunk festményeit, így most az elkövetkező két hétben ezekben gyönyörködhetnek olvasóink.

Köszönöm Boros Gyula tanulónak a szép versmondást.

Most hallgassuk meg a hagyományörzők éneklését, amely bizonyára patrióta gondolatokat ébreszt kedves vendégünkben s mindannyiunkban.

Az ének után úgy, mint oly sokszor már, ha híres vendégünk van, beszéljünk vele életéről, munkásságáról, munkássága szakmai titkairól, a művészetekről és még sok minden másról is.

Slezsák Imre magángyűjteményéből

Sóvári Oszkár: Nagypám

Újságbeszámoló

Szép ünnepség színhelye volt a minap az edelényi Városi Könyvtár. Sóvári Oszkár Tiszaújvárosban élő képzőművész kiállításának megnyitására gyűltek össze a város lakói, több mint százán.

Rendhagyó volt ez a tárlatmegnyitás. A könyvtárnak nincs kiállítóterme, ezért leszedték a nagy szabadpolcos kölcsönző faláról a már megszokott képeket, s helyükre a vendég alkotásait tették.

Érdeklődők, művészetkedvelők, egykori pajtások, barátok, ismerősök, szomszédok találkoztak a településről elszármazott művésszel, akinek látták ifjúkori szárnybontogatásait, s kíváncsiak voltak most arra, hogy azóta milyen szépen és milyen magasan tud „repülni”.

Sóvári Oszkár a Cserehát, a Bódva völgye szülötte. 1944-ben született Hangácson. Itt élt 1959-ig. „Ezek az évek életem legszebb 15 évét jelentették... Az általános iskola befejezése után szüleimmel Edelénybe költöztünk.

Edelényhez is nagyon sok szép élményem köt, hiszen ifjú koromnak azt a 12 évét töltöttem itt, amely a gyermekkortól a felnőtté válásig terjedt. Itt ismerkedtem meg feleségemmel is. De a szép élmények mellett eddigi életem legszomorúbb tragédiája is itt ért, amikor 1961-ben édesanyám meghalt. Haló porait az edelényi katolikus temető őrzi. Ez Edelényhez kötődésem legfontosabb szála, s több munkám ihletője” – vallja magáról.

A Tiszaújvárosi Alkotókör 1973-ban megrendezett kiállítása nyitotta meg tárlatai sorát, s a nyáron Frankfurtban megrendezett kiállítás zárja. Sikeres helyi és külföldi bemutatkozások voltak ezek.

Sóvári Oszkár sokoldalú, tapasztalatokban gazdag művész, rajzai tartalmát illetően is, de a tartalmat kifejező megjelenítés eszközeit tekintve is.

Edelényben kiállított 22 műve csak ízelítőt ad munkásságáról, de ezek a munkák is meggyőzően bizonyítják, hogy alkotójuk egyéni arculatú képzőművész. Jól példázza ezt munkáiban a természetelvűség, a természet tárgyainak művészi értelmezése, nagyszerű ábrázolása.

Igen kifejezőek arcképei, portréi. Örömrökre szolgál, hogy egy-egy képen a rajongásig szeretett hazai tájra ismerünk, másokról pedig jól ismert személyiség portréja tekint ránk.

Igazán ideje volt már annak, hogy a szülőföld lakói is megismerkedjenek Sóvári Oszkár munkásságával.

Észak-Magyarország, 47. évf. 277. sz. (1991. november 26.) 4. p. : ill.

Sóvári Oszkár bemutatása, 1991-ben

Hodossy Gyula népművész bemutatása a Városi Könyvtárban

1926. április 15-én született Finkén. Az elemi iskola elvégzése után kovács szakmát tanult édesapja műhelyében, aki 1932-ig a sápi uradalom gépészkovácsa volt, majd Edelényben alapított önálló műhelyt és itt volt kiskiparos.

Még 19 éves sem volt, amikor 1945 januárjában két testvérével együtt „málenkij robotra” a Szovjetunióba vitték. 3 évet töltött a Donyec-medence bányáiban.

1947 végén engedték haza. Ezután az edelényi Szovjet Bánya és Erdőgazdaságnál helyezkedett el vasútépítő és gépkezelő munkakörben. 1950-ben a Diósgyőri Gépgyárba ment. Onnan 1957-ben hazajött és az édesapjával dolgozott. 1959-ben az önállóságot fel kellett adniuk, a helyi termelőszövetkezetben folytatták a szakmát. Innen 1963 őszén az edelényi bányauzemhez került, s mint külszíni kovács dolgozott 1973-ig, betegség miatti nyugdíjazásáig.

Falusi kovácsdinasztia harmadik nemzedékének tagja. Tevékenysége országunkban egyedülálló. Kovácsműhelyében édesapjától átvett ősi módszerrel, művészi gonddal készíti a pásztorélet különféle kellékeit, szerszámait. Bronzból csengőket, kutyapergőket, juháskampókat, fokosokat, csatokat stb. önt különféle változatban csikósok, juhászok számára. Vas- és rézlemezből a néhány deciliterestől az öt literes nagyságig készít bárányok, juhok, legelőre hajtott állatok nyakába való kolompokat. Továbbfejlesztette 1979-ben elhunyt népművész édesapja munkásságát. Munkája során új öntési megoldásokat is kikísérletezett. Több népi pásztor kellék készítését bevezette. Ilyenek: a korábbi népi rendezvényeken, pl. szüreti bálokon használt sarkantyú, a nyerges lovakon használatos rézkengyel. Fokosait, juháskampóit régi népművészeti motívumokkal díszíti. Új mintájú koszejes, lilomos és tulipános juháskampót tervezett.

1973-ban a Népi Iparművészeti Tanácstól elnyerte a Népi Iparművész címet, 1987-ben pedig a Népművészet mestere címmel tüntették ki.

Népművészeti tárgyaival, munkáival nagy sikerrel vett részt az utóbbi évtizedek regionális és országos kiállításain. 1972-ben a budapesti kiállításon, 1975-ben a debreceni múzeum kiállításán, és azóta is több országos bemutatón nyert oklevelet.

Ízléses népi díszítésű pásztor kellékei országosan kedveltek a pásztorok között, de az általa készített tárgyakat használják szép hazánk nagy népi együttesei és megtalálhatók múzeumok gyűjteményeiben is. Kirándulók, külföldi turisták sokan megállnak a háza előtt, hogy betekintsenek műhelyébe, vásároljanak tőle.

Munkásságával városunk hírnevét népszerűsíti, terjeszti.

„Ő indított el könyvtári pályafutásomon...”

Emlékezés Szőnyi László igazgatóra, munkatársra, a barátára

1951 telén egyhetes népkönyvtáros tanfolyamon vettem részt Miskolcon, a Művésztelepen. A tanfolyamot egy nyúlánk, bilgeris, barátságos férfi vezette: ez a férfi Szőnyi László, a szikszói körzeti könyvtár vezetője volt. Előadást is tartott nekünk a könyvtárak feladatairól, a kibontakozóban lévő új szocialista kultúráról, a falusi emberek művelődésének fontosságáról. 19 éves voltam ekkor, egy éve könyvtárosa szülőfalumnak, Finke községnek.

Akkor találkoztam vele először és nem gondoltam, hogy utána több mint két évtizedig egyike lesz azoknak, akiket legtöbbször tartok környezetemben, mint munkatársat, főnököt, barátot. Hogy mi is volt számomra, azt nehezen tudom meghatározni, de egy bizonyos: Ő indított el könyvtári pályafutásomon, Ő segített át kezdő könyvtáros koromban a pályakezdők nehézségein, problémáin, és mindig bizalommal fordultam hozzá örömben, bánatomban.

Főnököm volt? Ahogy vesszük. Ő nevezett ki 1952 őszén a B-A-Z. megyei tanács edelényi Járási Könyvtárának vezetőjévé, de néhány hónap után átkerültem az intézménnyel együtt az edelényi Járási Tanácshoz és még élt, amikor 20 év után ugyanazon a munkahelyen, ugyanannak az intézménynek a vezetőjeként dolgozva, az edelényi Nagyközségi Tanács lett a munkaadóm. Akárhogy is volt, a javaslatait, szakmai tanácsait, intézkedéseit – mivel szinte mindig mérget mertem volna rá venni, hogy helyesek – megfogadtam és a lehetőség szerint teljesítettem is. Nagyon jól voltunk, bár egészen meghitt baráti kapcsolat nem alakult ki közöttünk.

Nem volt közös hobbink, de, ha alkalom adódott – egy-egy közösségi összejövetelen, nagyon kevés „itóka” mellett is – igazán jókat daloltunk. Szerette a népdalokat, a szép magyar nótát Ő is, mint én.

Jó munkatársak voltunk, olyan jó munkatársak, mint amilyenek csak jó barátok lehetnek. Szerettem őt, mint barátot, mint munkatársat, és mint hivatali felettesemet.

Miért is szerettem őt?

Szerettem emberségéért, mert ha segítségre volt szükségem, mindenkor bizalommal fordulhattam hozzá, de azt hiszem nemcsak én, mások is. Segített egyéni problémák megoldásában is, ha szükség volt rá.

Szerettem azért is, mert éreztem, hogy nagyon szereti a munkáját, a közművelődési könyvtárügyet. A jó ügy érdekében sokat követelt magától, de másokkal szemben is magas követelményt támasztott. Ezért soha nem nehezteltem rá. Tudtam, hogy megszállottja a könyvtárügynek és igyekez-

tem megfelelni az általa és a munkatársai által támasztott mércének. Munka miatt konfliktusunk sohasem volt.

Szerettem a hálózatról való gondoskodásáért. A megyei könyvtár munkáját az egész megye – Miskolc „plusz” 365 különböző nagyságú település könyvtárügyéről való gondoskodásnak tekintette, amelybe beletartozott a legkisebb település is. Ez hatotta át intézkedéseit, egész könyvtárosi tevékenységét, vezetői munkáját.

Rendszeresen „szondázta” a hálózatot. Évente legalább két alkalommal kijött hozzánk. Igyekezett megismerni az intézményekben folyó munkát, a törekvéseinket, örömeinket, gondjainkat. Alkalmadtán belelapozott a katalógusokba és a különböző nyilvántartásokba is. Kiszállásai során gyakran meglátogatta a fenntartónkat is: tájékozódott, javasolt, terveztetett a fejlesztés érdekében. A javaslatai alapján tett ígéretek igyekezett a későbbiek során megvalósítani. Részt vett néhányszor a könyvtár munkáját tárgyaló járási vb-ülésein is.

Egyik fő törekvése a hálózat fejlesztése, modernizálása volt, és igyekezett megtalálni az ehhez szükséges anyagi forrásokat is. Erre néhány példát említek: évekig megyei keretből támogatta a Megyei Könyvtár, a tanácsok könyvtárépítő kezdeményezéseit. A könyvtáros szaklapot valamennyi kis-könyvtár számára saját költségvetéséből előfizette a Megyei Könyvtár.

A Megyei Könyvtár és saját igazgatói tekintélyével vigyázott arra, hogy minél alkalmasabb emberek kerüljenek a könyvtári státuszokba vidéken is, a képzettségi rendeletet komolyan vegyék az alsóbb tanácsok vezetői. Nagy szükség volt erre, mert az állások betöltésénél a fenntartók nem nagyon vették figyelembe az iskolai végzettséget.

Törekedett arra, hogy a hiányzó iskolai vagy szakmai végzettséggel nem rendelkezők megszerezzék az előírásnak megfelelő végzettséget.

Minden lehetőséget igyekezett megragadni a könyvtárak fejlesztése érdekében. Előbb csak a Megyei Könyvtárban, majd később az arra alkalmas járási könyvtárakban is vehettünk fel könyvtáros tanulókat. Még ma is sokan dolgoznak közülük a megye könyvtáraiban, s a részmunkaidős tanuló munkakörökből idővel teljes munkaidős állások, munkahelyek lettek. Országosan elsők között adta le a Megyei Könyvtár a művelődési autót a járásoknak. Amikor még csak egy kocsija volt a könyvtárnak, havonta legalább egy napra azt is megkaptuk hálózati munka támogatására.

Arra törekedett, hogy a könyvtárosok minél tájékozottabbak legyenek. Abban az időben még a szükségletek figyelembevételével minden évben a szó szoros értelmében terveztük a költségvetést. Minden évben a tervezés előtt eligazításra hívtak be minket – járási vezetőket – a Megyei Könyvtárba, ott megismertettek a pénzügyi lehetőségekkel, és a várható változásokra a

rendeletekben, országos tájékoztatókban megbúvó lehetőségekre is felhívták a figyelmünket.

Nagyon jók, eredményesek voltak a más megyékben szervezett tapasztalatsere utak. (Természetesen oda mentünk, ahonnan jó ötleteket, módszereket hozhattunk magunkkal.)

Szerettem azért is, mert úgy éreztem, kíváncsi a szakmai véleményemre, javaslatomra. Irodájának az ajtaja mindig nyitva állt előttünk. Rosszallását fejezte ki – adandó alkalommal – ha nem mentünk be hozzá, ha a Megyei Könyvtárban jártunk.

Új feladatok tervezetésekor kikérte a véleményünket és figyelembe is vette azokat. Sokat vitatkoztunk pl. a könyvtárak leadásának módszerén a „tanácsosítás” időszakában és később a körzeti könyvtárak és a klubkönyvtárak létrehozása során.

Vezetése alatt alakult ki a megye tanácsi közművelődési könyvtári arculata.

A korábbi években gyakrabban jártunk országos értekezletekre, mint mostanában. Rendszerint vonattal mentünk. A Tiszai Pályaudvaron összegyűjtött bennünket és együtt utaztunk szinte mindig. Fő művének mégis az 1972-ben átadott új Megyei Könyvtár tekinthető. A tervezéstől a felépülésig figyelemmel kísérhettük munkáját. Tanácsot kérve egy-egy probléma megoldásához már a tervezés kezdeti stádiumában, a „skiccelgetésnél” ismertük elképzelését. Nagyon el volt keseredve, amikor az első, városháztéri tervek nem lehetett megvalósítani.

Annál nagyobb volt az öröme – a miénk is – amikor a jelenlegi könyvtár építése végre megkezdődött. Igazgatói értekezlet alkalmával kétszer is elvitt bennünket az építkezéshez, megnézni, tájékoztatni bennünket, hogy halad az építkezés.

Sokat bajlódott a gyomrával... (Szó dabikarbóna mindig volt nála.) Utolsó éveiben többször kellett kórházi kezelésre is befeküdnie. Egyre többször és erősebben újultak ki bőrbántalmái is. Nagyon megtörte felesége halála. Egyre nehezebben birkózott meg egyedül családi gondjaival.

Mindezek ismeretében is nagyon meglepett felmondása, munkakörétől való megválása akkor, amikor életének főműve, a könyvtárépület elkészült.

Nem találta helyét új beosztásában, az új könyvtárban. Nagyon látszott rajta, hogy egészségileg és lelkileg is megtört.

Nagy tervekkel foglalkozott, amikor Tatára került a városi könyvtár élére. Költözködése során egy alkalommal megkért, hogy kisebb használati tárgyait a Trabantommal vigyem el új lakhelyére. Sokat beszélgettünk a hosszú úton. Úgy látszott, hogy egyenesbe került új munkahelyén és második felesége oldalán.

Nagyon megdöbbsentett mindannyiunkat – 1973 februárjában – tragikus halálának híre. Még ötven éves sem volt. Fiatalon saját akaratából, valamilyen általunk nem ismert nagy és feltehetően igen nehéz feladattal ekként dacolva távozott közülünk.

Ha élne, nyugalomba vonulásának alkalmából mondanék néhány mondatban köszönetet neki. Most lenne hatvan éves. Őrizzék e sorok ebből az alkalomból is tiszteletreméltó emlékét.

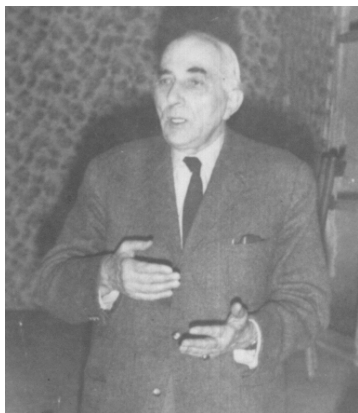
Borsodi Könyvtári Híradó, 1–2. sz. (1984) 7–10. p.

*Tízéves könyvtárosi működésem alkalmából
jutalmat ad át Szőnyi László 1962-ben*

Búcsú J. Horváth Lászlótól

(1896–1974)

Fájdalommal olvastuk a szomorú hírt a Népszabadság 1974. október 24-ei számában, hogy J. Horváth László mezőgazdasági mérnök, szakíró, a vidám rajzos mezőgazdasági szakkönyvek írója „1974. október 18-án, munkás életének 78. évében elhunyt”. Laci bácsi öreg kora ellenére is mindig szívesen jött megénkbe, vállalta az utazással járó fáradtságot. Nagyon szerettük Öt. Szívesen hívtuk, kértük fel mezőgazdasági szakelőadások megtartására, író-olvasó találkozókra. Megyénk sok községében járt. Könyvei nagyon népszerűek falvainkban, szeretik, olvassák a mezőgazdaságban dolgozók. Nagy szakmai tudása a mezőgazdasági termelésben és irányításában eltöltött sok évtizedes gyakorlatán, magas elméleti felkészültségén, külföldi tanulmányi útjainak tapasztalatain nyugodott. Jó szakember, nagyszerű népművelő volt. Szívesen állt ki a mezőgazdasági munka szervezői, irányítói elé is egy-egy író-olvasó találkozón, de különösen szívesen töltötte idejét a mezőgazdaság egyszerű katonái: a nagyüzemek állatgondozói, a háztáji állattartók és az egyéni gazdák között, s hintette hol az emberek szakmaszeretetére, hol a hiúságára, hol a lelkiismeretére apellálva; magyarázva, agítálva a szakma fontos ismereteit, tudnivalóit. Sok termelési probléma megoldására adott tanácsot a gazdáknak, s ha idejéből futotta, még a helyszínre is kiment és ott, a körülményeket megismerve mondta el véleményét és adott hasznos javaslatot. Nem volt olyan író-olvasó találkozó, nem hangzott el egyetlen előadás sem anélkül, hogy az állatok szeretére, az állatokkal való emberséges bánásmódról ne hívta volna fel hallgatói figyelmét.

A mezőgazdasági könyvhónapok kedves, népszerű íróvendége nem jöhet többé hívásunkra. Búcsúzunk tőle megyénk olvasói, könyvtárosai nevében. Köszönjük népművelő, ismeretterjesztő könyv népszerűsítő tevékenységét.

Borsodi Könyvtáros, 13. évf. 4. sz. (1974) 24. p. : ill.

Búcsú Óry Endrénétől

szül. Bakos Zsuzsanna

(1937–1976)

Nagy megdöbbenéssel és mély fájdalommal vettük tudomásul a szörnyű valóságot, hogy intézményünk, az Edelényi Nagyközségi és Járási Könyvtár munkatársa 1976. augusztus 13-án, három hónapos súlyos betegség után nagyon fiatalon, 39 éves korában elhunyt.

Szomorú évfordulón, augusztus 15-én, éppen könyvtári munkába lépésének 14. évfordulóján vettünk végbúcsút tőle.

1962-ben, mint részfoglalkozású kisegítő került intézményünkhöz, de nem a manapság sokak által követett munkahely-változtatással kívánt érvényesülni, hanem kitartó, szorgalmas és példamutató munkával, műveltsége állandó bővítésével érte el, hogy kisegítő munkatársból főhivatású jó szakemberré vált.

10 éven keresztül nagyon következetes pontossággal végezte könyvtárunk könyveinek leltárba vételét és a katalógusok szerkesztését, építését. Munkája nem tartozott a látványos könyvtári feladatok közé. 3500 fős olvasótáborunk tagjai munkavégzés közben csak elvétve találkozhattak vele, és sokan közülük nem is sejtették, hogy az Ő következetes, pontos munkája révén tájékozódunk katalógusainkon keresztül közel ötvenezer kötetes könyvállományunkban.

Az együtt töltött munkás évek alatt szorgalmas, segítőkész munkatársnak ismertük meg őt. A munkában tanúsított helytállása példamutató volt, amelyért miniszteri dicséretben is részesült. A könyvtárunkban eltöltött 14 év alatt a gyermekáldás időszakán kívül nem is volt táppénzen. Példás családi életet élt. Férjével együtt, sokszor egészségüket sem kímélve valósították meg dédelgetett álmukat, a szép családi házat, amelyhez minden fillérre és szabad időre szükségük volt.

Munkatársai és a nagyközségi és járási könyvtár olvasói fájdalommal búcsúztak Tőle.

Borsodi Könyvtáros, 16. évf. 1. sz. (1977) 1. p.

Béke poraira, Hodossy Lajos bácsi!

(1892. szeptember 4. – 1979. június 26.)

Kedves gyászoló barátaim!

Egy hosszú, teljes és szép emberi élet utolsó és nagyon szomorú eseményén veszünk most részt. Előttünk a hideg sír, rajta szeretett családtagunk, rokonunk, barátunk, Hodossy Lajos koporsója.

Eljöttünk ide, hogy végbúcsút vegyünk községünk egyik lakójától, Hodossy Lajos kovácmestertől, a népművészet mesterétől, kinek szíve életének 87. évében megszűnt dobogni.

Életünk véges. Születünk, élünk és egy bizonyos idő után meghalunk, de hogy a születés és a halál rövidebb vagy hosszabb ideje között hogyan élünk, életünk napjait a család, a kisebb és nagyobb közösség, a község, a társadalom, a nép szempontjából hogyan éljük, életünkkel, munkánkkal hogyan járulunk hozzá, ki-ki a maga posztján, ahová az élet rendelte, abban nagyon nagy különbség lehet és van is ember és ember között.

Kedves halottunk személyében egy olyan ember búcsúzik tőlünk, akinek az élete minden tekintetben példamutató: példamutató családi életet élt, szép családot nevelt fel, becsületesen élt, odaadóan szerette községi közösségünket, becsülettel helytállt a munkában. Életével, munkásságával növelte az emberi alkotómunka becsületét és alkotó, művészi színvonalon végzett munkájával növelte községünk hírnevét, ismertté téve művészi munkáival Edelény község nevét szép hazánk határain belül, de határainkon kívül is.

A mi szeretett Lajos bácsink 1892. szeptember 4-én született nem messze településünktől, a járásunkbeli Martonyi községben. Kovácmesterségét édesapja falusi kovácműhelyében tanulta, majd a századunk elejének szokása szerint és az első világháború kényszerítő körülményeinek hatására bejárta az országot. Dolgozott Munkács, Budapest, Diósgyőr és Ózd üzemében. Szép kort megérve volt üzemi munkás, uradalmi gépész, patkoló és gépész-kovács, dolgozott községünk szocialista üzemében, a termelőszövetkezetben, innen is ment nyugdíjba. De nyugalomba vonulása után is, mint a fémek alakításának, a tűznek, a kovácspörölynek a szerelmese még tovább, közel haláláig dolgozott, alkotott.

Hodossy mester a harmincas évek elején telepedett le családjával községünkben és fejlesztette ki a község és a vidék lakóinak teljes bizalmát élvező, a falu számára mindenkor legfontosabb, mindent javító és készítő kovácműhelyét.

Kedves mesterünk a jó mesterség, a kisiparos-becsület példaképe volt munkásaiveiben környékünkön. Igényes munkával egyaránt javított cséplőgépet, nehéz terheket hordó parasztszekereket, lovas kocsikat; készítette a

mindenkori szükséglet szerint a falusi lakóház és gazdálkodás kellékeit, munkaeszközeit és a bányások munkaeszközeit, csákányt, karbidlámpát és még sok minden mást. A munkavégzésben mindig az elérhető legjobb színvonal volt a célja.

Sokrétű műhelymunkája mellett szívesen foglalkozott a falusi ember ősi foglalkozása, a pásztorkodás munkaeszközeinek és különböző eszközeinek készítésével. Már fiatalon, 22 éves korában elkészítette az első juhászka mpót, amelynek azóta több mint harmincféle változatát tervezte meg, készítette el és formálta tökéletes és művészien díszített munkaeszközzé. Az évek során fokosokkal, gyönyörű hangú csillogó csengők, pergők és kolompok sok-sok változatával, szerszám- és ruhadíszekkel, gombokkal, csatokkal egészítette ki ezek sorát, tette szinte teljessé a pásztorkodás, a falusi állattartás eszközeinek táráját.

Ezekre a mesterien megformázott eszközökre a népi díszítő motívumok gyönyörű változatait, rozsmaringokat, tulipánokat varázsolt. Szép és hasznos művészi munkáinak híre, azok felhasználóinak dicsérete alapján egyre jobban elterjedt országszerte. Sokan még a nevét sem tudták, csak hallották, hogy Edelényben van egy mester, aki a számukra szükséges eszközöket készíti. Érkezett számtalan levél csak ilyen címmel: Kampó mester Edelény, Kolompkészítő Edelény stb.

A turizmus növekedésével az utóbbi időben egyre több műgyűjtő is felkereste nemcsak az országból, hanem messze külföldről is.

Így vált községünk neve kedves mesterünk, drága halottunk munkássága által egyre ismertebbé és híressé is.

Hodossy Lajos kovácmester szép és hasznos, a pásztorkodás kellékeit készítő művészi munkája nagyon magas elismerésül 1966-ban nyerte el a kitüntető Népművészet Mestere címet. Haláláig ebben a népi fémműves szakmában egyedül viselte ezt a kitüntető címet.

Munkássága s vele együtt községünk neve ezután vált igazán ismertté. A televízióban, a rádióban, a különböző országos folyóiratokban és újságokban gyakran láttuk és hallottuk őt.

Kedves végtisztességtevő gyülekezet!

Feltehetjük a kérdést, hogy modern korunkban van-e szükség a népi művészetekre?

Igen, nagyon nagy szükség van rá! Minden népnek, nemzetnek a jelene és a jövője népi, nemzeti fennmaradása igényli, szükségessé teszi a haladó hagyományok ápolását. Nemzetünk, népünk, összetartozásunk egyik alap pillére: a nemzeti nyelvünk, népünk történelme, népi kultúránk és ebben a népművészet.

Ezért tehát ilyen értelemben is jelentős drága halottunk munkálkodása. A népművészet hagyományainak átadásában, továbbvitelében fontos feladatot teljesített e szakma területén.

A mindennapi életünk szempontjából is, még ha sokan nem is érzik ennek a hiányát, nagy szükségünk van a népi hagyományok, a népművészet felhasználására, hogy rohanó korunkban is a civilizációs ártalmak csökkenésében segítségünkre legyen, hogy abból az igazán tiszta forrásból is merítsünk, és minél többet merítsünk napjainkban. Őseink sokkal többet merítettek ebből a tiszta forrásból. A maguk termelte anyagból készítették a ruhát, felszereléseiket, munkaeszközeiket, legtöbbször saját maguk által készített hangszereken saját maguk varázsolták ki a szép népi dallamokat. Manapság ezeket elvégzik a gépek helyettünk. Sokszor gombnyomásra szól a zene a különböző modern eszközeinkből. Ez jó és kényelmes, de látnunk kell, hogy ezekkel együtt jár egyéni alkotó, szépet teremtő tevékenységünk visszaesése. Ezért is nagy szüksége van tehát a társadalomnak a haladó népi kultúra, a népművészet továbbélését biztosító emberekre, népművészekre.

Drága halottunk egy volt azok közül, aki sokat tett a népművészet továbbadása érdekében.

Kedves gyászoló barátaim!

A megmásíthatatlan ténybe fájdalommal beletörődve búcsúunk drága halottunktól, Hodossy Lajos kovácsmestertől, a népművészet mesterétől.

Búcsúom községünk lakói nevében. Hálás szívvel emlékezünk ember-séges, barátságos, jellemes életére, mesteri munkáira, sokrétű tevékenységére. Búcsúom a községi párt- és tömegszervezetek, a Községi Tanács, a Hazafias Népfront vezetői és tagjai nevében. Köszönjük, hogy munkájával segítette községi feladataink megvalósulását. Köszönjük, hogy munkásságával növelte községünk jó hírét.

Búcsúom a közművelődés különböző posztjain munkálkodók nevében, a népművésztársak nevében. Köszönjük a haladó hagyományok ápolásában, a népművészet ápolásában végzett lelkes munkáját.

Búcsúom mesterünktől a művészi munkáit felhasználó pásztoremberek, művészeti csoportok, a műgyűjtők nevében. Mesteri munkáit köszönjük, azokat megőrizzük.

Búcsúom a szakmatársak, a kétkezi munkások, az iparosság nevében. Köszönjük a becsületes alkotó munkáját, amellyel hozzájárult az emberi teremtő munka megbecsüléséhez, az iparosság tekintélyének növeléséhez.

Drága halottunk! Kedves Lajos bácsi!

Harminc, negyven munkaeszkőzzel gyönyörűre varázsolt csillogó fokosai, juházkampói és más munkeszközei; a sok-sok kalapácsütéssel készített és a hegyoldalakon, pusztákon messzire szóló kolompjai, csilingelő és jaj-

gató csengői és ezeknek a múzeumok üvegvitrineiben féltve meghúzódo tár-
sai, sok-sok évtizeden át hirdetik még mesterük kiváló munkáját.

Fájó szívvel búcsúzunk! Isten áldja!

Emlékét szívünkben megőrizzuk!

Béke poraira!

*Elhangzott az edelényi temető ravatalozójában
1979. június 28-án, 15 órakor kezdődő temetésen.
A temetést celebrálta: Kovács Antal plébános.*

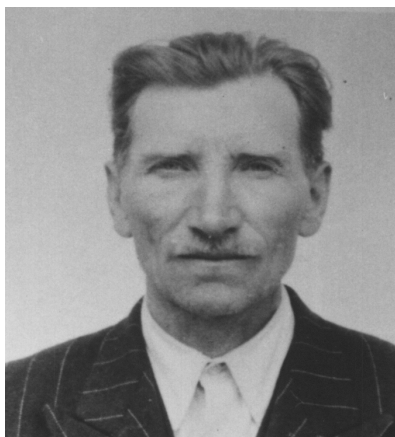
Hodossy Lajos, 1967-ben

Hodossy Lajos temetésén, 1979-ben

Nyugodjék békében, Bobaly Pista bácsi!

(1905. december 29. – 1983. november 16.)

Kedves gyászoló család, végtisztességtevő gyülekezet!

Fájdalommal állunk itt Bobaly István barátunk koporsója előtt, akit néhány perc múlva örök nyugalomra helyezünk e gyönyörű hegyoldalban, a történelmi idők hősi eseményeiről némán is tanúskodó szádvári romok közelében.

Búcsúzzunk drága halottunktól, mindannyiunk szeretett Pista bácsijától.

Kedves barátaim!

Rohanó korunkban sajnos nagyon keveset állunk meg beszélni múltunkról, őseink életéről, azokról a történelmi időkben megélt cselekedetekről, amelyek sok áldozat, harc, cselekvő emberi élet eredményeként a mához, az ősi és szép haza mai építéséhez vezettek bennünket. Pedig őseink cselekvő hazafiassága, dolgos, és ha kellett harcos évezredes helytállása vezetett el napjainkhoz, szép jelenünk és még szebb reményű jövőnk építéséhez.

Történelmében, nyelvében, népszokásaiban él a nemzet, amelyeket anyáiktól, apáiktól, őseiktől vesznek át a nemzedékek. Őseinktől átvett emlékeink buzdítanak a – mindenkori – ma feladatainak megvalósítására, az emberies helytálló életre, életvitelre.

Ahhoz, hogy az emlékek fennmaradjanak, átöröklődjenek – minden időben – szükség volt a közösségek olyan tagjaira, akik a múlt emlékeit az elődöktől átvették, és az utódoknak átadták. Ilyenek voltak a történelmi idők krónikásai, az emlékeket versbe, dalba szedni, történeteket szépen formálni tudó tagjai a társadalmaknak: a regélők, lantosok a régi időben; a mesélők, a versmondók a közelmúlt fonóházaiban, kukoricafosztáskor, tollfosztáskor és más közösségi és családi összejöveteleken.

Életformánk gyors változása, rohanó életünk következtében elmaradnak a régi népi közösségi összejövetelek, következésképpen fogynak, kihálnak a népszokásaink. Ezek nélkül sivárabb, szegényebb lesz az életünk.

A korábban közösségek által létrehozott szórakoztató, nevelő alkalmakat újak váltják fel. A szép népi éneklést, a citeraszót például kiszorítják a böm-

bőlő magnók, amelyekhez nem kell művészi tudás, csak a gombok csavarásának az ismerete.

Nagyanyáink, nagyapáink tanulságos nevelő történeteit, meséit a televízió adásai – sajnos sokszor a félrevelő krimi – helyettesítik gyermekeinknél.

A mi drága Pista bácsink tudta, érezte, hogy milyen nagyon fontos feladat a múlt emlékeinek megőrzése, továbbadása és ehhez nagyszerű adottságokkal is megáldotta az élet.

Nagyon szerette ezt a szép tájat, ezt a gyönyörű vidéket. Itt élte le tartalmas életét, mindenkor helytállva a szorgos falusi munkában, példás családi és közösségi életet élve. Kora ifjúsága idejétől életének utolsó időszakáig figyelte, hogyan él a falu, a vidék, milyen történeteket mondanak az öregek saját fiatalságuk idejéről, őseik életéről és ezeket gyűjtötte, raktározta, leírta, megőrizte, hogy az utánunk jövőknek átadja, továbbadja. Ő volt modern időkben lantos, krónikása e szép tájon, az elmúlt néhány évtizedben; olyan időkben, amikor egyre kevesebb él ilyen közöttünk. Tartalmas élete, nagyszerű emberi tulajdonságai mellett ezért is szerette Őt a falu népe, de mi, akik ezt a tevékenységét nagyon jól ismertük, talán még tőlük is jobban szerettük Pista bácsit, a szögligeti táj késői lantosát, évszázadunk szögligeti, bódvavölgyi krónikását.

Sokan felkerestük Őt. A természet szerelmeseinek, a kirándulóknak, a múltban és a jelenben búvárkodó íróknak, újságíróknak, rádiósoknak Ő volt itt az idegenvezetője. Ő, aki e gyönyörű tájnak minden forrását, útját, történelmi időket megért követ ismerte; aki őrizte a falu, a táj népszokásait, régi öregektől átvett legendáit, történelmi eseményeit.

Mi, a járás könyvtárosai, pedagógusai sokszor felkerestük gyermekcsoportokkal és Ő fáradhatatlanul, anyagi ellenszolgáltatást nem is várva jött velünk, mesélt a Ménes-patakról, a Tetves-kútról, Szádvárról, a karácsony éjszakáján megszólaló harangról. Gyönyörű történeteit olyan szépen adta elő, hogy akik ezek egy részét már többször is hallottuk, azok is szívesen és örömmel hallgattuk újra meg újra. Sok újságíró, rádiós felkereste Őt. Történeteit őrzik az utóbbi évtizedek újságjai és a különböző helytörténeti gyűjtemények raktárai, magnószalagjai is. Több alkalommal részt vett a múzeumok által meghirdetett pályázatokon, ahol évről-évre értékes elismerésben részesültek munkái.

Kedves gyászoló barátaim!

Pista bácsi halálával nagy értéket veszítettünk el ilyen értelemben is. Nekünk Ő nagyon fog hiányozni, pótolhatatlan a veszteségünk.

Drága Pista bácsi!

Búcsúzom Pista bácsitól az író, újságíró, könyvtáros barátai nevében, búcsúzom a helytörténészek, a néprajzot gyűjtő muzeológusok nevében, akik megőrzik írásait, történeteit és munkájuk során hasznosítani fogják azokat.

Búcsúzom az olvasótáboros és más táborozó gyerekek és általában az ifjúság nevében, akiknek a haza, a nép történetének megismerésére és a hagyományok átvételére olyan nagy szükségük van, hogy hazát, népet tisztelő és szerető, cselekvő ember váljék belőlük.

Köszönjük, hogy segített e szép célkitűzés megközelítésében, elérésében.

Búcsúzom személy szerint én is, akinek – bár több mint 25 év korkülönbség volt közöttünk – évtizedek óta jó barátja volt.

Drága Pista bácsi! Emlékét megőrizzük!

Adjanak ezek e mindannyiunk által oly nagyon tisztelt történelmi rögök örök nyugodalmat, békét porainak.

Írásai:

„Mint a Ménes-patak ezüstös csengése”. Bobaly István (1905–1983) élete és írásai. 1985. Gyűjtötte és összeállította: Slezsák Imre. Gépirat. : ill.

*Elhangzott a szögligeti temetőben 1983. november 19-én.
A temetést celebrálta: Kocsis Ferenc plébános.*

Bobaly István temetésén, 1983-ban

Isten nyugosztalja, Izsó Laci bácsi!

(1891. április 4. – 1986. február 18.)

Kedves gyászoló család!

Kedves végtisztességtevő gyülekezet!

Fájdalommal állunk itt Izsó László öreg barátunk koporsója körül, akit néhány perc múlva örök nyugalomra helyezünk e gyönyörű hegyoldalban, a történelmi idők eseményeiről némán is tanúszkodó százvéri romok közelében. Búcsúzunk drága halottunktól, mindannyiunk szeretett Laci bácsijától. Rohanó korunkban sajnos nagyon keveset állunk meg beszélgetni múltunkról, régmúlt történelmi időkről, őseink életéről. Pedig őseink cselekvő hazafiassága, dolgos és harcós évezredes helyállása vezetett el napjainkhoz, jelenünk és szebb reményű holnapunk, jövőnk építéséhez.

Nyelvében, hagyományában, történelmében él a nemzet, melyeket generációk vesznek át egymástól. Őseink példái buzdítsanak helyállásra, feladataink minél eredményesebb megoldására, a helyálló életvitelre.

Hogy az emlékek fennmaradtak, átöröklődtek, az annak köszönhető, hogy minden időben voltak a közösségnek olyan tagjai, akik az emlékeket az ősöktől átvették és az utánuk jövő nemzedéknek, utódaiknak átadták. Ezek voltak a történelmi idők krónikásai. Az eseményeket versbe, dalba szedni, a történeteket szépen formálni tudó tagjai a közösségnek; a regélők, a lantosok a legrégebbi időkben; a mesélők, a versmondók a közelmúltban; a falusi összejöveteli alkalmakon a fonóházakban, a kukorica- és tollfosztásokon, közösségi családi összejöveteleken.

Sajnos a II. világháború utáni erőltetett politikai és gazdasági változások életformánk olyan átalakulását eredményezték, amelynek egyenes következményei a régi közösségek megszűnése, a közösségi összejövetelek csökkenése. Ennek hatásaként sorvadnak el népszokásaink, szegényesebb lelki-életünk, közösségi életünk. A korábban oly természetes munka és szórakozási közösségi alkalmakat újak váltják fel. A szép népi éneklést, a citeraszót kiszorítják a bömbölő magnók, rádiók. Ezeknek a kezeléséhez nem kell tanulás, tudás, csak a gombok csavarásának ismerete. Nagyanyáink, nagypapáink gyermekeknek elmondott tanulságos történeteit, meséit a családok többségénél a televízióból ma már mindenüvé eljutó félrenevelő krimi helyettesíti. Múltunkról, ősi szokásairól, hagyományaink ápolásáról sajnos sokan megfeledkeznek. Szerencsénkre azért most is élnek közöttünk olyan emberek, akik féltve őrzött kincsként őrzik hagyományukat, azokat a ma eseményeivel együtt lejegyzik, hogy átadják majd az utánuk jövő nemzedéknek.

A mi drága Laci bácsink is ilyen volt. Ő volt évszázadunk színi, felvidéki modern lantosa. Ifjúkora óta, életének utolsó napjáiig verseket írt. Örömet, bánatát, a körülötte zajló eseményeket, lelkének szinte minden rezdülését rímbe szedte. Verseit olvasva kitárulkozik előttünk egy, az életet, a közösség és a haza ügyét mindig komolyan vevő, őszinte, a földművelésért rajongó, a munkáját szerető, dolgozó, a szépért, a jóért lelkesedni tudó, a nehézségeket is bátran vállaló falusi ember élete. Verseit elsősorban önmaga szórakoztatására, lelkének építésére írta, de jutott ezekből környezetének, lakóhelye közösségének is. Ő volt évtizedeken át a falu költője, krónikása, aki versekkel szólt a közösségi összejöveteleken, dicsért, bíralt, köszöntött vagy búcsúztatott, ahogy éppen az esemény megkívánta. De ezek mellett versbe foglalta – a színhagyományokra építve – a község, a környék helységneveit, dűlőneveit is.

A mi drága halottunk az élet különös kegyéből, szép, hosszú, tartalmas életet élt. 1891, születésének éve rég volt, nagyon rég volt. Nagyon sokat változott azóta a világ. Halottunk gyermekkorában a kerékpár is ritkaságszámba ment – csakhogy a közlekedést említsük példának – néhány évvel ezelőtt pedig szuperszonikus repülővel járt Amerikában.

Példás szép élete volt. Tartalmasan élte a falusi emberek küzdelmes életét. Az élet sodrában hányódva 17 éves korában – mint olyan sokan mások – kiment Amerikába, megpróbált szeretett szülőföldjétől távol, más föld ege alatt gyökeret verni, de a szülőföldje visszavonzotta.

*„Szülőföldem elhagytalak
Most érzem, hogy rossz útra tévedtem.
Fáj a szívem, fáj úgy sajog,
mit nem cselekedtem.
Vissza megyek, vissza oda,
hol őseim élnek régtől fogva.
Hol hazámat, szép hazámat
Kárpát hegység körül koszorúzza.”*

És hazajött az ősi föld rögeit túrni, gazdálkodni. De ezt nem sokáig tehetette, mert kitört a világháború, és el kellett mennie a véres küzdelembe, ahol elejétől végig, mint huszár állt helyt s a harcok mezején meg is sebesült.

Sok versben örökítette meg az öldöklő harcot. 1917-ben a háború közben így fohászodik:

*„Szűnjön a vérengzés,
Hozz világosságot
halál kis egünkre,
verőfényes napot.*

*Nagy küzdelmek után
csendes békeséget,
a béke beálltával
áldhassuk szent neved.”*

A háború után itt, szeretett szülőfalujában él, gazdálkodik és így siránkozik, így fohászkodik *Csalódás* című versében:

*„Szégyen a zászlónkat
sohasem érte.
Hogy lehet tehát ilyen
gyalázatos béke.*

*Fogom a kaszám
tovább vágom a rendem.
Szememet bízón
Istenhez emelem.*

*Hálát rebeg ajkam
hozzá felsóhajtok.
Add vissza jó Atyám
nagy Magyarországot.”*

Csak akkor megy el rövid időre innen, amikor a II. világháború időszakában újra hadba szólítják. Mintaszerűen gazdálkodott ezen a nehezen művelhető dimbes-dombos földön. Különösen kedvelte a gyümölcsstermesztést. Még élete utolsó éveiben is ültette, oltogatta a gyümölcsfáit.

Munkás életének fő szórakozása a versírás volt. Verseivel szép sikereket ért el. 1945 előtt hat pályázaton szerepelt sikeresen. Az utóbbi évtizedekben – öreg kora ellenére is – sikerrel vett részt az Edelényben több alkalommal megrendezett járási népművészeti találkozón. 93 éves korában nagy örömeire összegyűjtött verseivel dicséretesen szerepelt a Miskolci Múzeum pályázatán. Versei szép dokumentumai becsületes munkával töltött hosszú élettörténetének, küzdelmeinek, örömeinek, bánatainak, vágyainak.

Kedves gyászolók!

Drága Laci bácsink halálával nagy értéket veszítettünk el ilyen értelemben is. Nagyon fog hiányozni.

Drága Laci bácsi!

Búcsúzom Laci bácsitól, az író, újságíró, könyvtáros barátai nevében, búcsúzom a helytörténészek, a néprajzot gyűjtő muzeológusok nevében, akik megőrzik írásait, verseit, szép történeteit és munkájuk során hasznosítani fogják azokat.

Búcsúzom az olvasótáboros és más táborozó gyerekek, az ifjúság nevében. Azok nevében, akiknek a hagyományok átvételére, a nemzeti múlt meg-

ismerésére nagyon nagy szükségük van, hogy hazát szerető, népet tisztelő ember váljék belőlük. Akiknek olyan szívesen volt kalauzuk e szép tájon és mindig olyan nagy szeretettel fogadta őket.

Búcsúzó személy szerint én is a jó baráttól. Bár 40 év korkülönbség volt köztünk, de a közös és szép ügy, a tájhaza szeretete és szolgálata baráttá kovácsolt minket. Köszönjük nemes céljaink szolgálatát. Emlékét, munkásságát, munkáját megőrizzük.

Adjanak ezek a mindannyiunk által oly nagyon tisztelt történelmi rögök örök nyugalmat, békét porainak, ebben a temetőben, amelyről 1936-ban így írt:

Az új temető

*Ezerkilencszázháromban volt
az első temetés.
Bizony már azóta,
de sok minden történt.
Sorakoznak sorban
sírhalmok százai,
elmentek, itt hagytak
mind az öregjei.
Elmentek jócskán
a fiatalok is,
elszorul a szívem
könnyes a szemem is.
Nézem a sok fejfát,
olvasom a nevet,
élete delén halt meg,
élt harmincöt évet.
A másik pedig len
tíz éves korában könnyörtelenül
került a sírba.*

*Azután itt van,
jó apámnak a sírja,
az ő fejfájára
hatvan év van írva.
Mellette közel
két kis gyermekem,
mindig fáj a szívem
s könnyezik a szemem.
Itt nyugszik aztán
drága édesanyám,
nyolcvanhárom év van
korhadó fejfáján.
Végre majd egyszer
én is odatérek,
minden szenvedésünk
a sírnál ér véget.*

Nyugodjék békében, Laci bácsi.

Írása:

Azért én írok. Izsó László [1891–1986] versei II. 1989. Szerkesztette, [gyűjtötte], a fényképmelléleteket készítette és az előszót írta: Slezsák Imre. Gépírat. : ill.

*Elhangzott a szini temetőben 1986. február 20-án.
A temetést celebrálta: Géczy Istvánné exm. lelkész.*

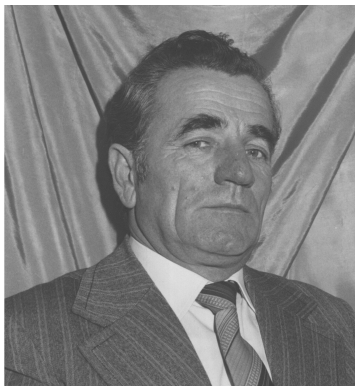
Izsó László bemutatása az olvasótáborban, 1981-ben

Izsó László temetésén, 1986-ban

Búcsú Juhar Péter tanártól

(1933–1987)

Tisztelt gyászoló család!
Kedves végtisztességtevő barátaim!

Fájdalommal és megtört szívvel, szívből jövő együttérzéssel állunk itt Juhar Péter barátunk, kollégánk koporsója körül, amelyet néhány perc múlva magába fogad szeretett lakóhelyünk temetője, az éltető, a szeretett földanya.

Nagy fájdalom terheli szívünket a jó barát, a kiváló pedagógus, a jeles közéleti férfiú elvesztése miatt.

„Mi dolgunk a világon?” – teszem fel a kérdést nagy költőnk, Vörösmarty Mihály szép verssoraival.

„Küzdeni erőnk szerint a legnemesbékért” – válaszolok rá a nagy költő örök érvényű válaszsorával.

Kedves gyászoló barátaim!

Tisztán, becsületesen, humánusan élni minden embernek önmagával és a társadalommal szembeni legfőbb kötelessége. A családunkért élni, dolgozni, küzdeni szintén a legfontosabb emberi feladataink közé tartozó kötelességünk.

Nagyobb közösségért dolgozni, a szülőhely, a lakóhely, a haza boldogulásáért céltudatos törekvéssel tenni, alkotni az egyéni célok megvalósítása mellett, a családjáért való munka mellett az igazán nemes cselekedet. Az egyéni céljaink megvalósítása, a gondok, bajok mellett a közösségért élni, dolgozni, a közösség gondját-baját, ügyes-bajos dolgait a magunké mellé venni eszményi, példás emberi cselekedet.

A mi kedves halottunk példás magánélete, a családjáért való dolgozó élete mellett érezte a lakóhelyünkért, szülőhelyünkért, Edelényért, a szeretett városunkért való felelősséget is.

Úgy élt, hogy a családjáért való önzetlen munkálkodás, a reá bízott gyerekek nevelése, tanítása mellett jusson ideje településünkért való tevékenységre is. Egész életét áthatotta a lakóhelyünkért való tevékeny munkálkodás, az imént említett szép költői gondolat: „küzdeni erőnk szerint a legnemesbékért...”

Juhar Péter barátunk kora ifjúságától szíve utolsó dobbanásáig közösségi ember volt, aktívan részt vett a közéletben. Előbb az ifjúsági szervezetben, majd később a település fejlődését, haladását irányító, formáló államhatalmi szervben, a tanácsban.

Körzete lakóinak bizalmából 1975-től tagja volt a községi, nagyközségi, majd városi tanácsunknak. Két választási időszakban a tanács tagjainak bizalmából tagja volt a tanács végrehajtó bizottságának. A legutóbbi tanácsválasztás óta a művelődési és egészségügyi bizottságnak a vezetését látta el.

Megbízásának lelkiismeretesen igyekezett eleget tenni. E választott funkcióból adódó feladatait lelkesedéssel és odaadással látta el, küzdött ereje szerint a legnemesbékért. Dolgozott, szervezett, segített úgy és ott, ahogy és ahol a helyzet azt megkívánta.

Küzdött városunk fejlődéséért, dolgozott a település szépüléséért. Minden tevékenységét az a nemes gondolat hatotta át, hogy az itt lakók szebb és jobb körülmények között éljenek, dolgozzanak.

Kedves Péter!

A Hazafias Népfront Bizottság és a Községi Tanács választott szervei, a tanácsstagok és városunk lakói nevében köszönöm, hogy önzetlenül tevékenykedtél városunkért.

A Te munkád is benne van abban a szép és egyenletes fejlődésben, amelyet településünk az elmúlt évtizedekben elért, amely fejlődés alapja volt annak, hogy 1986 januárjában településünk várossá lépett elő, s bár nem problémák nélkül, de szebben, kulturáltabban, jobb körülmények között élünk, mint néhány évtizeddel ezelőtt.

A zászlót, amelyet kiragadott a kezedből a kegyetlen halál, mi erőnk szerint tovább visszük, s biztosak vagyunk abban, hogy példás életed követezése újabb küzdőtársakat hoz a nemes célokért lobogó zászlónk alá. A megkezdett és általad is oly fontosnak tartott munkát tovább folytatjuk és szeretett városunk, ahol hamvaid pihennek, még szebb, kulturáltabb és gazdagabb lesz, egyre jobb lesz itt élni.

Kedves gyászoló család!

Számunkra is nagy fájdalmat okozott kedves barátunk, munkatársunk, küzdőtársunk elvesztése, s érezzük, hogy milyen mély fájdalom a hűségessé, az édesapa és nagyapa ... elvesztése.

Sajnos nem segíthetünk. Osztozunk nagy fájdalmukban.

Drága halottunk, kedves Péter!

Fájó szívvel búcsúzunk Tőled! Adjanak az általad és általunk is nagyon tisztelt szülőföld rögei békét poraidnak.

Emléked megőrizzük. Nyugodj békében.

Vörösmarty Mihály : Gondolatok a könyvtárban (részlet)

„Mi dolgozunk a világon? küzdeni / Erőnk szerint a legnemesbékért. / Előttünk egy nemzetnek sorsa áll. / Ha azt kivittuk a mély süllyedésből, / S a szellemharcok tiszta súgaránál / Olyan magasra tettük, mint lehet, / Mondhatjuk, térvén őseink porához: / Köszönjük élet! áldomásodat, / Ez jó mulat-ság, férfi munka volt!”

Elhangzott az edelényi temetőben 1987. november 17-én

Dr. Pécsi Bertalan helytörténeti emlékiró

(1900–1989)

Dr. Pécsi Bertalan 1900. augusztus 24-én született Császta-pusztán. Édesapja ebben az időben ott Gróber Károly birtokán volt ispán. Tizenketten voltak testvérek. A család 1904-ben Borsodra, majd 1917-ben Edelénybe, a Tóth utcába költözött.

Szülei középiskolába írták. Miskolci, rozsnói, nagyváradai és soproni diák volt. Főreáliskolai és gimnáziumi érettségi vizsgát tett. Középiskolás korában tombolt az I. világháború.

Kijutott neki a háború harcaiból is. 1919-ben a tanácsköztársaság idején részt vett Erdélyben a román királyi hadsereg elleni harcokban, de tanúja és résztvevője volt a sorsfordító edelényi eseményeknek is. Katonának készült, de korán kiábrándult a katonaeléletről. Állami tisztviselői munkát vállalt. Majdnem egész életében Edelényben élt és dolgozott, kivéve azt az 1938–46 közötti 8 évet, amikor a Nógrád megyei Szirákon és a közeli Putnokon vállalt munkát, valamint a háborúban fogságban volt. 1922-től 1942-ig járásbírósi tisztviselő volt, később adóhivatalban dolgozott. Hivatali munkája mellett elvégezte a miskolci jogakadémiát, majd 1936-ban a Szegedi Tudományegyetemen megszerezte a jogtudományi doktori címet is.

A háború utáni új közigazgatásnak is szüksége volt nagy gyakorlatára, lelkiismeretes munkájára. Előbb az Állami Adóhivatalban, majd az adófelügyelőségen dolgozott, 1950-től, a tanácsok megalakulásától pedig a Járási Tanácson. Itt dolgozott különböző beosztásokban 1961. december 31-ig, nyugdíjba vonulásáig. Ő volt pl. a Járási Tanács első adócsoport-vezetője.

Berci bácsi a sport, elsősorban a futball szerelmese volt. Mindig ott tevékenykedett, ahol a sport, a futballozás érdekében tenni kellett valamit. Már 1913-ban rendszeresen részt vett az edelényi futballcsapat edzésein. 1921-ben állandó tagja volt az akkor megalakult (Bódvavölgyi Sport Club) BSC csapatának. 1922–29 között nemcsak játszott, hanem mint intéző a legfontosabb vezetőségi tagja volt az Edelényi Iparosok Sport Egyesületének. 1930–35 között hivatali vizsgálói, majd jogi tanulmányai távol tartották a

sporttól, de 1936-ban már szervezte az edelényi öregfiúk csapatát, aktívan futballozott is abban.

1945. augusztus elsejéig a háború és a hadifogság, utána még egy évig a putnoki munkahely tartotta távol a községtől. Hazakerülése után a már labázó sportegyesületnél elvállalta az ügyvezető elnöki tisztséget. 1954-ig nagy lelkesedéssel tett eleget vállalkozásának. Ekkor azonban sérelem éri, lemond a feladatról, de 1956 karácsonyán már újra ott találjuk. 1958 májusában az újjáalakult Járási Testnevelési és Sporttanács társadalmi elnökhelyettese, majd 1959. január 1-jétől kinevezett tisztségviselője, elnöke a sportjárási vezető testületének. 1961. december 31-én innen megy nyugdíjba.

Nyugalmazása után sem fordított hátat a sportnak. Különböző sportágak bajnokságának szervezését, irányítását végezte 1964-ig. Ekkor újabb vállalkozásba kezdett. Megszervezte az edelényi ipari Spartacus Sportkört. Ennek vezetője volt 15 éven át 1979. március 16-ig, amikor a Spartacus az Edelényi Bányász Sportegylettel fúzióra lépett.

Dr. Pécsi Bertalan fáradtságot nem kímélve, szinte minden szabadidejét, vasárnapját, ünnepnapját feláldozva szervezte, irányította Edelény sportéletét évtizedeken át. Élete, tevékenysége eggyé forrott a község sportjával, motorja volt annak.

Nagyszerű, humánus ember volt, segítőkész jó barát. Sokan szerettük, tiszteltük.

Berci bácsi ifjú korától gyűjtötte, lejegyezte élete fontosabb élményeit, a körülötte zajló eseményeket, és nyugdíjba vonulása után nagyszerű íráskészséggel, páratlan emlékezőtehetséggel megáldva rendezte és emlékirattá formálta azokat. E munkáival, mint a könyvtárunk honismereti körének a tagja szép eredményt ért el múzeumi pályázatokon. Emlékiratai Edelény és környéke évszázadunk 7–8 évtizede történetének nagyszerű dokumentumai, forrásmunkái.

Látása, hallása az utóbbi években nagyon meggyengült. 1985-ben, egyre jobban segítségre utalva, Ongára költözött szerető rokonaihoz.

Itt szenderült örök álmra 1989. november 10-én. Az ongai temetőben helyezték örök nyugalomra.

Emlékét szívünkben őrizzük. De őrzik azt a Városi Könyvtár helytörténeti gyűjteményében és a múzeumokban megtalálható alábbi visszaemlékezései, helytörténeti munkái is.

Edelény sporttörténete. 1913–1963; 1982. 257. o. Gépírat.

Visszaemlékezéseim. 1983. 229. o. Gépírat.

Edelényi helytörténeti morzsák. 1987. 34. o. Gépírat.

Mezgerlés Edelény helytörténetének mezején. 1988. 67. o. Gépírat.

Borsod, 3. sz. (1990) 7. p.

Búcsú Joó Vencel r. k. kántortanítótól

(1903–1990)

Ismét elhagyott minket, örök álomra szenderült közülünk egy példás életű, hazánkat és lakóhelyünket szerető és értük mindig tetterre kész társunk, Joó Vencel nyugalmazott igazgató-tanító úr. Életének 87. évében, február 14-én, a váci kórházban halt meg és a szödligeti temetőben helyezték örök nyugalomra.

1903. március 25-én született Ároktőn, négygyermekes cipésmester fiaként. 1922-ben kiváló eredménnyel fejezte be a híres sárospataki tanítóképzőben ifjúkori tanulmányait, és kéthónapos ingyenes tiszabábolnai tanítóskodás után idekerül Edelénybe, a római katolikus elemi iskolába. Itt, településünkön tanított 1967 őszéig, nyugalomba vonulásaig. 45 évig nevelte, tanította a falu fiatalságát. Néptanító volt. Olyan néptanító, aki tudását nagy szorgalommal igyekezett átadni a település népének. A falu lámpása volt, Gárdonyi Géza értelmezése szerinti lámpás, aki a rábízott közösségért világtott, égett. Volt időszak, amikor 50–60 fős osztályt tanított a betűvetéstől a gazdasági ismeretekig minden hasznos ismeretre, tudományra, nevelt a szépre, jóra, hazaszeretetre, jó erkölcsre, jó viselkedésre stb.

Tanítványait az életre igyekezett felkészíteni. Ebbe a nagy célkitűzésbe beletartozott az iskolai tantárgyakon kívül „sok minden más, ami a falusi élet” javításához szükséges, pl. gyümölcsfa-oltás és a méhészkedés is.

Hivatásának élő kiváló tanító, majd szaktanító volt. Örömmel és szívesen segített azokon, akik bizalommal fordultak hozzá, emberi és szakmai problémáik segítését, a tanácsát kérve. Tanítói működésének fénykorában kollégái a környék legkiválóbb szakemberének tartották. Pedagógia tapasztalatát Edelény környékén is hasznosította. Évekig a járás 17 községének iskola-felügyelője volt. Ilyen minőségben bemutató tanításokat, előadásokat szervezett. Tapasztalatait, összefoglaló írásait gyakran közölték a szaklapok, pl. a Felsőmagyarországi Tanügy. 1931-től az iskolák államosításáig, 1948-ig a római katolikus elemi iskola igazgatója volt. Hogy szerették az emberek, azt az is bizonyítja, hogy 1956-ban a népfelkelés újra igazgatóvá tette, de a körülmények hatására néhány hét után a tisztségéről lemondott.

Minden feladatot szívesen vállalt, amihez értett, és amelynek a céljával egyetértett. Részt vett pl. 1946 és 1947 telén a Parasztszövetség kezdeményezésére megszervezett Paraszt Népfőiskola munkájában. A résztvevő parasztfiatalok számtan és matematika ismereteit igyekezett kiegészíteni.

Iskolai munkája mellett részt vett az 1960-as, 1970-es években Edelényben működött iparitanuló-iskola elméleti tárgyakat oktató munkájában is. Sokoldalúságát, kiváló képzettségét mutatja az is, hogy a gimnázium kezdeti időszakában néhány évig középiskolánkban is tanított.

Igazi néptanító volt. A falu műveltségének emelkedéséért lelkesedő ember. Példamutatón végzett oktató-nevelő munkája mellett, tudott időt szakítani az iskolán kívüli művelődésre is. Népi játékokat, színdarabokat tanított az iskola növendékeivel, a falu ifjúságával. 25 évig az Ő vezetésével működött Edelényben a katolikus egyházi énekkar, évekig vezette az iskola énekkarát is, és évekig részt vett úgy is, mint szólamvezető, a most működő, s kiváló teljesítményt nyújtó férfikórus munkájában is. Örömmel töltötte idejét a helyismereti, helytörténeti hagyományok gyűjtésével. Az Ő gyűjtőmunkáját felhasználva készítette el tanítótársa, Kis Benedek János 1930-ban a község történetéről, népszokásairól szóló kis helytörténeti füzetét, amelynek a hasonló kiadását éppen most jelentette meg könyvtárunk.

Részt vett az 1973-ban megjelent Edelény múltjából c. helytörténeti monográfiánk megírásában, a katolikus egyház és az iskola történetének remek összefoglalásával.

Vencel bácsi hívő keresztény volt. Egyszerű, s egyben nagyszerű, tisztességes, családszerető, mások emberségét tisztelő, becsülő; a helyi társadalomért önzetlenül dolgozó személyiség volt. Azt vallotta, hogy a bölcső és a koporsó közti hosszabb vagy rövidebb időt úgy kell megtöltenünk tartalommal, hogy elmenőben azt mondhassuk: nem éltünk hiába. Ez a tudat fűtötte, hajtotta egész életén át. Élete intó példa: Vigyázzatok élők az életre! Vegyétek komolyan az élet értelmét: a szeretetet, az egymás segítségét, a foglalkozás hivatásszerű végzését: a családi fészek melegét adó harmóniát, mert csak egy életünk van.

A haza, társadalmunk boldogulása azt várja tőlünk, hogy minden időben Emberként tegyünk eleget korunknak, mert ránk is igaz hazánk nagy fiának, Kossuth Lajosnak a mondása: „Aki eleget tevé a maga korának, az minden következőknek él.”

Szeretett Vencel bácsi becsülettel s nagy szorgalommal eleget tett a maga korának, tehát minden következő kornak élt.

Emlékét szívünkben, lelkünkben megőrizzük, s őrzik azt az utókor számára helytörténeti munkái is:

Edelény (monográfia). Írta: Kis Benedek János, Joó Vencel... gyűjteményének kibővítésével. Edelény, 1930. 16. o.

Gyűjtögetés, tallózás a méhészet múltjából, különös tekintettel Edelény község méhészetére. Edelény, 1983. 113. o.

A római katolikus egyház és iskola. Edelény múltjából, Edelény, 1973. 722. o. (301–339.)

Az egyházak és iskolák. Edelény múltjából, Edelény, 1973. 722. o. (társszerzőként, 585–606. o.)

Elhangzott az edelényi r. k. templomban 1990. február 27-én.

Borsod, 4. sz. (1990) 9. p. : ill.

Búcsú Joó Venceltől, 1990-ben

Balázs Ferenc a néptanító s költő

(1897–1987)

A faluban élő értelmiség, a pap, a tanító, a jegyző, az ügyvéd, az orvos stb. mind a mai napig fontos szerepet játszik a falvak életében. Orvos, ügyvéd csak kevés faluban volt, jegyző sem sok helyen, pap már többen, de tanító szinte mindegyikben. Hogy a falu társadalmát mi jellemezte; milyen volt egy-egy generáció, vagy az egymást követő generációk műveltsége; mennyire feleltek meg az ott élők munkájuk során a fejlődés követelményeinek, végső soron

hogyan éltek a közösség tagjai, az nem kis mértékben múltott a falu értelmiségi foglalkozású tagjain; valamennyin, de a helyi tanítón különösen.

Áldást jelentett a közösségnek, ha egy áltagosnál tehetségesebb, új iránt fogékonyabb, a lakosságért önzetlenül cselekvő tanító vagy tanítók sora élt, dolgozott a faluban. Igaz ez vallásra, nemre való tekintet nélkül. Különösen fontos volt ez a tömegkommunikáció – a sajtó, a rádió, a tévé – elterjedése előtti időkben.

Ilyen lelkes néptanító volt Lak község egykori református tanítója, kántortanítója, ill. éveken át iskolaigazgatója, Balázs Ferenc is, akinek életútját, munkásságát igyekszem a következőkben megismertetni, közkinccsé tenni.

Feri bácsi 1897. február 20-án született a történelmi Magyarország Ugocsa megyei Dabolc községében, földműves család gyermekeként. 1920-ban, mint kántortanító jött a mi tájhazánkban Lakra, fogságban lévő kollégája állására, majd amikor tanítótársa 1923-ban Oroszországból hazakerült, Lakról a szomszédos Damakra, és átmenetileg Tornaszentjakabra ment tanítani. 1926-ban azonban végleg megüresedett a laki kántortanítói állás, az ő pályázatát fogadták el és újra Lakra költözött. Egy helyi gazda lányát, Adorján Ilonát két évvel azelőtt elvette feleségül, s vele alapított ott családot. Ezen a szép kis csereháti településen élt szeretteivel és ott is tanított 1962-ig, nyugdíjazásáig.

Edelénybe mint nyugdíjas került. Itt töltötte életének utolsó 18 évét, tartalma életének deressedő őszét, és egyre komorabbá forduló telét, öregségét. 90 évet élt. 1987. június 5-én hunyt el, 9-én kísértük utolsó útjára az edelényi új temetőben.

Szinte hihetetlen, hogy milyen nehézségeken, mennyi politikai változáson ment át ez a generáció, s köztük ő is, és hogy milyen változó körülmények között kellett helytállniuk.

Szép, hosszú életében történelmi időket, eseményeket élt meg. 17 éves ifjú ember még 1914-ben, amikor kitört az első nagy világhégés, a nagy háború, amelynek rettenetes harcaiban, megpróbáltatásaiban részt vett. Harcolt a 85. gyalogezred katonájaként Galíciában, majd Olaszországban a montegrappai véres csatákban. Az I. világháború befejeződése után soha nem tapasztalt változások következtek. 1918 őszén az őszirózsás forradalommal egy új magyar állam született, majd utána a tanácsköztársaság következett. 1920-ban megdöbbenve vette észre, hogy nemcsak az Osztrák-Magyar Monarchia szűnt meg, hanem ő, személy szerint a szülőföldjét is elvesztette. Ifjú gyökereit fel kellett tépnie, otthagya, ott kellett hagynia szeretett édesanyját, a szülőtáját és ezután próbált gyökeret eresztetni a mi szép vidékünkön. Közben lehetősége szerint tanult, készült az életre. Alsóbb iskoláit Halmiban és Nagyszőlösön, a tanítóképzőt Zilahon és Debrecenben végezte.

Az Osztrák-Magyar Monarchiát s a forrongásokat a magyar nemzet számára igazságtalan trianoni döntés kijavítására törekvő Horthy-korszak 25 éve követte, végén egy újabb világhégéssel, a II. világháború nehéz esztendőivel, a frontátvonulással. Majd ezt, a háborús károkat nagy lendülettel helyreállító új demokratikus rend négy éve követte. Ezt pedig a nehéz ötvenes évek, benne 1956 forradalma a maga megpróbáltatásaival, és utána a Kádár-korszak évei.

Ifjúkorát, élete tavaszát a tanulásnak és a hadak urának, a háborúnak áldozta. Élete nyarának nagy részét egy kis községnek, Lak községnek szentelte, élete alkonyát pedig Edelényben töltötte. Hosszú élete alatt többször kellett felszakítania a gyökereit. Életének főbb állomáshelyei: Dabolc, Halmi, Nagyszőlös, Zilah, Debrecen, Tornaszentjakab, Damak, Lak és Edelény. Mindig szeretettel emlékezett ezekre. Alkotó ember volt, feladatait minden helyzetben komolyan vevő, szorgos, becsületes, humánus, népét szerető, hivatásának élő ember. Néptanító volt. Néptanító, aki a tudását nagy szorgalommal igyekezett átadni a lakóhelye népének. A falu lámpása volt, Gárdonyi Géza értelmezése szerint lámpás, aki a rábízott közösségért világított, égett. Volt időszak, amikor Lakon egymaga 100 elemistát és 40 ismétlőt tanított a betűvetéstől a gazdasági ismeretekig, a helyes viselkedéstől a méhészkedés ismeretéig mindenre; tudományra, erkölcsre stb. Nehéz iskolai munkája mellett maradt ideje arra is, hogy iskolán kívüli művelődéssel is foglalkozzon. Rendszeresen tartott szabadművelődési előadásokat, TIT-előadásokat, tanított a fiatalsággal színdarabokat. Évtizedekig vezette az egyházi énekkart. Kezdeményezésére szereplésükkel, társadalmi munkájukkal szereztek, gyűjtöttek pénzt a II. világháborúban hadi célokra elvitt harang pótlására, harmónium vásárlására. Évtizedekig volt a helyi iskola igazgatója. Részt vállalt a falu közéletében. Volt tanácsag, Hazafias Népfront

elnök. Jóban, rosszban együtt élt, dolgozott a helyi társadalommal, s igyekezett azt helyes értékítélete szerint alakítani, formálni. Ilyen sokoldalú, sokszínű, alkotó tevékenysége tette őt a falu lámpásává.

Mindezek mellett verseket is írt, költő volt. Első verse 1920-ban jelent meg nyomtatásban „Meddig dacolsz velem?” címmel. (Örökség, 24. p.) A 20-as, 30-as években rendszeresen megjelentek versei a Magyar család, a Tanítók lapja, a Keresztény család, a Téli újság, a Magyar jövő, a Reggeli hírlap, a Friss újság és még számtalan más lapban. 1927-ben önálló verskötete jelent meg „Örökség” címen. Ebben fiatalságának nemes érzelmeit éneklie meg. Tárnyilagosan szól a háború borzalmairól, kesereg az elvesztett háború miatt, elsíratja az „elrabolt” országrészeket. Így ír erről a kötet címadó versében: (Örökség, 8. p.)

*„Tenyérnyi Föld, mit a romlás árja
Elzüllesztve, árván hagyott hátra;
Maroknyi nép keserű fájdalma,
Száműzöttek hazavágyó álma:
Az én jussom, az én örökségem...”*

1928-ban a Gárdonyi Géza és a Gyóni Géza Irodalmi Társaság tagja lesz. 1929-ben az Országos Gárdonyi Géza Irodalmi Társaság évkönyvébe beveszik életrajzát. Az 1938-ban Budapesten megjelent Magyar Művészeti Lexikonban, az 1926-ban Miskolcon megjelent Csokor című antológiában fényképe, életrajza és verse, az 1939-ben kiadott Csíkvári-féle Borsod megyei szociográfiában életrajza és laki munkássága szerepel.

Az ötvenes évektől nem publikál, de verseket továbbra is ír. 1985-ben „Ébresztő hajnalok” címen, általam kötetté formált verseivel III. helyezést ért el az Istvánffy Gyula megyei helytörténeti pályázaton. Egy évvel később ugyanott háborús emlékeinek lejegyzésével ért el szép eredményt.

Élete utolsó éveiben is, ragyogó szellemi frissességnek örvendő gyönyörű verseket írt. Ezek „Egymást és a hazát szeressétek” címmel újabb kötetté formálva könyvtárunk helyismereti gyűjteményében olvashatók, és remélem, hogy verseinek egy része a hamarosan megjelenő „Felemelni e tájat” c. gyűjteményes kötetünkben kiadásra is kerül.

Verseit olvasva kitárulkozik előttünk az életet, a közösség és a haza ügyét mindig komolyan vevő, a természetet és az embereket szerető, a hivatásáért rajongó, a szépért, a jövőért lelkesedő, a nehézségeket bátran vállaló, családot szerető dolgozó ember élete.

Első verseskötetének első versével így köszön be, megfogalmazva ars poeticáját, költői hitvallását is: (Indulok c. vers, Örökség, 7. p.)

*„Indulok egy nagy szent akarással:
Éleszteni hamvadó tűzeket;
Hangot adni néma sóhajoknak
S vigasztalni elárvult szíveket.*

*Egybe fogni minden magyar kezet
Egy szép, egy nagy életakarásban;
Javítani az Ember-másokat
Örökségünk ősi talajában.*

*Nyughatatlan örökvágyu költő –
Elindulok. Kísérőm lesz: a dal;
Fegyverem: a szeretet hatalma;
Eszményem: a szabad lelkű magyar.”*

Szép magyar hazánkról, a hazaszeretetről így ír: (*Szeretem az Istent, Ébresztő hajnalok*, 88. p.)

*„Szeretem hazámat, ezt az árva földet,
Megérezem sóhaját minden magyar rögnek.
Hogyha bánata van, vele sírok én is,
S ha vídám, jókedvű, boldog vagyok én is.*

*Szeretem, becsülöm az emberiséget,
Emberbecsüléssel kezdődik az élet.
Szeretem a falut, a jó magyar népet,
Nem ismerik itt a gőgöt, büszkeséget.*

*Szeretem, csodálom az egész világot,
Benne minden oly szép, rendezett, pompázott.
Évszázadok jönnek, évszázadok tűnnek,
A kezdet és a végét soha meg nem szűnnek.”*

Elhagyott szülőfalujáról írta e szép sorokat: (*Akáclobos kicsi falum... Ébresztő hajnalok*, 132. p.)

*„Akáclobos kicsi falum képe,
Most is itt vagy szívem közepébe.
Mintha árnyad integetne felém,
Fáradt vándor, pihenj meg kebelén!*

*Messze sodort a vihar, az élet.
De szívemben hordom az emléked.
És bár messze idegenben élek:
A legszebben terólad mesélek.”*

Gyönyörűen énekl meg a természet, a falusi táj szépségét: (*Búzaföldeken, Ébresztő hajnalok*, 133. p.)

*„Aranyló búzaföldeken
A két szemem elmélázik,
Hullámzó lengé ölében
Érett kalász fürdik, játszik.*

*Piros pipacs kacérkodva
Kandikál ki az útszélre,
Búzavirág kék szemével
Mosolyog a jövevényre.*

*Dúsan termő napos rónán
Elfelejttem minden bajom,
Pipaccsal és kék virággal
Körülrakom a kalapom.*

*Én vagyok a pacsirtának
Legkedvesebb dalos társa,
Vadvirágos zöld mezőnek
Szerelmese, hű barátja.”*

Népdalszerűen egyszerűek és szépek versei: (A vásáron, Ébresztő hajnalok, 14. p.)

*„A vásáron lovat veszek,
A rózsámhoz azon megyek.
Kis pej lovam kipányvázom,
Én meg a rózsámmal játszom.*

*Az én rózsám barna kislány,
Szeretettel simul hozzám;
Átölelem a derekát,
Megcsókolom a piros ajkát.*

*Legelj, legelj kis pej lovam,
Míg mulatok, mert kedvem van.
Kedvem van, mert rózsám ajka
Forró csókját sűrűn adja.*

*Kis pej lovam megítatom,
A rózsámtól elbúcsúzom.
Sűrű csókot hintek elé,
Úgy vágtatok hazafelé!”*

(Mezei pacsirta, Ébresztő hajnalok, 154. p.)

*„Kis pacsirta zöld mezőben
Szántogat a levegőben.
Alig zendiül a kikelet,
Ott dalol a rónák felett.*

*A gazda meg földjét szántja,
Kísérője, jó barátja.
Biztatgató énekére
Szinte könnyebb az ekéje.”*

Nagy szeretettel ír a kétkezi munkát végző falusi emberről: (*Magyar kaszás, Ébresztő hajnalok, 139. p.*)

*„Kora hajnaltól alkonyhullásig
Vágja a rendet nagy szorgalommal,
Csak néha néz fel a tiszta égre
Mélységes, meghitt szent nyugalommal.*

*Hogy jobban vágjon fáradt kaszája,
Nekigyűrűkőzik a nagy melegnek.
Izzik kezében az ősi szerszám
És szaporodnak a sarjúrendek.*

*Letörli arcát fehér ingével,
s egy-két fenést ad még a kaszának;
s pipára gyújtva nekilát újra,
pipaszó mellett a nagy munkának.”*

A háború és béke kérdésköre élete végéig foglalkoztatta: (*Mit hozna egy új háború? Háborús emlékeim, 32. p.*)

*„Mit hozna egy új háború?
Nem lenne győztes és legyőzött,
Csak világunk lenne fertőzött.
A szeretet a béke szülőanyja,
Hol szeretet él, benne van a Béke;
A kettő együtt életünk gyöngye.”*

1987. május 25-én írt *Tanácsok* c. versében (Egymást és a hazát szeresétek, 85. p.) pedig ilyen szép gondolatokkal köszön el a tovább élőktől:

*„Már én »le húztam« kilencven évet,
Még ma is a szabadságért élek.
Helyettem is álljatok őrséget!
Egymást és a hazát szeressétek!”*

Életéről, törekvéseiről így ír visszaemlékezéseiben:

„Másfél év után, 1926-ban visszamentem Lakra, ahol egyhangúlag megválasztottak kántortanítónak, s egyben iskolaigazgatónak. Nagy volt az öröm, mert feleségem odavaló volt. Ekkor lett az iskola két tanerős. Igen sok volt a gyerek. 100 tanuló és 40 ismétlős, összesen 140 fiatal.

Mindent elkövettem, sokat is vállaltam magamra, hogy megháláljam a laki népnek, hogy hozzám ragaszkodtak. Még fiatal voltam, bírtam a sok munkát. Legelőször is újjászerveztem a négyyszólamú 42 tagú férfiénekkart, hogy legyen kikre támaszkodni. A fiatalságot is összefogtam, velük külön

foglalkoztam. Nagyobb gyerekekből kétszólamú énekkart szerveztem, hogy mindenkor, mindenre kész legyek. Ezekkel esténként külön-külön foglalkoztam. Így tulajdonképpen az egész falu hatáskörömbé került. Szerettek, és szót fogadtak nekem. Ez volt az én sajátos módszerem... Így ment ez végig a II. világháborúig és alatt.

A második világháború alatt templomunk tornyából elvitték az egyik harangot, hogy ágyút öntsenek belőle. Igen hiányzott, és rossz érzelmeket váltott ki belőlünk. Gondolkoztam, milyen úton-módon, milyen társadalmi összefogással lehetne a helyzetet segíteni? Ekkor született meg bennem a következő terv: úgyis gyakran szoktunk rendezni színdarabokat, hangversennyel egybekötött bálakat, teaestélyeket, szórakoztató kabarékat. Mi lenne, ha az ezekből a rendezvényekből származó jövedelmeket a harangra adományszoroznánk?! Tervemet közöltem az énekkarral... Ők egyhangúlag örömmel fogadták a tervet és a vele járó többletmunkát. Rajtuk keresztül a fiatalság is csatlakozott hozzánk. Rájuk is nagy szükség volt, hiszen a színdarabokban ők voltak a szereplők. Hozzákezdünk a nagy munkához. Majdnem minden este tanultunk, próbáltunk. Anyag volt bőven. Színdarabok: a Sárga Rózsa, a Gyimesi vadvirág, A falu rossza, A piros bugyelláris, Az öreg tekintetes, A cigány (operett), A bóbítás galamb, Lúdas Matyi, ezen felül monológok, dalos partitúrák stb. Eredmény: Egy évi kemény munka után meglett a pénz, kész lett a harang. Én a Béke harangjának neveztem el. Ez 1946-ban volt.

A sikeren felbuzdulva folytattuk a munkát. 1947-ben vettünk egy harmóniumot az iskola részére... 1948-ban vettünk 2 db széntüzelésű nagy kályhát a 2 tanterem számára. 1949-ben meg egy Aladdin lámpát vettünk az iskola részére. Jobban világított, mint a villanyégő. Ez volt az igazi társadalmi munkára való nevelés. Ezért szerettek, és ma is szeretnek a lakiak.”

Szép teljes életének, munkásságának ma is érezhető a hatása. Szépen bizonyítja ezt Lak község polgárainak új iránti fogékonysága, az onnan kikerült, több országos hírességgé emelkedett értelmiség, a faluban ma is dívó méhészkedés, a fel-fellobbanó énekkari kultúra és az a lelki gazdagság, amely ott él volt tanítványai lelkében, és általuk továbbadva gyermekeikben, a falu közösségében. Így kell, így érdemes, így szabad élni!

Kövessük példáját!

Irodalomjegyzék

Borsod Vármegye. Borsod, Gömör és Kishont K.E.E. Vármegyék / szerk. Csikvári Antal. – Bp.: Vármegyei Szociográfiai Kiadó Hivatala, 1939. – 176. p., 513 hasáb: ill.: 31 cm. – Vármegyei Szociográfia 5. Felelős kiadó: Nyers István. – költött. (Balázs Ferenc életrajza a személyi adattárrész 15. hasábján.)

Csokor. Miskolci antológia / szerk. Hajdú Béla, Bak János. – Miskolc: Magyar Jövő Nyomdaüzem és Lapkiadó Vállalat R.T. 1926. – 183. p.; 24 cm. – fűzött. (A 13. oldalon Balázs Ferenc fényképe, rövid életrajza és Alkony című verse.)

Magyar művészeti lexikon: A magyar művészek, magyar városok, községek, magyar egyesületek, újságok, lapok ismertető lexikona / szerk. biz.: Almási Balogh Lóránt, Ányos László, Bacsó Jenő et.al. – Bp.: 1938. Bp.: Paulovits Imre könyvnyomdája. – 320, 56, IV. p. 53 t., ill.: 24 cm. – Felelős kiadó: Nemesvári Ernő. – kötött. (Balázs Ferenc fényképe az első 8–9. oldal közötti táblán, Örökség c. verse a 227. oldalon, életrajza a 11–12. oldalon.)

Az Országos Gárdonyi Géza Irodalmi Társaság évkönyve 1929., szerk. Simon Lajos, Móra László. – Bp.: Országos Gárdonyi Géza Irodalmi Társaság, 1929. Esztergom, Buzárovits Gusztáv könyvnyomdája. – 227. p. 1. t.; 23 cm. – fűzött. (A 303. oldalon Balázs Ferencről nyolc sor.)

Örökség: versek / Balázs Ferenc. – Edelény, Blaszyk Lipót könyvnyomdája. – 1927. – 109. p.; 17 cm. – A szerző kiadása. – fűzött.

Balázs Ferenc: Háborús emlékeim. Edelény, Városi Könyvtár; 1986. – 33. p.; 30 cm. – gépirat.

Balázs Ferenc: Ébresztő hajnalok. Verseik. Edelény, Városi Könyvtár; – 208. p.; 30 cm. – gépirat.

Balázs Ferenc: Egymást és a Hazát szeressétek. Edelény, Városi Könyvtár, 1990. – 110. p.; 30 cm. – gépirat.

Szülőföldünk, 18. sz. (1992. október) 118. p.

Balázs Ferenc temetésén, 1987-ben

Demeter István, helytörténeti kutató

(1918. jan. 19. – 1996. okt. 15.)

„Őszintén szólva nem tudnám megmondani, hogy születésem szerencsés vagy szerencsétlen órában történt-e, mert ha anyagi és fizikai szemszögből nézem a dolgot, úgy azt mondom, bizony nagyon szerencsétlen vagyok, mert igen nagy százalékban nem sikerült semmi. Ha azonban erkölcsi szemszögből nézem a sorsom, akkor pedig azt kell, hogy mondjam: igenis én szerencsés ember vagyok... nem voltam kint a fronton egy percig sem, és annyi betegségen keresztüllestem, és hála legyen a jóistennek, még most is élek”. (Önéletrajz. 28. p.) Demeter István néprajzi gyűjtő és krónikaíró barátom saját életéről 1987 novemberében megfogalmazott, összegző gondolatai ezek. Ez a saját maga által erkölcsi értelemben szerencsésnek tartott élet 1996. október 15-én véget ért. Becsületes, szorgos munkájának termései: néprajzi gyűjtései, helytörténeti kincsként őrzik emlékét.

Hogy mik is voltak példás, erkölcsös, munkás életvitelének főbb elvei, azt is megtalálhatjuk dolgozataiban. Ezek közül Ő néhányat a gyermekkorában jól megtanult, s az „Arany ábécé” tömörségével így jegyzett le: „*Becsüld meg az embereket, / Úgy nyersz te is becsületet. / Nyájás, szíves, ne légy kevély, / Mindenkiel békében élj. / Amit nem kívánsz magadnak, / Te se tedd embertársadnak!*” (U. o. 23. p.)

Másutt: „*Úgy szólj mindig, hogy meg ne bánd! / Nevelt ember senkit sem bánt.*” (U. o. 25. p.)

1918. január 9-én született Trizs községben, hatgyermekes család harmadik gyermekeként. Kettő közülük kisgyermek korában meghalt. Az akkori szokás szerint szülei korán munkára fogták. Hatéves korában már állatokat legeltetett, ebédet hordott a mezőn dolgozó családtagoknak. Később fokozatosan, ereje szerint részt vett a ház körüli és a mezei munka minden feladatában.

Szülőfaluját csak a háború és a megélhetés szigorú parancsának engedve, néhány évre hagyta el.

1939. októbertől 1941. októberéig katonai szolgálatot teljesített, majd 1944. december 22-ig, a front odaérkezéséig Pétervásárára volt csendőr. A front átvonulása után, mint „polic” vett részt a rend őrzésében. Onnan 1945-ben hazakerülve szülőfalujába, fakitermeléssel, mezőgazdasági munkával kereste kenyerét. 1953-ban, tüdő tbc-ben megbetegedett és ezután fizikai

munkát nem végezhetett. Ezt figyelembe kellett vennie munkavállalásainál. Így lett mezőőr, majd mérlegkezelő. Közben elvégezte a mezőgazdasági technikumot.

1968-ban rokkantsági nyugdíjba került. Sokat betegeskedett.

1948-ban nősült meg. Boldog, kiegyensúlyozott családi életüket nagy csapás érte, egyetlen gyermekük, 20 éves lányuk, 1969-ben meghalt, majd Őt követte 1977-ben vejük is.

Gyermekkorától szerette, s emlékezetében megőrizte a helyi szokásokat, hagyományokat, régmúlt idők öregektől átvett emlékeit, és azokat nyugdíjas éveiben gyönyörű fogalmazással lejegyezte. Az 1980-as évek elejétől részt vett a különböző országos és megyei néprajzi és helytörténeti gyűjtőpályázatokon, és munkáival dicséretes eredményeket ért el ezeken.

A helyi társadalom közmegebecsülésnek örvendő tagjaként évtizedeken át részt vett a település életében, munkájában, s következőképpen, mint koronatanú saját élménye emlékeként jegyezhetette le az ottani szokásokat, hagyományokat, s krónikása lehetett a történéseknek, változásoknak. Lejegyzései ezért is különösen élethűek s igazak.

Élete és családja története Trizshez, ehhez a délgömöri kis községhez kapcsolódik. Dédszülei, mint telkes jobbágyok, nagyszülei s szülei pedig, mint néhány holdas szántó-vető, erdőművelő parasztok éltek a faluban. Nagyon mély volt a kötődése ehhez a csodálatosan szép, de az élet javait, a megélhetést csak nagyon kemény, embert próbáló munkával biztosító településhez.

A szülőföld, a tájhaza mélységes szeretete sugárik egész munkásságából.

Így vall szülőfalujáról és önmagáról: „Enyémnek érzem ezt a földet, ezt a kis tájat, mely itt lapul meg Aggtelekről délre: a három kis völgyet, úgymint a Vizesberket, Hidegvölgyet és a Veressárvölgyet. Egy kis katlanban úgy bújnak össze, mintha csak szégyenkezniök kellene valamiért.

E helység neve Trizs, mintegy 400 lakossal. A máig is meglévő 560 kataszteri hold szántóföldje régen erdővel volt körülhatárolva... Itt éltek őseink, és 1918. január 19-én itt születtem én is, majd pár nappal később a tiszteletes által megszentelt víz alatt itt kaptam a Demeter István nevet. Sok másokéval együtt itt hervadt el ifjúságom is, a látástól vakulásig tartó robotmunkában.” (Életünk történelem. 105. p.)

Amikor mint krónikás írja le az élete során lezajlott eseményeket, e történetekben nagyon gazdag évtizedeket, nemcsak a tényeket írja le, hanem hozzáteszi saját véleményét: értékeli, bírálja a történeteket. Véleményt nyilvánít a magyar történelem eseményeiről, a történelmi sorsfordulókról, osztályok, rétegek stb. szerepéről. Így őszintén kitarulkozik olvasója előtt mentalitása, életfelfogása, életfilozófiája.

Haláláig tartó barátságunk 1987 júniusában kezdődött. (Munkakapcsolatunk 1992-ig, nyugdíjazásomig tartott). Könyvtárunk író-olvasó találkozót szervezett Trizsben, abból az alkalomból, hogy a Gondolat Kiadónál meg-

jelent a Bajor Nagy Ernő által szerkesztett *Életünk történelem* c. kötet, amelyben 25 életrajzíró munkája között megjelent Demeter István írása is.

A rendezvény az Ő köszöntése volt. A híres budapesti vendég, Bajor Nagy Ernő munkásságának ismertetése után köszöntöttem a könyv helyi íróját és méltattam nagyszerű dolgozatát. Ő szerény szavakkal háritotta el az ünneplést. Megköszönte a szerkesztőnek, hogy az Ő írását is megjelentette a könyvben, és elérzékenyülve azt mondta: „Köszönöm, Ön visszaadta a becsületesemet.” Hogy mit értett a visszaadott becsület alatt, azt akkor nem tudtam. Mint később elmondta, és írásaiban is megtalálhatjuk, nem az általa elvesztett becsületről, hanem a személyi kultusz időszakában a faluján kívüli hatalmasságok által megsértett becsületéről volt szó. Nem a becsületével, hanem a hatalomnak az Ő csendőrmúltja miatti bánásmódjával volt baja. Amint ezt életrajzában le is írta: „Amikor 1945-ben, amint megalakult a rendőrség és feloszlott a polic őrség, aminek én is tagja voltam és utána hazakerültem a szülői házhoz, engem osztályidegennek minősítettek és tőlem megvonták a szavazati jogot...” (Önéletrajz. 302–303. p.) A személyi kultusz időszakában kétszer is megverték. „... azért vertek meg először, hogy elhallgattam azt, hogy kiket vertem meg csendőr koromban..., de végül is belátták, hogy ha hatalommal visszaélő csendőr lettem volna, akkor engem a pétervásári igazolóbizottság nem nyilvánított volna igazoltnak... másodszer pedig azért, mert nem voltam hajlandó a politikai kuláknak minősített bátyám ellen koholt vádat bizonyítani.” (U. o. 340–340. p.)

Így bizony érthető, hogy derékba tört életpályával, egészségileg megrokkanna, nagy családi bánatot szívében hordva, e becsületében is többször megsértett, talpig becsületes, faluját, népét, hazáját szerető ember, volt időszak, amikor nagyon szerencsétlennek érezte magát. Mindezek ellenére ereje és lehetőségei szerint mindig dogozott.

A nyolcvanas években és a kilencvenes évek elején nagy szorgalommal készítette dolgozatait.

Az országos néprajzi és nyelvjárási pályázatra, ill. az Istvánffy Gyula megyei pályázatra készült dolgozatai:

Családtörténetek. 1992. 71. p.

Délgömöri palócok szólás- és közmondásai. 1989. 129. p.

Falum krónikája. 1988. 102. p.

Falusi históriák. 1989. 192. p.

A gyermek és az ifjúság életéhez kapcsolódó játékok Trizs községben. 1983. 82. p.

A karácsonyi ünnepkör Trizsben. 1985. 98. p.

Lakóházak, szobabelsők Trizsben. 1988. 67. p.

Nyelvjárási és névtani szokások Trizs községben. 1988. 102. p.

Önéletrajz. 1988. 374. p.

Régi imádságok. 1989. 171. p.

A trizsi Iskola története. 1985. 115. p.

Trizs község kereskedelme és kézműipara. 1983. 74. p.

A kecsketartás Trizsben. 1983. 18. p.

Az időjárásra vonatkozó megfigyelések Trizs községben. 1983. 16. p.

A bányaművelés, a bányászat, a munkásmozgalom, a bányászéletmód és a bányász-kultúra hagyományai Trizs községben. 1983. 10. p.

A mezőgazdasági termelés keretei Trizs községben. 1983. 19. p.

Ezeket túl, mint adatközlő 1353 éneket és dalt jegyzett le, énekelt mag-nóra Béres János (edelenyi) tanár úrnak: Egy trizsi nótafa: Demeter István teljes ének- és dalrepertoárja. 1987. 286. p. c. dolgozatához.

Nagyon körültekintő munkával összegyűjtötte Trizs község földrajzi ne-veit. 219 földrajzi nevet jegyzett le ebben a kis faluban és látta el annak nagy részét a létrejöttére vonatkozó magyarázatokkal.

A pályázatokra beküldött 16 dolgozata közül a legmagasabb elismerést a 374 oldalas életrajzáért kapta. Ez az Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázat 1988. évi I. díja volt. 1990-ben ott egy dolgozata V. díjat kapott. Az Istvánffy Gyula pályázaton 1983-ban III.; 1989-ben VI.; 1990-ben V. díjat kapott. 1984-ben, 1985-ben, 1986-ban és 1992-ben oklevéllel ismerték el eredményes részvételét.

Megyénk talán túl szigorúan ítélte meg dolgozatait. A már fentebb em-lített életrajza a megyei bíráló szerint pl. csak II. helyezésre ítéltetett. (Az országos pályázaton I. helyezést ért el!) Tekintve 10 éves egy tájra vonat-kozó nagyon átfogó gyűjtő munkásságát – azt hiszem, nem vagyok elfogult – azt remélem, hogy ha már életében nem, most halála után megkapja majd az Istvánffy Gyula emléklapokat.

Írásaiban szülőfaluja 20. századi néprajzát, hagyományait dolgozta fel. Elsősorban gyermekkorra és ifjúságra a meghatározó munkáiban. A poros, sá-ros úton járó, olajméccsessel és petróleumlámpával világító, kézi szerszámok-
kat, kézzel és állati erővel hajtott egyszerű gépeket használó, kis parcellás gazdálkodás néprajzána-
k lejegyzője. És ezeket bővíti ki a civilizáció terje-
dése következményeként bekövetkező változásokkal. Elmondva a véleményét ennek a falusi életre ható jó és rossz oldaláról. Nem hallgatva el az or-
szágos politika egyénekre, közösségekre, helyi társadalmakra gyakorolt ha-
tását; szóvá téve, bírálva negatív, sokszor romboló hatását is.

Általában lakóhelyéről, Trizsról ír, de említve vagy anélkül azok tar-
talma a délgömöri tájra szélesedik ki. Egyrészt azért, mert az azonos körülmé-
nyek között élő szomszédos települések néprajza, története nagyon ha-
sonlít egymáshoz. Másrészt viszont azért, mert több helység név szerint is
említést nyer munkáiban.

Az utóbbira álljon itt néhány példa: „Közös, mint a szutori nadrág: falun a múlt század fordulóján a bő gatyá és a lobogós ingujj volt a divat. Azonban Amerikából már pantallós nadrágban tértek haza. Szutor községben akkor még nem tért haza senki. Nem volt pantallós nadrág. Ezért a szutori nép el-
határozta, hogy ők is vesznek egy pantallós nadrágot és a legények majd eb-
ben fognak a templomban megesküdni. A nadrág mindig a kurátor-ládában volt elhelyezve. Ez a szólás-mondás eredete. (Délgömöri palócok szólás- és közmondásai. 42. p.)

Nálunk is esett egy kis mercsei harmat: úgy a húszas évek közepe táján Putnokon a zabaratási országos vásárra nagy állatfelhajtás volt. A szélrózsa minden irányából összesereglettek a kupeczek meg a parasztok is az eladásra szánt állataikkal. Parolázgatások, beszélgetések közben szó esett a Sajó-völgyén a közelmúltban végig-tomboló viharról is, aminek a nyoma jól látható volt a vásáron is. A beszélgetésbe egy sajómercsei ember is bekapcsolódott, mondván: „Akkor nálunk is esett egy kis harmat, még a gyenge borjút is kivitte az ólból”. E kézzelfogható túlzás így vált a környéken szállóigévé. (U. o. 58. p.) Ő is eltévedt, mint Szuhon a drótostót. (U. o. 68. p.) Medvét fogtak, mint a bányai (rudabányai) vadászok. (U. o. 54. p.) Ott ébredt fel, ahol a mádi zsidó. (U. o. 65. p.)”

Ízig-vérig közösségi ember volt. Ifjúkori tanulmányai, nagy élettapasztalata, tudatosan fejlesztett műveltsége, becsületes életvitele, az élet megpróbáltatásaiban szerzett jártassága, kitűnő írás- és fogalmazás-készsége sokak segítőjévé tette. Tanácsokat adott, kérvényeket írt a hozzá fordulóknak.

Részt vett a falu közösségi, művelődési életében. Amikor 1981–1982-telén a korábbi olvasóköri mintájára megszerveztük Trizsben a könyvbárkört, vállalta annak vezetését. Nagyszerűen látta el ezt a feladatát is.

A kurtyáni könyvtár vezetője, Lukács László által szervezett helytörténeti vetélkedőkön Ő volt a trizsi csapat vezetője. Rendszeresen részt vett az aggteleki Petőfi Emlékkönyvtár rendezvényein. Kiváló előadásokat tartott a hagyományokról, szokásokról az olvasótáboros gyerekeinknek.

Sokoldalú ember volt. Kiválóan értett a seprőkészítéshez, korsó- és kosárfonáshoz. Fúrt, faragott. Megcsinált mindent, ami egy takarékosan élő falusi család ellátásához a meglévő szerény eszközökkel elkészíthető.

Betegségei miatt nehezebb fizikai munkát nem végezhetett, s hogy elkerülje a tétlenséget, megtanult kézimunkázni. Hímzett, horgolt, könyvjelzőket, fényképalbumokat készített.

Sokféle tevékenysége közül számunkra az a legfontosabb és legértékesebb, amit életének 1980 és 1992 közötti időszakában a néprajzi gyűjtés, az emlékirás hihetetlenül szép, de pénzben soha meg nem térülő területén végzett.

Kevés település van olyan, amelynek hagyományait ilyen szélességben és mélyrehatóan feldolgozták, mint ahogy Ő feltárta Trizs községét.

Köszönjük tevékenységét.

Demeter Istvánt 1996. október 17-én a trizsi temetőben helyeztük örök nyugalomra. Hangó István református lelkész hirdetett igét a ravatalánál. A temetésen nagyon sokan részt vettek a falu lakosai közül. Ott volt és a gyászoló feleségnek részvétét nyilvánította Bodnár Mónika, a putnoki múzeum igazgatója is.

A sírbatétel előtt a barátok, a gyűjtőtársak nevében kiemelkedően szép és eredményes munkásságát köszönve én búcsúztam tőle.

Eggyel ismét kevesebben vagyunk. Bízunk abban, hogy példás, munkás életének lesznek újabb követői.

Búcsú Nagy Béla bácsitól

(1919–1997)

*„Látjátok felebarátaim szemetekkel, mik vagyunk,
Bizony por és hamu vagyunk.”*

Ezt az örök igazságot az 1200-as évek elején írta le az innen néhány kilométer távolságra lévő Boldva községben temetés alkalmával egy barát. Milyen csodálatos, hogy ennek a nagy igazságnak a leírása az első összefüggő magyar nyelvemlékünk.

Íme itt van előttünk az akkor és azóta oly sokszor elhangzott nagy igazság mai fájó és szomorú példája. Az előttünk elhelyezett urnában Nagy Béla embertársunk porai, földi maradványa, aki életének 79. évében, sok szenvedés után elhunyt. Eljöttünk ide rokonok, barátok, munkatársak, ismerősök, hogy előtte s hamvai előtt főhajtással tisztelegjünk. Elhoztuk ravatalához a szeretet virágait, hogy ezzel is kifejezzük szeretetünket drága halottunk iránt és együttérzésünket a gyászoló családdal, enyhítsük nagy fájdalmukat.

Kedves Nagy Béla barátom, szeretett Béla bácsi!

Itt vagyunk, hogy végakaratom szerint átadjuk testednek maradványát, hamvait az anyaföldnek olyan egyszerűséggel, amilyen csendben s egyszerűen Te él-tél és ünnepeltél. Eljöttünk, hogy végső búcsút vegyünk Tőled.

Kedves Gyászoló család! Tisztelt végtisztességtevő gyülekezet!

Búcsúzni mindig nehéz, de különösen fájó a búcsúzás akkor, ha találkozáásra az életben már többé nincs remény.

Család, rokon, jóbarát ravatala előtt állva úgy érzi az ember, hogy eddigi életének egy részét veszítette el, hantolják el. Nagy költőnk, Petőfi így fogalmazta meg ezt a fájó érzést: *„Csak egy lénnyel van kevesebb / Mint tegnap volt, S nekem / úgy tetszik: az egész világ kiholt.”* Nehéz szavakat találni a lélek mélyén felgyűlt érzelmek kifejezésére, amikor Nagy Béla kedves halottunk ravatalánál erről elmélkedek. Nem mondhatok mást, mint az örök igazságot: *„Az élet mellett ott van a halál, / a boldogságnál a lehangolás, / a fénynél az árnyék, két-ség és remény.”*

Elgondolkodunk, végtelenül szomorúak vagyunk. Mondhatom így is: befelé fordulunk. Keresünk az élet értelmét. Mérlegeljük a megtett utat. Vizsgáljuk a követett törekvéseket, és magyarázatot keresünk az örök végzetszerűségre, a mulandóságra.

Vajda János ennek filozófiáját így összegzi: *„Nincs itt állandóság. / Ami él mind elmúló. / Csak maga a mulandóság, / Az az örökké való.”*

Nagy Béla, a szerető férj, a drága édesapa, nagypapa, a jó testvér, jó barát örök törvények szerint eltávozott közülünk. Ő nincs többé számunkra. Szomorúak vagyunk, epesztjük magunkat, de ez a valóságon mit sem változtat. Nyugodjunk tehát bele, bármennyire nagyon fáj elvesztése, a megváltoztathatatlanba és adjuk át Őt örök pihenőhelyének, a jó szülőföldnek.

Tegyük ezt azzal a biztos tudattal, hogy egyszer mi is követjük majd Őt ezen az úton.

Tisztelt Gyülekezet! Sem születésünk, sem természetes halálunk időpontját nem mi választjuk meg. De, hogy a két dátum között hogyan élünk, miket te-

szünk, miként cselekszünk, azzal már elszámolással tartozunk. A bölcső és a korporsó közötti éveket úgy kell eltöltenünk, hogy elmenőben azt mondhasuk: „nem éltünk hiába.”

Mielőtt elbúcsúznánk drága halottunktól, elevenítsük fel életútját, s nézzük meg, mire tanít bennünket e gazdag életút. 1919. április 3-án született kőműves mester első gyermekeként, s Őt a nagycsaládban még tíz követte. Ha az életútja a történelem sodrában, vagy a megélhetés szigorú törvényének következményeként időnként el is távolodott Edelénytől, mint föl-földobott követ a föld, szülőfaluja újra és újra visszavonzotta.

Az elemi iskola elvégzése után, mint tanulni vágyó szorgalmas fiatal, polgári iskolába került Miskolcra. Itt megszerzett műveltsége egész életen át folytatott tanulásra ösztönözte. A család iparos indíttatásának megfelelően szakmát tanult. A mindennapi kenyér készítője, pékmester lett.

E szakmában való foglalatosságát a II. világháború szigorú parancsai szakították félbe. Katonának kellett mennie. Mint gépkocsivezető 1940-től 1944 őszéig vett részt a nagy világháborús csatáiban: Voronyesztől Edelényig. 1944 tél elején, látva a német háborús gépezet összeomlását és a fasiszta szörnyűségeket, a Miskolcon szerveződő antifasiszta Mokán Komité szimpatizánsa lett.

A front átvonulása után, mint az MKP tagja részt vett a rend helyreállításában, a közigazgatás újjászervezésében. 1945 tavaszán az Edelényi Járási Nemzeti Bizottság elnöke, majd a Megyei Törvényhatósági Bizottság tagja lett. Részt vett a földnélküli zsellérek, a szegényparasztság évszázados vágyának, a földreformnak a helyi végrehajtásában. Majd a falu gazdasági életének, a mezőgazdasági termelésnek a segítője, a Dolgozó Parasztok és Földmunkások Országos Szövetségének járási munkatársa lett. Később, amint azt tapasztalta, hogy nem helyes irányban fejlődnek a dolgok, sok az igazságtalanság, az erőszak, otthagytta a politikai pályát, és munkásként folytatta tovább életét. Gazdálkodott, kertészkedett, állami gazdaságban dolgozott.

1959–61 között újra a pékmesterséget folytatta, majd 1961-től 1972 májusáig, nyugdíjba vonulásáig Edelény és környéke fő kenyéradójának, a szénbányászatnak a munkása lett. Előbb csillésként, később újabb szakmát szerezve, mint vágár tette a dolgát szorgalommal, becsülettel.

Katonaévei alatt Nagyváradon találkozott Lusánszki Máriával, akivel 1945 tavaszán Edelényben kötött házasságot. 52 évig, a sírig tartott e hűség fogadalmá. Mária néni, a hűséges hitves követte férjét az életút minden állomáshelyére. Együtt örültek, együtt sírtak, együtt dolgoztak. Együtt voltak az 52 év alatt jóban-rosszban, együtt viselték az élet terheit, s osztoztak annak örömeiben, bánataiban.

Két gyermekük született: Péter és Andrea. Péter révén két unoka, Katica és Gergő és egy dédunoka. Andrea révén szintén két unoka, Balázs és Virág adja majd a családfa újabb fejlődő ágait. Érrendszeri betegséggel került 53 éves korában rokkantnyugdíjba. Azóta fokozatosan romlott az egészségi állapota. 18 évvel ezelőtt már készült a halálra. Tumor támadt szervezetében, de ebből csodálatosan meggyógyult, bár a betegség maradványai megnehezítették életét. Sokat betegeskedett, 1992-ben látása is megromlott és egyre súlyosbodtak érrendszeri problémái.

Türellemmel viselte hosszan tartó betegségét és a betegség szabta korlátok között, s ezeket a növekvő korlátokat mindig feszegetve dolgozott.

Nagyon szerette a természetet, a pihenést és a megélhetés kiegészítését a mezőgazdasági munkában, a kertészkedésben, a szőlő- és gyümölcsstermelésben találta meg. Szerette az állatokat is. Volt időszak, amikor méhészkedett, nyulászkodott.

Erős akarattal viselte egyre romló egészsége terheit. Gyógyulni, élni, dolgozni akart. Csak az utolsó ágyának esése óta, úgy két hónappal ezelőtti tüdőgyulladás után mondta: „elég volt”, hogy nincs akarata talpra állni. Kórházba kerülése előtt két nappal még krumplit ültetett.

Kedves halottunk a bölcsője és koporsója között eltelt 78 évet igyekezett a család, a közösség, a haza számára hasznosan eltölteni. Egész életében a jóra vágyott, de a jót nemcsak akarta, hanem minden tőle telhetőt megtett érte. Családszerető, szorgos, dolgozó, becsületes ember volt. Helytállt minden poszton, ahová az élet állította.

Kedves gyászoló család! Tisztelt gyülekezet!

Mielőtt utolsó útjára kísérnénk kedves halottunkat, engedjék meg, hogy barátként ismerve, érzéseit általam megfogalmazva elbúcsúzzon.

Búcsúzom tőled, drága feleségem, Mária! 52 évi boldog házasságunk alatt jóban-rosszban mellettem voltál, a munkámban segítőm voltál. Nem voltam hibátlan, bocsáss meg nekem, ha megbántottalak. Közös életünk szép emlékei kísérik végig hátralevő életedet. Enyhítse bánatodat gyermekeink boldogulása, amelyért életünk során minden lehetőt igyekeztünk megtenni.

Búcsúzom tőletek, drága gyermekeim, Péter és Andrea.

Kedves fiam, Péter! Az életutad messzire vitt tőlünk. Azóta a nagy távolság miatt keveset találkoztunk. Köszönöm, hogy életem utolsó heteiben meglátogattál, hogy utoljára szót válthass velem. Kívánom, hogy életed és családod élete a Te terveid szerint alakuljon. Legyetek nagyon boldogok. De ne feledjétek e sokat szenvedett hazát, ifjúkorod lakóhelyét, őseid szülő- és nyughelyét.

Elköszönök Valikától, unokám édesanyjától, akit mi nagyon szerettünk. Elváltak útjaitok, ez öröm mellett öröm volt számunkra, hogy közös gyermekeitek, Katica és Gergő neveléséről továbbra is közösen tudatok gondoskodni.

Búcsúzom tőletek, Amerikában élő unokáim és tőled dédunokám.

Gyermekkori edelényi emlékeiteket, a velünk töltött szép esztendők emlékeit őrizték meg életedek végéig és adjátok át a kedves dédunokának is.

Elköszönök tőletek, Péter fiam felesége, Ildikó és gyermekeidőtől is! Arra már kevés volt az idő és az alkalom, hogy jól megismerhessük egymást. Szeretettel fogadtunk be benneteket családukbába, legyetek életedek végéig boldog, hű társak fiammal, szeressétek egymást.

Kedves távolban élő utódom, gyermekeim! Halottak estéjén gyűjtsatok emlékemre egy szál gyertyát, és szelíd fényénél emlékezzetek rám. Támogassátok szerető édesanyátokat és a lehetőségetek szerint, látogassatok meg bennünket. Búcsúzom tőletek, Andrea, kedves lányom, és szeretett vóm, István. Ti voltatok öregedő életem legfőbb támaszai. Boldog házasságotok éve alatt sokat együtt voltunk. Köszönöm a mindennapi segítséget, a betegségem alatti gondoskodást, ápolást.

Unokáim, Balázs és Virág! Ti olyan sok örömet adtatok nekem, már a megjelenésetek is felvidított bajaimban. Emlékül hagyom rátok a szóban elmondott és írásban rögzített emlékeimet. Búcsúzom tőletek is és mindkettőtök barátjától,

Katától és Zoltántól. Nem tudom, hogyan alakul közös sorsotok, tudjátok meg, én is megszerettek benneteket, legyetek kiegyensúlyozott, boldog emberek!

Búcsúzóom tőletek, testvéreim. Sok szép emlék köt össze bennünket a gyermekkortól az utóbbi időig. Mindig szerettük, megértettük és segítettük egymást. Legyen ez így köztetek továbbra is!

Kedves Erzsébet és sógorom, Gyula! 52 évvel ezelőtt együtt tartottuk esküvőnket, és ennek 50. évfordulóját is együtt ünnepeltük meg. Legyetek továbbra is egészségesek és boldogok!

Búcsúzóom István öcsémről és családjától; Marika testvéremről, férjétől, Bélától és családjuktól; Éva és Piroska húgomtól. Ti szép hazánk más-más vidékein éltek, s így veletek kevesebbet találkoztunk, de a távolból is jó kapcsolatot tartottunk, és ha kellett, segítettük egymást.

Búcsúzóom tőletek, József testvérem és családja. Egy településen élve, legtöbbet voltunk együtt. Köszönöm nektek a bajaimban nyújtott segítséget, a látogatásokat.

Drága testvéreim! Én voltam köztetek a legidősebb. Én is távozom közületek elsőként. Kívánom, hogy éljete továbbra is boldogságban, szeretetben az általam megért kort sok évvel túlszárnyalva. Búcsúzóom nászasszonyaimtól, nászomtól, unokatestvéreimtől és családtagjaiktól, valamint a kiterjedt rokonság minden tagjától.

Búcsúzóom drága feleségem révén levő, határainkon innen és határainkon túl élő rokonaimtól. Gácsi Jánostól és családjától; Homoki Bélától és családjától; Csonka Vilmostól és feleségétől, Jutkától; velük is oly sok kellemes napot töltöttünk családi események, ünnepek alkalmával nagy szeretetben. Ezután már csak a temetőkeremben kereshettek fel. Gondoljatok a szép találkozásokra. Legyetek nagyon boldogok.

Búcsúzóom kis utcám lakóitól. Több évtizeden át nem ismerve a rossz szomszédsági átkot – jó barátságban voltunk. Külön is búcsúzóom Varga Istvánnétől, Erzsébettől, aki oly sokszor átjött a gyerekek telefonüzenetét átadni; Juhász Jánosnétól úgy is, mint rokontól.

Elbúcsúzóom szőlőszomszédainktól, a kertbarátoktól, külön is Hortobágyi Mihályéktól, akikkel oly sok munkában és munkasiker örömeiben osztoztunk.

Szeressék tovább a természetet és leljenek munkájukban ezután is sok örömet!

Végbúcsút veszek barátaimtól, volt munkatársaimtól, elköszönök Cs. Varga István tanár úrtól, akivel edelényi tartózkodása idején jó barátságba kerültem, Őt fogadott fiamnak tekintettem. Kívánok neki és családjának boldog életet s további irodalmi, tanári munkasikereket.

Búcsúzóom orvosaimtól, ápolóimtól, köszönöm, hogy betegségemben ápoltak, gyógyítottak. Búcsúzóom szeretett szülő- és lakóhelyem, Edelény polgáraitól. Szeressék ezt a szép, de a megélhetést nehezen biztosító helyet, tegyenek meg mindent további fejlődéséért. Azt kívánom, találják meg itt minél jobban boldogulásukat.

Kedves gyászolók! Az urna útra készen áll, a sír a közelben nyitva áll. Fajdalommal és megtört szívvel, de az Isten akaratában megnyugodva kísérik el drága halottunkat utolsó útján hamvai nyughelyére.

A sírnál: Tisztelt gyászoló család!

Itt vagyunk kedves halottunk utolsó állomásánál. Könnyektől fátyolos tekintetünk még egyszer végigsimítja az urnát, amelyben egy hosszú és küzdelmes élet után örök álmát már megkezdő embertársunk hamvai vannak.

Nagy Béla már a célba ért! Élete példájára való emlékezés, az Ő elmúláson is átsugárzó szeretete tegye könnyebbé a gyászoló családnak a fájdalmas valóság elfogadását, hogy a szeretett hitves, édesapa, nagypapa, dédapapa, rokon, barát... nincs többé. Úgy tudják majd megtartani drága halottunk emlékét, ha a neki szánt szeretetet egymás között megosztva, egymást vigasztalva és segítve a mindennapi küzdelmek, feladatok megoldásához – példás életéből merítve erőt – szeretetben élnek tovább éveiket.

S mi, maradók, vigyázzunk életünkre és mások életére. Vegyük komolyan az élet legfőbb értelmét adó szeretetet, az együvé tartozást, a családi élet meletget adó harmóniáját, s mindazokat a hasonló súlyú-értelmű fogalmakat, amelyek rohanó életünkben eléggé megfakultak.

Mert az élet megy tovább. S nekünk, még maradóknak tovább kell vinnünk a küzdelmes, de mégis nagyon szép életet, hogy megvalósítsuk a magunk elé kitűzött kisebb-nagyobb célt, célokat, amíg a végső állomást, a nagy célt, a végső célt mi is el nem érjük.

Madách Imre gondolatébresztő szavainak igazságát elfogadva: „*A cél voltaképpen mi is? / a felelet látszólag bizarr, de való: A cél megszűnt a dicső csatának. / A cél halál, az élet küzdelem, / S az ember célja, e küzdelem maga.*”

Drága halottunk, kedves Béla bácsi; a küzdelemnek vége, a végső cél, a sírhely nyitva áll.

Itt nyugodj békében! Béke poraidra! Mert mik is vagyunk? Por és hamu vagyunk!

Miután a koszorúkat a sírra helyezték:

Kedves barátaim! A gyászoló család nevében megköszönöm kedves halottunk temetésén való részvételüket, hogy megjelenésükkel és a szeretet, az emlékezés virágaival fájdalmukat enyhíteni igyekeztek. Kedves halottunk, Isten veled! Csendes legyen nyugvóhelyed!

*Elhangzott az edelényi temetőben 1997. június 3-án.
A sírnál búcsúzott Cs. Varga István.*

Jakab László

fafaragó, helytörténeti gyűjtő

(Debréte, 1915. február 3. – Kazincbarcika, 1998. május 12.)

Gyermekkori ragaszkodással kötődött szülőföldjéhez, a gyönyörű, de keménykötésű embereket kívánó és nevelő dimbesdombos tájhoz, s annak egy eldugott községéhez, Debrétéhez.

A szülőföldszeretet belső kényszere, az ősök földjéhez való ragaszkodás, az ősöktől átvett, folytatott és továbbfolytatásra átadott munka továbbvitele jóban-rosszban szülőfalujához kötötte. Azt csak akkor hagyta el, amikor külső, általa nem kívánt erők – a háború, a politika – nehéz idő-

szaka eltaszította falujától, de amikor azok az erők megszűntek, mint „feldobott kő”, újra meg újra visszatért oda, hogy folytassa a megkezdett munkát jóban, rosszban, örömben, keserűségben egyaránt.

Becsületes munka, helytállás, bajtársiasság, az eredmények eléréséért való munka, harc tudatos vállalása hatotta át az életét. Élte a mátt, de tudatosan készült a holnapra: alkotott, tanult. Törekedett arra, hogy többre vigye szellemekben, anyagiakban egyaránt, és hogy vele együtt haladjon, szépüljön faluja is.

Ifjúkorában a kor törekvésének, szellemének megfelelően volt ifjúsági vezető, a Keresztény Ifjúsági Egyesület aktív tagja, a katonaságnál a szörnyű években örvezető, a felszabadulás után tagja a község vezető testületeinek, volt legeltetési bizottsági elnök, majd évekig tanácsstag, tevékenyen részt vett kis faluja közéletében.

Sok mindenbe belevágott, sok mindennel próbálkozott. Volt cséplőgépe, megtanulta az erőgépekkel való munkát, új növények termesztését próbálta bevezetni: gyümölcsfákat oltott, méhészkedett, nyulat tenyésztett stb.

Törekvése, szorgalma jó egyéni adottságokkal párosult. II. világháborús naplóját versben írta meg. Értett a fa megmunkálásához, igényesen díszített szerszámokat, szerszámnyeleket készített, gyönyörűen, művészién faragott: dobozokat, székeket és más berendezési tárgyakat is készített stb.

1987-ben az Istvánffy pályázatra megírta faluja élete történetét. Munkáit, gyűjtéseit az edelényi Városi Könyvtárban híven őrizzük.

Eltemették Rakacaszenden 1998. májusában.

Szülőföldünk, 27. sz. (1998. szeptember) 213. p.

Búcsú Kalász Lászlótól, József Attila-díjas költőtől

Slezsák Imre búcsúbeszéde Kalász László ravatalánál

Kedves gyászoló család!
Tisztelt végtisztességtevő gyülekezet!

Fájó szívvel állunk itt e koporsó körül, amely szülőföldünk, tájhazánk, a Bódva völgye hú fia, Kalász László megfáradt testét takarja, öleli magába.

A szülőföld-szeretet megélésének, megvalósításának többféle módja van. Lehet honvággyal viaskodva sok ezer kilométer távolságból bánkódni érte. Lehet másutt megokosodva, meggazdagodva, jó tanácsokkal, anyagiakkal támogatni a szülőföldet. Gyönyörű dolog ez is, az is. De talán a szülőföld szeretetének legszebb megnyilvánulása, ha nem hagyjuk azt el. Jóbanrosszban együtt élünk lakóival és személyes munkánkkal segítjük az ott élők mindennapjait.

Drága halottunk, Kalász László ezt az utat választotta, szűkebb szülőföldünket, a Bódva völgyét annyira szerette, hogy csak nagyon rövid időre, tanulmányai idejére hagyta el, s szellemiekben, tudásban feltöltődve igyekezett ide vissza, magot hinteni, világitani.

Sajnos az utóbbi évtizedekben az itteni nehéz élet, a megélhetésért való küzdelem sok ezer társunkat elragadott e gyönyörű vidékről.

De Kalász László itt maradt. Nem engedett a nagyobb dicsőséget, jobb anyagiakat ígérő messzi vidékek, városok csábításainak.

Ő családjával köztünk érezte jól magát, itt próbált valamennyiünk örömeire boldogulni, és itt maradt utolsó tollvonásáig, haláláig.

Fogalom lett, mint ahogy ezt Cs. Varga István irodalomtörténész írta: *„A pedagógus költő úgy vállalta szülőföldjét, hogy kivételes hűségével és tehetségével emelte hírnevét. Átala híres e föld!”*

Én ehhez hozzáteszem: a hatás kölcsönös. E táj szeretete, szépsége és az itt élő, dolgozó, szorgalmas istenadta nép által ihletett versei által vált ő óriássá.

Mint ahogy a bibliai Sámsonnak a hajában volt az ereje, neki a szülőföldszeretetet, a Bódva völgye, a lakóhely, a szülőfalu volt az a hatalmas erő, amely erőssé, naggyá tette.

Lokálpatrióta volt a szó legnemesebb értelmében. Szinte minden verséből kicseng a táj, a szülőföld mélységű szeretete, a „Felemelni e tájat, ahol a szívünk s nem a munka nehéz” gondolata. Ezt tekinthetjük ars poeticájának is. Ez volt legszentebb szándéka, legfőbb törekvése.

Drága halottunk!

Mint a magyar irodalom jeles alkotója, az egész országé voltál. Művészetteddel, költői munkásságoddal szép hazánk irodalmi tárházát nagy érték-

ekkel, értékes életművel gyarapítottad. De ragaszkodásod e tájhoz, szülőföldedhez félreérthetetlenül és visszavonhatatlanul azt erősítette meg bennünk, hogy Te mégiscsak legjobban a mi költőnk, a Bódva-völgy költője voltál, és az is maradsz örökkön-örökké.

Kedves Kalász László!

Nehéz a szó... Most búcsúzom tőled. Búcsúzom e kies Bódva völgye lakói nevében. Köszönjük munkásságodat. Köszönjük, hogy rólunk és nekünk is írtál. Köszönjük, hogy tükröt állítottál elénk költészetteddel, melyben nemcsak a jó, hanem a rossz vagy rosszabb oldalainkat is megmutattad, hogy vegyük észre torzulásainkat és magunkba szállva könnyebben meg tudjunk tőlük szabadulni.

Köszönjük, hogy munkásságoddal századunk második felében krónikásunk voltál. Így évtizedek, évszázadok múlva, ha utódaink kíváncsiak lesznek életünkre, verseidből megismerhetik korunkat, erőnyeinket, hibáinkat, mindennapjainkat, az étellel való viaskodásainkat.

Köszönjük a mindenki felé kisugárzott derűt, barátságot, példás családi és társadalmi életviteledet.

Búcsúzom tőled az olvasók, a könyvtárosok nevében. Köszönjük verseidet, az azokban található lelket nemesítő gondolatokat. Köszönjük, hogy könyves és irodalmi rendezvényeinknek oly gyakran szereplője és ünnepeltje voltál, hogy gyermekrendezvényeinken, olvasótáborainkon, az olvasás megszerettetésének, a hazafiasságra nevelésnek hű tanítója, példaképe voltál.

Búcsúzom tőled végezetül személy szerint is. Köszönöm a gyermekkorunk óta tartó barátságot. Köszönöm könyvtárosi munkám segítését.

Kedves gyászoló barátaim!

Drága halottunk élete, munkássága legyen példaképünk, buzdítson minket szülőföldünk és egymás szeretetére, hogy tehetségünk legjavát adva dolgozzunk ki-ki ott, ahová az élet állította az e tájon élők szellemi és anyagi gazdagodásáért, hogy ha majd minket is szólítanak, s követjük útján is halottunkat, azt mondhassuk: nem éltünk hiába, eleget tettünk a kor kihívásainak, emberi kötelességünknek.

Kedves halottunk, néhai Kalász László!

Te már megnyugodtál, letetted a földi élet terheit. De nagy szeretettel és odaadással végzett munkád gyönyörű teljesítménye minden korok épülésére örökre megmarad. Engedd meg, hogy szülőfalud szeretett lakói tudomására hozzam, amit számukra írtál a könyvtárunk emlékkönyvébe.

„Örömmel jöttem és jövök mindig Perkupára, a szülőfalum vonzását nem is lehet, nem is szabad, nem is tudnám kikerülni.

Nekem ez a kis falu a világ legszebb lakóhelye, hegyei a legmagasabbak és emberei a legkedvesebbek.

Hosszú és boldog életet kívánok minden lakójának, a közösségnek további boldogulást, gazdagodást. Hű fia: Kalász László.”

Ez a szülőföldhöz, szülőfalujához hű fiú tért most végérvényesen haza, hogy az anyaföldben találja meg végső nyughelyét.

Kedves László, drága Lacikám! E szeretett hantok alatt békés legyen nyugovásod!

Emléked szívünkbe zártuk!

Kedves halottunk, Isten áldjon!

A Borsodi Tájház Közleményei, 5. sz. (1999) 5–7. p.

Kalász László az olvasótáborban, 1988-ban

IV.

ELISMERŐ SOROK

Ki a pedagógus a Bódva völgyében?

Tíz esztendő óta minden évben – talán kétszer is – betelepszünk az Edelényi Járási Könyvtár Noé bárkájának is beillő mikrobuszába, hogy a Bódva völgyébe ékelődött – egyelőre még élő – maroknyi falvak népe közélvignyük a kultúra egy fejezetét és a könyvhét meg a pedagógusnap gondolatát. Szombaton Jákfalván és Dövény községben jártunk. Vasárnap Komjátin és Bódvalenkén. A lakosság az ezret is alig haladja meg a négy falucskában együttvéve.

Kultúrház nincs. Esetleg hajdani községháza vagy iskolaterem van. Pedagógus sincs... Eszembe jut: a süllyedő hajót a kapitány hagyja el utoljára. No de a néptanító mikor volt kapitány? Soha! Ezt tudom, azok voltak a szüleim. Nos, ezúttal is engedelmeskedett a tanító: küldték és elment. Talán ő volt az utolsó úgynevezett értelmiségi. A gazdaságiak, a tanácsiak, a szövetkezetiek már régebben távoztak.

Hát akkor nincs pedagógus? Nincs képviselője a kultúrának?

De igen! Könyvtár van mind a négy faluban... és könyvtáros is. A járási könyvtár vérkeringése egész évben lüktet.

A nagykönyvtár előszobájában ott a plakát: a hátán könyvet cipelő, járást-járó ember, aki a világosságot viszi. Talán még az öreg Kner Izidor pingáltatta. A könyves szakma, a könyvterjesztés, a könyvtároskodás jelképe.

A könyv hetét, a pedagógusok napját ünnepeljük az edelényi járásban. Szívesen megyünk, mert várnak a könyvtárak, várnak az olvasók, várnak a könyvtárosok. A pedagógusok napját ünnepeljük – egyelőre pedagógusok nélkül – amíg nyakon nem fogjuk a gondolatot, és nem avatjuk tiszteletbeli pedagógusokká a könyvtárosokat.

Először azokat, akik szombat és vasárnaponként – számba alig vehető díjazásért – vállalják az értelmiség nélkül maradt kisközségek könyvtárainak gondozását és vezetését.

Miért teszi? – kérдем.

Mit csinálják? Örülök, ha olvasnak az emberek!

Az edelényi járás könyvtárigazgatója, Slezsák Imre sem az íróasztala mellől nézi a könyvhét színéváltozását, hanem ott van mindenütt, ahol segíteni, ahol tanácsolni, ahol iparkodni kell. Tanult mestersége: tanár. „Beleszédült” a könyvbe, a könyvtárba és az új gondolatba: szervezni az olvasókat, feltámasztani a hajdani olvasóköroket, felébresztetni az önművelő kis kultúracsoportokat, olvasásra, gondolkodásra, vitatkozásra, értékelésre tanítani az embereket.

Az edelényi járásban a pedagógusnapon a könyvtárosokat is ünnepeltük.

Buga László

Szabad Föld, 38. évf. 25. sz. (1982. június 20.) 14. p.

Kisközösségek

Érdeklődő beszélgetésre, amolyan „mi újság maguknál?” kérdezősködésre kopogtattunk be Slezsák Imréhez, az edelényi járási könyvtár vezetőjéhez. Ő azután szolt is néhány tervről, alakuló elképzelésről, lett lévén, hogy az iskolások még csak most kezdték újra a tanulást, s egy-két hét beletelik, amíg a velük való kapcsolat is belezökken a maga kitaposott, rendes kerékvágásába. Hanem, hogy az itt már közel húszesztendő közösségekre került a szó, előkerült néhány fénykép. Nyári, közös kiránduláson készültek, ezúttal az országhatáron túlon jártak, Betlér meg Krasznahorka várát látogatták, a Fábry-emplékházat, s bekukkantottak Lőcsére is. Két nap volt mindössze, sokba se került, két autóbusz vitte a „körösöket”. Merthogy elsöre csak a kertbarátokra gondoltak, de néhány nap alatt kilencvenen jelentkeztek. És nemcsak a kertbarátok közül. Hanem a honismereti könyvbarátkör tagjai is, a gyermek könyvbarátok közül is. Így történt, hogy aki jelentkezett, mindenki helyet kapott az autóbuszokon. Akik különböző érdeklődéstől hajtva a könyvtár különböző kisközösségeiben tüsténkednek, most együtt indultak egy kis „világnézésre”. S hogy a könyvtár vállalta a szervezés dolgát, láttak is, nemcsak néztek...

Hogy mi újság még?

Vaskos kötetet tesz ki az asztalra a könyvtárigazgató. Edelény ötvenéves sporttörténete. A honismereti kör egyik lelkes tagja készítette. A kutatómunkával összegyűjtött dokumentumokat felkutatott fényképek teszik hitelesebbé... Lelkes emberek, s hihetetlenül sokat tudnak, amit kár lenne veszni hagyni – mondja Slezsák Imre, s nem tehetünk mást, rábólintunk. Tényleg jó, hogy a népfront meg a könyvtárak felkarolják a honismereti mozgalom ügyét. Nem baj, ha tudjuk, honnan indultunk. S milyen út vezetett a mába? A szemtanúk sora pedig – ez az élet törvénye – ritkul. Ez az egyik. S nem kevésbé fontos a másik szempont sem. Az, hogy egy-egy művelődési intézménynek fel kell vállalnia a katalizátor szerepét. Ahhoz, hogy közösség is kialakulhasson. S erre a szerepkörre mégiscsak az egyik legalkalmasabb intézmény a könyvtár, amely mindenütt ott van. Más kérdés, s ez már a szakma dolga, hogy a különböző érdeklődési körű embereknek ne csak összejöveteleli helyet adjanak. Szóval ne csak széket, amire leülhessenek, s asztalt, ami mellé odahúzhatják a székeket. Mert a közösségben értéket lehet teremteni. Értéket, amely – gondolunk a honismereti mozgalomra – felmutatja a múltat, a fejlődést vagy értéket úgy, ahogy a kertbarátok teszik, amikor a kiskert földjében megtermelik a krumplit, a fákon a gyümölcsöt. S ez az egyik oldala az éremnek. A másik oldalon ott van az, ami egyre nagyobb érték. Hogy emberi kapcsolatokat lehet teremteni. Én ezt tudom jobban, te azt ismered alaposabban. Az összeadott tudás több mint a kettő külön-külön. És

ha már együtt vannak, nemcsak a hobbiról ejt szót a közösség... Megférnek a baráti beszélgetések is, amikor az adott közösséghez látogat el egy neves író, ismert grafikus. Úgy is mondhatnám persze, egy másik ember... Nos, olyan évadnyitóféle beszélgetésnek szánják a könyvtárban a hónap végére tervezett találkozót Mezey István grafikussal is. Néhány képe elfér a könyvtárban is, kiállítás is lesz meg találkozó is. A művészetről általában...

Itt, ebben a könyvtárban megszokott dolog. Mondom, idestova húsz éve működnek a körök. Akkor kezdték, amikor még majdnem rákérdeztek, ugyan, hogy kerül egy kertbarátkör könyvtárba? Majdnem így: hogy kerül a csizma az asztalra? Ma már illetlen is lenne a kérdés, meg értelme sem lenne. A járásban is egyre több helyen alakulnak, működnek a közösségek. Programot meg az élet is ad. A helytörténések e hónapban mindkét összejövetelükön a község földrajzi neveivel „bajoskodnak”, a gyerekeknek pedig – mindig akad újonnan érkező – egy kis könyvtárhasználati tájékoztató, irodalmi összeállítás érdekes... És úgy tűnik, idén még jobb körülmények között dolgozhatnak, mint tavaly... Ötvenezer forintot kaptak a kulturális alapból... A közösségi munka feltételeinek javítására fordítják majd. Amivel növelhetik az együtt töltött idő hasznosságát.

Kisközösségek létjogosultsága felett ma már nemigen vitatkozik senki. Az önműveléshez, az önszántából művelődéshez kellenek ezek a formák. Már csak azért is, mert korántsem mindegy; csak elszenvedik vagy maguk is alakítják a kultúrát az emberek. S egy-egy jól működő közösség hatása minden agitációnál, rábeszélésnél többet ér.

Csutorás Annamária

Észak-Magyarország, 38. évf. 212. sz. (1982. szeptember 10.) 4. p.

A hagyományörző kör 1985-ben

Mindenütt van egy ember...

Trizsi könyvbarátok

Jó, hogy jöttél Imre, úgyis meg akartalak keresni!

Váratlanul, de úgy látszik, jókor toppantunk be Slezsák Imrével, az edelényi járási könyvtár igazgatójával Demeter Istvánhoz, Pista bácsihoz, trizsi otthonába. A kis asztalon az Idegen szavak szótára, s néhány sűrűn teleírt füzetlap. Sürgős munkában van szüksége a könyvtárigazgató eligazító szavára, nemsokára lejár a Szabad Föld pályázati határideje, s Pista bácsi arra is készít pályázatot. Is, mondom, mert már csak gépelésre vár az a dolgozata, amely az Istvánffy Gyula pályázatra készült a gyermekjátékokról.

Így azután előbb Pista bácsi dolgát beszéljük meg, de azután csak szó kerül arról is, amiről idejövet beszélt Slezsák Imre, hogy másfél esztendeje Demeter István a helyi könyvbarátkör vezetője. Amikor ugyanis a megürült iskolaterembe átköltözött a helybeli könyvtár, s vele a járási könyvtár könyvtártörténeti gyűjteménye, az avatóünnepségre meghívták Fábían Zoltánt, az azóta már elhunyt József Attila-díjas író. A találkozón voltak idősek, fiatalok, de leginkább az idősebbek, akik amúgy is vártak már az alkalomra, hogy legyen alkalmas hely esti beszélgetésekre. A többség a földdel foglalkozik, akárcsak Pista bácsi, így hát, amikor elhatározták, hogy létrehozzák a kört, természetesen választották az első beszélgetések témájául a mezőgazdaságot, hogy mi új van a technikában, a biológiában? Havonta egyszer a járási könyvtár hoz ki előadót, a kör tagjai persze gyakrabban összejönnek beszélgetni arról, hogy volt régen, de arról is, hogy mit szeretnének, mármint miről szeretnének hallani egy-egy összejöveteleken. És hát a falu dolgát is meghányják-vetik. Idén kémiai előadások voltak és lesznek is még, de mielőtt bárki megkérdezné, hogy mi köze van ennek a könyvtárhoz, gyorsan tegyük hozzá, volt és lesz író-olvasó találkozó, beszélgetnek majd a helyben szokásos népdalokról. Itt inkább férfiemberek járnak a körbe, de ahol asszonyokból verbuválódnak, mint a szomszédos Aggteleken, ott, uram bocsá', még a főzéstudományról is szót ejtenek.

A könyvtár – mondja Slezsák Imre – nem szentség, ahol csak fennkölt dolgokról eshet szó. Igaz, ilyen alkalmas, kényelmes könyvtár még nincs mindenütt a járásban, de azért igyekeznek kuckót teremteni, ahol van igény a közösségi életre. Igény meg van, ezt Demeter Pista bácsi erősítette, ámbár az iparkodásban sokan csak a forintot nézik. Hogy egyből miként lehet kettőt csinálni. De akárhogy is, mindenkinek kell a találkozás is, meg a beszélgetés is.

Divatos szóval élve ezt nevezik az Olvasó Népert mozgalomban művelődő kisközösségeknek. Az elnevezés lehet divat kérdése, a lényegen nem változtat. Azon, hogy a maga módján fiatal és öreg egyaránt igényli a beszélgetést. Amihez a könyvtárigazgató szerint legelőbb is hely kell, Trizsben sikerült ilyen helyet kialakítani. Igaz, ehhez kellett az Országos Közművelődési Tanács segítsége is, a tőlük kapott ötszázezer forintból vásároltak ide is – mert máshová is jutott – technikai eszközöket. Televíziót, tv-játékot, magnót, rádiót, lemezjátszót. Ez utóbbiak a fiatalok körében népszerűek, akik, bár talán csak harmincan, ha vannak a faluban, gyakran összejönnek. Igaz, minden faluban nem lehet felhalmozni sem lemezeket, sem magnószalagot, de a járási könyvtárban igen, s kölcsönözni onnan is lehet. Akkor meg már van a faluban is. Erre a segítségre futja a járási könyvtár pénzéből, kell, hogy fussa.

A trizsi kör egy a sok közül. A járás tizenhat településén sikerült megtalálni azt az embert, akinek a szavára hallgatnak a többiek. Van, ahol ez a könyvtáros, s van, ahol valaki a falubeliek közül. Mint Trizsen Demeter István. Hozzá hasonló „adatközlők”, – olyanok, akik összegyűjtötték magukba közösségük tapasztalatait, emlékeit – szinte minden faluban vannak, csak meg kell találni őket – mondja a könyvtárigazgató. S ebben az is benne van, hogy érdemes megkeresni őket, mert nélkülük elég nehéz elképzelni, hogy közösségi élet lesz a faluban. A járási központokból lehet segíteni, de közösségi életet szervezni nem. Ez egyszerű, tényszerű igazság. Persze, nem elég csak felismerni.

Trizsbe – eredetileg a könyvtártörténeti gyűjtemény miatt mentünk. A járási könyvtár gyűjtögette össze az anyagot, régi népkönyvtári könyvszekrényt, szabadkönyvtári ládát a hozzá tartozó könyvanyaggal, egykori falusi könyvtárak pecsétjeit őrző könyveket... Csupa olyasmit, ami veszendőbe menne. Pedig nemcsak a szakmának lehet érdekes megmutatni, honnan indultak a könyvtárak egykor falun. Különösen így, együtt a jelennel, amilyenek most képzeljük egy kis település könyvtárát ott, ahonnan már elment az iskola, s ahol a művelődési ház egyetlen hodálynyi termét talán sohasem sikerül megtölteni. De ahol az ottmaradtak dolgoznak, élnek.

Csutorás Annamária

Észak-Magyarország, 39. évf. 171. sz. (1983. július 21.) 4. p. : ill.

Trizs – a könyvtártörténeti gyűjtemény, 1982-ben

Erdélyben jártunk az olvasókörrel

Hogyha az életidőt, vagy csupán a mi edelényi könyvbarát csoportunk erdélyi utazásának idejét megkettőzné, pontosabban megkettőzte volna Kronidész Zeusz és egy hajlékony szívű Moira, akkor minden bizonnyal nem húsz óra jutott volna Mátyás király szülővárosára, Kolozsvárra. Ám a Moira kurtán szabta az időt, bizony még az éjszakát is beszámítva mérte ki e szűk napot. Az erdélyi útikalauz 48-ából (annyi látnivalót sorol fel Kolozsvár kapcsán) bizony jócskán engednünk kellett. Szerencsére a szelekció rostáján fennmaradt egy, az útikönyvben 61-es számmal jelzett nevezetesség: a házsongárdi temető.

Séta a házsongárdi temetőben

Amikor a Petőfi utcából nyíló tágas közbe értünk, idős kolozsvári kísérrónk megállt: – Uraim, itt vannak a nemzet panteonja előtt – mondta, s levette kalapját. – Hírben ezt legfeljebb a Kerepesi temető szárnyalja túl. – Mitől másabb ez a temető mint a többi? – kérdezte ekkor valaki a csoportból. – A halottaitól. Azok szellemétől – jegyezte meg a bölcs öreg. – Ugyan városi temető, de itt minden tizedik sírban hírneves ember nyugszik. Tudós, politikus, művész, költő, egyetemi tanár. De lépjenek be...!

Ami ezután következik, szubjektív élményemlékek egy felejthetetlen temetői sétáról. Szerény tisztelgésül a földben porladóknak. Nyolcesztendő fiam fedezett fel. Azt kérdezte: – Ő ki volt? S megmutatta sírodat. Kriza János (1811–1875) – olvasta, s hozzátette – ritka név. Nem tudom, most, néhány hónap távlatából emlékszik-e még rá, mit is mondtunk neki akkor rólad. Hogy püspök voltál, meg nyelvész és költő, de legfőképp a népköltészet hangyaszorgalmú összegyűjtője. Általad ismerték meg oly sokan a mesék bűbáját, a népdalok friss kedvességét, a paraszti alkotások szépségét. Ott, azon az alkonyba hajló nyári délutánon sírod körül madárdal szólt, rigók füttyültek és olykor gerlék is hallatták bűgő hangjukat. Számunkra rejtély marad: de lehet, hogy a madárdal téged, a „hazatérő katonát” köszöntött? Hiszen népdalszerűen fogalmazva egyszer ez szaladt ki tollad alól: Zöld erdő zúgását, /vadgalamb szólását/ Majd meghallom esmég...

Emitt a hanton beszédes jel: Reményik Sándor (1890–1941). Óh, költő, a te imádságod itt különösképp helyénvaló! Fohászodat „*Uram, rövid pár évre add csak, /A szavak csengő színezüstjét, /Vert aranyát a gondolatnak, /Képek, suhogó selymét nékem*” meghallgatták az égiek. Ha nem is teljesedtek be vágyaid mindig, ahogy ígérted, nem éltél hiába. Némák tüzes lángja voltál, s roppant halomba összehordtad a szerteszálló sok-sok kósza jajszót. Jól hitted, hogy a költő a lelkek építészé, miként azt is, hogy a politikában az egyedüli járható út az erdélyi népek (magyarok, románok, szászok) megbékélése.

A mi edelényi könyvbarát csoportunk körében téged, szívbetegegyben oly korán eltávozott Dsida Jenő (1907–1938) emlegettünk legtöbbit. Igen, a családi sírboltodon hagyott utolsó üzenetedért. Mielőtt elbúcsúztunk volna, a „csak a testedet” őrző sírbolttól, sok társunk lejegyezte a fehér márványtáblába vésett búcsúszót: *„Megtettem mindent, amit megtehettem, / Kinek tartoztam, mindent megfizettem / Elengedtem mindenki tartozását, / Felejtse el arcom romló földi mását.”* Kérésed szerint mi is csak ez utóbbit felejtjük el. Az „érett férfi bűgő, tiszta moll panaszát” egyébként sem lehet elfeledni. Te írtad egykor Csokonai sírjánál, a nagy elődre emlékezve azokat a sorokat, amelyeket mi ott, akkor, a házsongárdi fenyők növekvő árnyai között zsol-tárként mormoltunk, neked köszönve: *„vén fejfák közt vánszorogva, / Erdélyből jövén, / vágyunk állni szívszorongva sírhalmod tövén, / állni hajtott fővel / mozdulatlanul / írott, néma kövel szóló szótlanul.”* Negyvenhat éve hozzád is úgy zárandokolnak az ugyanazt a nyelvet értők, mint ahogy te mentél annak idején Csokonaihoz Debrecenbe. Ott akácfa hallgatták a szívből jött vallomást, itt százados fenyők bólogatnak. S mintha azt várnák: egyszer hátha újra megszólaltatod az angyalok citeráját.

Áprily Lajos írta neked, gazdag holland hazából érkezett asszony, ki uradat, Csere Jánost, az Apáczáról származó szabad székelyt követve jöttél e tájra, hol akkortájt sok vihar söpört; neked írta, Aletta van der Maet: *„...a vasárnap délutáni csendben nagyot dalolt a név zenéje bennem. / s amíg dalolt, a századokba néztem / s a holt professzor szellemét idéztem, / akinek egyszer meleg lett a vére / Aletta van der Maet meleg nevére.”*

A vasráccsal körülkerített sírhely fölött ma obeliszk magasodik. Hirdetve, jelölve emléké az egyik európai nagyságú őszünknek, a tudós elmének: *„Apáczai Csere János 1625–1659 és hitvese Aletta van der Maet emlékére”*. S lentebb Áprilynak egy felvésett sora: *„Tudtam, hogy itt ringatja rég az álom”*. Előttünk a pécsi Leöwey Klára Gimnázium diákjai tisztelegtek a nagy magyar enciklopédista, tanár emlékének. Koszorújuk fehér szalagján jelet hagytak. S mi a folytonosság szimbólumaként tettük e jeles sírhantra a szegfűből, margarétából kötött csokrunkat. Ugyan hol az a virág? – kérdem most, hónapok múltával. Úgy gondolom, rég az enyészete Netán e száraz szirmokkal karikázik a decemberi szél a házsongárdi sírok között? Apáczaitól átfújja Kós Károlyhoz, onnan Erdély Széchenyijéhez, Mikó Imréhez, vagy éppen Apáczai földijéhez, Bartalis Jánoshoz, ki különös, réti széná-illatú verseket írt. S talán Brassai Sámuel sírjára is kerül, ki polihisztor volt a tájnak. Hol az a virág? Esetleg most is ott tüzel a Hollandiából hazatérő tudós sírján? No, nem szegfű, az a szegfű, hanem, mondjuk, egy napot őrző stative vagy vörös fűsális, amit mások hoztak már, utánunk jövők.

Szenczi Molnár Albert (1574–1634): Tehozzád úgy mentünk, mint földihez, rokonhoz, hiszen mihozzánk, mindegyik között, te állsz legközelebb.

Mezítlbas gyerekként, diákként Abaúj szép vidékét róttad, istenes mestered, Károlyi Gáspár plántálta beléd a tudós szomját. Hittel, lelkesülve hordta Göncről Vizsolyba a magyar nyelv Bibliájának kéziratát. Laponként, hogy később zsoldáraiddal te is hited, néped nyelvét szolgáljad. Mint gyermek jársz eszemben, holott tested immáron háromszáz éve nyugszik ott a házsongárdi földben. Eggyé lett veled, s ki tudja, nem poraidból született-e az a szerény kék virág, mely ott bújt akkor a sok zöld levél között. Esetleg jövőre újra kéklík? Mi több, századok múltával is él? Miként XC. Zsoltárodnak ama sorai, melyek nekünk, mindazoknak, akik sírod körül álltunk, állunk, állni fogunk, mára, jövőre biztos fogódzónk lehet: „*Taníts meg azért minket kegyelmesen, / Hogy rövid voltát életünknek értsük, / És észességgel magunkat viseljük...*”

Hajdú Imre

Észak-Magyarország, 40. évf. 302. sz. (1984. december 24.) 12. p. : ill.

Farkaslakán, Tamási Áron sírjánál

Végváarak kapitányai

Edelény: Slezsák Imre

Veres Péter ezt írta az edelényi nagyközségi-járási könyvtár emlékkönyvébe:

Nehezen hiszek a hivatalos ismertetéseknek, de nem csalódtam, ez a könyvtár és ez a közönség már az és olyan, aminek és amilyennek lennie kellene minden faluban, kis- és nagyvárosban.

1965. május 30-án

Veres Péter

Nevezetes alkalom volt Edelényben Veres Péter látogatása. Már a hivatalos könyvtár-avatásra is meghívták. A meghívólevélre azt válaszolta, legjobb, ha a megye hívja meg őt egyenesen, mert „Veres Péter így, Veres Péter úgy”, sohase tudja, hogyan áll pillanatnyilag a hivatalosak előtt.

Így megnyitó beszéde elmaradt, de később egy vasárnap délelőtt 11 óra körül betoppant, éppen csak néhány nappal előbbi üzenetével érkezésének. Balmazújvárosba menet csupán rövid időt szánt a könyvtár megtekintésére, de délután 3 órákor még alig tudott elbúcsúzni a könyvtáriaktól. Étlen-szomjan, ebéd nélkül hallgatták szavait az egybegyűltek, olyan jól esett számukra egyenesen a Forrástól hallani véleményét életről, irodalomról, születésről, halálról, a nemzet sorsáról.

Olyan vonzó, szinte valószínűtlenül szép könyvtár ez, hogy itt lenne jó újraolvasni a magyar és világirodalmat. Irigylem azokat, akik itt olvasnak. Akik itt tájékoznak. Akik itt tájékoztatnak és nevelnek.

1965. augusztus 10.

Illés Endre

A könyvtárigazgató, Slezsák Imre bányászcsalád sarja. Itthon elvégezte az ezüstkalászos gazda-tanfolyamot.

„Beálltam a diósgyőri iparitanuló-iskolába, vasesztergályosnak. Meg kellett ismerni a vas útját, elejétől végig. Három hónapig a lakatos, három hónapig a kovács, három hónapig az öntő szakmát követtük végig. Csak utána jöhetett a vasesztergálás! Közben idehaza, Finkén könyvtároskodtam, szabad időmben.

Majd ott fogtak iparitanuló-oktatóknak a diósgyőri tanműhelyben, amikor ide, a frissiben felállított járási könyvtárba hívtak igazgatóknak. Ezt nem lett volna szabad visszautasítanom!”

Pedig ez az új „intézmény” egy magánlakásban kapott mindössze helyet, két szobácskában, 50 négyzetméteren. S az új igazgató a berendezkedéssel

párhuzamosan végezte el az első, szűkre mért idejű könyvtáros tanfolyamot. Amit a végén „megfejtelt” a budapesti tudományegyetemen: 1966-ban az elsők között végezte el, levelezően a könyvtár-történelem szakot. Évfolyamtársai közül többen azóta megyei könyvtárigazgatók lettek.

27 évvel ezelőtt kezdtük a könyvtárosi pályát Slezsák Imre barátommal. A kezdet nagyon nehéz volt. Úgy érzem, megérte. Nagy örömmel töltött el az itteni látvány, a rendszeres gyarapodás. Az ország másik végéből érdemes volt eljönni. Amit itt láttunk, az további kitartó munkára ösztönöz minket, kapuváriakat is. Edelény könyvtári téren lehagyta Kapuvárt. Mi azonban nem adjuk fel a versenyt. Bízunk abban, hogy egy-két év után egy új, az edelényihez hasonló könyvtárban láthatjuk vendégül az edelényi kollégákat.

További jó munkát és jó egészséget kívánunk a könyvtár minden kedves olvasójának.

Edelény, 1980. július 19.

Kapui Ferenc

Bizony, nagy idő telt el azóta, hogy Kapui Ferencsel és a többiekkel elkezdtük a nehéz időkben a könyvtári munkát... – emlékezik Slezsák Imre. – Akkor 52-t írtunk, 1952-t, most pedig az éveim száma ötvenkettő...

Ma ez a változatlanul „új”-nak, de feltétlenül otthonosnak látszó épület – amelyiknek építkezésénél, illetőleg a régi falak átépítésénél a „szakmát” tanult könyvtárigazgató főművezetőként is szerepelt, lévén egyedi vállalkozás, nem építőipari vállalatra kiosztott szerepű tervfeladat –, 80 ezer kötetnyi könyvet, 100-féle újságot és folyóiratot, kétezer olvasót fogad magába. Ezen kívül fonotéka, video- és kompjuterberendezés is tartozik hozzá. Meg a szinte elnyúlhatetlen minibusz, amelyik nemcsak a könyveket, de a meghívott írókat és szakírókat szállítja az előadásokra a volt edelényi járás 56 könyvtárába, amelyek közül csak 4 az önálló, a többi 48 fiókkönyvtár.

A bejárati kapun a következő, jól olvasható tábla:

KLUBSZOLGÁLAT

Lányok-asszonyok könyvbarát-köre. Minden páratlan hét keddjén, 18 órakor.

Ifjúsági klub-könyvtár.

Minden pénteken 18 órakor.

Honismereti könyvbarát-kör.

Minden páratlan hét keddjén, 17 órakor.

Kertbarát-kör.

Minden páros hét keddjén, 18 órakor.

Gyermekkönyv-klub.

Minden pénteken 15 órakor.

Hívja barátait is a könyvtárba!

Az volt eleitől fogva a célkitűzésünk – mondja Slezsák Imre –, hogy többet kell adni, minthogy csak kinyitjuk a könyvtárat és kölcsönözünk... Csak a magam példájával bizonyítok: amikor parcelláztak itt Edelényben és megkaptam egy kis földdarabot, hogy benépesíthessem növényekkel, szőlő-

vel, termő gyümölcsösselel, milyen jól jött nekem is az a kertbarát-kör, aminek jómagam is lelkes alapító tagja lettem.

Ennek már lassan egy évtizede. Slezsák Imre ott a „hegyen” piheni ki fizikai munkával a könyvtárosi teendők fáradságait. De nemcsak családjával együtt Ő pihent meg ott, hanem baráti szóra meghívja az itt tartózkodó, előadásra érkező írókat-költőket is. Egy ilyen látogatás alkalmából így írta le a helyszínt Takács Tibor: „Balra az Angyal-hegy, jobbra az Isten-hegy magasodik, mi pedig itt állunk a közepén, a Ludmilla-hegy tetején és szalonházunk...”

Benedek István is itt, a hegyen pecsételte meg „örök barátságát” Edelénnel, 1982-ben: „A 15 év előtti hangulat és meleg fogadtatás változatlan... Gyógyíthatatlanul hiszem, hogy a gondolatok, a szavak visszatérnek – az emberek őrzik őket, hogy átadják egymásnak... Van értelme a kultúra terjesztésének, ha olyan embereket, mint Darwin, Rousseau, Vörösmarty Mihály idéznek, s talán az sem baj, ha nem rám hivatkoznak, hogy eredetileg én idéztem őket...”

„A klubélet nemcsak itt, az edelényi könyvtárban honosodott meg, a már említetteken kívül például a fotóklubbal, az időszakonként visszatérő kismamaklubbal, vagy a „szívesek”, a szívbeteg klubjával, hanem még vagy tucatnyi-kéttucatnyi helyen is. Már jó ideje arra használjuk a könyvtár kis személyszállító autóbuszát, hogy a tévémentes napon, hétfőnkön, két-három író és előadót beleültessünk és elvigyük egy-egy messze eső községbe. A program után azután összeszedjük őket és visszahozzuk Edelénybe, vagy egyenesen a miskolci vasúttállomásra. A „szigorúan” vett könyvtári szolgáltatások sorába nem kötelező ilyesmit is illeszteni...”

Tíz esztendő óta, minden évben – talán kétszer is – betelepszünk az Edelényi Járási Könyvtár Noé bárkájának is beillő mikrobuszába, hogy a Bódva völgyébe ékelődött – gyakran még csak maroknyi falvak népe közé – elvigyük a kultúrának egy fejezetét...

1982. március

Buga doktor

Nem tudom, hogy mi hozza ide Budapestről a kiválóbbnál kiválóbb embereket erre a központoktól kieső vidékre, de még nem akadtam olyasvalakire, aki nemet mondott volna meghívásunkra... – szedi elő sorra a látogatások munkanaplóit Slezsák Imre.

Asztalára pillantok: bibliai idézet tűnik szembe. „Ne igyál mégis csak vizet, hanem élj kevés borral, a te gyomrodért és gyakorta való betegségedért”

(Pál I. levele Timótheushoz, 5/23). Mellette egy tanulmány, címe: Könyv és komputer.

S miközben magyaráz, jól ismert neveket sorol fel, az íróasztalhoz legközelebb eső könyvespolcon felfedezek egy érdekes helyi kiadványsorozatot.

Könyvtári Tájékoztató – olvasom a fedőlapon.

„Most, 1985 decemberében, már XXII. évfolyamát éljük ennek a kis, csupán sokszorosított, 500 példányban megjelentetett kiadványnak, amelyik havonta közli könyvtáraink programját, a meghívott írók, szakírók és más kiválóságok, színészek, előadók életrajzát és pályaképét. Ebben aktuális híreket közlünk és minden hónapban időszerű bibliográfiát egy-egy évfordulás személyiségről, aktuális témáról vagy tudnivalóról. A legutóbbiak közül nagy sikere volt például az Erkel Ferenc-bibliográfiának, életrajznak és hanglezem-listának.

A közeli kis falu, Ragály szülöttének, aki a református pap fiaként indult az országos hírnév felé, Király István irodalomtudós professzornak, akadémikusnak emlékkönyvi bejegyzése:”

Örülök, hogy megismerhettem az edelényi Könyvtárt. Ez valóban „köz-művelődési” könyvtár. Nemcsak könyveket kölcsönöz, de egyben ízlést formál, s ami a legfőbb: az otthonosság levegőjét adja. Érződik rajta, hogy szeretik a könyv, a kultúra ügyét, akik itt dolgoznak.

Edelény, 1981. június 5.

Király István

A könyvtár Edelényben a gótikus református templom melletti házban rendezkedett be – így találkozik a 600 éves múltat sugárzó építmény a „gyorsuló idő” rohamát felfogni igyekvő bibliotékával.

E látogatáskor a település lakosai ünnepi perceket élnek át: a napokban érkezett híre annak, hogy Edelény 1986. január elsejétől város lesz.

Milyen érzéssel fogadta a hírt az eddigi nagyközségi könyvtár vezetője?

Örülök én is, mint minden edelényi... Azért dolgoztunk, hogy előbbre léptessük lakóhelyünket, ami sokunknak szülőhelye is... Pontosabban én csak lettem edelényivé, hiszen szülőhelyem Finke, az a falucska, amelyik ma már a nagyközség egyik része. Eltűnt a térképről szülőhelyem neve... De eltűnt a térképről Borsod község neve is, amelyik hasonlóan Finkéhez,

Edelényhez csatlakozott... Borsod nagyon régi település. Bors vezér földvára volt itt, maradványai ma is megtekinthetők. Éppen a cigánytelep utolsó viskóit telepítettük le onnan, hogy igazi történelmi nevezetességként tisztelhesünk. De mint Edelény népfrontelnökének, ezzel kapcsolatosan lenne egy javaslatom.

Mi lenne az?

Borsod földvára nemcsak műemléki hely, innen kapta nevét maga a megye is, Borsod... Illő lenne „visszahelyezni” a térképre! Mondjuk úgy, hogy az új várost Edelényborsodnak hívják... Elég sok kettősnevű, kisebb-nagyobb település létezik az országban. Nemcsak Edelény, de maga a megye, Borsod tisztelhetné meg saját magát azzal, hogy már az Anonymus-krónikában, Béla király névtelen jegyzőjének leírásában található történelmi név ne süllyedjen el a múlt emlékezet homályában.

És mint könyvtáros, milyen megfontolkoztató javaslatokat tartogat a tarsolyában?

Ami annyira bánt?... Két dolog is. Az egyik a rohamosan emelkedő könyvárak, amivel nem tudnak lépést tartani a könyvtárak. Pontosabban a szűkre szabott könyvtári költségvetés. Persze, így is lehet, de a jövő érdekében éppen így nem érdemes... A másik dolog: megdöbbenéssel veszem tudomásul, mostanában hány pedagógusi képesítésű könyvtáros hagyja itt a pályát és megy el tanítani... Itt nem az fáj, hogy tanítani mennek, hanem az indoklás: miért? Azért, mert rögvest legalább ezer forinttal több lesz a fizetésük. Beosztásuk könnyebb lesz, különösen a rövid délutános napköziseknek. Szabad a szombatjuk ráadásul, és ott van a nyári szünet... Illene legalább annyira „megbecsülni” anyagilag a könyvtárosokat is, hogy hasonló besorolásuk legyen, mint például a pedagógusoknak. Hiszen azok a gyerekek is hozzánk járnak szombatonként a nyitva tartó könyvtárba, akiket szabad szombaton nem okít sem az iskola, sem a pedagógus...

Az aggteleki barlang titkai legendás felfedezőjének, Jakucs Lászlónak bejegyzése:

Köszönöm a baráti meghívást és azt a szeretetteljes fogadtatást, amit csak e tájon kaphat meg egy olyan ember, aki maga is örök szerelmet esküdött e kedves vidéknek és mindig nagyon szívesen hazajön ide, ahol ifjúkori harcait és győzelmeit vívta a titkait féltve őrző természettel.

Edelény, 1979. március 16.

Végezetül az olvasásról – pontosabban Slezsák Imre és a könyvek kapcsolatáról. Válaszul Edelény főkönyvtárnoka egy újságlapot vesz elő, s on-

nan olvassa: „Hárman mondják el véleményüket a könyvekről, az olvasásról, arról, kinek mit jelent a könyv, ki hogyan találkozott a könyvekkel ifjúkorában. A nagypapa még az Osztrák-Magyar-Monarchiában született, a fia huszonöt évvel később a két világháború között, az unoka újabb harminc év múltán a szocialista Magyarországon. Mindhárman egy településen, egy községben élnek, mondhatjuk egy családban...”

Az újság a Szabad Föld egyik 1985. száma, írója pedig nem más, mint az elhangzott szemelvény szemérmes hangú felolvasója.

„Igen, én vallottam ebben az írásban három nemzedékről. Apámról, mamáról, fiamról... Édesapám arról mesélt, hogy az Ő apja, a nagypapám, egészen fiatalon kiment Amerikába. Nagyanyám három gyermeket nevelt, egészen szegény sorban. Apám könyvekkel sokáig nem találkozott. Volt ugyan a finkei katolikus iskola szekrényében vagy kétszornyi könyv, de azokból Ő ugyan nem olvasott...

A könyvkereskedelemmel a vásárokon meg a búcsúikon ismerkedett meg, a ponyván árult olcsó, füzetes kiadványokkal. Tizennégy éves korában kiskocsis lett a bányában, lóhajtó. Majd csillás, bányász, vájár. Harminc esztendeig a szénfal mellett. Öregkorára igazodott kezéhez az olvasnivaló: a Szabad Föld meg a Kertészet és Szőlészet lett kedves, visszatérő olvasmánya, néhány nagybetűs regénnyel... Nekem meghatározó élményemmé váltak azok az olvasnivalók, amelyeket a diósgyőri gyári könyvtárból kölcsönöztem ki... A fiam ebben a korban már olyan könyveket olvasott, amiket az edelényi író-olvasó találkozóra meghívottak dedikáltak számára. Legutóbb a tévé BASIC-tanfolyamának könyvét vásárolta meg, a szépirodalmi művek mellé... A fiam generációjának könyvélményes feldolgozása már egy másik történet. Ők az atomkor, a rakéták és a videokészülékek időszakának nemzedéke. És 1986-tól Edelény hivatalosan is várossá lépett elő.”

Olvasó Nép, 8. évf. 27. sz. (1986) 132–138. p.

Dr. Kulin György előadásán, 1973-ban

Az Edelényi Városi (Járási, Nagyközségi) Könyvtár Vendégkönyve

I – II.

1963. dec. 22-től 1992. szept. 15-ig, gondozta: Szezsák Imre

(Részletek)

I.

1963 – 1981.

Harmadszor látom ezt a szép új könyvtárat. Először csak az ablakon kukkanthattam be, mert még az építkezés folyt, másodsor munkában láttam, most pedig módszertani tanácskozás alkalmából.

A berendezésen, ha lesz hozzá pénz, még egy pár apróságot javítani lehet, az összkép azonban igen szép, ízléses, meglátszik rajta a gondos előkészítés. (De a gyerekeknek lesz-e elég helyük?)

1964. március 25.

Vargha Balázs

Mindig szeretettel fogok visszaemlékezni az edelényi Könyvnap alkalmából tartott beszélgetésre a közönséggel.

Edelény, 1964. május 24.

Kolozsvári Grandpierre Emil

Tetszett nekem e példás szépségű házban tett példásan jó és szép munka. Köszönöm, és jó nekem, hogy láttam:

1965. március 25.

Fodor József

Az edelényi látogatás felejthetetlen emlék marad; szeretném egy írói pályára eredményeivel megköszönni bizalmukat és szeretetüket.

1965. szeptember 11.

Szabó Magda

Nagy meglepetés és nagy öröm a szép könyvtár. A környezet az olvasót is a szép és jó könyvek felé fordítja. És az író felelősségérzetét is fokozza: vigyázz! Csak jó könyvet szabad írni! (Ha mód van rá...)

1966. október 26.

Bihari Klára

Lehet, hogy az író-olvasónak is tanulságos, de az írónak mindenesetre. És felemelő érzés, ha ilyen lelkesen fogadják, mint itt. Köszönet érte.

1967. november 15.

Benedek István

A „Bódvavölgyi Kulturális Hetek” rendezvénysorozata minden bizonnyal gazdagítja ennek a gyönyörű vidéknek

szellemi életét. Jó, hogy vannak ilyen okos rendezvények, összegezik egy táj kulturális eredményeit, s újabb teljesítményekre ösztönöznék.

Gulyás Mihály

(A kivonalazott részre kéretik valamilyen szellemes mondást képzelni.)
Egyébként szeretettel és barátsággal köszöntöm a (számomra) felejthetetlen találkozó résztvevőit.

1970. december 17.

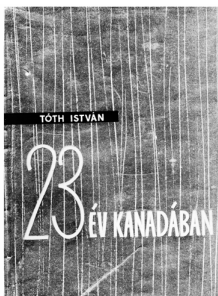
Moldova György

Végtelenül örültem, hogy szűkebb szülőházamban ilyen gazdag és tiszta könyvtárat találtam ittjártam alkalmával. Ígérem, hamarosan ellátogatok ide, amikor majd az olvasókkal is találkozhatom.

1972. február 14.

Tóth István,

a 23 év Kanadában című könyv írója

*Szeretettel ajánlom egyik
zülő lakombeli barátom, Szegeád
János keszes fiának, Kurenek,
az edelényi járási tiszttárs
szerepéért.*

Finke, 1961. Május 27.

Tóth István

Járási Népművészeti Találkozó 1969-ben

1970-ben

1971-ben

Tisztelt Cím!

Kedves Olvasó!

Figyelmébe ajánljuk június havi programunkat!

Tisztelettel meghívjuk rendezvényeinkre, könyvkiállításainkra.

4-én, kedden 18 órai kezdettel

az idei könyvhét helyi nagyrendezvényeként megrendezzük a

Kelet-Szlovákiai Magyar Írók Ünnepi Estjét

Szlovákiai magyar vendégeink:

Fecsó Pál *költő*

Gál Sándor *író, költő*

Gyimesi György *író*

Tolvaj Bertalan *kritikus*

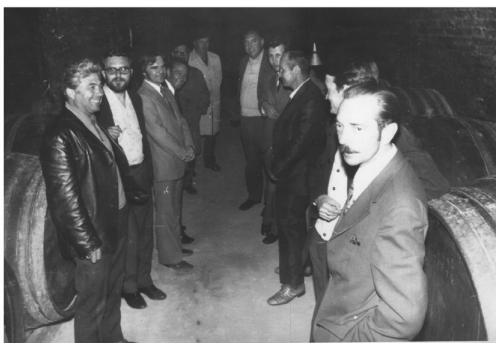
A vendégeket elkíséri:

Kalász László *költő* és

Zimonyi Zoltán, a „*Napjaink*” szerkesztője

Minden érdeklődőt szeretettel várunk!

Könyvtári Tájékoztató, 1974. 6. sz.

*„A közeledés és közelítés az értelmünk.
A hídépítés a küldetéses funkciónk.”*

Ennek a Fábry Zoltán-i gondolatnak a jegyében tartottuk az író-olvasó találkozót Edelényben, és szeretnénk a jövőben is folytatni.

1974. június 4.

Tolvaj Bertalan

Az egészség drága kincs. Azt kívánom, hogy ennek a szép könyvtárnak a dolgozói és vendégei – ezúton – igen gazdagok legyenek.

1974. december 2.

Dr. Buga László

Szeretettel jöttem, jó emlékekkel távozom. Remélem, edelényi könyvtáros barátaim is jó szívvel emlékeznek majd beszélgetéseinkre!

Sok erőt kívánok!

1975. november 28.

Jókai Anna

Első – s remélem nem utolsó – találkozásunk alkalmával, amikor május van és ballagás; remélve, hogy egy icipicit megismertettem az edelényi versolvasókkal magamat: a versírót. Köszönetem a vendéglátásért.

Edelény, 1976. május 7.

Papp Lajos

*„A gondolat igazán nem lehet lezárva
a síron túl is harcol, győz és él!” (Fecső Pál)*

A Fábry Zoltán-emlékest alkalmából az edelényi könyvtár lelkes vezetőjének és kollektívájának szeretettel.

Edelény, 1978. október 27-én

Gyüre Lajos

Tolsztoj örökségét örömmel idéztük fel,
Tolsztoj igazságszeretetét példának állítva,
Tolsztoj végső üzenetét tudatosítva:
„Járjatok fényben, amíg van fény!”
Edelény, 1979. március 9.

Cs. Varga István

Nagyon boldog vagyok, és köszönöm a könyvtárnak,
hogy megismerkedhettem a járás jó néhány községével!
Gyönyörű, érdekes vidék ez, úgy érzem magamat, mint a
méh, mikor virággal dúsán megrakva repül vissza a kap-
tárba.

Köszönöm a meghívást, amiből igen sokat profitáltam!
Minden jót!
1979. november 9.

Bálint Ágnes

Első edelényi látogatásom emlékére, mely azért is első volt, mert itt
kezdődött a 75 éves József Attiláért szállott misszióm.

1980. március 25-én.

Fodor András (Bartók 99. születésnapján)

Szívesen jöttem Edelénybe, jó volt
itt lenni, biztosan visszajövök még!

1980. november 21.

Takács Tibor

Nagy élményt jelentő bel- és külpolitikai fórumunk alkalmából köszönettel a vendéglátó könyvtárnak és az igényes, érdeklődő hallgatóságának.

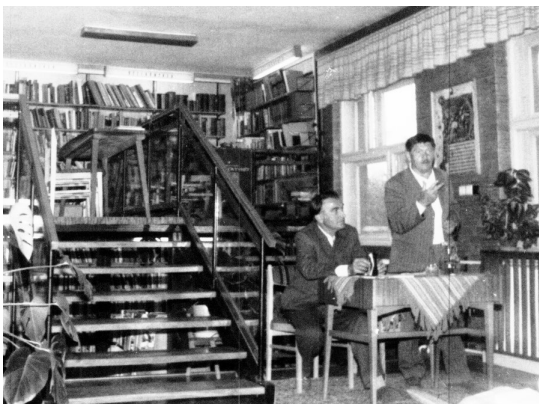
Edelény, 1981. május 6.

Pirityi Sándor
Pirityi Ottó

Egy kicsit megint kibeszélhettem magam – már nem először – Edelényben. Jólesett az értő, érdeklődő közön-séggel a találkozás.

Edelény,
1981. május 27.

Fekete Gyula

Sok olvasót, örö-
möt, sikert kívánok a
szép könyvtárnak, és
minden munkatársának.
Szeretettel

1981. június 3.

Móricz Virág

Tizenöt év nem nagy idő, szoktuk mondani. Hogy mennyi – merjük kimondani – nem az eltelt évek száman múlik, hanem azon: mi minden történt az eltelt évek során.

Tizenöt év nagy idő volt az edelényi könyvtár életében: nem csak arra volt képes, hogy nehéz

pénzügyi körülmények között térben, szolgáltatásban gyarapodjék, hanem arra is, hogy a tizenöt éve elkezdett közösségteremtő munkáját szívósan megvalósítsa, s az önmagukat művelni szerető embereket maguk köré gyűjtsek a könyvtárosok.

Tiszta szívből kívánom: legyen erejük az elkövetkező tizenöt évben is arra, hogy folytatni tudják, amit elkezdtek. Ezt hívják kultúrateremtésnek.

1981. december 17.

Fábián Zoltán

Olvasókörünk Szlovákiában, a betléri Andrassy-kastély előtt, 1982-ben

II.
1982–1992.

Benedek István-rendezvény a kórház ebédlőjében

A 15 év előtti hangulat és meleg fogadtatás változatlan. Régi szeretettel köszöntöm a borsodi olvasókat és köszönöm kedvességüket.
1982. január 17–19.

Benedek István

Kevés hely van, ahol jobban érezném magam, mint a könyvtárban!

Ez a mai este is szép emlékeim közé kerül és az igazi találkozások sorát gazdagítja. Ebben a házban otthon van, ott-hon érezheti magát az olvasó, mert a könyvtáros a művelt ember szívélyességével és bölcsességével várja az írás, a betű iránt érdeklődőket!

Jó egészséget kívánok és sok türelmet a könyvtár vala-

mennyi kedves munkatársának!

1982. március 20.

Juhász Judit

A Képzőművészeti Világhét rendezvénye alkalmából, ismét öröm volt számomra az edelényi könyvtár olvasóival való találkozás. A nemes ügy szolgálatában végzett munkájukhoz sok sikert és egészséget kívánok.

1982. szeptember 24.

Mezey István

Életemben először jöttem ide, s máris úgy érzem, mindig ismertük egymást. Szerettem volna egy kis örömet szerezni mindannyiuknak, no meg azt is szerettem volna, hogy kicsit közelebb kerüljünk egymáshoz. Jólesett, hogy gyermekeiket is elhozták, hisz ők lesznek a kultúra majdani továbbvivői.

László Margit és Bajor Nagy Ernő Aggteleken, 1984-ben

Először szerepeltem úgy, hogy az éneklés mellett beszélnem is lehetett, mondhatom, ilyen kedves hallgatóságot kívánok magamnak ezután is.

Edelény, 1982. november 9.

Szeretettel, barátsággal

László Margit operaénekesnő

És aki vele együtt járt itt, férje: Bajor Nagy Ernő

Megtiszteltetésnek vettem, hogy régi lakó- s munkahelyemen tarthattam előadást Nagy Lászlóról, a legisztább emberről s költőről; azoknak, akik egykor kollégáim voltak, és volt tanítványaim gyermekeinek is. Arcvonaluk őrzik saját – elmúlt – ifjúságomat...

Köszönöm a lehetőséget – Slezsák Imre barátomnak!

1983. január 21.

Dr. (M.) Takács Lajos,
az edelényi gimnázium volt tanára

Április 19-én (kedden) 18 órakor
Ünnepi szerzői estet rendezünk

Kalász László

József Attila-díjas költővel,

járásunk szülöttével, lakójával és

köszöntjük öt 50. születésnapja alkalmából.

A költőt bemutatja: Cs. Varga István *egyetemi adjunktus,*
gimnáziumunk volt tanára.

Közreműködnek: Az Izsó Miklós Gimnázium tanulói.

Könyvtári Tájékoztató, 20. évf. 4. sz. (1983. április) 2. p.

Alig tudom eléggé kifejezni csodálatomat mindaz iránt, amit az edelényi könyvtárban láttam. Rövid első látogatásom után a legmélyebb elismerésemet – és mint született edelényi – hálás köszönetet tolmácsolom a könyvtár egész vezetőségének és mindazoknak, akik ezt a nagyszerű „művet” megalkották.

Edelény,

1983. augusztus 14.

Dr. Egyed András

Örömmel és szeretettel teszem meg bejegyzésemet, emlékeztetőül a szép, meghitt, meleg találkozási, a régi barátokkal való találkozás szép pillanataira, a feltűnően szíves, meleg fogadtatásra.

Kívánok további igen jó munkát és az előadás-rendezésnek ilyen kiváló folytatását, melyet ma magam is megtapasztalhattam.

Mély köszöntéssel

Edelény,
1984. október 16.

Dr. Bagdi Emőke

Számomra mindig nagy öröm, ha az edelényi könyvtárba visszatérhetek, ahol „pezsgő beltérélet”, eleven szellemi légkör fogad. Sokszor csodálom, néha ámulok is e dinamizmuson, amit a könyvtár vezetője, S. I. és kedves kartársai napról-napra „művelnek”... Sok ilyen könyvtárat és könyvtárosokat kívánok a hazának!

A közeli visszatérés reményében, szeretettel búcsúzom
Edelény, 1984. december 1.

Balogh Béni

Edelényben immáron vagy ötöd-ször, illő hát, hogy ez alkalommal az öt világrész magyarjáról szóljak – a diaszpóra –, a szétszórtság másfélmilliójáról ezen az október-végi estén.

1985. ősz

Tóbiás Áron

Köszönöm a meghívást és a
kedves fogadtatást.
Jó egészséget és sok szép kisba-
bát, meg unokát kíván
1985. november 26.

Czeizel Endre

Köszönet a meghívásért és e meleg, baráti fogadtatásért, valamint a na-
gyon élénk érdeklődésért a csillagászat, valamint űrkutatás iránt!

1986. március 4.

Farkas Bertalan és Zombori Ottó csillagász

Az élet értelme csak a többi ember szolgálata lehet!
Ha nem e szerint élsz, sosem fogod kiküzdeni bol-
dagságod.

Ja! – És még egy tanács: minden kudarc csak az „aká-
raterő edzése” lehet.

Sok szeretettel, kellemes és szeretetteljes ünnepeket
kíván:

1988. december

Schirilla György

A nyugdíjasok köre nőnapj ünnepsége 1989. március 8-án.

A gyermek k.k. tagjai, kis műsorral és barkáival kedveskedtek a kör tag-
jainak. Könyvet is kaptak ajándékba.

Április 5-én (szerdán) 17,30 órai kezdettel
megrendezzük könyvtárunk új kiadványa,
Béres János: *Kiöntött a Bódva vize messzire:*
Edelény környéki népdalok ünnepélyes bemutatóját.

A könyvet bemutatja:

Dr. Barsi Ernő

népzenekutató, nyugalmazott főiskolai tanár, hegedűművész

Nagy öröm volt számomra, hogy részt vehettem az edelényi városi könyvtár könyvbemutatóján, Béres János daloskönyvének premierjén. Jó volt érezni, hogy itt nemcsak polcon hevernek a könyvek, hanem eleven kulturális élet folyik, és sugárzik ki a környékre. Szívből kívánom, hogy ezt az áldozatos munkát minél sikeresebben végezhesék népünk jövője, megmaradása érdekében.

Meleg szeretettel

Edelény, 1989. április 5.

Barsi Ernő

Ismét Edelényben, ahol már találkozhatam kertbarátokkal, olvasótábori fiatalokkal, „míves” olvasókkal (nem is számítva a környék aprófalvát: Damak, Szőlősardó, a távolabbi Trizs, meg még egy vagy kettő...), – most 1989 könyvhétén új könyvvel (In memoriam Nagy Imre, Emlékezés egy miniszterelnökre) kapcsolatban cserélhetünk eszmét, emléket, történelmek tapasztalatait. S nem tudom, van-e még e honban otthonosabb, családiasabb légkörű könyvtár?!

1989. május 30.

Tóbiás Áron

Semmi nem lehet fontosabb az embernek, mint egészségének védelme, megtartása. Ezt a civilizáció – hasznos dolgai között – veszélyezteteti jelentősen.

Örülök annak, hogy az edelényiek ezzel is törődnek. Ezért – és mert az én szívemben valóban legfőbb érték az ember – szívesen jöttem ide, tájékoztatást adni kutatásaimról.

Edelény, 1991. február 2.

Béres József tudományos kutató

Nagy megtiszteltetés volt számomra ez a kiállítási alkalom, mely lehetőséget adott számomra bemutatni az edelényi közönség részére ennyi év után ezt a kiállítási anyagot.

Köszönetet mondok Slezsák Imre könyvtárigazgató úrnak, hogy lehetővé tette ennek megrendezését és mindazoknak, akik jelen voltak a megnyitáson.

Köszönöm

Edelény, 1991. október 29.

Sóvári Oszkár

Lányok, asszonyok klubja, 1986-ban

Vendégfogadás a Ludmilla szőlőhegyen, 1983-ban

*Balról jobbra: Janka Lajos, Slezsák Imre, Csáki Imre, Király István,
Zódi Imre, Dobi Zoltán*

Köszönőlevél

Tiszáninneri Református Egyházkerület
Tudományos Gyűjteményei
ADATTÁR

Slezsák Imre Úrnak!
A Városi Könyvtár Igazgatójának!

Edelény
Városi Könyvtár

Tisztelt Igazgató úr!
Kedves Barátom!

A napokban megküldötte Kovács Pál ny. szini református lelkész önéletrajzát, helytörténeti és más írásait egy kötetbe foglalva. A gépiratos kötet előszavából megértettem, hogy ennek a nagyon ritka írásműnek – mindössze hat példányban készült – a létrejöttét Igazgató Úrnak, illetve a Városi Könyvtárnak köszönhetjük és magam, illetve az itteni Gyűjtemények sem jutottak volna hozzá ebben a formában való kiadása nélkül. Amint a tartalomjegyzékből látom, külön-külön már bekerült állományunkba a benne foglalt írásoknak a többsége, de így együtt hangsúlyozottan reprezentálják Kovács Pál nagytiszteletű úr, tanítványunk, az egykori pataki diák helytörténeti munkásságának, ha talán nem is a teljességét, de a legjavát.

Engedje meg Igazgató Úr, hogy megköszönjem ennek az egyházi gyűjteményeknek szempontjából is jelentős kollekciónak a publikussá tételét, vállalva az ezzel járó költségeket és munkát, lehetővé tette és kérem, ha a könyvtárnak egyéb olyan helytörténeti jellegű, önállóan megjelent publikációi is volnának, amelyeknek helye van az itteni Gyűjteményben, tiszteljen meg azokkal is bennünket.

Megismételt hálával maradtam tisztelő híve:

Sárospatak, 1988. május 9.

Újszászy Kálmán

Falumentés kulturális törődéssel

Megyénk veszélyben lévő falvainak egyötöde itt, Edelény közelében, a városról északra található. A diagnózis ismert: kevés a munkaalkalom, hiányos az infrastruktúra, elköltöznek a fiatalok, elnéptelenedik a vidék.

Valami azért elkezdődött: itt-ott üzemeket telepítenek, erőlködik a kereskedelem is – mondom „jólértesülten”, amikor beszélgetni kezdünk Slezsák Imre igazgatóval az Edelényi Városi Könyvtárban. Mert mi is kerülhetne először szóba egy olyan ember társaságában, akit sem hírnév, sem rang nem tudott elcsábítani szülőföldjéről sohasem; ha nem a legnagyobb baj, ami szülőföldet érhet...

– Úgy vélem, elkéztünk. Oly sokáig nem törődtünk az aprófalvakkal, semmit sem juttattunk nekik, hogy a folyamat, véleményem szerint visszafordíthatatlan. A végleges elnéptelenedést legfeljebb késleltetni lehet, megállítani nem. Óriási veszteségeink lesznek, ha mindez bekövetkezik. Történelmi helyek, Árpád-kori műemlékek, szívet-lelket melengetően bájos kis települések válnak az idő martalékává. Éppen ezért nagyon sok most a dolgunk. Tavaly megjelent az Edelényi Füzetek első száma. Ezt én írtam, pontosabban feltérképeztem a környező falvakat: népesség, településtörténet, látnivalók és egyebek alapján. Következő számunkat Béres János készíti, ő a Bódva-völgyi népdalokat gyűjti össze. Elhatároztam, hogy míg nyugdíjba nem megyek, minden évben megjelentetünk egy-egy ilyen értékmentő kis könyvecskét.

Csak nem nyugdíjba készül?

Négy év múlva esedékes. Talán még korai töprengeni a továbbszolgáltatáson, de, ha belegondolok: nagyon sok „időben” éltem. Itt, Finkén születtem, a falucskát ’62-ben csatolták Edelényhez. Születésemkor apám bányász volt, majd a felszabadulás után kapott néhány holdat a grófi földből. Én akkor polgári iskolába jártam, két osztályt a harcok előtt, kettőt utána végeztem. Döntenünk kellett: paraszt vagy munkás legyek-e. Mivel akkor az ipar jelentette a felemelkedést, a vasesztergályos szakma mellett döntöttünk. Diósgyőrben tanultam ki a szakmát és 18 éves koromban megbíztak a szakoktatással. Gyorsan bajuszt növesztettem, hogy a pár évvel fiatalabb ipari tanulók előtt legyen egy kis tekintélyem. Ott, a vasgyári SZIT-klubban találkoztam először az irodalommal, könyvekkel. Mindent elolvastam, a sematikus szocialista realista irományokat és a gyöngyszemeket egyaránt. A Csendes Donra emlékszem csupán... Profitáltam a betűszomjamból, mert 49–50 telén rám bízták a finkei népkönyvtár megalakítását. Zsákban, biciklin hordtam haza a könyveket a népkönyvtárba, ami nem egyéb volt, mint egy polcozott ruhásszekrény. Aztán beteg lett a tüdőm, valószínű a pincelakás miatt, és ott kellett hagynom az ipart. 1952-ben kezdtem az edelényi könyvtár

megszervezését. Igaz, közben elvégeztem két tanfolyamot, és nagy-nagy segítséget kaptam a legendás megyei könyvtárostól, Szőnyi Lászlótól, később pedig egyetemi diplomát szereztem.

Akkor zajlott az országos könyvtárszervezési kampány.

Nem kampány volt az – korszak! És szép. Miskolc, Szikszó és Putnok adott könyveket, aztán már mi is vásároltunk. Egy időben szerveztük meg a járás húszegynéhány falujában a kis – szekrénynyi – könyvtárakat. Végül is, az edelényi volt a megyében az első olyan könyvtár, amely az egész járás könyvtári tevékenységét koordinálta.

A járások megszűntek, ám az edelényi könyvtár ezt nem vette tudomásul.

A legdemokratikusabb intézmény a könyvtár, ahova bárki bejöhét. Nincs kizáró ok. Keserű tapasztalatom, hogy egy könyvtár minél messzebb van Budapesttől, annál szegényebb. Pedig a végeken ugyanolyan emberek élnek, mint a fővárosban. Fájdalom, hogy egyre kevesebb pénz kerül kapunk. Tavaly 200 ezer forint jutott a fejlesztésre, az idén – miközben emelkedtek a könyv- és folyóiratárak – már csak 170 ezer. A kis, falusi könyvtárak pedig alig kapnak. Ezért nekünk kötelességünk, hogy minden erővel és eszközzel közvetítsünk, eljuttassunk mindent, amit csak lehet. Mert mégiscsak mi vagyunk még kedvezőbb helyzetben. Országos pályázat révén lehetőségünk nyílt a hangzó dokumentumanyagunk bővítésére. 25 éves a diafilmtárunk, van videónk, számítógépekkel rendelkezünk. Hadd legyenek egy kicsit elfogult és büszke. Zsolt fiam, aki most katona, ide szegődött könyvtártechnikusnak. Megszállottként járta a vidéket a számítógéppel, a videóval; mindenütt meg akarja nyerni az embereket a kultúrának, a fiatalokat a kulturális technikának. Másol, tanít...

Apja fia...

A technika ma már elválaszthatatlan a könyvtáraktól. És ebben a fiatalok okosabbak. A technika terjedésében és a könyvtári kisközösségekben látom a jövőt. Azt hiszem, igazam van, mert legutóbb is, egyik évről a másikra 109 fővel nőtt az olvasói létszám. A kisközösségek némelyike már évtizedes. Kertbarátkörünkben már régen nem kertészettel foglalkozunk, hanem mindennel, ami aktuális. Honismereti körünk munkája gyönyörű – ez a személyes hobbim –, falusi emberek írnak pályamunkákat, gyűjtünk, mentünk.

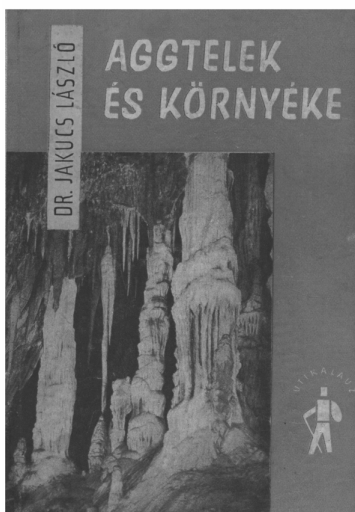
Ismét csak a falu kerül szóba a 80 ezer kötetes városi könyvtárban.

Mondjuk, nem a könyvtárban beszélgetünk, hanem a Hazafias Népfront városi elnökének a dolgozósobájában, vagy inkább csak Slezsák Imrével – valahol. Amíg még emberek élnek ezekben a szép kis falvakban, segítsünk rajtuk úgy, ahogyan tudunk! Én nagyon örülök, ha városiak vesznek házakat a vidékünkön. Mert megmentik a házainkat, friss levegőt visznek a poshadt reménytelenségbe, és ha egy kis tehetségük van, segítenek is. A múltkor Mezey István grafikusművészt mutattam be a hegymegieknek, választott fa-

luja lakóinak. Öröm, mert kölcsönös a szimpátia, Mezeyt befogadták, Mezey pedig örül, hogy befogadták. Legközelebb Bajor Nagy Ernőt kalauzolom Jósfafőn, Szendrőládon. Ő nem letelepedni kíván, csak vigaszt hozni és – gondolom – feltöltődni az itteni, a fővárostól távol eső világban. Azt szeretném, mint népfront-elnök, mint könyvtáros, és mint e szép tájnak a szülőtte, ha kulturális törődéssel meg tudnánk menteni sok – minden falut.

Lévay Györgyi

Észak-Magyarország, 44. évf. 294. sz. (1988. december 10.) 8. p. : ill.

Kedves Mmesém!

Az Észak-borsodi-hegyvidék megismeretéseért, a róla írottak népszerűsítéseért Te olyan sokat tettél, hogy büszkén tekintek Rád úgy, mint barátságomra és barátomra, aki fáradhatatlanul tud tüzdeni mindazért, ami maradvandóiban szép és ami előremutató.

Öröve meg nekeddel emlékeidben!

1979. VI. 6.

Jakucs László

Dr. Jakucs László dedikációja az Aggtelek és környéke (Az Észak-Borsodi Karsztvidék) c. útikalauzának példányában. (Budapest, 1961)

Szépirodalmi folyóirat
Marosvásárhely

1300 Tirgu-Mures, Románia
str. Primăriei 1
Telefon: 954-2 66 10

Markó Béla

Chefredakteur
LÁTÓ — literarische Zeitschrift

Marosvásárhely, 1992. jún. 21.

Slezsák Imrének

E D E L É N Y

Kedves Imre!

Miután a Miskolctól Marosvásárhelyig zuhogó esőben szerencsésen ha-
zaértünk, jó érzéssel gondolunk vissza rád, rátok. A Bódva-völgyét s az ot-
tani vendégszeretetet valószínűleg sokáig nem fogjuk elfelejteni. Kár, hogy
olyan sietősen és türelmetlenül kellett mindent lebonyolítanunk, de az az
igazság, hogy az itthoni gondok ritkán engednek nekünk egy igazi felszussza-
nást. Edelénybe előbb-utóbb biztosan vissza fogunk térni, belekóstolni még
egyszer^a marasztaló borba és az erdélyi tájhoz annyira hasonló látnivalókba.

Arról sem feledkezünk meg, hogy valamilyen állandóbb kapcsolatot az
edelényi körökkel megteremtsünk.

Köszönettel, baráti szeretettel:

a Látó szerkesztői

Markó Béla
Kácsi Kinga
Stancu
Horvács Andriás Ferenc

Könyvtáron innen és túl

Még diákkoromban történt, hogy először találkoztam Slezsák Imrével. Gyakorlatvezető tanárral azért utaztunk el Edelénybe, hogy megmutassa, milyen is a jól működő könyvtárhálózati alközpont. Aztán évekké később, amikor lassan már csak emlék volt az Olvasó Népért mozgalom, és a megyében alig szerveztek olvasótáborokat, Slezsák Imre meghívott az Éger-völgyi táborukba. Azóta számtalanszor találkoztunk, hiszen az edelényi könyvtárban mindig volt valamilyen kulturális rendezvény, gyermekfoglalkozások, író-olvasó találkozók, hagyományőrző kör, kertbarát kör. De ő is gyakran megfordult a szerkesztőségben, híreket hozott, kiadványokat, s olyan embereket mutatott be, akiket érdemesnek talált arra, hogy írjunk róluk a lapunkban is.

S most, hogy nyugállományba vonul Slezsák Imre, kiderül, hogy magáról szinte sohasem beszélt. – Pontosan negyven évig dolgoztam az edelényi könyvtárban – kezdi a visszaemlékezést. – De előtte két évig szülőfalumban, Finkén vezettem a könyvtárat. Szeptember 13-án töltöttem be a hatvanadik évemet, és szeptember 14-ével fel is mentettek a munkavégzés alól.

Tehát 1952 óta dolgozik az edelényi könyvtárban...

Eredetileg ipari iskolába jártam Diósgyőrbe, kitanultam a vasesztergályos szakmát, egy ideig oktató is voltam. De mindig is vonzott a könyvtár, a közművelődés. Annak idején még színdarabot is rendeztem. Már itt dolgoztam a könyvtárban, amikor elvégeztem az egyetemen a történelem-könyvtár szakot.

A megyei könyvtár megalakulása után megkezdődött a könyvtárhálózat kiépítése, ekkor kérdezte meg tőlem Szőnyi László, a megyei könyvtár igazgatója, hogy nem vállalnám-e el az edelényi könyvtár vezetését. Persze, nemcsak ezt a gyűjteményt kellett megszervezni, hanem a járás területén is újra kellett indítani, újakat kellett alapítani a háborúban elpusztult könyvtárak helyett.

Nem volt könnyű akkor sem megnyerni a települések vezetőit, hogy fejlesszék a könyvtárakat. De ha sikerült valahonnan támogatást szerezni, akkor már egyszerűbb volt a dolgunk. Igyekeztem minden kínálkozó lehetőséget kihasználni. Így épültek fel annak idején a felszabadulási emlékkönyvtárak, a Petőfi-emlékkönyvtárak Aggteleken, Szinben, Hangácson... Rakacán külföldi segítséggel készült el a Lebich János emlékére épült könyvtár. Csak akkor éreztem jól magam, ha láttam, hogy a hálózat minden könyvtára fejlődik. Közben – az akkori kifejezés szerint – házi kivitelezésben felépült az új edelényi könyvtár is. Mi vettük fel a munkásokat, együtt hordtuk a téglát, együtt húztuk fel a gerendákat...

De nemcsak fel kellett építeni a könyvtárat, gyarapítani az állományt, be kellett szoktatni az embereket, meg kellett szeretetni az olvasást.

Olyan könyvtárat kellett teremteni, hogy érdemes legyen bejönni, hogy az olvasók otthon érezzék magukat, hogy használják a könyvtárat. Megtalálják a munkájukhoz, szórakozásukhoz szükséges irodalmat. A legjelentősebb napilapok, folyóiratok '52-ig visszamenőleg megtalálhatók a könyvtárban. Jelentős diatárat hoztunk létre, a '70-es évektől gyűjtöttük a hangzóanyagokat, aztán a '80-as években elkezdtük a videotéka kialakítását. Szerencsére nagyon jó munkatársakra találtam, nagyon sokat köszönhetek a feleségemnek is, aki mindenben segítette a munkámat.

A könyvtárakban nem túl gyakori, itt mégis több közösség alakult. Népfőiskola, kertbarát kör, hagyományörző énekkar, honismereti kör...

Nagyon sok értékes honismereti dolgozat született a könyvtárban. De nemcsak a megírásban segítettünk, igyekeztünk megteremteni a publikációs lehetőségeket is. Igaz, nem új gépekkel, de beindíthattunk egy sokszorosító üzemet, könyvkötészetet. Az elmúlt három év alatt öt kötetet adott ki az edelényi könyvtár. Megjelent az Edelény és környéke című helytörténeti kiadvány, Béres János népdalgyűjteménye, Kiss Benedek János monográfiája, Demjén István Kemény úton és Fecske Csaba Holdfényben című kötete.

Tanúja és részese volt a könyvtári hálózat kiépítésének, és látnia kellett a széthullást is...

A bomlási folyamat már a Kádár-rendszerben megkezdődött. A köz-igazgatás átszervezése, a járáások megszűnése után egyre lazább lett a könyvtárak közötti kötelék. Az önállósodással pedig segítség nélkül maradtak a kistelepülések könyvtárosai. A legszomorúbb, hogy alig tudnak új könyveket venni, pedig most igazán nagy szükség lenne a könyvtárakra. Ráadásul több kistelepülésen is végveszélybe került a könyvtárak léte. Bízom benne, hogy előbb-utóbb megáll ez a folyamat, és nem pusztul el minden, ami már felépült.

Filip Gabriella

Észak-Magyarország, 48. évf. 270. sz. (1992. november 16.) 8. p.

Könyvtári Levelezőlap, 12. sz. (1992) 35. p.

Borsodi Téka, 3. sz. (1992) 7. p.

Szabó Ervin-díjas könyvtáros Slezsák Imre

Az Edelényi Nagyközségi Könyvtár igazgatója a tanácsi közművelődési könyvtárügy sokat emlegetett „hőskorszakának” azon kis számú csoportjába sorolható, amelynek tagjai egészen fiatalon nemcsak a pályával jegyezték el magukat, hanem a tájjal, a településsel is, amely szárnyra bocsátotta őket: 1951-ben falusi könyvtárosként kezdte, 1953 óta az edelényi könyvtár – akkor még járási könyvtár – igazgatója, s bár a közigazgatási rendszer és vele a könyvtár jogállása is többször változott az eltelt években, ő maradt, aki volt, és ott, ahol volt. A soktelepüléses, aprófalvas járás könyvtárügyének irányítójaként soha nem feledkezett meg arról, hogy ezeken a távoli helyeken is szépre vágó, művelődni akaró emberek élnek, jó közérzetüket fenn kell tartani, bárhogy döntsenek is sorsukról a mindenkori településtervezők. Körzeti könyvtári – vagy más nevű –, jól szervezett mikrohálózatokba fogta össze a falusi könyvtárakat, épített-szépített úgy, ahogy lehetett: az országos könyvtárépítési akciók segítségével vagy azok nélkül, emlékkönyvtárakat Petőfi-nek és kegyes adományból emlékkönyvtárat egy anyának és unokájának, aki a második világháborúban a népek szabadságáért adta életét. Rendszeresen és tervszerűen vitt jó írókat-költőket és mezőgazdasági szakembereket a falvakba élményt adó találkozókra. Bebizonyította, hogy az aprófalvas vidékeken is lehet „könyvtár formájú” könyvtárakat csinálni és működtetni. Megyei szakfelügyelőként, tanácstagként, helyi és megyei népfrentbizottsági tagként mindenütt ott volt és van, ahol a könyvtárügyért – a kultúráért – tenni kell valamit. Ismer mindenkit, mindenütt ismerik és szeretik. A „saját”, a központi könyvtárat 1963-ban a könyvtárépítés első hullámában szinte a két kezével emelte, majd fecskéfészkekként ragasztgatott helyiségeket többször is a kinőtt épülethez. Könyvtára az egyetlen községi könyvtár az országban, amely évek hosszú sora óta, kihagyás nélkül jelentkezik szerény külsejű, de gazdag tartalmú tájékoztatójával, a következő hónap könyvtári programlapjával. Aki a könyvtár klubjainak csupán számát és összejöveteli műsorait figyeli hónapról hónapra, az is bizonyítva látja, hogy Slezsák Imre kitűnő munkatársaival együtt valóban fészekmeleg intézményt teremtett és éltet évtizedek óta az északi végeken.

Könyvtáros, 34. évf. 12. sz. (1984) 730. p. : ill.

A MŰVELŐDÉSI MINISZTERIUM ÉS A
KÖZALKALMAZOTTAK SZAKSZERVEZETE

SLEZSÁK IMRÉT

A MAGYAR KÖNYVTÁRÜGY ÉRDEKÉBEN
KIFEJTETT KIEMELKEDŐ
MUNKÁSSÁGÁNAK ELISMERÉSÉUL

S Z A B Ó E R V I N
E M L É K É R E M M E L
J U T A L M A Z Z A

BUDAPEST, 1984. augusztus 20.

Print Gép
FŐTITKÁR

Imre Slezsák
MINISZTER

Magyar Posta

Dísztavirat

Felvevő hivatal	Szám	Szó	Nap	Óra Perc
BUDAPEST	04748	6	16	0845

JÁRÁSI KÖNYVTÁR

EDELENY

IMRÉNEK KITÜNTETÉSÉHEZ SZERETETTEL
GRATULÁL

BUGA dr

Magyar Posta

Dísztavirat

Felvevő hivatal	Szám	Szó	Nap	Óra Perc
BUDAPEST	01910	12	16	1930

SLEZSÁK IMRE

KÖNYVTÁRIGAZGATO

EDELENY

A MAGAS KITÜNTETÉSHEZ BARÁTI SZÍVVEL GRATULÁL
LÁSZLO MARGIT ÉS BAJOR NAGY ERNŐ

1984. augusztus hó

Gratulálok " öreg
harcos. "

Slezsák Imre

E d e l é n y

Szeretettel:

Könyvtár.

Krudy Zsuzsa

Bp. 1122 Ügyész u.4.

*Krudy
Zsuzsa*

INSTITUTE OF SLAVIC PHILOLOGY
Kossuth University
H-4010 Debrecen, P.O.B. 53
Hungary

Telex: 072-200
Phone: 16-666/210

Eger, 1984. aug. 16.

Kedves Imre!

Nagy örömmel olvastam, hogy olyan kitűnő ember társaságában kaptál megérdemelt kitüntetést, mint Vekkerdi László tudománytörténész, irodalomtörténész, a jelenkori magyar szellemi élet egyik európai hírű tudósa. Szívből gratulálok a magam és kis családom nevében is a SZABÓ ERVIN-EMLEKŐREMHEZ!

Barátsággal köszöntelek:

C. Varga Pista
Cs. Varga Pista

Búcsú Slezsák Imrétől (1932–2002)

Slezsák Imre könyvtárigazgató úrtól, sokunk kedves barátjától búcsúzom. Személyes kérés, lelkiismereti kötelesség szólított ide, ebben a szomorú órában, végtisztség-adásra. Mert érzem, valóban „*Nehéz a szó*”, ezért az angyalok nyelvén latinul és édes anyanyelvünkön is idézem az Írás szavait: *In principio erat Verbum et Verbum erat apud Deum et Deus erat Verbum...*”, „*Kezdetben volt az Ige, az Ige Istennél volt, és Isten volt az ige.*”

Kedves Imre! Sokunkat szeretetedbe, barátságodba fogadtál. Térben és időben távolra kerültünk egymástól, de megőriztük egymás iránt a szigorú, de értő barátságot. Megköszönöm, hogy 33 éven át a barátod lehettem, szép és jó ügyekért Veled, közös Bódva-völgyi barátainkkal együtt dolgozhattam. Köszönöm, hogy sorsom a soproni hegykaréjtól, a tündérvilág-Rábaközön, a győri bencés gimnáziumon, a debreceni egyetemen és Egeren át nekem általad is egy kicsi Bódva-völgyi tájhozát adott. Kisdíák-koromban kapuvári jóbarátod, *Kapui Ferenc* adta kezembe először a könyveket, éppúgy, mint te, amikor edelényi tanárságom idején segítetted oktató- és kutatómunkámat.

Egész életemben dolgoz, jellemes, helytálló ember voltál. Esztergályos tanulóból emelkedtél felelős értelmiségivé, vezető emberré. Mindvégig megőrizted szülőfölded munkás- és parasztembereinek valóságiszteletét, anyag- és földszeretetét, személyes példát mutattál, másoktól is megkövetelted a szigorú munkarendet, munkamorált. A regulád lelke a rend volt, abból fakadt az eredményes munkához szükséges békesség.

A tiszta szívű emberiség lakhelyének álmodtad szülőföldedet, a kies Bódva-völgyet. Gyászjelentésedet is a szülőföld és a haza iránt lelkierőt sugárzó szeretettel komponáltad meg. Jelmondatként hagyta örökül: „*A nagyvilágon e kívül / Nincsen számodra hely; / Áldjon vagy verjen sors keze: / Itt élned, halnod kell.*” *Ratkó József* költőbarátodtól tudjuk: „*Mindenütt lehet élni, / Mindenütt kell élni. / Meg kell tudnunk lakni ezt a hazát / és szolgálni azzal is, hogy beléhalunk.*” Szerettedben meglaktad ezt a földet, és szolgáltad közösségét.

A polgármester úr joggal hangsúlyozta *függetlenségedet*. Igazi egyéniség, vagyis *individuum* voltál, azaz *oszthatatlan személyiség*. Ismerted jól, meg is szenvedtél eleget történelmünk jobbra és balra váltó irányaitól, de a legnehezebb, a *fölfelé* vezető utat választottad és jártad egész életemben. Te azt is tudtad, hogy a *homo* a *humus* szóból ered, arra utal, hogy testünk a földből vétett. A kultúra, a könyvek, az alkotók iránt *humilitas*-t, vagyis alázatot tanúsítottál. Azt is tudjuk, hogy az életküzdelmek során pedig a szellemi felülemelkedést, a lélek diadalát a *humor*, derű, a jókedv révén is erősítetted.

A te életed, küzdelmeid is bizonyítják: törvénytörő, hogy a kultúra lényege ma is áldozathozatal. Emlékszem, mekkora öröm volt számodra, amikor sikerült bővíteni az edelényi járási könyvtárat, erősíteni a munkatársi gárdát, gyarapítani könyvvállományát, eredményesen megszervezni a szakszerű munkát, például a sajtófigyelést, Kalász László műveinek sajtóvisszhangját.

Általad sokan megtapasztaltuk a barátság lelki egységét. Sok képet őrzök rólad. Láthattalak családi körökben, drága feleségeddel, *Rózsával*, *Imre* és *Zsolt* fiaddal és édesapáddal együtt is. Láthattam a példás gondoskodást, tiszteletet és szeretetet, amely téged övezett. Őrzöm annak az órának az emlékét is, amikor *Béres János* bácsival, akinek az edelényi gimnáziumban karátársa lehettem, a rehabilitációmát követő fogadáson, a debreceni egyetemen szép Bódva-völgyi dalokkal válaszoltál győri tanárom, a Kodály-tanítvány *Jáki Sándor Teodóz* köszöntő énekére...

Számos fényes emléket őrzök rólad, még a szomorúságban is felemelő pillanatokot is. Emlékszem, szólt a telefon, tudattad velem: „*Ha Kalászt még életben akarod látni, most gyere! Holnap 11,39-kor várlak az edelényi vasútállomáson. Veled utazom Kalászhoz.*” Szívszorító maradt ez az utolsó, szalonnai találkozás. De te még másnap is segítséget nyújtottál a családnak, a végső útra felkészítve, meg is borotváltad barátodat. Aztán pár nap múlva egymás mellett állva búcsúztattuk költőbarátunkat a perkupai sírkertben...

Szép összefogás részese voltál, amikor is, amikor együtt ültettünk emlékfát Kalász László tiszteletére a Tokaji Írótáborban. *Faragó Laura* énekelte a *Magas a rutafa* című népdalt. *Sáray László* helyezte el a kis csertölgyfácskát a gödörben. *Kalász Antónia* tette a fa tövére a Szalonnáról hozott maroknyi földet. Te szórtad a fa gyökerére a költő szülőfalujából, Perkupáról hozott kis földet. *Laki-Lukács László* Bódva-vízzel locsolta meg, *Hegyi Imre* bácsi pedig Tisza-vízzel öntözte meg az emlékfa gyökerét. A laudációt pedig ezekkel a szavakkal zártam: „*Kalász László emlékfája legyen annak a szeretetnek a jele, amellyel az Tokaji Írótábor adózik egy csupaszív embernek, egy kiváló pedagógusköltőnek. Növessze nagygyá ezt a tölgyfát Tokaj földje, a Tisza és a Bodrog vize, a tokajiak óvó szeretete! Adja meg neki az ég a növekedés esélyét! Ágai között madarak fészkeljenek, a kelő nappal köszöntsék és áldják Teremtőjüket!*”

Számomra arra is példa maradsz, hogy a Bódva-völgyben nemcsak a múltban felelős és hiteles emberek miképpen próbáltak, de talán a jelenben is igyekeznek a kultúra segítségével értelmet és reményt adni a közösségi életnek. A benned bízóknak tartást adtál, irányt mutatattál porszemnyi bolygónk parányi parcelláján, a fénysebességgel táguló világmindenség eme természeti szépségeiben gazdag, de nehéz sorsú peremvidékén.

Sok jeles és kedves edelényi embert búcsúztattál szépen, emberül. Akkor is önzetlenül segítő barátságról tettél bizonyosságot, amikor Nagy Béla bácsi temetésekor itt, az edelényi sírkertben mellém álltál, és együtt adtuk meg a végtisztességet kedves barátunknak. Azt pedig sosem felejttem el, amikor pedig engem Edelényben politikai-ideológiai „vétségemért” megtámadtak, Nagy Béláné Marika nénivel együtt a segítségemre sietnél. A rád jellemző módon megróttál, mert a velem vitatkozó párttitkárnak azt válaszoltam: „Neked nem vagyok elvtárs”. Aztán mindent megtettél, hogy a tanári pályán maradhassak.

Megszenvetted a „dült hiteket”, az oktalan méltatlanságokat. Láttad, hogyan „finomul a kín”, de mégis pusztulnak a küzdő emberek, mert folytatódott és ma sem ért véget az ember- és lélekpusztítás ebben az erőszakos világban.

Sorsod megadta neked a szív bölcsességét, amiről Tóth Árpád vall az Isten oltó-kése című versében: „Pénzt, egészséget és sikert / Másoknak, Uram, többet adtál, / Nem kezdek érte mégse pert, / És nem mondom, hogy adósom maradtál. (...) Bordáim közt próbáid éles kését / Megáldom (...) Tudom és érzem, hogy szeretsz: / Próbáid áldott oltó-kése bennem / Téged szolgál, () Összeszorítom ajkam, ha nehéz / A kín, mert tudom, tied az én harcom, / És győztes távolokba néz / Könnyekkel szépiült, orcád-fényű arcom.”

Üdvösségünk hitvallása szerint mindannyian Isten gyermekei vagyunk. Az emberarc Isten szentséges arcát tükrözi. Nemcsak fizikai-biológiai, de szellemi, spirituális lények is vagyunk. A szellem szintjén együtt élünk a világmindenség létével. Lélekben meg tudunk nyílni az isteni valóságra, ami a lényegünk. Tudatunk az egész emberiség tudatának, a kozmosznak is tükröképe. Átfogó szellemi örökséggel rendelkezünk.

Kritikus elmeként megtestesítetted az alapelvet: embernek és jellemnek legszebb jelzője, hogy *egyenes*. A barátaidnak is a szemébe mondtad, ha magatartásukat, főképpen a döntésüket helytelennek találtad. Ismerted a földi dolgok ideiglenes és relatív voltát. A ránk özönlő információzuhatagban, irányt vesztett emberek között is képviselted, mennyire fontos ember és ember között a bizalom, a szavahihetőség, egyén és közösség boldogulása, és mennyire nevetséges a hiúság, az önös erőlködés.

Feljutottál az élet méltó ormára, a csúcsra, ahova sok út vezet fel, de mindegyik küzdelmes. Az üdvösség csúcsára kapaszkodva, különböző utakon és ösvényeken mi is közeledtünk egymáshoz. Gondolkodó példaképeink útmutatása nyomán mindketten felismertük, hogy a napjainkat jellemző szeretetínség, iszonyú „istenfogyatkozás” idején: mára már egyedül igazi valóságunk, menedékünk a szeretet maradt.

Áldásos munkás életet éltél, szeretetben és kegyelemben. Hitet megőrző értelmiségi, a szellem embere tudtál maradni. Erős hited tanúságtételét lát-

hattam utolsó találkozásunkkor. Április 11-én, Szalonnáról, a Kalászemléktábla avatási ünnepségéről visszajövet tapasztalhattam, hogy a szív bölcsessége szól belőled. Akkor már számot vetettél mindennel. Hited, ember- és családszereteted tartást adott neked az élet végpontján is. A kegyelem végigkísért életeden, és átsegített a halálon is. Téged nem tudtak kifordítani hitedből, kibutítani magyarságodból.

Emberhez méltón éltél, sokat és sokféléen dolgoztál, fontos emberi, szakmai közösségeket szerveztél. Hallhattalak önfeledten citerázni is. Az edelényi citerazenekart te szervezted, a kertbarátok körének alapító tagja voltál. A kertbarátok körével és családdal Egerbe is ellátogattál...

Köszönöm, hogy tanárságom csikókorában készségesen vállaltad és kiadtad az edelényi gimnáziumban diákjaimmal együtt szerkesztett iskolaiújságot, a *Bódva-parti Lapokat*. Méltán örültél, amikor elkezdted, majd igazgatóutódaid is folytatták az edelényi könyvkiadást. Az ügyszerető *Laki-Lukács László* és *Hadobás Pál* is továbbvitte a könyvekké testesedett *Edelényi Füzetek* könyvsorozatát, amely a filológusnak is kiváló *M. Takács Lajos* hathatós segítségével az edelényi kulturális élet büszkesége lett. Ennek lesz 26. darabja a munkásságodat reprezentáló könyved. Alapítója, jelképe vagy annak a valóságos és bizonyos fokig ma már virtuális szellemi-lelki otthonnak, amely a régióban Edelényt, a könyvtárat, a közös terveket, munkákat jelenti.

Téged valóban megilletnek a Kodály Zoltán által megzenésített Sík Sándor *Te Deum* szavai: „*Téged Isten dicsérlek / és hálát adok mindenért. (...) Hogy megmutattál mindent, ami szép (...) hála legyen. / Hogy boldoggá tett minden, ami szép / és ami rút, nem tett boldogtalanná. Hogy megtarthatam a hitet / és megfuthattam a kicsik futását / (...) hála legyen, Uram! / hála legyen!*”

Tőled búcsúzva mondta *Kovács Antal* kanonok úr, hogy a földi gyászmenet hívő ember számára az égben diadalmenet. Prohászka értelmezése szerint: valahányszor szemfedő borul a testre, mindannyiszor lepel hull le a lélekről. Ha a lélek jó ügyek, helyes és helytálló gondolatok hordozója volt, akkor a temetés nemcsak gyász, hanem lélekleleplezés is: az üdvösség kezdete. Most az edelényi léleklarang a gyászban is egy értékes élet győzelmét hirdeti. A földi létből távozva, mögötted bezárult egy ajtó, és kinyílt előtted az égi kapu, hogy az üdvösség és Isten kozmikus rendjében a kegyelemtől elnyerd méltó jutalmadat.

Életed a könyvtáros hivatásra, hűsége példakép: bátorító eszmény és örökség. „*Az jó hírért, névért, S az szép tisztességért*” küzdöttél, „*emberiségről példát*” adtál. Az egykor Edelénybe is ellátogató költővel, Mécs Lászlóval együtt ma is jogosan kérdezhetjük: „*Ki a betyár? Ki a szent? / Magyarhonban ki a szent? / Ha a mérték tönkrement, / Senki, semmi meg nem ment!*”

Szerelmes viszony kötött a magyar kultúrához, a könyves-kultúrához, anyanyelvedhez. Tudatosan munkálkodtál, hogy a bokaharapdáló történelemben ne legyünk a „felejtés népe”, hogy „szél-kaszabolta” népünk, anyanyelvünk műveltségünkben felmagasodjék.

Még arra is volt gondod, hogy a Bódva-völgyben népszerűsítsd *Fábry Zoltán* kultuszát. Bátorított erre, segített jóbarátod, *Hegyi Imre* és a kassai költő, organizátor egyéniség, *Gyüre Lajos* is. Te nemcsak azt tudtad, hogy a stószai Fábry-ház előtt még átléphető Bódva-patak összeköti ezt a trianoni határ által szétszabdalt tájhozát, de azt is, hogy a *vox humana*, az *emberi hang* pedig az embereket hozhatja közelebb egymáshoz.

Emlékek sorjáznak lelki szemeim előtt: az edelényi író-olvasó találkozók – *Czine Mihály*, *Ladányi Mihály*, *Fekete Gyula*, *Fodor András*, az általad, munkatársaid által is felejthetetlen emlékké vált *Kalász László*-találkozók, ünneplések a könyvtárban. Folytatódtak a találkozók, előadások *Laki-Lukács László* és *Hadobás Pál*, valamint *Kardos Sándor* jóvoltából is az edelényi *Izso Miklós gimnáziumban és szakközépiskolában*, például a *János Zoltán* által kitűnő laudációval felavatott *Kalász-emléktábla* ünnepségén is...

Veled egy csodálatos edelényi élő lexikon, élő könyvtár is eltávozik élettünkéből. Példaadó közösségi ember voltál. Az Írás szerint, ha ketten-hárman összejöttek az én nevemben, ott vagyok köztetek. Számodra mindig fontos volt a „négy-öt magyar összehajol” Ady-üzenet, a hajoljunk közelebb egymáshoz közösségi alapelv. Éppen ezért megtisztult percekben lelkemből feltörő szavakat idézek egy neked írt levelemből: „*Vagyunk még... / Szomorún, titkon álmodók, / Kik olykor-olykor összebújva / Levetjük lelkünk álruháját, / Alázatunknak köntösét, / Megoldjuk nyelvünk bús bilincset / S halk szárnyalású szóra nyílván / Beszélni kezdünk önmagunkról, / Sok százados sok szenvedésről / S elmondunk mindent, ami fáj...*”

Dignum et iustum est – méltó és igazságos, hogy arról is szóljak, hogy szeretetben és kegyelemben éltél. Az új évszázadra és évezredre szakadt krisztusi kor romlatlan és tisztán túlélő tanúja, felmagasodó edelényi hagyásfa voltál. Krisztushívő voltál, a húsvétot követő stációk után pünkösdi reménnyel idézem a *Keresztút* vigaszát: „*Sárba tiport életeknek / hajnal támad harmadnapra. / Föltámad majd virradatra. / Élet fakad a világnak, / annak, aki vele járja.*” (Korzenszky Richárd)

Kalász László hite Téged is éltetett: elmúlnak dolgaink, „*de ez az ég / de ez a szél / de ez a domb / meg ez az ér megmarad.*” Alázattal idézem a *Te Deum* szavait: „*Te vagy, Uram, én reményem, / Ne hagyj soha szégyent érnem!*” A zsoltárból pedig a textust imádkozom: „*Mert ezer év előtted anyni... (...) Taníts meg számba venni napjainkat, / hogy eljussunk a szív bölcsességére!*” Ha lesz még az eljövendő korban szépség és lélek-meleg a vi-

lágban, akkor az utókor is meg fog emlékezni Rólad, mert mindig a jó erényét gyakoroltad, erősítetted.

A Tőled most lélekben búcsúzó barátaink nevét felsorolni sem tudom. De mindannyiunk nevében megköszönöm, hogy Veled megajándékozott bennünket az ég, de megajándékozta nemcsak az edelényi művelődésügyet, de az egész felsőmagyarországi kulturális életet is. Kivételes előrelátásról, megható gondosságról tettél tanúbizonyságot, amikor előkészítetted azoknak a névsorát, akiktől – Kovács kanonok úr felolvasásában – név szerint is búcsúzni szándékoztál a gyászszertartás keretében. Szívszorító élmény volt számomra síron túli üzeneted, amelyet nekem, a Németh László-kutatónak szántál, meghagyva külön is, hogy a temetéseden elhangozzék *Pilinszky János Ama kései* című, *Németh Lászlónak* ajánlott verse.

Idézem a nekem olyan fontos és kedves textust, amelyet az egyik tanulmányomban a Németh László és Pilinszky János közötti barátság gyémántpecsétjeként értelmeztem, és utolsó találkozásunkkor a „*barát, barátság mindörökre*” jegyében neked dedikáltam: „*Ama kései, tékozló remény / az utolsó, már nem a földet lakja / mint viharokra emelt nyárderű / felköltözik a halálos magasba.*” Most vigaszként folytatom a szívemből feltörő iker-textust: „*Mert megölhették hitvány zsoldosok, / és megszűnhetett dobogni a szive – / Harmadnapra legyőzte a halált. / Et resurrexit tertia die.*”

Drága Imre! Sírodnál Sík Sándor szavával fohászkodom: „*Jaj, csak akkor el ne késsen / Hozzád csukló szívverésem, / Én Istenem, / Csak az ament el ne vétsem.*” Ifjúkorod gyászszertartásának szavaival búcsúzom: „*Requiem aeternam dona tibi Domine! Et lux perpetua luceat tibi.*” Radnóti átköltésében magyarul tolmácsolom: „*Örök világosság, kibomló égi láng / röppenjen feléd a földi füstön át.*” *Uram, irgalmazz neki Uram, irgalmazz nekünk!*

Isten Veled, Slezsák Imre. Adja Isten, hogy találkozzunk az égi hazában! Ámen!

Edelény, 2002. május 2.

Cs. Varga István

Slezsák Imre a Városi Könyvtárban, 1986-ban

V.

**OKLEVELEK,
EMLÉKÉRMEK,
MELLÉKLETEK**

A

MŰVELŐDÉSÜGYI MINISZTER

SLEZSÁK IMRÉNEK

az edelényi Járási Könyvtár igazgatójának

KITÜNÖ ÉS EREDMÉNYES NÉPMŰVELŐ MUNKÁJA ELISMERÉSÉUL

A KIVÁLÓ NÉPMŰVELŐ

KITÜNTETÉST ADOMÁNYOZZA

BUDAPEST, 19 72. ÉVI augusztus HÓ 20. NAPJÁN

MŰVELŐDÉSÜGYI MINISZTER

OKLEVÉL

Slezsák Imre

Járani Könyvtár Igazgatójának

Aggtelek Petőfi Emlékkönyvtár létrehozásában végzett dicséretes munkájáért.

Elismerésül Aggtelek Község Tanácsa.

Dusza Gyula
tanácselnök

Ágocs Istváné
i. b. titkár

OKLEVÉL

A TUDOMÁNYOS ISMERETTERJESZTŐ TÁRSULAT
ORSZÁGOS ELNÖKSÉGE

KÖSZÖNETÉT ÉS ELISMERÉSÉT FEJEZI KI

Glezák Imre

tagtársunknak

A TUDOMÁNYOS ISMERETEK TERJESZTÉSÉBEN VÉGZETT
EREDMÉNYES ÉS ÁLDOZATKÉSZ MUNKÁSSÁGÁÉRT
1983. április

Adámgyörgy
a TIT főtájkára

Adámgyörgy
a TIT elnöke

OKLEVÉL

XXV.

ISTVÁNFFY GYULA NÉPRAJZI ÉS HELYTÖRTÉNETI GYŰJTŐPÁLYÁZAT

Istvánffy díját nyerte
S L E Z S Á K I M R E

S. Szeles
/Boross Arpád/
E-A-2. Magyar Tudós V. B.
Művelődési Osztályának
vesetője

Dr. Szabados István
/Dr. Szabados István/
megyei művelődésközvetítő

MISKOLC 1986. X. 1.

A HAZAFIAS NÉPFRONT
ORSZÁGOS TANÁCSA

S L E B S Á K I M R E

részére

a szocialista építőmunka társadalmi segítésében,
a szocialista nemzeti egység erősítésében
kifejtett önzetlen, odaadó és eredményes
tevékenysége elismeréséül

NÉPFRONT MUNKÁÉRT
KITÜNTETÉS
ARANY FOKOZATÁT
adományozza

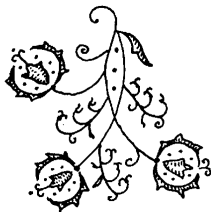
Budapest, 19 90. május 12.

HONISMERETI EMLÉKLAP

Segezsi József
részére

A honismereti mozgalomban végzett munkáért

Bp. 1994 június 4.

*Magyarországi
Hősök*

Oklevél

Bükkaljai Borfesztivál és Nemzetközi Borverseny
Bogács, 1998. június 25-28.

Ezen oklevelet a Nemzetközi Borverseny
bíráló bizottsága adományozta

Szeresák Imre

edelőnyi bortermelőnek.

Az *1997* évjáratú *hárslevelű - fejemint* bora

aranyérem elismerésben részesült.

L. László

bíráló bizottság elnöke

Hajósi Róbert

Bogács polgármestere

K. Zoltán

borfesztivál fővédnöke

OKMÉHÉ

Stejsák Imre

bortermelőnek,

akinek a IV. Bükkaljai Borvidéki Borversenyén a zsűri

1999. évi jaratú **Hárslevelű** borát

Aranyéremmel

szélessége alapján a zsűri
Tiboldaróc, 2000. április 29.

a borverseny fővédnöke

polgármester

zsűrtelnök

Edelényi kitüntetések

Edelény Községéért emléklakett, 1975. október 16.

Edelényért emléklakett, 1992. szeptember 10.

Emléklap

*Edelény Város Önkormányzata
a 119/1995./X.21/ számú határozatával*

Szezsák Imre - nek

*a város érdekében kifejtett kimagasló
köz-művelődési tevékenységéért
megbecsülése és tisztelete jeléül
a 26/1993./VII.10/ számú önkormányzati-
rendelete alapján*

„Pro Urbe Edelény”

emléklakettet adományoz

[Signature]
jegyző

[Signature]
polgármester

Társadalmi Egyesületek Szövetsége
Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Szervezete
M i s k o l c Széchenyi u. 35. 3525

T.: 354-811/14.

Slezsák Imre ny. könyvtárigazgató
urnak

E_d_e_l_é_n_y

Tisztelt Slezsák Imre Ur!
Kedves Imre!

A TESZ megyei ügyvivő testülete nevében nagy tisztelettel gratulálunk a Pro Urbe díjhoz.

Kívánjuk, hogy még sok hosszú éviq, jó erőben, egészségben éljen családja körében, a köz javára.

Miskolc, 1995. október 30.

Őszinte szeretettel üdvözli

Szűcs Ferencné
Szűcs Ferencné

ügyvivő

Nagy Zoltán
Nagy Zoltán
elnök

Az Edelényi Füzetek sorozatában szerkesztett köteteim

SLEZSÁK IMRE

EDELÉNY ÉS KÖRNYÉKE

EDELÉNY, 1987.

EDELÉNYI FÜZETEK 1.

Kiadja az Edelényi Városi Könyvtár

AZ EDELÉNYI VÁROSI TANÁCS PÉNZÜGYI TÁMOGATÁSÁVAL JELENT MEG

Szerkesztette: Slezsák Imre és Slezsák Zsolt.
A borító Mezey István grafikusművész munkája.
A térképeket rajzolta: Kádás István.

Lektorálta: Urszin Sándor

Készült a II. Rákóczi Ferenc megyei Könyvtár
sokszorosító üzemében 1000 példányban, A/5 méretben.
Engedélyszám: 74/87.

Megjelent: 1987-ben

BÉRES JÁNOS

**„KIÖNTÖTT A BÓDVA VIZE
MESSZIRE...”**

EDELÉNYI KÖRNYÉKI NÉPDALOK

„KIÖNTÖTT A BÓDVA VIZE MESSZIRE...”

Edelény környéki népdalok

Gyűjtötte:
BÉRES JÁNOS

Edelény, 1988.

EDELÉNYI FÜZETEK 2.

Kiadja az Edelényi Városi Könyvtár

Szerkesztette:
SLEZSÁK IMRE

Lektorálta:
DR. BARSZ ERNŐ

Illusztrálta és a borítót tervezte:
MEZEY ISTVÁN

A
DEBRECENI RUHAGYÁR EDELÉNYI GYÁRA
DOLGOZÓINAK ANYAGI TÁMOGATÁSÁVAL
JELENT MEG.

HU ISSN 0238-1842
ISBN 963 01 8984 4

Készült az Edelényi Városi Könyvtár sokszorosító
üzemében 1000 példányban, 1988-ban. A/5 méretben.

Felelős Kiadó: Slezsák Imre igazgató
Műszaki szerkesztő: Slezsák Zsolt
Engedélyszám: 54 542

Megjelent: 1988-ban

EDELÉNY

(MONOGRÁFIA)

AZ ELEMI NÉPISKOLA
„BESZÉD ÉRTELEM GYAKORLAT” FÖLDRAJZI RÉSZÉNEK
EDELÉNYI ANYAGÁHOZ

IRTA
VITÉZ NEMES KIS BENEDEK JÁNOS
JÓÓ VENCEL rk. tanító
GYŰJTEMENYÉNEK KISÖVITÉSÉVEL

1930.
NYOMATOTT BLASZ LIPÓT KÖNYVNYOMDÁJÁBAN
EDELÉNYBEN.

EDELÉNYI FÜZETEK 3.

ISSN 0238-1842
ISBN 963 04 0141 X

Az 1930-as eredeti alapján reprintként
kiadja az Edelényi Városi Könyvtár.

Felelős kiadó: Slezsák Imre
Műszaki szerkesztő: Slezsák Zsolt

Készült az Edelényi Városi Könyvtár sokszorosító
üzemében 3/1990 munkaszám alatt.

Megjelent 600 példányban, 1 A/5 iv terjedelemben.

Megjelent: 1990-ben

DEMJÉN ISTVÁN
KEMÉNY ÚTON

Demjén István
KEMÉNY ÚTON

VERSEK

EDELÉNY 1992.

EDELÉNYI FÜZETEK 4.

Kiadja az edelényi Városi Könyvtár

Szerkesztette:
Slezsák Imre

FELEDY GYULA
rajzaival

© DEMJÉN ISTVÁN 1992

HU ISSN 0238-1842
ISBN 963 04 0142 8

Felelős Kiadó: Slezsák Imre igazgató
Műszaki szerkesztő: Slezsák Zsolt

Készült az edelényi Városi Könyvtár sokszorosító üzemében
1000 példányban, 1992-ben, A/5 méretben.
Engedélyszám: 8/1992.

Megjelent: 1992. február

Az Edelényi Füzetek 5. kötete a tervek szerint

Felemelni e tájat

címmel,

Edelényben és vonzáskörzetében élő
alkotók írásaiból
jelenhetett volna meg 1000 példányban.

Az ISBN számot megkaptam,
de nyugállományba vonulásom következtében,
sajnos nem tudtam megjelentetni.

FECSCKE CSABA

HOLDFÉNYBEN

Fecske Csaba

HOLDFÉNYBEN

VERSEK

EDELÉNY 1992.

EDELÉNYI FÜZETEK 6.

Kiadja az edelényi Városi Könyvtár

Szerkesztette:
Slezsák Imre

Sóvári Oszkár
grafikusművész
rajzaival

© Fecske Csaba 1992

HU ISSN 0238-1842

ISBN 963 04 2355 3

Felelős Kiadó: Slezsák Imre igazgató

Műszaki szerkesztő: Slezsák Zsolt

Készült az edelényi Városi Könyvtár sokszorosító üzemében

1000 példányban, 1992-ben, A/5 méretben.

Engedélyszám: 31/1992.

Megjelent: 1992. szeptember

Az Edelényi Füzetek és kiadványok sokszorosító műhelye

Sokszorosítólemez készítő fényképező

Romajor ofszet sokszorosítógép

Kapocsfűzőgép

Elektromotoros meghajtásra átalakított kerekés vágógép

*A kép alsó sarkában Rominor sokszorosító,
mellette Staticop A/4-es másológép*

*Köszönöm mindazok segítségét,
akik e könyv megjelenését
anyagilag, erkölcsileg és tevőlegesen,
szakmai hozzájárulásukkal
támogatták.*

Edelény, 2002. április 27.

Slezsák Imre

TARTALOM

Előszó	3
I. Könyvtártörténet	
Hogyan segíti a népkönyvtár a községi tanács munkáját?	12
A tanácsok a könyvtárakért - könyvtárak a tanácsokért.....	14
Nyári propagandafeladatok a községi könyvtárakban	19
Bemutatjuk az Edelényi Járási Könyvtárat	22
Szendrőn társadalmi ügy lett a könyvtár	25
Töprengés körzeti könyvtár ügyben (<i>Szabó Gyula - Slezsák Imre</i>)	27
Petőfi-emlékkönyvtárak az edelényi járásban.....	33
Petőfi-emlékkönyvtár Lak községben.....	38
A hangácsi példa.....	40
Egy könyvtáralapító halálára	42
A zenei részleg megnyitása.....	44
Számvetés... 1977 - Tervek... 1978 az Edelényi Járásban.....	46
A szakfelügyelő szemével.....	48
Olvasótábor (<i>Temesi László</i>).....	55
Mire képes a könyvtáros?	57
Könyvünnepek falun.....	59
A könyvtárak segítése nemcsak kötelesség.....	61
Könyvhét utáni könyvtárosgondolat	64
Könyvbarátkör alakult Égerszögön.....	66
Három nemzedék és a könyvek	67
Szakfelügyelői feljegyzés Edelény és Kazincbarcika, valamint a vonzáskörzetükben lévő könyvesboltok helyzetéről	70
Bódva-völgyi könyv- és könyvtártörténeti gyűjtemény Égerszögön	74
Gyémántlakodalom Hidvégyárdon	76
A cigány népfőiskola megnyitó ünnepe.....	78
Cigány népfőiskola Edelényben.....	82
Gondolatok az Olvasó Népert mozgalom konferenciája elé.....	84
Az 1905 és 1910 között működött égerszögi olvasókör életéről.....	87
Szavalóverseny Edelényben.....	92

Emlékkülés, emléktábla-avatás Edelényben.....	93
A mezőgazdasági könyvek hónapjában.....	100
II. Helytörténet	
Feljegyzés a Semmelweis utcai leletmentésről.....	104
A járásunkban található műemlékek.....	107
Szentsziráktól Bartókfalváig.....	114
Városunk: Edelény	119
A szőlő és a bor apostolának emlékműve.....	125
Ki tud róla?.....	128
Eötvös József-emlékkülés Szendrőben.....	129
Művész került a Cserehátra	131
Menner Adolf orvos (1824–1901).....	133
Méhésztalálkozó Edelényben és Szendrőn	136
Méhésztalálkozó lesz Edelényben	137
Művelt méhészek.....	138
Felújítják az I. világháborús emlékművet.....	140
Az edelényi hősi emlékmű helyreállításáról.....	142
I és II. világháborús emlékművet avattak Szendrőládon	143
A II. edelényi borversenyről.....	146
A szendrői oktatástörténeti gyűjtemény	148
Minőségi nedűk versenye	150
Ünnepi beszéd az 1956-os forradalom és szabadságharc évfordulóján a Hősök terén, 1992. október 23-án	152
III. Kortársakról, búcsúztatók	
Molnár Gáborral találkoztunk	158
A kolompok, juhászcampók művésze	160
Találkozó Farkas Bertalannal a Nagy találkozózik sorozat keretében ..	162
Galkó Lajos bemutatása a Városi Könyvtárban	163
Szögliget költőfia, Fecske Csaba.....	164
Beszélgetés Balogh Béni íróval.....	166
Újra otthon Sóvári Oszkár képzőművész.....	170
Hodossy Gyula népművész bemutatása a Városi Könyvtárban.....	175
„Ő indított el könyvtári pályafutásomon...”	176

Búcsú J. Horváth Lászlótól (1896–1974).....	180
Búcsú Öry Endrénétől, szül. Bakos Zsuzsanna (1937–1976)	181
Béke poraira, Hodossy Lajos bácsi! (1892–1979)	182
Nyugodjék békében, Bobaly Pista bácsi! (1905–1983)	186
Isten nyugosztalja, Izsó Laci bácsi! (1891–1986).....	189
Búcsú Juhar Péter tanártól (1933–1987).....	194
Dr. Pécsi Bertalan, helytörténeti emlékiró (1900–1989).....	196
Búcsú Joó Vencel r. k. kántortanítótól (1903–1990)	198
Balázs Ferenc, a néptanító s költő (1897–1987)	201
Demeter István, helytörténeti kutató (1918–1996)	209
Búcsú Nagy Béla bácsitól (1919–1997).....	214
Jakab László faragó, helytörténeti gyűjtő (1915–1998).....	219
Búcsú Kalász Lászlótól, József Attila-díjas költőtől (1933–1999)	220
IV. Elismerő sorok	
Ki a pedagógus a Bódva völgyében? (<i>Buga László</i>).....	224
Kisközösségek (<i>Csutorás Annamária</i>).....	225
Trizsi könyvbarátok (<i>Csutorás Annamária</i>)	227
Erdélyben jártunk az olvasókörrrel (<i>Hajdú Imre</i>)	230
Végvárok kapitányai	233
Az Edelényi Városi (Járási, Nagyközségi) Könyvtár	
Vendégkönyve	239
Köszönőlevél (<i>Újszászy Kálmán</i>)	255
Falumentés kulturális törődéssel (<i>Lévay Györgyi</i>).....	256
Könyvtáron innen és túl (<i>Filip Gabriella</i>)	260
Szabó Ervin-díjas könyvtáros Slezsák Imre.....	262
Búcsú Slezsák Imrétől (1932–2002) (<i>Cs. Varga István</i>).....	266
V. Oklevelek, Emlékermek, Mellékletek	
Edelényi kitüntetések	282
Az Edelényi Füzetek sorozatában szerkesztett köteteim.....	285
Az Edelényi Füzetek és kiadványok sokszorosító műhelye.....	291

